

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

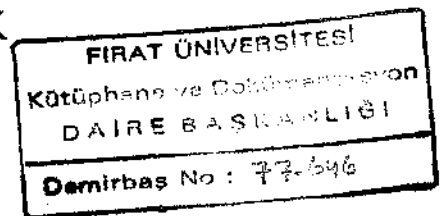
EĞİTİM PROGRAMI AÇISINDAN, ÖZEL ve RESMİ
ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA DERS DIŞI
OKUL SPOR FAALİYETLERİ ve YENİDEN
ÖRGÜTLENMESİ

DOKTORA TEZİ

Zekai PEHLİVAN

Danışman
Doç. Dr. Vehbi ÇELİK

Eylül-1995, ELAZIĞ

34
D. T.
GÖRÜLÜ

Bu çalışma/..... 1995 tarihinde aşağıda belirtilen kişiler tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ
(Adı Soyadı)

(İmza)

Başkan:

Üye:

Üye:

Fırat Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi

0068779

255.07.02.03.00.00/08/0068779

EB YL/19

Çocuklarım;

Gizem ve Görkem'e

ABSTRACT

PhD. Thesis

OUT-SCHOOL SPORT ACTIVITIES AND RE-ORGANIZATION BY TERM EDUCATIONAL SCHEDULE PERSPECTIVE IN THE PRIVATE AND GOVERNMENTAL HIGH SCHOOLS.

Firat University
Social Science Institute
Educational Science Major/Science Field

1995, pp. 239

As an educational schedule approach in order to develop the proposals of solution and investigate the present situation and problems of out-class school sport activities in governmental and private high schools in a comparable way. Workers in this study planned in a descriptive type have been chosen by the terms of pilot high school (government: 486, private: 117) and inquiries have been made to 603 physical educational teachers. StatView 512+™ named package program has been used as a statistical technical in the solution of the obtained data "percentage" (%), "arithmetical mean" ($\bar{X}$) and "chi-square independent test" (χ^2).

The 64 % of physical educational teachers stated that the physical educational courses are not satisfactory for the meeting the needs of the physical movements of the youths and 91.7 % of them believed that out-school sport activities are very necessary furthermore. They declared that the out-school activities are not practised according to rule and regulation of general educational and sport. The 60.2 % of the physical educational teachers doesn't appreciate today organizational method. The 92.5 % of teacher approved a organizational model of these activities in a "School Sport Club-Federation and Confederation"

As a conclusion manipulating the sport activities functioning an active role for the child and youth's general education in schools, it should be necessary to reorganize in a school sport club fashion.

KEY WORDS: Educational schedule, out-school activities, sport in child and youth's education, the organization of school sport.

ÖNSÖZ

Astrand'ın dediği gibi, insan organizması hareket için yaratılmış ve düzeni de ona göre kurulmuştur. Günümüzde teknolojik gelişme; insanları daha fazla hareketsizliğe yöneltmiş ve bunun sonucu olarak da birçok olumsuzluklar ortaya çıkmıştır. Spor, çocuk ve gençler için sadece sağlığı koruma ve fiziksel gelişme değil, aynı zamanda onların ruhsal, toplumsal ve zihinsel gelişmeleri açısından da eğitimsel önemini korumaktadır. Toplumda yaygın spor alışkanlığının yerleşmesi, küçük yaşta sporla tanışma ve sporu alışkanlık haline getirmekle orantılıdır. Bu yüzden, ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki spor eğitimi, yetişkin eğitimi açısından da önemlidir. Ayrıca, performans sporu içinde her seviyedeki okullar en uygun kaynak niteliğindeki kurumlardır. Ancak, bu kurumlardaki spordan toplumun değişik kesimlerinin farklı beklentiler içerisinde olması okul sporunun amaçlarında, içeriğinde ve uygulamalarında farklılıklar yaratmaktadır. Fakat, eğitimsel açıdan okul sporunun amacı, en başta çocuk ve gencin kişilik gelişimini sağlamak olmalıdır. Bu yüzden, ders dışı okul spor faaliyetleri az sayıda öğrenciyle sınırlı tutulmayıp, geniş kitleleri içine alacak biçimde örgütlenmesi, programlanması ve yönetilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, günümüzde okul sporundan gerektiği biçimde yararlanıldığı da söylenemez. Eğitim ve spor bilimcileri, gerek çocuk ve gencin genel eğitimi ve gerekse ülke sporunun kalkınması açısından ders dışı okul sporuna yönelik araştırmalar yapmak ve çözüm önerileri üretmek sorumluluğu taşımalıdır. Bu düşünceden hareketle; ders dışı okul spor faaliyetleri karşılaştırmalı biçimde araştırılmış ve "Okul Spor Kulüpleri" biçiminde bir örgütlenme modelinin en uygun çözüm önerisi olabileceği ortaya konulmuş ve Türk Milli Eğitimi ve sporunun hizmetine sunulmuştur.

Bu çalışmanın planlanması ve yürütülmesinde desteğini ve rehberliğini esirgemeyen başta danışman hocam Sayın Doç. Dr. Vehbi ÇELİK'e, eleştiri ve yönlendirmeleriyle çalışmamıza katkı sağlayan değerli hocam Sayın Prof. Dr. Şadiye G. KÜLAHÇI'ya, anket formuna cevap veren Beden Eğitimi Öğretmenleri'ne, istatistiki analizlerin yapılmasında yardımcı olan kişilere, anket formunun hazırlanmasında ve test edilmesinde yardımcı olan öğretmenlere ve ayrıca özveriyle yardımlarından ve desteğinden dolayı da sevgili eşim Fidan'a teşekkürlerimi iletmek istiyorum.

Zekai PEHLİVAN
Elazığ, 1995

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No:</u>
SUMMARY.....	I
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
TABLOLAR LİSTESİ.....	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XII

BÖLÜM I

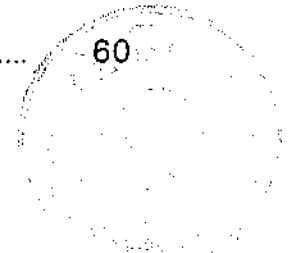
GİRİŞ

1.Problem.....	1
2. Problem Cümlesi	12
3.Önem.....	14
4.Sınırlılıklar.....	15
5.Tanımlar.....	15

BÖLÜM II

İLGİLİ LİTERATÜR

1. EĞİTİM BÜTÜNLÜĞÜ İÇERİSİNDE SPORUN YERİ ve ÖNEMİ.....	17
1.1. Antik Çağda Eğitim ve Spor.....	22
1.2. Çağdaş Düşüncede Eğitim ve Spor.....	27
2. ÇOCUK ve GENÇLİK EĞİTİMİNDE SPOR	34
2.1. Bedensel Gelişim ve Sağlık Açısından Spor.....	35
2.2. Toplumsal Gelişim Açısından Spor.....	40
2.3. Ruhsal Gelişim Açısından Spor.....	42
2.4. Bilişsel Gelişim Açısından Spor.....	48
2.5. Engelli Çocuk ve Gençlerde Spor.....	51
3. OKUL SPOR EĞİTİMİ VE KURAMSAL TEMELLERİ	
3.1. Önem ve Amacı.....	52
3.2. Beden Eğitimi Dersleri.....	56
4. DERS DIŞI EĞİTSEL FAALİYETLERİN AMACI, ÖNEMİ ve DEĞERİ	60

5. DERS DIŞI OKUL SPOR FAALİYETLERİ

5.1. Önem ve Amacı.....	65
5.2. Yasal Temelleri.....	68
5.3. Ders Dışı Okul Spor Faaliyetleri ve Beden Eğitimi Öğretmenleri.....	69
5.3.1. Genel Eğitime Yönelik Etkinlikleri.....	70
5.3.2. Ülke Sporuna Yönelik Etkinlikleri.....	71
5.4. Ülke Sporuna Açısından Ders Dışı Okul Sporuna.....	72
5.4.1. Yetenek seçimi, Yönlendirilmesi ve Yetiştirilmesi.....	73
5.5. Sağlık Eğitimi Açısından Ders Dışı Okul Sporuna.....	75
5.6. Kötü Alışkanlıklar ve Ders dışı Okul Sporuna.....	76
5.7. Serbest Zaman Faaliyeti Olarak Ders Dışı Okul Sporuna.....	77
5.8. Ders Dışı Okul Spor Faaliyetlerinin Organizasyonu.....	79
5.9. Ders Dışı Okul Spor Ortamının Hazırlanması ve Yönetimi..	84
5.10. Ders Dışı Okul Sporunun Yeniden Örgütlenmesi.....	89

6. BAZI GELİŞMİŞ ÜLKELERDE OKUL SPORU

6.1. Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.).....	91
6.2. Japonya.....	92
6.3. Kanada.....	92

7. KALKINMA PLANLARI ve ŞURA RAPORLARDA

OKUL SPORU	93
7.1. Kalkınma Planları.....	93
7.2. Eğitim Şurası Raporları.....	95
7.3. Spor Şurası Raporları.....	100

8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR**BÖLÜM III**

YÖNTEM	111
1. Araştırma Modeli.....	111
2. Evren.....	111
3. Örneklem.....	112
4. Verilerin Toplanması.....	113
5. Verilerin Çözümü ve Analizi.....	115

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM	116
1. Deneklere İlişkin Kişisel Bilgiler.....	116
2. Ders Dışı Spor Faaliyetleriyle İlgili Bulgular ve Yorum.....	127
3. Okul Spor Faaliyetlerinin Yeniden Örgütlenmesine Yönelik Bulgular ve Yorum	160

BÖLÜM V

ÖZET, SONUÇ ve ÖNERİLER.....	184
1.ÖZET.....	184
2.SONUÇ.....	190
3.ÖNERİLER.....	192

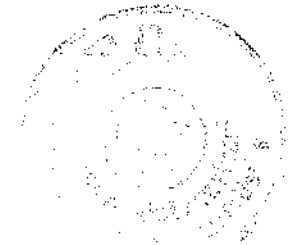
BÖLÜM VI

OKUL SPORUNUN YENİDEN ÖRGÜTLENMESİ İÇİN MODEL ÖNERİSİ: "Okul Spor Kulüpleri".....	195
KAYNAKLAR:.....	201
EKLER:	
EK-1.İZİN ONAYI.....	221
EK-2. ANKET FORMU.....	222
EK-3. MEKTUP I.....	231
EK-4. ÖRNEKLEME ALINAN İL, OKUL ve ÖĞRETMEN SAYILARININ BÖLGELERE GÖRE DAĞILIM LİSTESİ	232
EK-5. ARAŞTIRMAYA KATILAN RESMİ ve ÖZEL LİSELERİN İLLERE GÖRE DAĞILIM LİSTESİ	233
EK-6. UYARI MEKTUBU.....	239
ÖZGEÇMİŞ.....	240

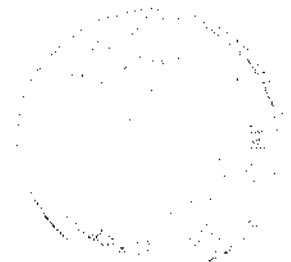
TABLoların LİSTESİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa No:</u>
2.1. Koşulan Mesafe ile Alınan Notların Karşılaştırılması	51
2.2. Tarihsel Süreç İçerisinde İlk ve Ortaöğretim Kurumları Eğitim Programlarında Beden Eğitimi Dersinin Öğretim Yılı, Süresi ve Haftalık Toplam Saatlerinin Dağılımı	57
2.3: Bazı Batılı Ülkelerde ve Türkiye'de İlk ve Ortaöğretim Kurumlarında Öğrencilerin 12 Yıl Boyunca Gördükleri Beden Eğitimi Ders Saati Toplamları	58
2.4. Spor Dallarına Göre Spora Başlama Yaşı ve Antrenman Evreleri	74
2.5. Kategorilere Göre Öğrencilerin Katılabilecekleri Spor Dalları	81
2.6. 1992-1993 Öğretim Yılı Yıldız ve Gençler Kategorisinde Grup Birinciliği Yarışmalarına Katılan Sporcu Öğrenci Sayılarının Spor Dallarına Göre Dağılımı	83
3.1. Evren ve Örneklemi Oluşturan İl ve Okul Sayılarının Bölgelere Göre Dağılımı	112
3.2. Evren ve Örneklemi Oluşturan Beden Eğitimi Öğretmeni Sayısının Okul Türü ve Bölgelere Göre Dağılımı	113
3.3. Anket Formlarının Geriye Dönüş Oranlarının Örneklem Grubu, Okul Türü ve Bölgelere Göre Dağılımı	114
4.1 Öğretmenlerin Cinsiyetlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	116
4.2. Öğretmenlerin Coğrafi Bölgelere Göre Cinsiyet Açısından Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	117
4.3. Öğretmenlerin Hizmet Yıllarının Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	118
4.4. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Öğrenim Biçiminin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	119
4.5. Öğretmenlerin Çalıştıkları Coğrafi Bölgelerin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	119
4.6. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türlerinin Yerleşim Yerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	120

Tablo No:**Sayfa No:**

4.7. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulların Öğretim Durumunun Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	121
4.8. Bitirilen Yükseköğretim Kurumlarının Okul Türüne Göre Dağılımı ve Kolmogorov-Smirnov İki Örnek Testi.....	121
4.9. Öğretmenlerin Aynı Okulda Çalışma Süresine Yönelik Bulguların Okul Türüne Göre Dağılımı ile Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$), Standart Sapma (ss) ve Ki-Kare Testi.....	122
4.10. Öğretmenlerin Haftalık Ders Saati Yüklerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ile Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$), Standart Sapma (ss) ve Ki-Kare Testi.....	123
4.11. Öğretmenlerin Haftalık Ders Yüklerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$), Standart Sapma(ss) ve Ki-Kare Testi.....	124
4.12. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulların Sahip Oldukları Spor Tesis Durumunun Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	125
4.13. Öğretmenlerin Okul Dışında Spor Teşkilatında Yaptıkları Görev Şeklinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	126
4.14. Öğretmenlerin Çocuk ve Gencin Hareket İhtiyacını Karşılamada Beden Eğitimi Ders Saatlerini Ne Oranda Yeterli Bulduklarına Yönelik Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	128
4.15. Ders Dışı Sportif Faaliyetlerin Gerekliliğine Ne Oranda İnanışlarına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	128
4.16. Spora İlgili Duyan Her Öğrencinin Bu Faaliyetlere Ne Oranda Katılabildiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	129
4.17. Ülke Genelinde Okul Spor Faaliyetlerinin Genel Eğitimin ve Sporun Amaçlarına Ne Oranda Uygun Yapıldığına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	130
4.18. Okul Spor Faaliyetlerinin Ülke Genelinde Hangi Amaçlara Yönelik Yapıldığına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	131

Tablo No:**Sayfa No:**

4.19. Gençlik Eğitiminde Hangi Türdeki Spor Organizasyonlarının Daha Etkili Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	133
4.20. Sportif Faaliyetlerin Öğrencilerin Akademik Başarısını Hangi Yönde Etkilediğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Cinsiyet ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi....	134
4.21. Öğrencilerin Okul Spor Faaliyetlerine Hangi İlgi Düzeyinde Katılmaları Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Cinsiyet Yerleşim Yeri ve Bitirilen Yükseköğretim Kurumlarına Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	135
4.22 Okul Spor Faaliyetlerinde <u>Psikomotor Alanda</u> Öğrencilere Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Öğretmenlerin Özen Gösterdiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.	137
4.23. Öğretmenlerin Okul Spor Faaliyetlerinde Öğrencilere <u>Sosyal Alanda</u> Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Özen Gösterdiklerine Yönelik Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	138
4.24. Okul Spor Faaliyetlerinde <u>Duyusal (Ruhsal) Alanda</u> Öğrencilere Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Özen Gösterdiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	140
4.25. Okul Spor Faaliyetlerinde <u>Bilişsel Alanda</u> Öğrencilere Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Özen Gösterdiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	141
4.26. Öğretmenlerin Okul Spor Takımları Oluştururken Öncelikli Olarak Hangi Ölçütlere Özen Gösterdiklerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.	142
4.27. Okul Spor Faaliyetlerine Öğrenci Katılımını Engelleyen Faktörlere Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Sıralaması ve Ki-Kare Testi.....	143
4.28 Okul Spor Faaliyetlerine Öğretmenlerin Katılımını Engelleyen Faktörlere Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	144
4.29. Okullararası Yarışmalarda Karşılaşılan En Önemli Sorunlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	

Tablo No:**Sayfa No:**

4.19. Gençlik Eğitiminde Hangi Türdeki Spor Organizasyonlarının Daha Etkili Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	133
4.20. Sportif Faaliyetlerin Öğrencilerin Akademik Başarısını Hangi Yönde Etkilediğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Cinsiyet ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi....	134
4.21. Öğrencilerin Okul Spor Faaliyetlerine Hangi İlgili Düzeyinde Katılmaları Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Cinsiyet Yerleşim Yeri ve Bitirilen Yükseköğretim Kurumlarına Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	135
4.22. Okul Spor Faaliyetlerinde <u>Psikomotor Alanda</u> Öğrencilere Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Öğretmenlerin Özen Gösterdiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.	137
4.23. Öğretmenlerin Okul Spor Faaliyetlerinde Öğrencilere <u>Sosyal Alanda</u> Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Özen Gösterdiklerine Yönelik Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	138
4.24. Okul Spor Faaliyetlerinde <u>Duyusal (Ruhsal) Alanda</u> Öğrencilere Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Özen Gösterdiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	140
4.25. Okul Spor Faaliyetlerinde <u>Bilişsel Alanda</u> Öğrencilere Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Özen Gösterdiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	141
4.26. Öğretmenlerin Okul Spor Takımları Oluştururken Öncelikli Olarak Hangi Ölçütlere Özen Gösterdiklerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.	142
4.27. Okul Spor Faaliyetlerine Öğrenci Katılımını Engelleyen Faktörlere Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Sıralaması ve Ki-Kare Testi.....	143
4.28. Okul Spor Faaliyetlerine Öğretmenlerin Katılımını Engelleyen Faktörlere Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	144
4.29. Okullararası Yarışmalarda Karşılaşılan En Önemli Sorunlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	

TabloNo:**Sayfa No:**

4.30. Yarışmalara Katılan Öğrencilerin En Önemli Sorunların Neler Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	147
4.31. Yarışmalara Katılan Öğrencilerin En Önemli Sorunlarının Neler Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	148
4.32. Kredili Sistemin Okul Spor Faaliyetlerini <u>En Fazla</u> Hangi Yönde Etkilediğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Yerleşim Yeri ve Öğretim Şekline Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi.....	149
4.33. Öğretmenlerin Okul Spor Takımı Çalıştırma Durumlarının Okul Türü, Cinsiyet ve Salon Durumuna Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	150
4.34. Okul Spor Takımı Çalıştıran Öğretmenlerin Tek Bir Okul Spor Takımını Haftalık Çalıştırma Süresinin Okul Türü, Cinsiyet, Salon Durumu, Haftalık Ders Yüğü, Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile X, ss ve Ki-Kare Testi.....	152
4.35. Öğretmenlerin Kategorilere Göre Çalıştırdıkları Okul Spor Takımı Sayılarının Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	153
4.36. Ortaokulla Bitişik Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Yıldızlar Kategorisinde Okul Spor Takımı Oluşturma Durumlarının Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	154
4.37. Yarışmalar Bittikten Sonra Öğretmenlerin Çalışmalara Devam Etme Durumlarının Okul Türleri, Cinsiyet ve Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.	155
4.38. Yaz Tatili Döneminde Öğretmenlerin Çalışmalara Devam Etme Durumlarının Okul Türü, Cinsiyet, Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	156
4.39. Öğretmenlerin Çalıştırdıkları Okul Spor Takımlarının Elde Ettiği Başarının Okul Türü, Cisiyet, Yerleşim Yeri, Salon Durumu ve Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı ve Ki-kare Testi	157
4.40 Öğretmenlerin Okullarında Yetenekli Öğrencilerin Gelişimi İçin Nasıl Bir Uygulama Yaptıklarına Yönelik Bulguların Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.	161

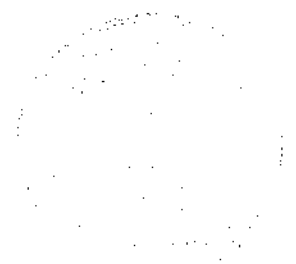
TabloNo:**Sayfa No:**

4.41. Öğretmenlerin Okullarında Yetenekli Öğrencilerin Gelişmesi İçin Nasıl Bir Uygulama Yaptıklarının Yerleşim Yerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	162
4.42. Okul Sporundan Beklentileri Karşılama "Okul Spor Kolları" Uygulamasına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	163
4.43. "Okul Spor Kolları"nın En Önemli Sorunlarına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	164
4.44 Okul-Kulüp İşbirliğinin Gerekliği Biçimde Yapılıp Yapılmadığına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Yerleşim yeri, Coğrafi Bölge ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi.....	165
4.45. Okul-Kulüp İşbirliğini Engelleyen En Önemli Faktörlerin Neler Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	167
4.46. Okul Sporunun "Yeniden Örgütlenmesi" Gerekliğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Yerleşim Yeri ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	168
4.47. Okul Spor Faaliyetlerinin "Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon" Biçiminde Yeniden Örgütlenmesine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Yerleşim Yeri ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	169
4.48. "Okul Spor Kulüpleri"nin Oluşturulması Halinde Öğretmenlerin Bu Kulüplerde Çalışma İstek Durumlarının Okul Türü, Cinsiyet, Hizmet Yılı, Haftalık Ders Yüğü ve Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi	171
4.49. "Okul Spor Kulüpleri" Biçiminde Bir Örgütlenme Modelinin En Fazla Hangi Faydaları Sağlayacağına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi ...	173
4.50. "Okul Spor Kulüpleri"nin Karşılaşabileceği Sorunlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	174
4.51. "Okul Spor Kulüpleri" Biçiminde Bir Örgütlenme Modeli Yerel Yönetimlerin Katılımı Hangi Alanda Olması Gerekliğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	175

Tablo No:**Sayfa No:**

4.52. "Okul Spor Kulüpleri" Biçiminde Bir Örgütlenme Modeline Yerel Yönetimlerin Katılımı Hangi Alanda Olması Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Yerleşim Yeri ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	176
4.53. Okullararası Sportif Faaliyetlerin Hangi Türde Organize Edilmesi Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Yerleşim Yeri ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	177
4.54. Ders Dışı Sportif Faaliyetlere Daha Fazla Öğrencinin Katılımı İçin Neler Yapılması Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi ..	179
4.55. Okul Spor Faaliyetlerinin Yürütülmesinde MEB ile GSGM Arasındaki Yetki ve Sorumluluk Karmaşasının Nasıl Çözülmesi Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Cinsiyet, Yerleşim Yeri, Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi.....	180
4.56. Ülke Geneline Her Yıl Okullar Tatil Edilerek Bir Hafta Boyunca Önce İl, Sonra Bölge Düzeyinde "19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Şenlikleri" Düzenlenmesi Önerisine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Cinsiyet, Yerleşim Yeri ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi.....	182

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No:

Sayfa No:

2.1. Beden Eğitiminin Amaçları	19
2.2. Beden Eğitimi ve Sporun İlişki Kurduğu Disiplinler	21
2.3. Okul Sporunun Sınıflandırılması	53
2.4. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Etkinlik Alanları	70
6.1. Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon Teşkilat Şeması.....	198
6.2. Sporcu Akış Şeması	199

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. Problem

Çağdaş eğitim, yarının insanına gerekli olabilecek bilgi, beceri ve anlayış ile çeşitli kişilik niteliklerini kazandırmayı amaçlayan etkinliklerin tümünü içermektedir. Kişinin çevresi ile uyumlu ve olumlu ilişkilerde bulunabilmesi, ancak çok yönlü gelişmesiyle mümkündür. Bireyin dünyaya gelirken getirdiği kalıtım özelliklerinin yanı sıra, çevre etkileri, yetiştirme dürtüsü, yaşantılarından getirdiği deneyimler, bilgi ve beceri kazanmak için ortaya konulan çabalar, insanı tamamlamaya yardım eden faktörler olarak, insan yaşamının gelişip serpildiği her yerde bulunmalı ve eğitimi etkilemelidir. Olgunlaşma durumundaki bireyin; çevresine uyum sağlaması, kendine özgü gizli yeteneklerin ortaya çıkartılıp geliştirilmesiyle ilişkilidir. Ayrıca, her türlü dış etkiye karşı kendini koruyabilecek durumda olmayan çocuk ve genci, merkeze alarak eğitmek de çağdaş eğitimin amaçlarındandır.

Çağdaş anlamda bir eğitim programı da; dinamik bir yapıya sahip olup, sadece okulda ve dolayısıyla derslerle sınırlı tutulmayıp, eğitimin genel amaçları doğrultusunda ders dışında da devam ettirilmesi gereken (öğretim, ders dışı kol faaliyeti, özel günlerin kutlanması, geziler, kısa kurslar, rehberlik, sağlık v. b.) ve bir dizi etkinlikle beraber sonunda da değerlendirmeği içeren bir süreç olarak ifade edilmektedir (Ertürk, 1986: 24-107; Binbaşıoğlu, 1986: 28; Varış, 1988: 18).

"Öğrenci merkezde" eğitim ve öğretim anlayışının geçerli olduğu günümüzde, bireysel farklılıkların var olduğu sınıf ortamında istenen düzeyde bir gelişmenin sağlanması olanaklı değildir (Dewey, 1939: 4). Ancak, bütün çocuk ve gençler beceri düzeyi ve zeka seviyesi (üstün, orta, düşük) ne olursa olsun, mutlu ve doyurucu bir yaşam sürme hakkına da sahiptirler. Bu hakkı kullanmak için okula devam eden çocuk ve gençler için okulun "**düşünme**" ve "**bilgi**" kavramlarının geliştirilmesinin yanı sıra, çocuk ve gençte "**özel yetenekleri cesaretlendirme**" gibi bir amacı da vardır.

Ayrıca okul, bünyesinde bulundurduğu öğrencilere sadece öğretim programındaki bilgileri aktarmak, bazı beceri, alışkanlık ve davranış kalıpları kazandırmakla toplumsallaştırma görevini yerine getirmiş sayılamaz (Ergun, 1987: 57). Çocuk ve gencin içinde yaşadığı çevrenin değer yargılarına uyum göstermesi, toplumsal kuralları benimseyip uyması, toplumda rol ve sorumluluk alması ve kendi değerlerini geliştirip kişiliğini ortaya koyabilmesinde, geleneksel tarzda bazı kurallarla sınırlandırılmış olan okul-öğretmen-öğrenci ilişkilerinin güçlenmesi yönünde okulun teşvik etme, yönlendirme ve sonuçlandırma gibi görev ve sorumlulukları da olmalıdır.

Diğer yandan, temel eğitimin amacı; çocuğu bedensel, ruhsal ve düşünsel yeteneklerini geliştirerek uyum gücü kazandırmaktır. Çocuğun eğilimlerine ve uğraşlarına müdahale etmeksizin, kendi kendine etkinlik kazanması sağlanmalıdır. Çocuğa verilmek istenen yön, onda bulunan ve henüz etkinlik kazanmamış güçlerin, olumlu alışkanlıklar haline dönüştürülmesidir (Özmen, 1987: 18). Bu bakımdan, bütün çocuk ve gençlerin yeteneklerinin (sanat, tiyatro, müzik, spor v.b.) geliştirilmesi için gerekli ortamın erken yaşlarda sağlanması hayati önem taşımaktadır. Zamanında fark edilip geliştirilmeyen yetenekler zamanla kaybolmaktadır. Özel yeteneği zamanında fark edilen çocuk ve gençlere doğru bir eğitim programı uygulandığında onlarda **"faydalı oldukları"** duygusu uyanmakta ve bu duygunun verdiği mutluluk içerisinde çocuk ve gençler becerilerini daha verimli kullanıp, topluma yararlı bireyler olarak katılmaktadırlar (NAGC, 1992: 11).

Bir sosyal kurum olarak okulların görevi; bünyesinde bulundurdıkları bireylerin kişilik gelişimlerine, toplumsallaşmalarına ve belli bir alana yönelik bilgi ve beceri kazanmalarına uygun bir eğitim ortamı sağlamaktadır. (Szaniaowski, 1980: 45; Yavuzer, 1992: 54). Teknolojinin hızla geliştiği ve bilginin en büyük ve etkili, yönlendirici bir güç olarak kabul edildiği günümüzde (Dura, 1990: 150; Toffler, 1992: 17; Durucker, 1993: 253) yeterli eğitim ve öğretime okulda sahip olmak olanaklı görülmemektedir. Öğrenci sayısının fazla, kaynakların yetersiz, okullaşma oranının düşük ve ikili öğretim gibi faktörler, bu durumda etkili olmaktadır (MEB, 1994a: 37).

Diğer yandan, 1960 yıllarında ABD'de ve bazı Avrupa ülkelerinde ortaya atılan **"etkili okul"** ve **"etkili öğretim"** kavramları, bütün toplumları sarmış bulunmaktadır. Öğrenci davranışında istenen değişikliği yapmak için kullanılan ya da sunulan bir öğretim planının gerçekleşmesi olarak tanımlanan etkili

öğretimin sağlanabilmesinde, okulda meydana getirilecek sevgi ortamı içerisinde çocuk ve gençlerin ilgi duydukları alanlarda faaliyet göstermelerine olanak verilmek suretiyle, onlarda sorumluluk duygusu geliştirmekle mümkün olabilmektedir. Etkili öğretimin sağlanmasında diğer bir konu da; bireysel etkinlikler yerine grup faaliyetlerinin organize edilmesi ve bu suretle **"takım ruhu"** nun geliştirilmesidir (Binbaşıoğlu, 1993: 14). Bunun sağlanmasında, ders dışı eğitim etkinliklerinin önemi ve yerinin büyüklüğü araştırmalarla saptanmıştır (Dottrens, 1958: 25; Binbaşıoğlu, 1986: 31; Hesapçıoğlu, 1994: 343). Çünkü, bu tür etkinlikler yoluyla çocuk ve gencin gelecek yaşamlarına etki edecek bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırılması, onlarda yönlendirici etkiler yapması ve böylece eğitimin genel amaçlarından önemli bir kısmının bu yolla gerçekleştirilmesi mümkün olabilmektedir. Başka bir anlatımla; herkesin, bugün seçip çalıştığı meslekler, daha ilk ve ortaöğretim kurumunda iken ders dışı eğitim etkinliği olarak seçilen eğitsel kol etkinlikleriyle yakından ilişkili olduğu bilinmektedir (Kuzgun, 1994: 52).

Birleşmiş Milletler **"Çocuk Hakları Sözleşmesi"** (1959) hükümlerine göre çocuğun eğitimi; onun bireysel özelliklerine, ilgilerine ve öğrenme hızına göre; kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi ve bu doğrultuda, okul içinde ve dışında çocuğun dinlenme, boş zamanlarını değerlendirme, oyun oynama vb. gibi faaliyetleri Taraf Devletler **"özendirir "** ve bu yönde **"destek programlar yaparlar"** (Madde 31) hükmü getirilmiştir. Bu amaç ve ilkeler doğrultusunda faaliyette bulunma görevi; Taraf Devletlerin olanakları ölçüsünde, çocuğun eğitimi ve bakımından sorumlu kişi ve kuruluşlara verilmiştir (MEB, 1991). Yine bu sözleşmede başta ana-baba, okul ve öğretmenlerin yanısıra toplumun bütün kesimleri, çocuk ve gencin eğitiminden ve ders dışı etkinliklerinden sorumlu tutulduğu görülmektedir.

Türk Milli Eğitim Temel Kanunu da bu doğrultuda amaç ve ilkeler getirmiştir. Çocuk ve gencin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda kendilerini geliştirebilecekleri biçimde eğitim programlarının yapılması ve uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle, eğitimin bir süreç olduğu görüşünden hareket edilerek, eğitim faaliyetlerinin dersin ve okulun dışında da devam ettirilmesi gereği vurgulanmıştır.

Ortaöğretim kurumlarında verilen eğitimde; programlardaki ders sınırlarının kesin çizgilerle belirlenmiş olması, belli amaçların gerçekleşmesi açısından yetersiz kalmaktadır. Eğitim sürecinde ortaya çıkabilen farklı

gereksinimler (sanat ve spor etkinlikleri) salt genel ders programı çerçevesinde karşılanamamaktadır. Bu sorunu çözmek amacıyla okullarda gençlerin fiziksel ve kültürel gelişimlerini desteklemek, ilgi duydukları alanlarda beceri kazandırmak ve boş zamanlarını yaratıcı etkinliklerle değerlendirmelerini sağlamak amacıyla çeşitli eğitsel kol etkinlikleri düzenlenmektedir (Resmi Gazete, 1983a). Ancak, bu etkinlikler gençlerin % 35'inin ilgisini çekmediği, dolayısıyla yeterli ve düzenli bulmadıkları gerekçesiyle bu tür etkinliklere katılmadıkları araştırmalarla saptanmıştır (Gökçe, 1984: 102, 109). "Spor Kolu" da bu etkinlikler kapsamındadır.

Günümüzde ise, okullarda akademik gizil güçlerin (potansiyellerin) ortaya çıkartılıp geliştirilmesi ön plana alınmış, eğitim programları bu yönde hazırlanmış, akademik olmayan gizil güçlerin açığa çıkartılıp geliştirilmesi ile ilgili yaşantılar ise ihmal edilmiştir. Spor, resim, müzik gibi artistik ve estetik yeteneklerle ilgili konular, okul programlarında yer aldığı halde gerekli önem verilmemektedir. Hatta bu yeteneklerin geliştirilmesi amacıyla ders dışında yapılacak olan etkinlikler, akademik başarıyı düşüreceği endişesiyle engellenmeye çalışılmaktadır (Neill, 1990: 93). Eğer; öğrenci bu konulara ilgi duyuyorsa, akademik başarısı düşse bile ona bu fırsatı vermek gerekir. Yaşamı renklendiren ve insanı mutlu eden başarılar akademik değil bu tür etkinliklerdir. Bu nedenle, okullarımızda bütünüyle akademik konulara ve başarıya verilen önem kadar, bu etkinliklere değer verilerek, çocuk ve gencin ilgi duyduğu ve yetenekli olduğu alanlarda, gizil güçlerinin açığa çıkmasını ve gelişmesini engelleyici tutum ve anlayışın terk edilmesi önem taşımaktadır (Kılıççı, 1989: 12).

Görüldüğü gibi, çocuk ve gencin ders ortamında öne çıkaramadığı ve geliştiremediği yeteneklerinin, ders dışında yapılacak faaliyetlere katılarak geliştirmesi mümkün olmaktadır. Çünkü, ders dışındaki faaliyetler, sınıf ortamına oranla daha demokratik ve öğrenci merkezlidir (Kışlalı, 1989: 138). Bu nedenle eğer, ders dışındaki bu faaliyetler (spor, müzik vb.) amaçları ve içeriği gerçekçi bir biçimde planlanır ve yürütülebilirse, beklenen davranışların bireye kazandırılması da mümkün olabilecektir.

Diğer yandan, bireyin ve toplumların refah ile huzuru beden ve ruh sağlığının tam ve devamlı olmasına bağlıdır. Çağımızda teknolojik gelişmeye bağlı olarak meydana gelen hızlı gelişme ve değişimler, insanı birçok yönden etkilemektedir. Bu gelişme ve değişimler karşısında bütün toplumlar; bu duruma

uyabilen, nitelikli ve sağlıklı insangücü yetiştirmek zorundadırlar (Fromm, 1990: 116). Özellikle, geleceğimizi oluşturan çocuk ve gençleri çok yönlü ve yarına hazırlayacak biçimde eğitip geliştirilmesinde "**spor**" olgusunun önemi artık bilinen bir gerçektir.

Günümüzde beden eğitimi ve spor, artık; oyun-spor-cimnastik kavram ve alt başlıklarıyla sınırlı tutulmamaktadır. Herkes için spor, sağlık için spor, özürliüler için spor, performans sporu gibi toplumun geniş bir kesimini kapsayacak biçimde algılanmakta ve uygulama alanı bulmaktadır (Ateş, 1992: 34). Bu nedenle, geniş kitleleri bünyesinde barındıran okullar, sporu bu yönde geliştirmek için de en önemli kuruluşlar durumundadır.

Bu bağlamda, her yönüyle sağlıklı bir toplum oluşmasında spor önemli bir faktör görünümündedir. Okul öncesinden, yüksek öğrenime kadar her öğrenim aşamasında hareketsiz, oyunsuz, sporsuz kalan çocuk ve gençler, isyankar ya da çok pasif bir davranış kazanmakta ve bunu toplum yaşantısına yansıtmaktadırlar. Bu yüzden, her seviyedeki eğitim kurumlarında beden eğitimi derslerini ve ders dışı spor faaliyetlerini göstermelik olmaktan kurtararak, işlevsel bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir (Erkan, 1981: 16). Ancak, ülkemizde öğrenim döneminde bulunan gençlerin yaygın olarak spor yapma olanakları çok sınırlıdır. Spor altyapısı yeterli olan okullarda bile öğrenciler çoğunlukla haftada iki saat olan beden eğitimi dersinde ancak buralardan yararlanabilmektedirler. Okulların spor takımlarının ise, okulun en yeteneklilerinden oluşturulmuş gençlerin çok az bir çalışmayla yarışmalara katıldıkları gözlenmektedir. Bunun dışında kalan okul gençliği için yaygın ve etkin bir spor eğitimi halen yapılamamaktadır (Köknel, 1987: 34).

Bununla birlikte, büyümenin en hızlı olduğu çocuk ve gençlik devresinde de insan vücudu en fazla değişken yapıya sahiptir. Aynı zamanda bu devre bireyin zararlı çevresel etkenlerden de en fazla etkilendiği çağdır. Hatalı ve yetersiz beslenme, hastalıklar, kötü sosyo-psikolojik etkiler ve yetersiz fiziksel aktiviteler zararlı etkenler arasında sayılmaktadır. Bu etkenlerden dolayı büyüme ve gelişme yeteri kadar olamamakta ve dolayısıyla çocuk ve genç olumsuz yönde etkilenebilmektedir (Açıkada ve Ergen, 1990: 211). Bu bağlamda, sağlık ve sağlığın korunmasında her seviyedeki okullarda yeterince spor alanlarının yapılması, spor ortamının hazırlanması ve ders/okul dışında spor organizasyonları düzenlenerek öğrencilerin bu etkinliklere katılmaları sağlığı korumak açısından önemli bulunmaktadır (Dewey, 1939).

Diğer yandan çocuk ve gençler genellikle kendi becerilerini tanıyıp onu ortaya koyacak bilgiye sahip değildirler. Yetişkinlerin, popüler spor dallarını ve bu spor dallarının gerektirdiği bilgi ve beceriyi öğrenerek çocuk ve gençlere bunları tanıtmaları ve öğretmeleri gerekir. Bu durum, çocuk ve gençlerin yaşam boyu aktivitelerine güç verir ve onları takviye eder (Janz. ve diğ, 1992: 85). Diğer yandan, okula başlayan çocuk ve genç fiziksel gelişimini sağlamak ve ilgi duyduğu spor dalında yarışmalara katılmak amacıyla okuldaki spor faaliyetlerine katılır. Gençlerin diğer bir amacı da herkesten üstün olmaktır. Bu yüzden, çocuk ve gençlerin, yaptıkları spordan zarar görmemeleri için beden eğitimi öğretmenleri veya antrenörler tarafından bilinçli olarak yönlendirilmesinin önemi büyüktür. Çocuk ve gençler, okul çağında edindikleri spor alışkanlık ve bilgilerini yetişkinlik dönemlerine taşıyacaklarından, onların sağlıklı bir yaşam sürdürmelerinin alt yapısı bu çağda ve okulda atılmalıdır (Coleman ve Skeen, 1985: 36).

Ayrıca spor, gelişmekte olan çocuk ve gençler için sadece organik gelişme ve sağlık için değil, iyi bir şahsiyetin ve zihinsel (mental) gelişimi için de gereklidir. Sportif oyunlara bir ekip üyesi olarak katılma, zamanla o çocuk ve gençlerde karşılıklı yardımlaşma, beraber çalışma, takımın diğer elamanlarına ve oyunun düzenlerine saygı duyma hislerini geliştirmektedir. Bununla birlikte, yapılan incelemeler sportif oyunlara düzenli katılan çocukların derslerinde daha başarılı oldukları da saptanmıştır (Akgün, 1986: 191).

Buna bağlı olarak, çocuk ve gencin demokrasiyi öğrenmesinde ve bu yönde davranışlar kazanmasında da okuldaki ders dışı eğitsel çalışmaların ve dolayısıyla sportif faaliyetlerin önemli katkısı vardır. Ders dışı spor çalışmaları aynı zamanda bir grup etkinliği göstermesi, yarışlar aracılığıyla kitlelerin bir araya gelmelerinden dolayı da; bu ortamlarda bireyin kendine egemen olması, güven duyması, başkalarıyla olan ilişkilerde uyum ve dengenin oluşması gibi davranışların edinilmesi, demokratik davranış alışkanlıkları kazanmada etkili olmaktadır (Başaran, 1980: 137; Türk, 1994: 48).

Görüldüğü gibi spor, çocuk ve genç açısından fiziksel gelişimlerinin yanı sıra, çevreyi tanıma ve iletişim kurma bakımından da onlara kolaylık sağlamaktadır. Spor, bu özelliği ile çocuk ve gençlerin duygusal yönden gelişmelerine ve sosyalleşmelerine yardımcı olmaktadır.

Bu gerçekten hareketle, çocuk ve gencin ihtiyaçları ve sporun bu özelliklerinden dolayı birçok ülke, eğitim kurumlarında beden eğitimi ders saatlerine ve öğretim programına gerekli önemi göstererek, eğitimin genel ve özel amaçlarının bir kısmı beden eğitimi dersleri ve ders dışı okul spor faaliyetleri aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu doğrultuda, bazı Avrupa ülkelerinde temel eğitim okullarında beden eğitimi dersi haftada 6 saat olarak okutulurken (Açıkada ve Ergen, 1990: 211), Ülkemiz ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında ise bu ders haftada iki saat olarak okutulmaktadır (MEB, 1992). Bu bağlamda, çocuk ve gençlerin eğitimlerini ders saatleriyle sınırlandırmak, onların fiziksel, sosyal/ruhsal ve zihinsel gelişimlerini engellemek anlamına gelmektedir.

Ders dışı okul spor etkinliklerinin bir başka boyutu da "oyun" boyutudur. Ekonomik ve sosyal durumu ne olursa olsun oynama hakkı her çocuk için temel bir haktır. Okullarda ve toplumda oyunun teşvik edilmesi açık bir şekilde koruyucu hekimliğin bir parçasıdır (Rasen, 1993: 60). Günümüz eğitim programları uygulamasında çocuk ve gencin oyun ve hareket ihtiyacı, beden eğitimi ders saatleri içinde karşılanması da mümkün değildir (Heddergott, 1980: 22). Buradan hareketle, genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen okul sporu (Özmen, 1976: 75; MEB, 1983: 31; Gökçe, 1984: 114; DPT, 1991; Erkal, 1986: 119; Spor Şurası, 1990: 105; İmamoğlu, 1992; Budak, 1993: 31), eğitim kurumlarımızda yeterli ders saati düzeyinde ve istenilen biçimde okutulmaması, bu faaliyetten genel eğitimin amaçları doğrultusunda yeterli fayda sağlanamamaktadır (Gündüz, 1988: 223; Pehlivan, 1989: 8; Alemdar, 1991: 160). Bu nedenle, okul spor faaliyetlerinin dersin dışına taşacak bir biçimde planlanıp organize edilmesi zorunluluk göstermektedir.

Diğer yandan, ülke sporunun kalkınması açısından, yetenek seçimi ve geliştirilmesi geniş kitleler içerisinde yapılması gerektiği bugün kabul gören bir görüştür. Bunun için de en iyi ortam her seviyedeki okullardır. Özellikle ilköğretim ve ortaöğretim çağı en uygun bir dönemdir. Yetenek seçimi ve geliştirilmesi bir kaç aşamada yapılması gereken bir faaliyettir. Ülkemizde ise bu yöndeki (yetenek seçimi ve yetiştirilmesi) uygulamalar çok az ve yaygın olmadığı için, okullarda yetenekli çocuğu bulmak ve onu yetiştirmede yetersiz kalınmaktadır (Açıkada ve Ergen, 1990: 222).

Bu bağlamda, ders dışı okul spor faaliyetleri, çocuk ve gençlerin fiziki eğitimlerinin, ahlak ve karakter yapıları ile moral duygularının sağlam ve

dengeli bir şekilde geliştirilmesine yardımcı olma amacının yanısıra, temel spor eğitimi almış ve yetenekli çocuk ve gençlerin, elit sporcu yetiştiren spor kulüplerine kaynak akımını da sağlamalıdır (Bilir, 1987; Gündüz, 1988; İpbüken, 1991: 87; Spor Şurası, 1990). Bu amaca yönelik olarak, *"okullarda her çocuk ve gencin zevk aldığı ve yetenekli olduğu bir spor branşı mutlaka vardır"* (Koç, 1988: 238) düşüncesinden hareketle, yalnız ders içi spor faaliyetleriyle ülke sporunun kalkınması için gerekli altyapının oluşturulabilmesi de olası görünmemektedir. Bundan dolayı ders dışı okul spor faaliyetleri bu boyutuyla da önem göstermektedir.

Bugün, ilk ve ortaöğretim kurumlarında ders dışı okul spor faaliyetleri "Okul Spor Kolları Yönetmeliği"ne göre yürütülmektedir (Resmi Gazete, 1991a). Bu yönetmeliğe göre, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının tümünde bir Spor Kolu kurularak, okul içi ve okullararası spor etkinliklerinin ve spor yarışmalarının üç kategori halinde yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Ders İçi ve Ders Dışı Okul Spor Faaliyetleri Talimatı'na göre (MEB, 1990: 193) konunun önemi ve uygulama biçimi ise şu şekilde belirtilmiştir; *"Öğrencilerin, yalnız ders içi etkinliklerle beden eğitimi ve sporun amaçlarına uygun, yeterli gelişme ve eğitime ulaşmaları olanaksızdır. Bu nedenle, okul içinde ders dışı spor etkinliklerine büyük önem ve ağırlık verilmeli, bu etkinlikler, dersin devamı ve bölünmez parçası olarak düşünülmesi ve değerlendirilmelidir"*. Bu amaçla; araç, gereç, alan ve tesislerden tüm öğrenciler eşit olarak yararlandırılmalı, çalışmalar tüm öğrencileri kapsayacak bir biçimde planlanmalı ve programlar buna göre yapılmalıdır. Ayrıca, bu faaliyetlerin temeli derslere dayandırılarak, yapılacak hareketler, ders dışı spor faaliyetleriyle pekiştirilecek bir biçimde, beden eğitimi öğretmenleri tarafından okullarda yürütülmesi gerektiği belirtilmiştir.

Toplumda sporun yaygınlaşması ve spor dallarının çeşitlenmesi, okul sporunun önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Temelde sağlam bir spor eğitimi verilmesi, sporun yaygınlaşmasının da ön şartıdır. Bunun içinde okullar ve beden eğitimi öğretmenleri önemli rol oynamaktadır (Karaküçük, 1989; Pehlivan, 1992: 249). Öğrenciyi genç yaşta tanıyacak ve onu yönlendirecek olan bu öğretmenlerdir. Bu da çok iyi bir formasyona sahip olmayı gerektirir. Beden eğitimi öğretmenlerinin etkili çalışması sonucu okul sporu, toplumda spor yapma alışkanlığı kazandırma, sporu bir yaşam biçimi haline getirmede önemli rol oynayacaktır (Kök, 1993: 21).

Ancak, bu faaliyetlerin okullarda yürütülmesi okul yöneticileri ve beden eğitimi öğretmenlerine birdizi ek iş getirmektedir. Beden eğitimi öğretmenleri bu faaliyetleri haftada 6 saat egzersiz ücreti alarak yapmaktadırlar (Resmi Gazete, 1981). Ancak, yapılan araştırmalar (Pehlivan, 1989: 44); öğretmenlerin bu çalışmaları ücretlerinin yetersizliği, yöneticilerin olumsuz tutumu, spor tesis ve araç-gerecin yetersizliği, haftalık ders yüklerinin fazlalığı, öğrenci ailelerinin ve diğer branş öğretmenlerinin olumsuz tutumları gibi nedenlerden dolayı, gereği gibi yerine getiremediklerini ortaya çıkarmıştır.

Diğer yandan, ilk ve ortaöğretim kurumlarında yapılan ders dışı okul spor faaliyetleri çok az sayıda öğrenciyle sınırlandırılmaktadır. Okulların en az üç spor dalında faaliyet göstermeleri gerekirken (MEB, 1982: 33), bir veya iki spor dalında faaliyet sürdürüldüğü ve ayrıca bu takımların çalışma süreleri de çok kısa, ciddi ve bilimsel olmayan bir biçimde yapıldığı araştırmalarla ortaya konmuştur (Gündüz, 1988: 233; Pehlivan, 1989: 43; Pehlivan ve arkadaşları 1993). Bu durum, eğitim kurumlarında spora yetenekli olan sayılarla yüzbinlerle ifade edilebilecek çocuk ve gencin, bilimsel ilkeler doğrultusunda yeterli düzeyde eğitilmemesi ve geliştirilmemesi sonucu, çok sayıda yeteneğin körelmesi anlamına gelmektedir.

Ülkemizde 1992 yılı itibariyle ders dışında yapılan izcilik, halk oyunları ve grup birinciliği spor yarışmalarına ortaokullu yıldızlar kategorisinde öğrencilerin % 2.6'sı, liseli gençler kategorisinde ise öğrencilerin ancak % 6.4'ü bu etkinliklerine katılabilmektedir (MEB, 1993a: 45,47). Görüldüğü gibi fazlasıyla yetersiz olan bu sayının artırılması için ders dışı okul spor faaliyetlerinin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Bu tespitten hareketle, "**sporda kaynak okullardır**" sözü her fırsatta fazlasıyla tekrarlanır olmuştur. Sporu okullara götürmeyip, öğrenciyi okulların dışına iterek, spor uygulamaları yapılmaya çalışılmaktadır. Spor etkinliklerine katılan öğrenci ise, "**sınıfta kalma**", korkusu ile öğretmenler tarafından itilip kakılma ve "**tembel öğrenci**" damgasını yiyerek bu faaliyetlerini sürdürmeye çalışmaktadır. Bu gerçeği gören öğretmen, spora karşı tavır alma zorunluluğu duymaktadır (Ertuğrul, 1990: 262). Ana-baba da çocuğundan birçok şeyi alıp götürün, ama karşılığında hiç birşey getirmeyen spor dalı serüvenine karşı çıkma gereğini duymaktadır. Özet olarak, var olan bugünkü okul spor uygulamalarında bir gencin "**spora göz kırpıp, öğrenimini başarıyla sürdürmesi ya da okuluna göz kırpıp spora tam anlamıyla yönelmesi olanağı yoktur**" (Kurt, 1981: 10). Bu

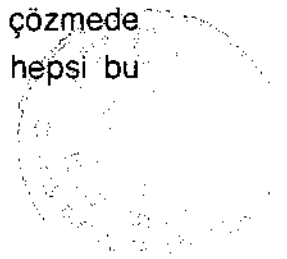
nedenle spor, temel eğitim çağındaki çocuk ve gençlerin topluca bulunduğu okullara götürülmesi kaçınılmaz olmuştur.

Yukarıda sıralanan bu görüş ve nedenlerden dolayı, eğitimde beklenen amaçların derslerde kazandırılmadığı anlaşılmaktadır. Buna karşın, ülke sporunun kalkınması ve toplumda spor yapma alışkanlığının kazandırılması açısından da okul sporunun yeri ve önemi tam anlamıyla ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu nedenle, bu faaliyet türünden ve dolayısıyla insan kaynağından verimli bir biçimde yararlanabilmek; etkili, sistemli bir örgütlenme ve yönetim biçimine bağlı olarak, organize eğitim etkinliklerinin okulun gözetimi ve denetimi altında ve ders dışında planlanıp yürütülmesinin zorunlu olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır.

Sporda atılımlar yapan ülkelerle aramızdaki farkı kapatabilmek için gerçekçi ve tutarlı yaklaşım ve uygulamalar içerisinde olmamız gerekmektedir. Her ülkede olduğu gibi bizde de spor tabanı eğitim kurumları bünyesinde. Toplumda sporun özerdirilerek yaygınlaştırılması, temel becerilerin kazandırılması ve üstün yetenekli sporcuların belirlenmesinin yanısıra, genel eğitimde spor faaliyetlerinden yararlanılması da doğal olarak bu kurumlarda gerçekleştirilmelidir. Bu da, eğitim kurumlarında uygun bir spor ortamının oluşturulması ile olasıdır.

Bu denli önemli işlevi bulunan bir etkinliğin, bir devlet politikası boyutunda ele alınarak; örgütlenme, yönetim, planlama, uygulama ve değerlendirme esaslarının programlanmasını gerektirir. Oysa ülkemizde spor, sistem yaklaşımı olmaksızın ve giderek bir reklam aracı olarak görülmekte, eğitim kurumlarında ise, belirlenmiş amaçlar sözde kalmakta, öze yönelik girişimler bilinçli veya bilinçsiz bir biçimde engellenmektedir (Ünlü, 1990: 240). Bu nedenle, toplumda okul ve okul dışı gençliğin spor yaparak, sportmenliğin temelini teşkil eden dürüstlük, hakseverlik, yarışma arzusu, dayanıklılık ve insan sevgisi, demokratik davranış alışkanlığı gibi temel eğitsel değerlerin kazandırılması için okul sporuna yönelik teşkilatlanma çalışmalarının hızlandırılmasını gerektirmektedir (Erkan, 1992: 18).

Oysa, ortaöğretim gençliği boş zamanlarını genellikle yaratıcı, geliştirici olmayan, edilgin ve bireysel etkinliklerle geçirmektedir. Bugün uygulanan biçimiyle okullardaki "Spor Kolu" etkinlikleri de bu anlamda sorunları çözmede yetersiz kalmakta ve böylece yetenekli, istekli çocuk ve gençlerin hepsi bu

olanaktan yeterince yararlanamamakta, bazı zamanlarda da bu yetenekler ortaya çıkmadan kaybolmaktadır. Bu yüzden, okul sporunun bütün öğrencileri kapsayacak ve onların ilgi ve isteklerine cevap verecek biçimde yeniden örgütlenmesi gerekliliği ortaya çıkmış bulunmaktadır (Gökçe, 1984: 110).

Sistemli bir sporcu akışını ve eğitimini gerçekleştirecek türde bir örgütlenme yapısına sahip olmayan ülkemiz spor teşkilatı, günlük veya kısa vadeli uygulamalarla soruna çözüm bulmaya çalışmaktadır. Yetişen elit düzeyde bir sporcunun yerini dolduracak seviyede birisi yetişmemekte, başka bir ifadeyle; ülke sporu alt yapıdan yoksun bir biçimde yürütülmeye çalışılmaktadır. Sorunun çözümü doğrultusunda, sporun kaynağı olarak kabul edilen okullar ve bu okullardaki spor faaliyetleri, ülke genelini kapsayacak biçimde yöresel özellikleri dikkate alarak; esnek, çocuk ve gencin gelişim özelliğine uygun ve aynı zamanda, ülke sporunun kalkınmasına yardımcı olacak türde yeni bir "örgütlenme modeli"ne ihtiyaç duyulduğu (Özmen, 1976: 20; Spor Şurası, 1990: 285; İpbüken, 1992: 88; Bilgin, 1992: 244; Pehlivan, 1992: 249) her geçen gün kendini daha fazla hissettirmektedir.

Bugün yapıldığı biçimiyle okullararası spor karşılaşmaları sadece sonu Bölge, Türkiye ve Dünya Birinciliği ile sonuçlanan organizasyonlarla sınırlı tutulmakta, öğrenci ve öğretmenler de bu yönde koşullandırılmaktadır. Oysa okul sporunda esas ilke; çocuk ve gençlere sürekli spor yaptırmak, onları aktif biçimde tutmak olmalıdır. Bugün ise okullararası karşılaşmalar bitince zaten az sayıda öğrenci katılımıyla yapılan faaliyetler de bitmekte ve takımlar dağılmaktadır. Ancak, il veya bölge düzeyinde okullararası değişik adlardaki turnuvalar, şenlikler, şölenler ve bayramlar biçimindeki organizasyonların sıklıkla yapılması ise aşağıda belirtilen faydaları sağlayabilecektir:

- * Okul spor faaliyetlerini sürekli canlı tutacaktır.
- * Çok sayıda öğrencinin katılımı sağlanacaktır.
- * Çocuk ve gençliğin genel eğitiminde spordan yararlanılacaktır.
- * Ülke sporunun kalkınmasında altyapı oluşturacaktır.
- * Toplumsal iletişim ve etkileşim sağlanacaktır.
- * Yaşam boyu spor alışkanlığı kazandırılacaktır.
- * Spor organizasyonlarının sayısı artacaktır.

Sporda başarı sağlamış ülkeler; okul-kulüp işbirliğini en etkili bir biçimde yaşama geçiren ülkelerdir. Ülkemizde bu durum tesadüflere ve gönüllülük

esasına dayalı olarak yürütülmeye çalışılmaktadır. Okul sporunun örgütlenmesinde okul-kulüp işbirliğinin sağlanmasında sorulması gereken soru "nasıl bir kulüp" ile işbirliği yapılacağıdır? Bugün var olan spor kulüpleri tesis, malzeme, eğitici, yönetici v.b. gibi spor ortamını oluşturan unsurlar bakımından okullardan daha kaliteli (nitelik-nicelik) değildir (Bilir, 1987; Açıkada ve Ergen, 1989: 123). Bu nedenle, ilk ve ortaöğretim çağında spora ilgi duyan ve başarılı öğrencilerin bu tür kulüplere yönlendirilmesi, onların gelişmelerini olumsuz yönde etkileyeceği veya istenilen gelişmenin sağlanamayacağı ileri sürülebilir. Ayrıca, yetenekli çocuk ve gençlerin kendi okullarında ve kendi öğretmenleriyle spor etkinliklerine devam etmeleri, onların daha iyi yetişmelerine yardımcı olacaktır. Bu düşüncenin yaşama geçirilmesi ve okul sporundan en üst düzeyde verim alınabilmesi; "**Okul Spor Kulüpleri**" biçiminde yeni bir örgütlenme modeli oluşturmayı zorunlu kılmaktadır.

2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi; Eğitim programı açısından resmi ve özel ortaöğretim (genel lise) kurumlarında ders dışı okul spor faaliyetlerinin mevcut durum ve sorunlarının araştırılması, ve buna bağlı olarak ders dışı okul spor faaliyetlerinin sorunlarının çözümüne yönelik yeni bir örgütlenme modeli geliştirmektir.

Bu problem cümlesi doğrultusunda şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet, hizmet yılı, ders yükü, coğrafi bölge, okul türü, yerleşim yeri, öğretim durumu, bitirilen yükseköğretim kurumu ve aynı okulda çalışma süresi bakımından mevcut durum nedir ve her iki okul türü arasında bir farklılık var mıdır?

2. Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin sahip oldukları spor tesis durumu nedir? Okul dışında Türk spor teşkilatında ne tür görevler yapmaktadırlar?

3. Beden eğitimi dersleri ve ders dışı okul spor faaliyetlerinin yapılış biçimine, yapılış amacına ve beklentilerine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir ve okul türü açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin eğitimsel açıdan organizasyon türüne ve öğrenci başarısını nasıl etkilediğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?

5. Ders dışı okul spor faaliyetleri aracılığıyla psikomotor, sosyal, duyuşsal ve bilişsel alanda öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

6. Resmi ve özel okullardaki spor takımları nasıl oluşturulmaktadır ve bu faaliyetlere öğrenci ve öğretmen katılımını engelleyen faktörler nelerdir? Okul türü bakımından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

7. Okullararası spor yarışmalarında ve bu yarışmalara katılan öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?

8. Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nin okul spor faaliyetlerini hangi yönde etkilediğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

9. Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi öğretmenleri okul spor takımlarını hangi kategoride, haftada kaç saat ve tatil dönemlerinde çalıştırma durumlarının; okul türü, cinsiyet, salon durumu, haftalık ders yükü ve hizmet yılı bağımsız değişkenleri açısından bir farklılık var mıdır?

10. Okullararası yarışmalarda spor takımlarının gösterdikleri başarı ile spor salonu, okul türü, yerleşim yeri, cinsiyet ve coğrafi bölge arasında bir ilişki var mıdır?

11. Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında yetenekli öğrenciler nasıl yönlendirilmektedir? Okul "Spor Kolları" uygulamasına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?

12. Okul türüne göre "Okul-Kulüp işbirliğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?

13. Okul spor faaliyetlerinin yeniden örgütlenmesi konusunda, özel ve resmi okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? "Okul Spor Kulüpleri-Fedarasyon ve

Konfederasyon" biçimindeki örgütlenme modeline yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

14. Ders dışı okul spor faaliyetlerine yerel yönetimlerin katılımına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü ve yerleşim yeri açısından bir farklılık var mıdır?

15. Ders dışı okul spor faaliyetlerine öğrenci katılımını artırmak için neler yapılması gerektiğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

16. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin yürütülmesinde MEB ile GSGM arasında bugün var olan yetki ve sorumluluk karmaşasının çözümüne yönelik öğretmen görüşleri nelerdir ve okul türü açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

17. Her yıl okullar tatil edilerek bir hafta boyunca ülke genelinde "Atatürk'ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Şenlikleri" düzenlenmesi önerisine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri ve hizmet yılı bakımından bir farklılık var mıdır?

3. Araştırmanın Önemi

İlk ve ortaöğretim kurumlarında bulunan çocuk ve gençlik; çağı gereği hareket etmeye ve oyun oynamaya en fazla ihtiyaç duyduğu bir dönemi kapsamaktadır. Bu ihtiyacı karşılayacak türde eğitim programlarından çocuk ve gençlerin uzak kalması, onların fiziksel, ruhsal ve toplumsal gelişmelerinde eksiklik yaratacaktır. Ders dışında zamanını spor yaparak değerlendirmek isteyen çocuk ve gençlerin bu yöndeki sorunlarının çözümünde bu araştırma bulguları yardımcı olacaktır.

Diğer yandan, ders dışı okul spor faaliyetleri eğitim programları kapsamında planlı bir biçimde yürütülmesi, çocuk ve gençliğin eğitiminin yanısıra her yönüyle sağlıklı bir toplum oluşturulmasında ve ülke sporunun kalkınması açısından da önemlidir. Spora küçük yaşta başlanması ilkesi dikkate alındığında, her seviyedeki eğitim kurumu sporun alt yapısı niteliğindedir. Performans sporu için sporcu seçimi ve yetiştirilmesi bakımından da kaynak durumundadır.

Buna bağlı olarak, ülkemizde spora katılım, gelişmiş ülkelere oranla istenen düzeyde değildir. Spor ortamlarının sınırlı olmasının yanısıra, spor

eğitimcilerinin sayısı da oldukça yetersizdir. Yetersiz olan bu kaynaktan, rasyonel bir biçimde yararlanabilmek için bu araştırma yoluyla gerekli bilgilere sahip olmak bakımından da önemli bulguların elde edilmesi beklenmektedir.

Her alanda olduğu gibi, sporla ilgili kıt olan kaynakların ne oranda çocuk ve gençliğin eğitiminde verimli bir biçimde kullanıldığını açığa çıkartmak, ihtiyaç ve beklentileri tespit etmek ve bu yönde nasıl bir örgütlenme biçimi oluşturulması gerektiği yolunda eğitim ve spor yöneticilerine yol gösterecek, geleceğe yönelik ülke spor politikasını yönlendirmek bakımından bu araştırma önemli bulunmuştur.

4. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın şu noktalarda sınırlı tutulmuştur.

1. Araştırma, Türkiye genelinde bulunan resmi ve özel genel liselerle sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma, Türkiye genelinde resmi ve özel genel liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır.
3. İstanbul ilindeki okul ve öğretmen sayısının diğer illere oranla fazla sayıda olması nedeninden dolayı araştırma sonuçlarını taraflı biçimde etkileyebileceği düşünülerek araştırma kapsamına alınmamıştır.

5. Tanımlar

Eğitim Programı: Bir süreç olarak, dersin ve okulun dışında devam eden ve eğitsel etkinlikleri kapsayan faaliyetlerin bütünüdür.

Ders Dışı Faaliyetler: Eğitimin genel amaçları doğrultusunda ve eğitim programı kapsamında, derslere dayalı ve öğrencinin isteğine bağlı olarak, okulun denetim ve gözetimi altında her türlü planlı ve programlı faaliyetlerdir.

Spor Ortamı: Eleman, tesis, malzeme, eğitim, spor kulübü, sporcu ve spor organizasyonları ile bunlar için yeterli finansmanı ifade eder (GSGM, 1991).

Spor Faaliyeti: Spor yarışması öncesi, yarışma anı ve sonrasını, kamp, kurs ve seminer gibi temel ve gelişim eğitimleri ile bütün hazırlık çalışmalarını içine alan hizmetlerdir (GSGM, 1991).

Okul Sporları: İlkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmek ve ülke sporunun kalkınmasına kaynaklık edebilecek biçimde her seviyedeki okullarda yapılan spor faaliyetlerini kapsar (MEB, 1992).

Öğrenci Sporcu: Okul içinde ve okul dışında yapılan sportif faaliyet ve yarışmalara birkısmı lisanslı olarak katılan öğrenciyi ifade eder.

Spor Becerisi: Hareketler yoluyla belirli spor dallarına yönelik temel hareketlerin öğrenilmesi ve değişik durumlarda amaca uygun çabuk bir biçimde tepki gösterebilme yeteneğidir (Mengütay, 1991: 7).

Kategori: Öğrencilerin öğretim kademeleri ve yaş durumlarına göre yapılan sınıflandırmadır.

Performans Sporu: Okul spor faaliyetlerine katılan öğrencilerin kendi güç ve yeteneklerini zorlanarak belirli bir değere ulaşmak amacıyla yapılan sportif etkinlikleri ifade eder.

Uluslararası Okul Sporları Federasyonu (ISF): Yurt içinde ve yurt dışında uluslararası spor yarışmalarını organize eden uluslararası kuruluşu ifade eder.

Anahtar Kelimeler: Ders dışı aktiviteler, eğitim programı, okul sporu, çocuk ve gençlik eğitiminde spor, okul sporunun örgütlenmesi.

BÖLÜM II

İLGİLİ LİTERATÜR

1. EĞİTİM BÜTÜNLÜĞÜ İÇERİSİNDE SPORUN YERİ ve ÖNEMİ

Antropolojik açıdan insan; biyo, psiko-sosyal ve kültürel bir varlık olarak kabul edilmektedir (Ertürk, 1986: 3). Dolayısıyla insan, diğer canlı varlıklara göre çok boyutlu ve çok yönlüdür. İnsanın yorumlanabilmesi için fiziksel, ruhsal, toplumsal ve zihinsel yönleriyle ele alınması gerekir. İnsanı diğer canlılara göre güçlü kılan da bu çok yönlülük ve bu yönüyle ona kazandırılan zenginliklerdir. Eğitimde bütünlük ilkesi, insanın sadece bir yönüyle değil, bu yönleriyle bir bütün halinde birlikte algılanması ve dengeli-uyumlu bir biçimde işlenmesini ifade eder. Eğitimde bütünlük ilkesi; pedagojik açıdan insanı ele alış biçimi, onun doğal yapısına da uygun düşen bir yaklaşımdır (Alpman, 1992; Yaka, 1992: 73).

Eğitim; bireyin, dolayısıyla toplumun başarı ve mutluluğunu hedefleyen birdizi etkinliği içermektedir. Bu etkinlikler sonucunda bireyin geliştirilmesi, güçlendirilmesi, varlık ve yaşama alanının zenginleştirilmesi söz konusudur. Böylece, bireyin bilgi, beceri, tutum, alışkanlık ve farklı düşüncelerle donatılması gerçekleşmektedir. Bireyin toplumsallaşmasına yardımcı olarak, toplumun sosyal bakımdan kalkınmasında rol oynayan eğitim; faaliyet sahası itibariyle genişir ve toplumu bütünüyle kapsar (Dewey, 1939; Russel, 1993; Illich, 1985; Freire, 1991; Szaniawski, 1980).

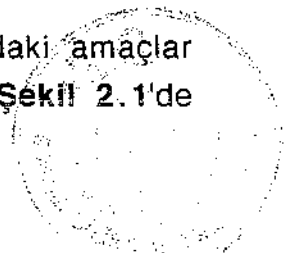
Diğer taraftan eğitim; bir üretim faktörü olarak insan unsurunun niteliğini geliştirmekte, onun üretimde ve sosyal hayatta başarılı hale gelmesini sağlamaktadır. Eğitimde gösterilen çabalar, farklı nitelikte ve yetenekte insan yetiştirerek, sosyal ve ekonomik kalkınma için gerekli olan insangücü sorununun çözümüne yardımcı olmaktadır (Budak, 1993: 31). Son yıllarda yapılan araştırmalarda ekonomistler ve diğer sosyal bilimciler, eğitimin ekonomik kalkınmaya katkısı olduğu üzerinde birleşmektedirler (Serin, 1979: 149). İnsanın, bu çok yönlülüğü ile ele alınıp, kapsamlı bir biçimde eğitilmesi, daha anlamlı ve gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Bu nedenledir ki sportif etkinlikler eğitim kapsamı içerisinde düşünülmektedir.

Spor eğitiminin manevi bilimlere dayalı en belirgin niteliği ise şöyle ifade edilebilir; salt becerileri öğrenmek değil, beceriler yoluyla insanı bütünlük içerisinde eğitmektir. Başka bir anlatımla; çocuk ve gence sadece motorsal özellikler kazandırmak değil, motorsal becerilerden daha fazla birşey olarak insani yeti ve yeteneklerinin yetkinleştirilip geliştirilmesi gerekir. Spor eğitiminin dayandığı temel ve öğretim programlarının çekirdeğini bu düşünceler oluşturmaktadır. Beden egzersizlerinin eğitimsel işlev ve içeriğine olan arayışlar bugün hala geçerli olan "**oyun**", "**yaşama**", "**performans**", "**ifade**" ve "**yaratıcılık**" gibi kategorilerin yapısal özelliğinde toplanmaktadır. Bu kategorilerden ve içeriklerinden günümüz okul spor eğitim ve öğretimi vazgeçmemiş, öğretim programlarını bu doğrultuda oluşturmaktadırlar (Grössing, 1992: 50).

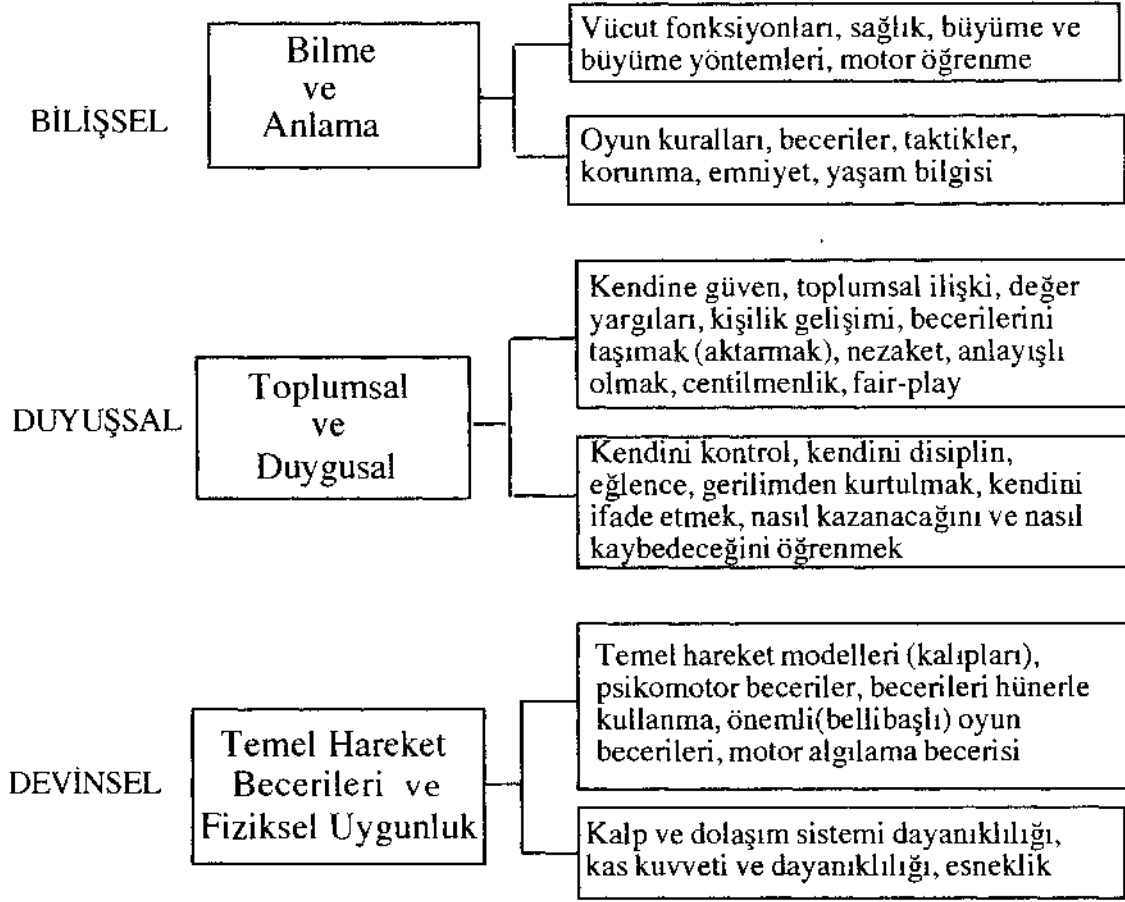
Beden eğitimi; oyun, cimnastik ve spor gibi eğitici bütün bedensel etkinlikleri içeren genel bir kavram olup, bedensel etkinlikler içinde ve bedensel etkinlikler aracılığı ile yapılan eğitimidir (Johnson, 1986: 8). Aynı zamanda beden eğitimi, pedagojik bir disiplin, bilim ve sanat olup, eğitim bilminde olduğu gibi insanın davranış ve alışkanlıklarına yönelmektedir. Eğitimdeki bütünlük, fiziksel eğitim olmadan sağlanamaz. O halde, sporsuz ve oyunsuz bir çocuk ve gençlik eğitimi ailede ve okulda olsun yetersiz kalmaya mahkumdur (Özmen, 1987: 17). Diğer taraftan, hareket eden ve hareket ettiği sürece yaşayabilen bir varlık olan insan, küçük yaştan itibaren hareket, beceri ve spor yapma alışkanlığı kazanması, çocuğun; "*hareket etme, motorsal beceriler yoluyla yaşantı edinme, başka çocuk ve gençlerle oynama, mücadele etme ve takdir edilme*" gibi ihtiyaçlarının giderilmesinde etken rol oynamaktadır (Tamar, 1988: 3). Bu nedenle spor, insan yaşamının bir parçası ve onu yetkinleştiren bir kavram olma özelliğini gün geçtikçe hissettirmekte ve onsuz olamayacağı gerçeği kabul edilmektedir.

Günümüzde spor eğitiminin hedeflerinden birisi de bireye "hareket kültürü" kazandırmaktır. Performansa dönük yapılan hareket insanın bedenini açmamasını engeller niteliktedir. Bedenin açmılması ve çocuğun kendini her yönüyle tanıması ona hareket olanağı vermekle olur. Zorlayıcı, kalıpsal ve belirli normlarıyla performansa dönük spor anlayışı baskıcı bir özellik gösterecektir ki, eğitim bütünlüğü kavramı içerisinde buna yer yoktur (Orhun, 1994). Diğer yandan bugünkü yaygın spor anlayışı da pedagojik ve antropolojik anlayışa daha yakın bulunmaktadır (Hartman, 1993).

Bloom'un (1975) "**bilişsel**", "**duyuşsal**" ve "**devinsel**" alandaki amaçlar biçimindeki taksonomi doğrultusunda beden eğitiminin amaçları **Şekil 2.1**'de

verilmiştir. Görüldüğü gibi beden eğitiminin amaçları da genel eğitimin amaç ve beklentileri doğrultusundadır.

Seki 2.1. Beden Eğitiminin Amaçları

Kaynak: Johnson, S. B. A. (1986), *Physical Education A Contemporary Introduction*, s. 14.

Okul sporundaki uygulamalardan dolayı Seybold (1977) şu şikayette bulunmaktadır: "Okullara spor dersi konduğundan beri bilişsel değil, motorsal süreçler ele alınmıştır., ve bunun sonucu olarak bireysel davranan çocuk yetişmektedir" (Stadler, 1993). Bu tespitten hareketle spor, sadece motorsal eylem becerilerin bütünü anlamına gelmemektedir. Okul sporu; motorsal, bilişsel ve sosyal/duygusal bölümlerin bir bütün olarak ele alınmasını ve programların bu gerçek doğrultusunda hazırlanması gerektiğini bize göstermektedir. Fakat, sporda da her motorsal davranışın bilişsel bir boyutu olduğu da unutulmamalıdır.

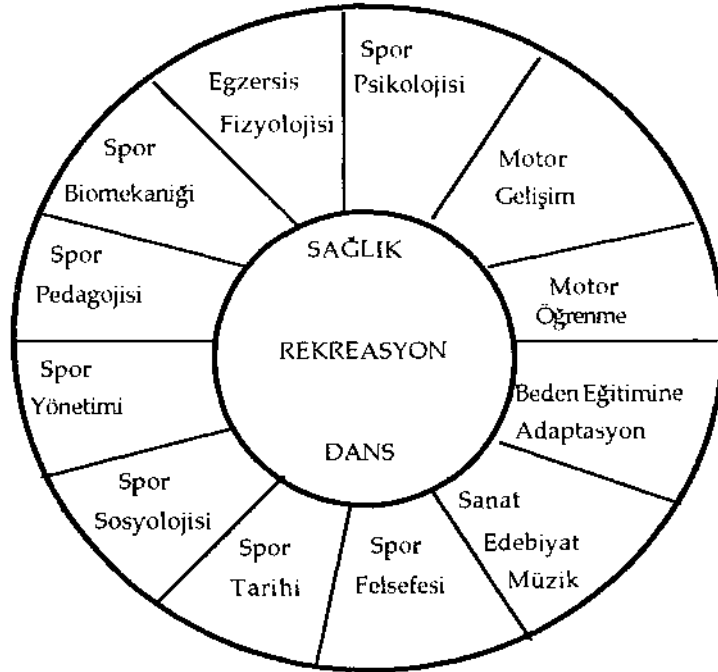
Bir sosyal kurum olarak spor, eğitim bütünlüğü kapsamı içerisinde düşünüldüğünde; eğitimin ekonomik kalkınmaya katkısından söz ederken, spor için ayrılan kaynakların ve faaliyetlerin de aynı amaca yönelik olduğunu

söylememiz gerekir. Başka bir anlatımla, spora ayrılan kaynak ve verilen önem, insan unsuruna yapılan bir yatırımdır. Çünkü, spor yapmak sadece bir bedensel uğraş olmayıp, içinde barındırdığı özellikleriyle topluma uyma sürecidir. Bu uyum sürecini başarıyla tamamlayan çocuk ve genç artık yeni bazı davranışlara sahiptir. Daha doğrusu varolan bazı nitelikleri geliştirilmiştir. Sportif faaliyetlerin çocuk ve genç üzerindeki bedensel değişikliklerin dışında kişilik üzerindeki etkileri bulunduğu kesinleşmiş ve spor dallarına göre değişiklik gösterdiği çeşitli bilim adamları, düşünürler, spor felsefesi ve ahlakçıları tarafından da belirtilmektedir (Budak, 1993: 31). Bu nedenle sporun, dayanışmacı, düzenli ve kendini kontrol edici normların bireye kazandırılmasında önemli bir rol oynadığından, eğitim ve üretimde verimliliği artırmakta etkili olduğu söylenebilir.

Ayrıca spor, bireyin içselleştirilmiş sorumluluk kazanmasında rolü olan, onun zihinsel, bedensel ve sosyal gelişiminde önemli katkısı bulunan bir etkinlik olarak tanımlanabilir. Spor yapan insan, sadece duygularını tanıyan ve onları kontrol edebilen bir kişi olmakla kalmaz; aynı zamanda, insanlararası ilişkilerde sınırlarını bilen, diğer bireylerin özgürlüklerine saygı duyan ve kurallara uyabilen bir kişi haline gelir. Yine, spor yapan insan; günün ruhsal gerginliğinden bu etkinlik yoluyla arınırken, sporun terapatik işlevinin önemi de vurgulanmış olur. Bütün bunlardan sonra denilebilir ki spor; kişilik oluşumu ve gelişiminde önemli yeri olan, özgüvenli, girişimci ve yaratıcı bireylerin yetişmesinde katkısı olan bir etkinliktir (Yavuzer, 1991: 16).

Çağımızda devamlı olarak gelişen ve değişen olaylar ile teknoloji, bireyler üzerinde etki oluşturmaya başlamıştır (Spor Şurası, 1990). Eğitimin buradaki işlevi toplum üzerindeki bu etkiye karşı nitelikli insangücü yetiştirmektir. Nitelikli insangücü ise bedensel, ruhsal ve toplumsal açıdan sağlıklı olmayı gerektirir. Bu da ancak çok yönlü hareketi ve eylemi içinde barındıran spor eğitimiyle kazandırılabilir. Gelişmiş ülkelerin hemen hemen hepsinde aynı yaklaşımın geçerli olduğu görülmektedir. Eğitimin bütünlüğü içerisinde beden eğitimi ve spor yaklaşımları sağlıklı bir toplum yetiştirmektir. Bu da toplumu oluşturan bireylerin her yönüyle düzeylerini iyileştirmek ve yükseltmek anlamı taşımaktadır. Yani, bireylerin okul içi ve okul dışı sportif etkinliklere katılımları sağlanarak dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişen kişilik ve karakter, özgür ve bilimsel düşünme yeteneğini kazandırmaktır. Üretken bir toplum yaratmanın yolu da spor yapma alışkanlığı kazandırmaktan geçer. Toplumda ortak duygu ve düşünce oluşturmada da spor alanında yapılan karşılaşmalar ve elde edilen sonuçlar etkili olmaktadır (Yalçınar, 1992: 64 -65).

Diğer yandan, spor kültürü; insanlık tarihinin her döneminde görülen uygulamaları ile gelişmiş ve günümüzde de artık her seviyede genel eğitimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. İnsanın çok yönlü olarak gelişmesini hedefleyen bu kültürün köklü bir felsefesi ve sosyolojik temelleri oluşmuştur (Erkan, 1992: 55). Genel eğitimde önemli rol oynayan disiplinler aynı zamanda beden eğitimi ve sporunda ilişki içerisinde olduğu disiplinler görünümündedir. Beden eğitimi ve sporun ilişki kurduğu disiplinleri Lukas (1986: 44), **Şekil 2. 2**'de görüldüğü gibi şematize etmektedir. Bu şekilden anlaşılacağı gibi insanı ilgilendiren bütün disiplinler sporu da ilgilendirmekte ve aynı noktada birleşmektedirler. Bu nokta; insandır.

Şekil 2. 2. Beden Eğitimi ve Sporun İlişki Kurduğu Disiplinler

Kaynak: Lukas, J. A. (1986), Physical Education A Contemporary Introduction. s. 44

Gerek eğitim bilimciler ve gerekse spor bilimcileri genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görüp kabul ettikleri sporun (Tarcın, 1937; Baltacıoğlu, 1942; Özmen, 1987; Tamer, 1988; Spor Şurası, 1990; MEB, 1991; İmamoğlu, 1992) genel eğitimle bir bütünlük oluşturmalarının nedenlerini dört grupta toplamaktadırlar (Özmen, 1976: 31):

1. Amaçlardaki paralellik,
2. Genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede güçlü kaynaklara sahip oluşu,
3. Kas etkinlikleriyle, kişilik eğitiminde genel eğitime katkısının büyüklüğü,
4. Oyun ve serbest zaman olanakları ile bireye ve topluma sağladığı yararlar olarak gruplandırılmaktadır.

Diğer yandan eğitimde verimsizlik ve başarısızlığın başta gelen nedeni, amaçların ve konuların açık seçik belirlenmemesidir. **Nasıl bir birey yetiştirilecektir?** Bu gibi sorulara açık cevapların verilmesi gerekir (Ertürk, 1986; Özçelik, 1987; Yaka, 1992). Bu bağlamda eğitimden beklenen **"İyi insan, iyi vatandaş; iyi üretici, iyi tüketici"** amaçlarını gerçekleştirecek değerleri kazandırmada sporun etkili olduğu kabul edilen bir gerçektir. Bu anlamda genel eğitim programları ve uygulamaları içerisinde beden eğitimi dersleri ve ders dışı okul spor uygulamalarına bakmak gerekir.

Sporun genel eğitim içerisindeki yeri ve önemi ilkçağdan günümüze kadar hep vurgulanmıştır. İnsan olgusu ve onun eğitimiyle ilgilenen filozof ve düşünürler sporu hiçbir zaman insanın dışında düşünmemişlerdir. Bu bağlamda, tarihsel süreç içerisinde toplumlara yön veren düşünürlerin eğitim bütünlüğü çerçevesinde eğitim ve spor ilişkisini nasıl gördüklerini incelememiz gerekmektedir.

1.1. Antik Çağda Eğitim ve Spor

Antik dönemde (eski Yunan ve Roma) eğitim; çocuk eğitimi, gençlerin eğitimi ve askerlik eğitimi olarak yürütülmüştür. Bu çağda, özellikle varlıklı ailelerin çocukları **"palaistra"** denilen spor okullarında **"paidotribes"** diye adlandırılan spor öğretmenleri denetiminde **"pentatlon"**a (onlu spor oyunu) hazırlanmak amacıyla eğitilmekteydiler. Güreş, uzun atlama, koşu, cirit ve disk atma en fazla yapılan spor çeşitleriydi. Antik Çağda bir gencin spor eğitimi almasındaki amaç; 17-18 yaşlarına geldiğinde kendini savunabilecek silahlı bir savaşçı olmasına yardımcı olması içindi (Başaranbilek, 1994: 52).

Eğitim konusunda ilk düşünce üreten İlkçağ Yunan düşünürlerinden **Eflatun** (M. Ö. 427-347) **"Cumhuriyet"** adlı eserinde insan eğitiminin ruh ve beden bütünlüğü içerisinde yapılması gerektiğini, bunun için de cimnastik ile bedeni, müzik ile de ruh (ahlak) eğitiminin verilmesi görevinin devlete ait olduğunu belirtmektedir. Devlet tarafından açılan okullarda cimnastik ile müziğin

aynı derecede olmasını yöneticilere iletmiştir. Eflatun'a göre iyi terbiye; "**ruha ve bedene gerekli olan iyiliği verebilen en iyi terbiyedir**". Gençliğin müzik ve cimnastikle terbiye edilmesi, onların hastanelerden ve mahkemelerden uzak durmalarına yardımcı olacağını önemle belirtmiştir (Koçer, 1980: 129-143). Eflatun "**Devlet**" adlı eserinde de; iradenin kuvvetlendirilmesinde sportif yarışmalar ve bedensel egzersizlerin önemli yeri olduğunu vurgulamıştır. Eflatun'a göre bir devlet için mükemmel kadın ve erkeklere sahip olmaktan daha karlı bir şey olamaz. Bu mükemmellik ise ancak cimnastik ve müzikle sağlanabilecektir. Eflatun, eğitimi; "**beden ve ruha elverişli olduğu mükemmelliği (yetkinliği) kazandırmak**" biçiminde ifade etmektedir (Eflatun, 1975: 112). Böylece Eflatun, özet olarak insanı beden, ruh ve zihin bütünlüğü içerisinde düşünerek, eğitimi de bu kavramların uyumlu biçimde gelişimi olarak algılayıp ifade eden ve önemini belirten ilk filozoflardandır.

Yine, İlk Çağ eski Yunan düşünürlerinden **Aristo** (M.Ö. 384-322) da eğitimde Eflatun gibi ruh ve bedeni ön plana almaktadır. Ancak, bir bütünlük içerisinde eğitilmeyip, önce bedeni eğitip ve onun üstüne zihin ve ahlak eğitiminin yapılmasını önermektedir. Ayrıca Aristo, insanı erdemliğe ve adalet duygusuna götürmeyen eğitime de karşı çıkarak, çıkar düşüncesine dayanan bir etkinlik ve eğitim biçimi insanı insan yapan asil ve özgür ruha yaraşmadığını ifade etmiş, insana bu özellikleri kazandırmada ve eğitimde dört düşünce alanının; "**okuma ve yazma**", "**spor**", "**müzik**" ve "**resim**" var olduğunu belirtmiştir. Aristo'ya göre; eğitimde akıldan önce alışkanlığın, ruhtan önce bedenin gelişmesi gerekir. Bunun için, çocuk ve gençleri bedenlerini güzelleştirmek ve kuvvetlendirmek için cimnastik eğitime tabi tutmak gerekmektedir. Yine Aristo, sporun genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğunun herkes tarafından kabul edildiğini, çocuk ve gençler için sert ve yorucu olmamasını, onların gelişmelerini engellememesini, genç yaşlarda aşırı yüklü spor eğitim programlarının uygulanmamasını, insan aynı anda hem kafasını hem de bedenini çalıştıramayacağından; çalışmaların sırasıyla yapılması gerektiğini, çünkü; bu iki çeşit çalışma (ruh ve beden) birbirinin karşıtı durumda olduğu biçiminde görüş ileri sürmüştür. Vücut çalışması kafanın gelişmesini, kafanın çalıştırılması da vücut gelişmesini engelleyeceği ifade edilmektedir (Koçer, 1980: 166). Ancak bu düşünce; bizce günümüz eğitim bütünlüğü anlayışı ile ne oranda bağdaşabileceğinin tartışılabilmesinden de öte, kabul edilmesi oldukça zor görünmektedir.

Condorcet'in (1743-1797) bildirdiğine göre, Yunanlılarda eğitim devlet yönetiminin önemli bir kısmı idi. Eğitim, insanları kendileri ve ailelerinden çok vatan için yetiştiriyordu. Ulusal menfaati insanlığın menfaatinden ayrı gören küçük ve egemen bir kesim sporu da bu amaçla kullanmaktaydı. Buna rağmen eski Yunan sitelerinde (Atina ve Isparta) eğitim anlayışları büyük farklılık göstermelerine rağmen, temelde her iki siteyi de etkileyen cimnastik, amaçları farklı da olsa ortak konum durumundaydı.

Cimnastik, eski Yunan sitelerinde bir köle kalabalığı içinde daima kavga ve savaşın bulunmasından dolayı sürekli çalışmayı gerektiren bir konumda olmuştur. Bu yüzden cimnastiğe önem veriliyor ve gençlere dikkatli ve sert biçimde cimnastik öğretiliyordu. Cimnastikle vücuda kudret, dayanıklılık ve güzellik, ruha ise disiplin, sükunet verilerek; sağlam bir irade kurulması amaçlanmaktaydı. Cimnastiğe bu denli önem verilmesi; sürekli savaş durumunda olan site devletlerinin üstün olma ve hayatta kalma mücadelesinden kaynaklanmaktaydı (Koçer, 1980: 95). Buna rağmen Eski Yunan'da sporun amacı sadece savaşa hazırlama eğitimi biçiminde değil, estetik eğitime de büyük bir yer ve değer verilmekteydi (Varış, 1981: 29). Sistemli bir eğitimin yapılmadığı bu dönemde, yapılan sportif karşılaşmalar "**oyun**" kavramından öte ayrı bir anlam taşıdığı, sağlam iradeli, mücadeleci ve iyi vatandaşlar yetiştirmek amaçlamaktaydı (Dürüşken, 1993: 38).

Eski Yunan sitelerinden Isparta'da ise genel eğitimin amacı; iradeyi kuvvetlendirmek, bedeni kuvvetli ve zinde hale getirmek esasına dayanmakta ve gençler devlet tarafından toplum için yetiştirilmekteydi. Isparta gençleri her zaman askeri bir eğitim görmekte ve spor yapmak zorunda kalmaktaydı (Varış, 1981: 29). Isparta'da cimnastik hareketlerinin hem dini hem de askeri bir önemi vardı. Bunun içinde gençler, müzik eşliğinde hareketler yaparak savaşa hazırlık amacıyla "**Pyrus**" denilen harp oyunu öğreniyorlardı. Düşmana karşı daima her an hazır bir durumda olmak; her türlü zahmete, sıkıntıya, acıya katlanabilmek, tok gözlü olmak gibi davranışları kazanabilmek herşeyden önce sağlıklı olmayı gerektirmekteydi. Bu da spor yapmayı ve sporu toplumda benimsetip alışkanlık haline getirmeyi zorlamaktaydı. Isparta'da devlet tarafından kız ve erkek ayrımı yapılmadan eğitilmek amacıyla alınan çocuk ve gençlere yönelik sporun amacı; sadece onları fiziksel bakımdan güzelleştirmek olmayıp, aynı zamanda onları sertleştirmek ve dayanıklı kılmaktı. Ahlak eğitimi ise müzik aracılığıyla yapılmakta ve toplu cimnastik hareketleri mutlaka müzik eşliğinde yapılması temel bir ilke olarak kabul edilmekteydi (Koçer, 1980: 101).

Atina'da ise Isparta'ya rağmen eğitimin amacı; ruh ile bedeni ahenkli bir şekilde geliştirmek ve iyi yurttaş yetiştirmektir (Varış, 1981: 29). Eğitim, devlet tarafından değil, aile tarafından verilirdi. Atina'da çocuk ve gençlerin spor eğitimleri güreş ocaklarında yapılmaktaydı. Çocuklar ve gençler yaş gruplarına göre sınıflandırılmakta, öğretmenlerden birisi (spor öğretmeni) bedensel hareketleri öğretmekte, diğeri ise ahlakı ve manevi durumu denetim altında bulundurmaktaydı. Devlete ait olmayan ve bağımsız olarak çalışan üç tip okulda birinciler; spor dersi, ikinciler; müzik, üçüncüler ise dil dersi vermekteydiler. Bu bağımsız okulların hepsinde öğretim sabahları spor eğitimi ile başlamaktaydı (Koçer, 1980: 109,111,112).

Bu iki sitenin eğitim anlayışları ve düzenlerini günümüz eğitim anlayış ve düzenleriyle karşılaştıracak olursak; Isparta'da sosyal, yani herşeyin toplum ve devlet için, Atina'da ise liberal, bireyci ve özgürlükçü bir eğitim anlayış ve düzeninin var olduğu söylenebilir. Eski Yunanda estetik, ruh güzelliği ve çevresinde saygınlık kazanacak bir fiziki yapı sağlama olarak algılanan cimnastik, Roma'da savaşçı ve şövalye ruhlı, sert ve kuvvetli insan yetiştirmeyi amaçlamaktaydı. Birbirinden tamamen farklı felsefi görüşü yansıtan bu durumdan sonra, günümüz modern spor anlayışının temellerinin atılması ve topluma kabul ettirilmesinde ortaçağ hümanistlerinin etkili olduğu da kabul edilen bir gerçektir.

Bu hümanistlerin belli başlılarının sporun insan ve toplum üzerine olan etkilerine yönelik görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

Okul cimnastiğinin ilk öncülerinden olan Çek asıllı **Johann Amas Comenius** (1592-1671) kendi düşünceleri doğrultusunda bir okul kurmuş ve bu okulun programına cimnastik ve oyun gibi faaliyetleri koyarak öğrencilerin sınıf geçmesinde etki yapmasını istemiştir. Comenius, okul yöneticilerinden çocuk ve gençlerin egzersiz yapıp oyun oynayacak yerleri yapmalarını istemiştir. İngiliz devlet adamı, filozof ve eğitim bilimci **John Locke** (1632-1704), cimnastiği sağlığın korunmasında bir araç olarak görmektedir. Çocuk ve gencin bedensel dayanıklılığını geliştirebilmesi için doğaya uygun bir yaşayış şeklinin benimsenmesini ve bu nedenle çocuk ve gencin doğayla içiçe yaşayabilmesinde herkesin soğuk duş alarak yüzmeyi öğrenmesini istemiştir (Alpman, 1971: 149).

XVIII. Yüzyılın en önemli filozof ve eğitimcisi olan **J. J. Rousseau** (1712-1778) çocuğu bütün önyargılardan uzak tutarak, onu ilkönce insan olarak kabul

eder. Bütün insanlara seslenerek **"insanlar, insan gibi olunuz"** sözü ile çocukların saf, temiz ve bütün kötülüklerden uzak, kendi doğası içerisinde özgürce gelişmesi gerektiğini belirtmektedir. Rousseau'nun düşündüğü eğitim sistemine giren her birey; sabah erken kalkar ve cimnastik yapar. Çünkü, vücudun ruhun emirlerine uyabilmesi için kuvvete ihtiyacı vardır. Çocuk rahat kıyafetler içerisinde doğada dolaşmalı, iyi yüzebilmeli, hava değişikliklerine, açlığa, susuzluğa, sıcağa ve soğuğa dayanıklı olabilmelidir. O'nun eğitim sistemindeki çocuk koşma, yüzme, taş fırlatma, ok atma ve top oyunları gibi vücut becerilerinde çok ustadır. Rousseau eğitim bütünlüğü kavramı içerisinde *"fikir ve beden çalışmaları birbirini nöbetleşe izlemeli ve biri diğerinin yorgunluğunu gidermeli"* biçiminde belirtmektedir. Rousseau, düşlediği ve eğitimi yönlendirdiği **Emile**'de bütün bu özellikleri görmek istemektedir. Düşünürü göre vücut ne kadar güçlenir, duyu organları ne derece keskinleşirse o oranda akıllı ve becerikli hale gelir. Böylece, **"Emile"** bir düşünürün sağ duyusuna ve bir sporcunun beden gücüne sahiptir. Rousseau'ya göre eğitimin ulaşılacak en yüksek amacı da bu olmalıdır (Rousseau, 1961).

Eğitim bilimci Salzman'ın okulunda cimnastik öğretmenliği yapmış ve ölünceye kadan cimnastik üzerine çalışmış, cimnastiği bir sistem haline getirmiş ve çalışmalarını "Gençlik İçin Cimnastik" adlı eserinde toplamış, kuvvetli bir teorisyen olan Alman eğitimci **Johann Christian Friedrich Guts Muts** (1759-1839) da döneminin eğitim sistemini *"siz dindaşlık ve vatandaşlık ödevlerini öğretiyorsunuz, fakat vücudunuzun geliştirilmesi ve eğitimi ile uğraşmıyorsunuz"* sözleriyle eleştirerek, sporun genel eğitimdeki önemini vurgulamış ve onsuz olamayacağını belirtmiştir. Muts'a göre cimnastiğin amacı; ruh, fikir ve vücut arasındaki dengeli ilişkinin sağlanmasıdır. Cimnastik vücut üzerine doğrudan doğruya, ruha da dolaylı olarak etki yapar. Muts, beden ve ruhsal gelişmede cimnastiğin etkilerini birbiriyle karşılaştırarak şu sonuca varmıştır (Alpman, 1971: 160):

" Vücudun tüm sağlığı - Fikrin berraklığını,

Vücudun dayanıklılığı - Sağlıklı duyuş ve düşünüşü,

Vücudun güçlü ve becerikli oluşu - Cesareti ve çabuk kavramayı,

Vücudun ölçülü ve oranlı oluşu - Ruhun güzelliğini,

Duyuların keskinliği - Düşüncenin uyanıklılığını "

sağlar ve geliştirir.

Cimnastiğe bilimsel nitelik kazandıran ve çocuk eğitiminde cimnastik ve oyundan olabildiğince yararlanılması gerektiğini belirten ve kurduğu özel okulunda da bu konuya özel önem veren, öğrenme konusunda "basamaklama"

metodunu cımnastikte uygulayan ünlü eğitimci **Johann Heinrich Pestalozzi** (1746-1827); çocuğun içinde onu harekete sevk eden doğal bir itici gücün var olduğunu ve bu nedenle çocuğun durmadan kıpırdadığını, yerinde oynadığını ve ellerini herşeye uzattığını belirterek, çocuğun bu özelliğinden planlı ve amaçlı bir biçimde yararlanılması ve onun eğitilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Pestalozzi, cımnastiğin çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimi için vazgeçilemez bir araç olduğunu belirterek, çocuğun kendisi vücutça nelere kabiliyetli olduğunu ve neleri yapabileceğini takdir edebilmesi gerektiğini belirtmiştir. Pestalozzi cımnastiğin önemini eğitimin bütünlüğü anlayışı içinde şöyle vurgulamıştır (Alpman, 1971: 165);

"...estetik gelişmeye de hizmet etmeli, çocuk vücut güzelliğinin sanat yeteneğini güçlendirdiğini gözleyebilmelidir. Yine cımnastik ahlaki gelişmenin bir vasıtası olmalı, sağduyu ve iyi niyet vücut üzerine egemen olarak çocuğu sorumlulukların bilincine varacak, ödevlerinin gereklerine uyacak bir hale getirmelidir".

1. 2. Çağdaş Düşüncede Eğitim ve Spor

Genel anlamda eğitim; çocuğu ilk halinden çıkarmak veya potansiyel olarak sahip olduğu şeyleri geliştirmek, eğitim yoluyla formasyon vermek, bir insanın ahlaki ve zihni formasyonunu yürütmektir. Çağdaş düşüncede genel anlamda eğitimin amacı, Dupanloup'a (1911) göre, insan yetilerinin geliştirilmesidir. Sosyal bilimcilere göre eğitimin amacı; topluma kolayca kaynaşan ve ona yararlı olan üyeler yetiştirmek, antropologlara göre ise; insanı, gerçek anlamda insani, yani akıllı ve özgür bir varlığa yaraşan ve ona mutluluk veren bir hayat sürmeye hazırlamaktır. Aynı anlayış doğrultusunda Maritain'e (1969) göre eğitimin özü; geleceğin yurttaşlarını, toplum hayatının şartlarına ve etkileşimlerine intibak ettirmek değil, herşeyden önce onu bir insan yapmak ve geleceğin yurttaşını bu yoldan hazırlamaktır (Foulquie, 1994: 127).

Mounier (1961) ise eğitimin amacını şu şekilde ifade etmektedir (Foulquie, 1994: 132):

"Eğitimin gayesi, çocuğu belli bir sosyal ortamın veya bir devlet doktrininin konformizmine göre yoğurup şekillendirmek değildir. Onun nihai gayesinin, bireyi kendisi için öngörülen fonksiyona ya da role intibak ettirmek olduğu da söylenemez. Onun misyonu, şahıs olarak yaşayabilecek ve angaje olabilecek güçte insanları uyandırmaktır."

Çağdaş çocuk eğitimi konusunda en önemli isim olarak kabul edilen **Maria Montessori** (1992), çocuğun ruhsal gelişiminde bedensel faaliyetlerin önemi

üzerinde durarak; hareketin insan organizması için beslenme ve solunum gibi temel ihtiyaçlar arasında olduğuna işaret etmektedir. Hareketin *"hayvanların karakteristiği olmakla birlikte, bitkisel yaşam üzerine de etkisi vardır. Hatta diyebiliriz ki , hareket bütün bedensel faaliyetleri inceleyen, eşleyen ve izleyen bir şey"* olduğunu belirterek, yine de hareketin sadece bedensel açıdan ele almasının yanlış olacağını ve bunun sportif faaliyet biçiminde olması gerektiğini önermektedir (s: 103). Montessori'ye göre spor; bedensel sağlığa yaradığı gibi, yürekliliği ve özgüveni de pekiştirir, aynı zamanda insan üzerinde ülkülerine sahip çıkma ve coşkunluk yaratma gibi moral etkiler de gösterir. İşte bu çeşitli ruhsal etkiler, sırf bedensel olan etkilerden daha üst bir düzeyde yer aldığını ifade etmektedir.

Montessori'ye göre çocuğun bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişmesi onun kişisel çabası ve girişkenliğine bağlıdır. Çocuktaki zihinsel gelişim onda bulunan yaratıcı enerjinin işlevsel olarak biçimlenmesi ve onun çevresiyle hareket aracılığıyla kurduğu iletişim ve etkileşim sonucunda olduğuna göre, çocuğun özgürce hareket etmesi ve bu ortamın onlara yetişkinler tarafından sağlanması gerekir. Yine Montessori *"bedensel faaliyet, ruhu dünya ile birleştirir"* yargısına varmıştır. Çünkü, bireyin kaslarından yararlanış biçimleri onların kişilik gelişimlerini etkilemektedir. Bu düşünceden sonra Montessori kasal çalışmanın önemini şu şekilde ifade etmiştir (s: 104):

"Yeterince idman yapacaksınız ki, kaslarınız körülenmesin. Bazı kasları özel birtakım işler için geliştirmek, bir sonraki iştir. Kaslar, gereğince kullanılmayınca, yaşamsal enerji kaynakları kurur gider. O zaman insanı sade bedensel değil, aynı zamanda ruhsal bir bunalım basar. Bunun içindir ki, eylem, insanın ruhsal enerjilerini de etkilemektedir."

İnsan kaslarının birer makine olarak değil, ruhun gelişimiyle iç içe geçmiş ve bedensel gelişimden ayrı düşünülmemeyecek öneme sahip olduğunu belirten Montessori, her türlü hareketi; zihinsel gelişim için duyma ve görme duyularından çok daha önemli ve bilgi edinme araçları olarak görmektedir. Eğitimin amacının *"hareket araçlarına söz geçiren akıllı uslu kişiler yetiştirmek"* olduğunu belirterek, insanı bir bütün olarak ele alıp, çok yönlü gelişimine fırsat verilmesi gerektiği üzerinde durmuştur (Montessori, 1992: 108). Yine Montessori'ye göre çocuk, hareket organlarını dilediği gibi kullanma yeteneğini kazanma bakımından doğal olarak istekli olduğundan; bunların çalıştırılması, harekete geçirilmesi için çocukta var olan hareket etme eylemine yardımcı olunması gerekir. Eğer çocuk bunu başaramazsa, zekasının ürününü alamayacak ve dışı vuramayacaktır. Başka bir anlatımla, çocuk doğal gelişim süreci içinde özgür

hareket etme olanağı bulamadığından, gelişimi yavaşlayacak ve ruhsal olarak bunalıma düşecektir (Montessori, 1992: 105).

Günümüz eğitim anlayışına yeni bir boyut getiren, eğitimde özgürlük ve demokrasiyi savunan ve bunu kendine ilke edinen ünlü eğitimci **A. S. Neill** (1990: 86), sportif oyunun çocuk eğitiminde temel bir unsur olduğunu ve onsuz olamayacağına işaret etmiştir. Neill, toplumdaki kötülüklerin nedenini çocukların yeterince oyun oynamadıklarına bağlamakta ve oyun oynamayan çocuğun ruhsal yönden ölü, ilişki kurduğu her çocuk için tehlikeli ve saldırgan bir davranış göstereceğini belirtmektedir. Ebeveynlere ve eğitimcilere seslenerek de, çocukluğun oyunculuk olduğu gerçeği unutulmadan ve oyunun bir zaman kaybı olarak görülmeden, çocuğun hayal kurmasına, fanteziler geliştirmesine olanak verilmesi konusunda yetişkinleri uyarmaktadır.

Neill, "*çocuğun programını biz büyükler çizeriz. Bu programda derse ağırlık veririz. Eğer özgür bir çocuktan program yapması istenseydi, hemen hemen kesinlikle oyuna çok, derse az zaman ayırırdı*" biçimindeki tespit ve yargısını eğitim programcıları, yöneticiler ve öğretmenlerin dikkatine sunmuştur. Yetişkinlerin, çocuğun oyun oynamasına olumsuz bakması, sportif oyunun bir baş belası ve amaçsız bir faaliyet, boşa geçen zaman olarak görülmesi eğitim bilimciler tarafından sürekli eleştirilmiştir. Neill'e göre yetişkinlerin, çocuğun oyunununa karşı olan olumsuz tavrın temelinde, çocuğun derslerinde başarısız olma korkusu vardır. Ancak, çocuk bütün oynamak istediklerini oynarsa, kısa bir çalışmadan sonra başarılı olacak, eğer istediği kadar oyun oynamaz ise iki yılda yapacağını 5-6 yıl gibi uzun bir sürede yapabileceğine işaret etmektedir.

Türk eğitim tarihinde birçok düşünür, eğitim bilimci ve devlet adamları da eğitim bütünlüğü içerisinde sporun yeri ve önemi üzerinde durmuş, düşünce üretmiş ve uygulamalar yapmışlardır. Eğitim tarihimizde Eğitim Bakanlığı yapmış olan **Emrullah Efendi** (1858-1914) sporun eğitimdeki önemine olan inancından dolayı, öğretmen okullarına ve erkek liselerinin (sultanilerin) programlarına "beden eğitimi dersi"nin konulmasını sağlamış ve bu dersin önemle ele alınmasını istemiştir. Edebiyatımızda ve eğitim tarihimizde önemli yeri olan **Tevfik Fikret** (1867-1915) de açmayı düşündüğü "Yeni Mektep" adındaki okukulun amacını açıklarken, genel eğitimde beden eğitimi ve spora verdiği önemi şu şekilde belirtmiştir (Bilge, 1988):

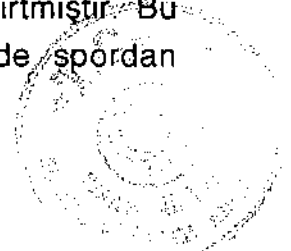
"Okul, gençleri bedenlen ve ruhi y6nden en iyi Şekilde yetiştirmek, gerÇek hayata ve toplumsal g6revlere hazırlamaktan sorumludur. Ayrıca okul, genel eğitimi ve onu tamamlayan bir bedeni eğitime dayandırılmalıdır. Çünkü, sağlam ruh sağlam vücutta bulunur."

Beden eğitimi ve spor dersinin her düzeydeki okulların programlarında yer alması ve bu dersin gelişmesi için gayret gösteren eğitimcilerimizden birisi de **Satı Bey** (1880-1968)' dir. Satı Bey, yazmış olduğu "Fenn-i Terbiye" adlı eserinde eğitimi; beden, fikir ve ahlak olmak üzere üç bölüme ayırmış ve böylece genel eğitimin içinde bedenin eğitilmesinin de gereği ve önemini belirtmiştir (Bilge, 1988).

EĞitimin; milli duygulara dayalı, gençleri canlı, güçlü ve becerikli yetiştirmeye dönük olması gereğini savunan **Ethem Nejat** (1882-1921) bedence sağlam gençlerin yetiŐtirilmesinin önemini ısrarla belirterek, beden eğitimi ve spor dersinin okullarda yer alması için çok çalışmıştır. Nejat bu dersi öğretmenlerin, aydınların ve halkın "**hamallık, cambazlık ve pehlivanlık**" sanıp küçümsemelerine de karşı çıkarak, "**kamburu göğsünden çıkan gençler**" yetiŐtirilmesini bir eğitim sorunu olarak görmüŐtür. Ayrıca bu eğitimcimiz, izcilik ve spor teşkilatları kurarak da öğrencilerin doğada uzun yürüyüşler yapmasını sağlamıştır (Bilge, 1988).

EĞitim tarihimizde milli duygulara ve ahlak eğitimine dayalı eğitim sistemini savunan eğitimcilerimizden birisi de **İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu** (1886-1978)'dur. Baltacıoğlu'na göre Balkan yenilgimizin tek sorumlusu korkak ve hareketsiz nesiller yetiştiren eğitim sistemimizdir. Baltacıoğlu'na göre eğitim sistemi; vücuda çeviklik, beceriklilik kazandırması ve şüpheye, gözleme, yaratıcılığa, üretime, dünyaya ve tarıma (doğaya) dayanması gerekir. Eğer bir okul; fikirsiz, gayesiz, vasıtasız ise bir iskelet ve hangardan başka bir Şey değildir. O'na göre Okullar yaratıcı, zengin program, atılımcı ve sürekli faal olarak çalışması gerekir (Tozlu, 1989: 88).

Baltacıoğlu (1938: 224) "**Toplu Tedris**" adlı eserinde, eğitimin asıl amacının birinci derecede bireydeki karakter, azim ve teşebbüs gibi yetileri geliştirmek, onu hayatta başarılı olabilecek biçimde yetiştirmek ve onda toplumsal kişilik oluŐturmaktır. Bu amaca ulaşmada sadece zeka, hafıza ve aklın yeterli olamayacağını, "**bireyin bedenlen, duygu ve azim gibi ruhi ve fiziki kuvvetlerinin işlenmesi ve geliştirilmesi yoluyla üretici fertler yetiştirmek**" gerektiğini belirtmiştir. Bu süreçte, bireyin sağlığını korumak ve bozuklukları düzeltmede spordan

yararlanılması gerektiğine de önemle işaret etmiştir. Aynı eserde beden eğitiminin üç prensibinin var olduğu ifade edilmiştir. Bunlar: a) Şahsiyet prensibi, b) Çevre prensibi, c) Bireysel farklılık (inisiyasyon) prensibidir. Baltacıoğlu bu eserinde çocuk ve gençlere bedeni şahsiyet kazandırmaya yarayan en pedagojik teşkilatın izcilik faaliyeti olduğunu da altını çizerek belirtmiştir.

Baltacıoğlu "**Gençlik ve Spor**" (1942: 5) başlıklı makalesinde, toplum yaşamında ahlakın önemine değinerek, *"toplum; ilimsiz, tekniksiz ve ışıksız da yaşayabilir, fakat ahlaksız yaşayan bir toplum görülmemiştir"* biçimindeki yargısıyla gençliğin ahlak eğitiminde sporun önemini belirtmiştir. Baltacıoğlu, sporun toplumsal boyutuyla da ilgilenmiş, insanlar arasındaki ikili ilişkilerin düzeyli olmasında, uluslararası ilişkilerin düzenlenmesinde sporu **"ortak yaşamın bir şaheseri"** olarak göstermiştir. Baltacıoğlu, **"sporda ahlak cevherleri var"** biçimindeki tespitinden dolayı, ulusal veya uluslararası sportif faaliyetler aracılığı ile gençlerin **"ahlak eğitimi"** ve onlarda **"düzen"** kavramının bu sayede gelişebileceğini ileri sürmektedir. Baltacıoğlu aynı makalesinde spor alanını gencin olgunlaşma alanı olarak görür. Gençlerin hareketli ve ateşli çağlarında spora katılarak karşılaştıkları sorunları aşmada ve ikili ilişkileri geliştirmede sporun önemli etkinliği olduğu görüşündedir. Baltacıoğlu'na göre spor (s: 5);

"Güç okulu, tahammül okulu, zahmet, yorgunluk, acı, tehlike, anlaşılm, geçim, den, düzen okuludur. Spor hürriyetleri tattırırken, zaruretlere boyun eğmede alıştıırır. Bu hayat yalnız tatları için değil, acıları için de yaşanacak bir hayattır. Hayatı hep gül renkli, pembe ve sonsuz saadetler sergisi gibi göstermek ve tanıtmak, yetiştirilmek istenilen nesli bozmakla birdir. İnsanları hayat kavgasına hazırlamak için erkenden bir soy hayat çekişmesi olan spor alanına sürmelidir."

biçimindeki tespitinin yanısıra Baltacıoğlu sporu; her yaş ve şarta göre, **"çalışma zevki ve iradesinin başlıca bileği, şahsiyet okulu ve enerji kaynağı"** olarak algılamakta ve kabul etmektedir.

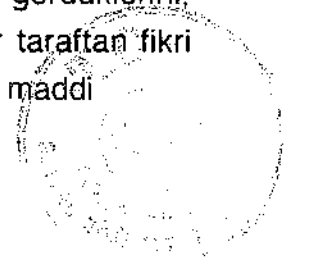
Baltacıoğlu, eğitimde bütünlüğü sağlamak amacıyla düşündüğü eğitim modelini hayata geçirecek sisteme **"İçtimai Mektep"** adını vermiştir. İçtimai Mektep anlayışına göre kurulacak bir okulun öğretim metodu **"şahsiyeti"** geliştirmeye yönelik olmalıdır. Şahsiyet gelişiminde de özgür eğitimin önemini vurgulamıştır (Tozlu, 1989). Baltacıoğlu'nun İçtimai Mektep modeli, diğer çağdaş eğitim modellerinden, özellikle **"Çocuktan Hareket"** akımı ile karşılaştırıldığında (Aytaç, 1976) çocuğun eğitiminde onun ruh ve fizik yapısının

dikkate alınması gerektiği, öğrencinin aktif oluşu esas alınan bu akımda eğitimin amacı; çocuğun gizil güçlerinin gelişimini sağlamak, çocuğun ilgi ve isteklerine saygı duyularak ve onu özgür ortamda yetiştirmektir. Bu amacın gerçekleşmesinde çocuk için hazırlanacak bu ortamın ancak oyun ortamı olabileceği dikkate alındığında da "Çocuktan Hareket" akımının Baltacıoğlu'nun eğitim anlayışı ile çocuğa bakışının paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu konuda önemli bir başka eğitimci ve spor adamı da **Selim Sırrı Tarcan** (1874-1956)'dır. Tarcan, hayatının her döneminde beden eğitimi ve sporun gün ışığına çıkması ve toplum tarafından benimsenmesi için çalışmış, sporu yaşam felsefesi haline getirmiştir. Sporun toplum yaşamında ve gençlik eğitimindeki önemine olan inancından dolayıdır ki beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek amacıyla 1908 yılında "Terbiye-i Bedeniye Mektebi"ni açmış ve okulların ders programlarına "Beden Eğitimi" dersinin konulmasını sağlamıştır (Tarcan, 1946: 49). Tarcan'a göre eğitim; *"halka ayağa kalkmayı ve dik yürümeyi öğretmektir"*. Bu düşünceden dolayı Tarcan, sporun eğitime ve modernleşmeye olan katkısı üzerine sürekli çalışmış, çok sayıda kitap, makale, konferans ve konuşmalar yapmıştır. Şayet; bugün gençlik koşuyor, sıçırıyor, yürüyor ve dünyadaki uluslar ile yarışmalara katılabiliyor ve spor bilimsel anlamda konuşuluyorsa bunu Meşrutiyetin bu değerli eğitimcisine borçluyuz.

Tarcan (1937), ülkemizdeki spor eğitim biçimi ve anlayışının geleneksel düşünceden uzaklaşıp, bilimsel ve çağdaş bir duruma gelmesi yönünde çok çaba harcayan eğitimcilerimizdendir. Sporun bilimselleşmesinin ilk önce İngilterede başladığını belirterek artık bütün dünyada *"fikir edebiyatının yanında bir de spor edebiyatı"* nın ortaya çıktığını, dolayısıyla sporun da bir disiplin altına girdiği görüşündedir. Tarcan, sporda amacın birinci gelmek, rakibi yenmek, herkesin üstünde olmak değil; güzel, dengeli ve uygun olmak, faal, çalışkan ve atılgan olmak, huzurlu, neşeli, kuvvetli olmak ve nihayet çok yaşayıp alın teri ile hayatını kazanarak hem kendilerine, hem de başkalarına faydalı olmak sporun gerçek hedefi olduğunu yeni nesillere anlatılması gerektiğini ve bu konuda üniversitelerin önemi üzerinde durmuştur.

Tarcan (1936), sporun toplumda yerleşmesi ve kabul görmesi konusunda aydınlardan destek görmek istemiştir. Ancak, aydınların spora iyi gözle bakmadıklarını, toplumda fikir eğitimini bedensel eğitimden üstün gördüklerini, insanı bir bütün olarak kavrayamadıklarını vurgulamaktadır. Diğer taraftan fikri eğitimi zayıf, buna rağmen sporda üstün başarı elde etmiş, bu yolla maddi

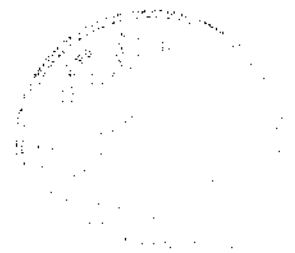
kazanç sağlamış, bütün hedefi şampiyonluk olan kişileri sadece kendisi için spor yapan amatör ruhlu kişilerden üstün görülüp itibar gördüğüne işaret ederek;

"Biz sıhhati bozuk veya genç yaşında kalbi sakatlanmış birinciler istemiyoruz. Bizim beğendiğimiz sporcu genç, bize pazularını gösterirken aynı zamanda kafasını da gösterebilmelidir. Bizim sağlam kafalı, sağlam vücutlu bir gençliğe ihtiyacımız var."

biçimindeki yaklaşımıyla Tarcan, hem amatör spor ruhunu ve hem de eğitimde bütünlüğün önemini anlatmaya çalışmıştır. Tarcan, eğitilmiş bir Türk gencinin kendini şu sözlerle anlatmasını istemiştir (1936: 150);

"On sekiz yaşına kadar yani lise tahsilimi bitiresiye kadar bir taraftan kafama hocalarımın derslerini yerleştirirken, diğer taraftan her gün muntazaman işlettiğim vücudumu da mükemmel terbiye ettim. Uzunluğumun, ciğerlerimin, kalbimin, midemin, sinirlerimin çok sağlam olduğunu şu sıhat karnemde görebilirsiniz. Üniversitede geçen üç senelik tahsil hayatımda dağ sporlarına heves ettim, bütün yaz denizde yüzdüm, kürek çektim. Şimdi falan bankanın muhasebesinde bulunuyorum. Oraya kimseden yardım görmeden, bir konkuru kazanarak girdim. Yirmi beş yaşındayım. Tütün, içki içmiyorum. Geceleri muntazam saatlerde yatıyorum. Her gün duşlarımı yapıyorum. Bir senedir boksa heves ettim. Haftada üç gün akşamları saat altıda muntazaman kulübe devam edip egzersiz yapıyorum. Üç ayda bir aile doktorumuz beni muayene ediyor. Tansiyonuma bakıyor, kalbimi dinliyor. Memleketime faydalı bir unsur olabilmek için çok yaşamak ve afiyetli yaşamak istiyorum, bu muntazam mesai sayesinde akranlarımdan hiç geri kalmıyorum. Adalelerim gibi ciğerlerimi de terbiye edici hareketleri hergün yaptığım için soluğum kesilmiyor. Çabuk yorulmuyorum. Beynelminel temaslarda birinciler sırasında olmak ve ırkımın şerefini bir kat daha yükseltmek istiyorum".

Tarcan (1936a) "**Spor Pedagojisi**" başlıklı makalesinde; eğitim ve sporda bilimselliğin dikkate alınması, uygulamaların bilimsel ölçütlere göre yapılması, toplumda ve gençlik eğitiminde birçok yanlışlığın, hastalık ve sakatlığın önüne spor yoluyla geçilebileceğini belirterek, çocuk ve genç yaşta olanların beden ve ruh eğitiminde spor değil, onlara zevk ve neşe veren ve diğer yandan da onların vücutlarında düzenli ve dengeli bir gelişimi sağlayan "**oyun**" ve "**cimnastiğin**" daha uygun olduğuna işaret etmiş, bilimin ve eğitimin de gösterdiği yolun bu olduğunu belirtmiştir.

2. ÇOCUK ve GENÇLİK EĞİTİMİNDE SPOR

Bir insanın hayatını içine alan çağları genel olarak gözden geçirecek olursak, ergenlik çağı; hayatın fırtınalı ve karışık dönemlerinin en yüksek noktasına eriştiği bir çağ olarak görülür. Yeni hayat tecrübeleri edinmek, yeni ilişkiler keşfetmek, içinde saklı olan kabiliyet ve istidatların yeni imkan kaynakları olduğunu anlamak bakımından gençlik çağı; genç insanının hayatı muhakkak ki büyük fırsatlarla doludur. Öteden beri bir atasözü vardır; "**Genç bilse, ihtiyar yapabilse**" biçimindeki yetişkinlerin biraz esefle yaklaştıkları gençlik çağı, gerçekten harika bir çağdır. Buna rağmen şu soru sorulabilir: "Peki ama, genç; bu ideal hayattan niçin geniş ölçüde faydalanmamaktadır"? Oysa, ergenlik çağı yalnız imkanlar dönemi değil, bir taraftan da gençlerin büyüme ve gelişme fırsatlarına sahip olma pahasına, çok büyük fedakarlıklara katlanma dönemidir de. Gencin, çeşitli fırsat ve olanaklara erişmek, kendi yeteneklerini kullanmak, hayatın zevkine varmak gibi hürriyetleri kullanması hem içten, hem de dıştan bir takım kayıtlarla sınırlandırılmıştır. Dıştan gelen tehditler gencin itaat etmesi ve gerekli kurallara uyması gerekli şartlardır ki bunlar açıktan açığa kendini göstermektedir. İçten gelen tehditler ise; dıştan gelen tehditler kadar kendini belli etmese de onun rahat hareket etmesini, yeteneklerini kullanmasını engelleyen faktörler vardır. Bu nedenle genç sürekli bir mücadele içerisinde kendisini bulur ve ona bu mücadelesinde başarı kazanması için ana-baba, okul v.b. gibi kişi ve kuruluşlar yardımcı olmalı, rehberlik etmelidir (Jersild, 1978: 8).

Erikson (1968), psikososyal bir açı ile değerlendirdiği ergenliği "**normatif kriz**" dönemi olarak açıklamaktadır. Bu dönemdeki çocuk ve gençler geçmiş deneyimleri bütünleştirme, "**ben kimim**" sorusuna cevap arama, sağlam bir kişisel kimlik duygusuna ulaşma çabası içerisindeyler. Bu dönemde genç, nasıl bir insan olduğuna ilişkin kuramlar geliştirir, bu kuramları dener, değiştirir ya da bu kuramlara uygun davranmaya çalışır. Kendini arama sürecinde bir çok etkinliğe katılarak güç harcayan genç, bu etkinliklerin etkisi altında kalmakta ve geliştirdiği kuramlardan da önemli ölçüde etkilenmektedir (Özbay ve Öztürk, 1992: 16).

Freud (1991: 76) da, çocuk ve gencin yetişkinlik dönemlerindeki başarıları, onların bu dönemlerdeki gelişim ve eğitimleriyle yakından ilgili olduğunu belirtmektedir. Freud, erişkinlik kişiliğini anlamak için o bireyin çocukluk yıllarındaki kişisel ilişki ve deneyimlerini incelemek gerektiği üzerinde durmuştur. Aynı doğrultuda Köknel de (1992: 153-158) ilgi, sevgi, güven, saygınlık, özgürlük, özerklik, yaratıcılık, üreticilik gibi olumlu kişilik özelliklerinin

çocukluk çağında atıldığını ve bu temelin sağlamlığı bireyin gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde anlamlı, dolu dolu ve mutlu yaşamasını da o oranda artırdığını belirtmektedir. Çocuk ve genç; aile, yakın çevre, okul ve arkadaş çevresi ile olan etkileşim sonucu elde ettiği kazanımlar, onların ileriki yaşamlarında önemli rol oynamaktadır. Spor alışkanlıkları da bunlardan birisidir.

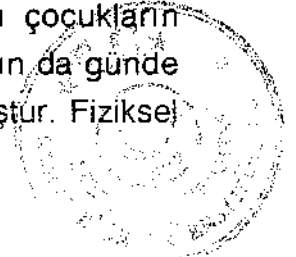
Özoğlu (1986: 4) da, gençlik eğitiminde onları sadece meşgul etme ve eğlendirmenin onların düşünme yeteneklerini geliştirmede yetersiz kalacağını, çocuk ve gençlerin duygusal doyum sağlayıcı biçimde kendilerinin katıldığı şölen, şenlik, spor etkinlikleri, kongre ve toplantıların daha anlamlı ve eğitim bilimsel olduğunu belirtmiştir.

2. 1. Bedensel Gelişim ve Sağlık Açısından Spor

Günümüz yaşam felsefesinde spor, kaliteli yaşamın bir parçası ve en yararlı sosyal faaliyetlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Gencin ergenlik döneminde düzenli olarak yaptığı spor faaliyetleri, sağlıklı bir fizik yapının gelişmesini sağlarken; ileri yaşlarda fizik yapının bozulmasını geciktirmede de önemli rol oynamaktadır (Açıkada ve Ergen, 1990: 211). Yapılan araştırma sonuçları düzenli egzersiz yapan kişiler ileri yaşlarda aerobik kapasite ve fiziksel uygunlukları, egzersiz yapmayanlara oranla daha iyi durumda olduğu yolundadır (Sharkley, 1984: 415).

Fiziksel egzersizlerin çocuk ve gençlerde ki bedensel gelişime etkisi uzun yıllardan beri araştırma konusu olmuştur. Genellikle bu araştırmalar düzenli fiziksel egzersizlerin çocuklarda ve adolesanslarda hem fizik, hem de fonksiyonel kapasiteyi artırdığını kanıtlar yönündedir. Çocuklarda gelişmeye ve büyümeye etkili genetik, endokrin, beslenme, çocukluk hastalıkları, çevre ve kültür gibi çeşitli faktörler vardır. Bu nedenle fiziksel egzersizlerin gelişme ve büyümeye etkisini izole olarak göstermek oldukça zordur (Akgün, 1986: 196).

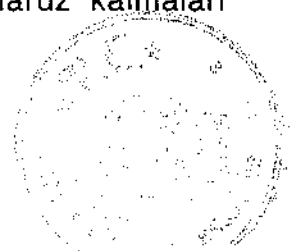
Günümüzdeki teknolojik gelişme hareketsiz bir toplum olmayı da beraberinde getirmiştir. Günde 3-5 saat TV veya başka oyun araçlarının başında hareketsiz kalan çocukların eğitimlerinden duyulan endişeler sonucu, onların hareketli ortamlara çekilmesinin yolları aranmaktadır (Brzezinski, 1994:78). İngiltere'de 1993 yılında yapılan bir araştırmada 4-15 yaş arası çocukların hergün ortalama üç saatlerinin ekran başında geçtiğini ve çocukların da günde ortalama 10 dakikadan az bir süreyi yürümeye ayırdıkları bulunmuştur. Fiziksel

aktivite ile fiziksel güçlülüğün doğru orantılı olduğu uzmanlarca ileri sürülmesine rağmen; İngiltere'de Exeter Üniversitesi'nde 700 çocuğun akciğer ve kalp kapasitelerine bakılarak yapılan araştırmada; spor yapanlar ile yapmayanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuca göre uzmanlar; fiziksel zindeliği sağlayan etmenlerden egzersizin sadece biri olduğu, genetik ve beslenme faktörlerinin de çok önemli olduğu vurgulanmıştır. Yine uzmanlara göre asıl sorun çocuklukta değil, spor yapma alışkanlığının yetişkinliğe taşınıp taşınmamasındadır (Yeni Yüzyıl, 1995: 11). Yetişkinlikte ortaya çıkan birçok hastalığı (yüksek tansiyon, kalp ve damar hastalıkları, göğüs kanseri, osteoporosis-kemik yoğunluğunun azalması) önleme ve tedavisinde sporun önemli rol oynadığı ise kesin olarak bilinmektedir (Akgün, 1986). Bu nedenle, ileri yaşlarda alışkanlık edinebilmenin yolu, çocuk yaşlardaki eğitim ve alışkanlıklardan geçmektedir. Bununla birlikte, çocuk ve gençleri spora ve açık havaya çıkarmanın yollarını da aramak zorundayız.

Çocuk ve genç organizmasının en büyük özelliği, sürekli bir büyüme ve gelişme halinde bulunmasıdır. Bu büyüme ve gelişme kızlarda 14-16, erkeklerde ise 18-20 yaşlarına kadar devam etmektedir. Uzun kemiklerin epifizleri gövde ile hemen birleştikten boy uzamaları bu yaşlarda durur. (Jersild, 1978: 73; Guyton, 1987: 1460; Gander and Gardiner, 1993: 402). Çocuk ve gencin büyüme ve gelişmesini etkileyen faktörler ise üç grupta toplanmaktadır. Bunlar: 1. Genetik faktörler, 2. Hormonal faktörler ve 3. Çevresel faktörlerdir (Aicinena, 1992: 59). Sportif aktiviteler çevresel faktörler içerisinde görülmekte ve incelenmektedir.

Diğer yandan, büyüme ve gelişme üzerine yapılan araştırmalarda, normal bir gelişim için az da olsa fizik aktivitenin gerekli olduğu bilinmektedir. Ergenlik döneminde ne kadar egzersize ihtiyaç vardır sorusu ise yanıtlandırılamamıştır. Normal bir çocuk ve gencin egzersiz yapmak için baskıda bulunması, doğrudan çocuk ve gencin ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Ergenlik döneminde kuvvetli bir antrenman sonucu elde edilen dolaşım, solunum, bioşimik (biyolojik ve psikolojik) uyumlar gelişmekte olan bir organizma için yararlı gibi görünmektedir. Ancak, gelişmeyi etkileyen birçok faktör arasında fizik aktivitenin rolü tam olarak bilinmemektedir (Ertat, 1990: 300). Şurası bir gerçektir ki; gelişim çağındaki çocukların ağır yüklerle karşılaşmaları, travmatik sporlarda, özellikle uzun kemiklerin büyüme ile ilgili epifiz bölgelerinin travmalara maruz kalmaları gelişmeyi olumsuz yönde etkilemektedir (Akgün, 1986: 7).

Egzersiz, kas dokusunun dolayısıyla organizmanın yani bütün organların kanlanması geliştirir. Bu da dokuların tamiri ve canlılığını artırır (Ertat, 1990: 300). Bu konuda yapılan araştırma bulguları; kaslarda hareketsizlik, kemiklerde demineralizasyon ve protein yapısında bir azalma meydana getirdiği yönündedir. Fizik aktivitenin, kemiğin enine büyümesini etkilemesine rağmen, uzunlamasına gelişmesinde etkisi yoktur. Howerle'ye göre uzunlamasına büyüme genetik faktörlerin etkisindedir (Heyters, 1982).

Ayrıca, bedensel çalışma sonucu vücutta bir ısınma meydana gelir, büyük bir kalori açığa çıkar; metabolizma, kalp vurumu ve kan dolaşımı artar; bu sayede beyin, kalp kası ve bütün vücut organlarının kanlanması sağlanır. Hormonlar daha iyi çalışır ve vücudun her yerine daha iyi taşınır. Akciğerlerin fonksiyonu artar, gelişir. Kan daha iyi temizlenir ve böylece bol oksijenle beslenebilir. Bünye kuvvetlenir, dayanıklılığı artar, tamir olayları kolaylaşır. Ter ile vücuttan zehirli maddeler atılır ve kilo da verilir (Guyton, 1987: 1463; Akgün, 1986). Böylece, çocuk ve gencin bedensel olarak büyüme ve gelişmesinde sporun hem lokal ve hem de genel etkilerinin önemli rolü bulunduğu anlaşılmaktadır.

Fiziksel performansın fizyolojik etkileri çocukluk ve gençlik döneminde olgunlaşır. Büyüme ve gelişmenin her ikisi ile sportif eğitim (antrenman) birleştirildiğinde güç ve dayanıklılıkta artma meydana gelmektedir. Böylece, fiziksel eğitimin, çocuk ve genç üzerindeki geliştirici etkisini, ergenlikten dolayı oluşan normal gelişme etkisinden ayırmak zordur. Bu alandaki çalışmalar; sporun, çocuğun büyümesini yavaşlatmasından, çocuğun gelişimi üzerinde hiçbir etkisinin görülmemesine kadar farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Buna rağmen, belli derecede olan fiziksel aktivitenin ise normal büyüme için gerekli olduğu bulunmuştur. Fakat, düşük seviyedeki fiziksel aktivitenin çocuk büyümesine olan etkisi henüz tam olarak belirlenmemekle birlikte, aşırı yüklü bir spor eğitim programının da kötü etkileri henüz tam açıklığa kavuşturulamamıştır. Yine, 12-15 yaş grubu spor yapan erkeklerde kasla ilgili olgunlaşmalar incelenmiş ve düzenli fiziksel aktivitenin genç erkek sporcuların gelişimi üzerine ölçülebilir düzeyde herhangi bir etkisine rastlanmamıştır. Ancak, orta düzeyde egzersiz kapasite durumu kısmi olarak kalıtsal faktörler ile belirlenir olmasına rağmen, elit sporcularda maksimum oksijen kapasitesi (VO_2 max) ve maksimum gücün yaklaşık olarak % 30'u antrenman ile arttırılabildiği görülmüştür (Mafulli, 1992: 562).

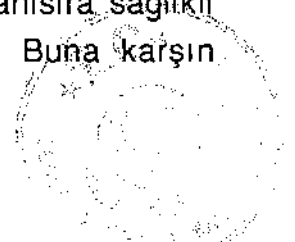
Mafulli'nin (1992: 563) bildirdiğine göre son zamanlarda yaşları 12-16 arasında değişen orta ve uzun mesafelerde yarışan 34 erkek atlet ile 56 kişilik

kontrol grubu karşılaştırılmıştır. Sporcu gençler 2 ile 5 yıl arası eğitime tabi tutulmuş olup, kontrol grubuna oranla daha az vücut yağına ve egzersiz öncesi düşük bazal kalp atımına sahip oldukları bulunmuştur. İstatistiki olarak önemli farklılıklar ise ancak 16 yaş grubunda olduğu açıklanmıştır. Ancak, okul öncesi (5-6 yaş) teakwondo sporu yapan ve yapmayan çocuklar üzerinde yapılan başka bir araştırmada da çocukların esneklik, güç, kuvvet ve kas dayanıklılıkları test edilmiş ve spor yapan çocukların yapmayanlara oranda daha fazla geliştiği ve aralarındaki fark da istatistiki olarak $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Won Jang, 1988).

Bu konuda kadınlar üzerinde yapılan araştırmalar ise ilk adet ve adet düzensizlikleri üzerine yoğunlaştırılmıştır. Yoğun olarak spor eğitime tabi tutulan kadın sporculardan bazı istisnalar dışında, adet görmeye başlama zamanı gecikmiş ve adet görenlerde ise sporla birlikte adet düzensizlikleri bulunmuştur. Ancak, adet gecikmesi ve düzensizliklerini anlamlı bir biçimde yorumlayabilmek için, bunu etkileyen genetik etkenler ile beslenme durumu gibi diğer faktörlerin de gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir (Mafulli, 1992: 562).

Salminen ve arkadaşları (1993: 406) tarafından Finlandiya'da 15 yaş grubu 1503 okul çocuklarının hareketsizlikten doğan bel ağrıları (Low-Back Pain), omurga hareketliliği ve beden kas gücünün korelasyonu üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırma kapsamına alınan okul çocuklarında var olan veya sonradan ortaya çıkan bel ağrıları, omurga hareketliliği ve bedensel kas güçlülüğü; yaş, cinsiyet, okul sınıfı olarak gruplandırılan kontrol grubu ile karşılaştırılmıştır. Bu yaş grubu çocukların fiziksel aktivite düzeyleri ise düşük (haftada 0-2 gün), orta (3-4 gün) ve aktif (4 ve daha fazla gün) olarak sınıflandırılmış ve ölçümlerle belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre, düşük sıklıkla aktivite yapan gruplarda; omurga hareketliliği ile karın ve sırt kaslarının dayanıklılığında, bele ait genişlemede, bacak kas gücünde ve esneklikte azalma olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmaya bağlı olarak, çok az sıklıkla fiziksel aktivitede bulunan çocuk ve gençlerde düşük sırt ağrıları (LBP) risk faktörü olabilmektedir. Serbest zaman aktivitesi olarak yapılan spor, çocuk ve gençler için zararlı olmamakta, aksine, omurganın hareketliliği ve bedensel kasların güçlerinin artması açısından olumlu etkisi olduğu ileri sürülmektedir. Bedensel gelişmenin yanısıra sağlıklı olma ve sağlığı korumada da spor etkili rol oynamaktadır. Buna karşın

bilinçsizce yapılan egzersizlerde çocuk ve gençlerin sağlığına zarar verdiği gibi onların spor yapma istek ve coşkularını kırdığı da bilinmektedir.

Yapılan bir çok çalışma okul çağı çocuk ve gençlerin % 3-11'inin her yıl spordan dolayı yaralandığını göstermektedir (Gallagher, ve diğ, 1984: 319., Watson, 1984: 65). Gerçi, çocuk ve gencin gelişim düzeyi, seçilen spor dalı v.b gibi faktörler yaralanmalarda etkilidirler. Büyüme hamlesi sırasındaki gençler yaralanmalara daha fazla açıktırlar. Bunun nedeni ise, kısmi olarak vücut dayanıklılığı ve esneklik arasındaki dengesizliktir. Çocuklar daha elastiki bir yapıda olup, aşırı spor eğitime karşı görülebilir derecede uyumlu değişiklikler gösterebilmektedirler. Bu tip bir spor eğitim programının büyüme ve gelişme sırasında kemiklerin gelişmesi üzerindeki uzun dönemli etkisi henüz aydınlatılmamıştır. Aşırı olmayan spor eğitim programı sonucu kemik uzaması meydana gelebileceği gibi, bunun tersi durumlar da söz konusu olabilmektedir (Maffulli, 1990: 229).

Bir çocuğun ileri yaşlarında da aktif spor hayatı yaşaması isteniyorsa, bunun zevk ve alışkanlıkları küçük yaşlarda kazandırılmalıdır. Çünkü, yeme alışkanlığı gibi spor alışkanlığı da küçük yaşlarda başlar (Ulena, 1993: 163). Astrand'a göre çocukluk çağındaki ihmalin daha sonraki yıllarda telafisi mümkün olmamaktadır. İnsanın ömrünün ne kadar olacağı kalıtsal faktörlerin dışında, çocukluk döneminde tayin edilebilir. Bazı araştırmalara göre koroner hastalıklar, eğer uygun bir fiziksel aktivite programına çok erken yaşlarda başlanırsa önlenabilir olduğu saptanmıştır (Erkan, 1982: 46). Bu yönde yapılan çalışmalar sonucu, sağlıklı ve mutlu yaşamada önemli faktörlerden; stres (Baltaş ve Baltaş, 1992: 194), aşırı kilo, bazı mikrobik hastalıklar, ruhsal bozukluklar (Ulena, 1993: 163), fiziksel hareketsizliğe bağlı rahatsızlıklar (hipokinetik), kalp ve damar hastalıkları, hipertansiyon v.b. gibi birçok hastalığın önlenmesinde ve tedavisinde düzenli egzersizin önemli rol oynadığı belirlenmiştir (Erkan, 1982: 47; Akgün, 1986: 365-407; Durusoy, 1993: 78-79).

B. M. Teşkilatı Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (1959) 27. maddesine göre her çocuk ve genç; yeteneklerini tespit etme, onları; bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal açıdan dengeli bir biçimde geliştirme hakkına sahiptir. Bu nedenle çocuk ve gençlerin bedensel gelişimi ve sağlık açısından gerekli ortamın bilimsel ölçütler doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir.

Günümüzde ise genellikle yarışma sporlarına erken yaşta başlama eğilimi hakimdir. Çocuğun zevk almak, eğlenmek için yaptığı sporun yerini stresli ve kazanma azmi ile organize edilen yarışmalar almaktadır. Halbuki çocuklarda fiziksel aktivitenin ve sporun amacı; onlarda kardiovasküler dayanıklılığı, nöromüsküler koordinasyonu, kas kuvvetini, esnekliği geliştirme olmalıdır. Bunun için de temel eğitim çağındaki çocuklarda genel vücut aktivitesi biçiminde, vücut kuvveti ve dayanıklılık geliştirilmeye çalışılmalıdır. Ayrıca, ortaokul çağındaki çocukların kemikleri halen tamamen kireçlenmediğinden; kemiklere baskı yapacak türdeki sporları yapmamaları gerekir. Lise çağındaki gençlerde de yine kas kuvvetini, esnekliği, kardiovasküler dayanıklılığı artıran aktivitelere devam edilerek, harcanan eforun gencin maksimal iş kapasitesinin en az % 70-75 oranında olacak biçimde programlanması gerekmektedir (Akgün, 1986: 203).

2. 2. Toplumsal Gelişim Açısından Spor

Aristoteles tarafından "*toplumsal bir hayvan* " olarak nitelenen insanın, hayvadan ayrılan en önemli özelliği, onun toplumsal bir varlık olmasıdır. Yani, insanın birarada bulunması ve birbirine yardım etmekten hoşlanmasıdır (Adler, 1992: 60). Günümüz endüstri ötesi toplumda (bilgi toplumu) güçsüzleşen, yalnızlaşan, uyum sorunu çeken, makine karşısında tekdüze yaşam süren birey kimlik arayışına yönelmektedir (Drucker, 1993: 33; Erkan, 1993: 8). Birey, kendisinden daha güçlü, daha yaygın ve kalıcı varlıklarla birleşerek kimliğini kurtarmaya çalışmaktadır. Bu varlıklar arasında dinler, ideolojiler ve değişik toplumsal faaliyetler sayılabilir. Çocuk ve gençlerde bir kimliğe sahip olma yolunda spor önemli rol oynamaktadır. "Ben sporcuyum, ben futbolcuyum, ben basketbolcuyum v.b gibi" bunlar toplumsal kimliklerden biri durumundadır (Kongar, 1986: 8). Gençlik çağında sosyalleşme ihtiyacının artması, arkadaşlık duygusunun somutlaşması, hatta tutkulu dostluklar, girişimcilik ruhu, sadakat eğilimi ve heyecanı, dayanışma duygusunun artmasının yanı sıra, ama aynı zamanda alıngan ve bazen ürkek bir bireycilik özellikleri göstermesinden dolayı, oyun ve spor faaliyetleri aracılığıyla bir ekip (grup) oluşturulmaktadır (Foulquie, 1994: 143). Bu grup ise gencin ihtiyaçlarını karşılamada önemli rol oynamaktadır.

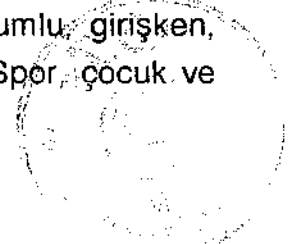
Sporun en önemli amaçlarından birisi de bireyin sosyalleşmesine yardımcı olmasıdır (Levnard, 1988). Sosyalleşme, birçok karmaşık faktörün etkilediği bir

oluşumdur. Bireyin sosyalleşmesi, yaşadığı ve yakın çevresindeki diğer kültürleri öğrenmesi yanında kişinin, grubun kural ve değerlerine uymayı öğrenmesi ve bu değerler düzenini benimsemesi sürecidir (Erkan, 1992: 12). Bu süreçte bireyin çevresindeki insanlarla ilişkileri ve diğer çevre faktörleri sosyal uyumda önemi rol oynamaktadır. Diğer taraftan sosyal gelişme, toplumsal davranışların kalıplaşmış alışkanlıklar haline gelmesi değil, bireylere göre hareket etmeyi öğrenmektir. Birey, toplumda hem prestij kazanmaya, hem de kendi yerini belirlemeye gereksinim duyar (Tezcan, 1982: 167). Bu nedenle, toplumsal uyum geniş ölçüde bu gereksinimin karşılanmasına bağlıdır. Bu uyum ayrıca çocuk ve gencin yetişkinlik yıllarındaki başarısını da etkileyecektir. Toplumsal uyumun ölçüsü, bireyin çevresindeki kişilerle ilişkileri, grup çalışmalarına katılabilmesi, yapıcı olması, sorumluluk yüklenmesi ve birlikte yaşamının gerektirdiği kurallara uyabilmesidir. Bu da zamanla oluşabilmektedir. (Yavuzer, 1992: 50, 51).

Bireyin toplumsallaşması sürecinde ailenin yanında okula da büyük görevler düşmektedir. Bu gelişmede "*kültürel*" etkenlerin yanısıra "*çevresel*" etkenler de önemlidir. Çevresel etkenlerin başında da aile ve okul gelmektedir (Tezcan, 1992: 259). Okul bu gelişmeyi iki biçimde yapmaktadır (Binbaşıoğlu, 1982: 185; Kazancı, 1989: 10): 1. Sınıfta küme çalışmalarıyla, 2. Ders dışı eğitsel kol faaliyetleriyle çocuk ve gence kazandırdığı bilgi ve beceriler yoluyla meydana getirdiği davranış değişiklikleridir. Eğitsel kol faaliyetleri arasında önemli yere sahip olan spor da bu gelişmeye katkıda bulunan en önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuk ve gencin toplumsal eğitimi bakımından sporun bir diğer katkısı da "*fair-play*" kavramının tanıtımı, benimsenmesi ve bu yönde davranış kazandırmasıdır (Orhun, 1992: 412; Pehlivan, 1994). Erdemli olmak toplum yaşantısında ve eğitimde istenen bir durumdur (Fromm, 1947: 38). Bu yüzden, özünde erdemliliğe dayanan ve onu ön plana çıkartan spor; çocuk ve gençte haklara saygılı olmayı, insani özellikleri benimseyip sahip çıkmayı, toplumda hoşgörü ve sevgi ortamı yaratmayı, güzeli ve doğruyu takdir etmeyi, adaletli davranmayı ve kısacası "*fair-play*" kavramına uygun davranışlar elde etmesine yardımcı olmaktadır (Gökçe, 1991: 18).

Buradan hareketle, çocuk ve gencin sosyalleşmesi yönünde, özellikle takım sporlarına katılım sonucu çocuk ve gencin oyun esnasında kurallara uymak zorunda olması, toplum yaşamında da yasalara saygılı ve uyumlu, girişken, toplumsal bir kişilik sahibi olmasında da spor etkili olmaktadır. Spor, çocuk ve

gençte yarışma, dayanışma, işbirliği, çok yönlülük, geniş görüşlülük, lidere uyma ve demokratik davranışlar kazandırmada araç rolü oynamaktadır. Spora katılan çocuk ve gencin toplumda bir statüsünün var olduğu duygusu gelişmekte ve saygınlığı (prestiji) artmaktadır. Diğer taraftan bireye ve haklara saygı göstermeyi ve hakkını korumayı da öğrenmektedir.

2. 3. Ruhsal Gelişim Açısından Spor

Gençlik çağı bir kaç alt döneme ayrılmaktadır. Ergenlik belirtilerinin ortaya çıktığı 12-15 yaşları ki ilk gençlik çağları adıyla bilinir ve olumsuz davranışların yoğun olduğu bir dönemdir (Gander ve Gardiner, 1993). 15-17 yaşlar arası güvensizlik ve çekingenliğin belirgin olduğu yıllar, 17 yaş ve sonrası ise kendine güven ve gösterişin ağır bastığı asıl delikanlılık dönemi olarak belirtilmektedir. Bu çağ gencin yeni arayışlar içerisinde olduğu bir çağdır. Genç, bu dönemde kendini aramakta, benlik imajı geliştirmeye çalışmaktadır. Ben kimim? Neyim? Ne olacağım? Toplumdaki yerim neresi? Sorularını kendi kendine sorar. Kendi kişiliğini oluşturmaya ve ona özen göstermeye çalışır (Jersild, 1978; Kazancı, 1989; Yörükoğlu, 1993). "**Benlik imajı**" olarak adlandırılan bu duruma spor önemli katkıda bulunmaktadır. Spora aktif katılım yoluyla bedenini keşfeden ve hangi yönlerinin güçlü olduğunu gören çocuk ve genç bu yönünü geliştirmek suretiyle "**ben**" kavramını da beraberinde geliştirecektir. Ayrıca, diğer insanları ve güçlerini de fark ederek, daha geniş bir çevre ile etkileşim kurabilecektir (Köknel, 1982: 77; Gander ve Gardiner, 1993: 415; Beydoğan, 1994: 12).

Çocuk ve gençler vücutlarını hareket halinde iken kontrol edebiliyorlarsa iyi bir benlik imajı geliştirebilmektedirler. Gratty, hareket halinde iken vücutlarını kontrol edemeyen çocuk gruplarında yetersiz bir benlik imajı geliştiğini vurgulamaktadır (Beydoğan, 1994:13). Altıparmak (1990: 43), 50 erkek ve 50 kız ortaöğretim öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmasında spor yapan grubun benlik saygısı spor yapmayan gruba oranla yüksek bulunmuştur. Bunun sonucu olarak, spor yapmayan grupta benlik saygısı azaldığında, insanlara güven duyma azalmış, depresif duygular ve kişilerarası ilişkilerde duyarlılık artmıştır. Yine bu araştırma sonucuna göre, cinsiyet açısından spor yapmayan kızlarda, spor yapmayan erkeklere göre daha fazla psikosomatik bulgular elde edilmiştir. Bu alanda Tiryaki (1984), Yanbastı (1990) ve Gökdoğan (1988)'in yaptıkları araştırma sonuçları yukarıdaki bulguları destekler niteliktedir.

Çocukluktan erişkinliğe geçmekte olan ergen coşkulu, enerji dolu, dengesiz, kararsız ve sayıca ilgileri artan bir birey görünümündedir. Çocuk ve genç fiziksel, zihinsel ve toplumsal etmenlerin bütünleşmesinden dolayı bir kişilik kazanır (Jersild, 1978). Gençlik döneminde ortaya çıkan sorunların çözümünde sportif etkinliklerin rolünün neler olduğuna bakacak olursak; spor, bedensel ve ruhsal yetenekleri düzenli, dengeli, amaca uygun olarak geliştirmek ve gerektiğinde bunlardan en iyi biçimde yararlanmak için yapılır. Çocukluk çağında başlayıp gençlik çağında sürdürülen sporun kişilik gelişmesine katkıları çoktur. Gençlik çağındaki özdeşleşme, toplumsal rol üstlenme, özerklik ve sorumluluk kavramlarının gelişmesinde en etkin eğitim yollarının başında spor gelir (Beydoğan, 1994: 12). Spor yoluyla bedensel gücün gelişmesi, estetik bir görünüm olması ve yeteneklerin ortaya çıkması, gence güven kazandırır. Spor karşılaşmalarında çocuk ve gencin bedensel gücü ve yeteneklerini en iyi bir biçimde kullanmak için harcanan çaba, düşüncenin gelişmesinde olumlu rol oynar. Gücünü ve yeteneklerini amaca uygun en iyi kullanan çocuk ve genç sporda başarıya ulaşır. Bu da; zeka, düşünce ve kişiliğin gelişmesiyle sağlanır (Köknel, 1987: 33). Dışa dönük bir kişiliğin yaratılmasındaki araçlardan birisi de yine spordur. Buna ek olarak dürüst bir karakter oluşumunda sporun önemli rolü vardır (Tezcan, 1982: 167).

Ayrıca, içgüdülerden ve dürtülerden kaynaklanan, çocuk ve gençte fazlasıyla bulunan saldırganlık eğiliminin doyurulmasında ve cinsel gerginliklerin giderilmesinde, artık enerjinin boşaltılmasında en uygun uğraş spordur. Wertheim'e göre aile ortamına uyum sağlayamayan çocuklar, boşalım ve psikolojik rahatlama için ya sportif etkinliklere ya da cinsel konulara yönelmektedirler. Bu yüzden, varolan bu bedensel ve ruhsal güç, spor yapmak suretiyle çocuk ve gencin bedensel ve ruhsal yapısına biçim ve renk katmada etkili olmaktadır (Köknel, 1987: 5; Özbaydar, 1983: 243).

Sporun çocuk ve gence sağladığı başka bir ruhsal yarar ise onu "**yalnızlıktan**" kurtarma yönündedir. Toplumda birey genel olarak yalnızdır. Bu nedenle birey bir gruba veya bir takıma katılarak yalnızlığını gidermek eğilimindedir (Jersild, 1978). Böylece bir spor takımına gerek seyirci ve gerekse aktif olarak katılan çocuk ve gençte ait olma duygusu gelişmekte ve yalnızlık hissinden uzaklaşmaktadır (Özbaydar, 1983: 211). Bu nedenledir ki, spor alanlarına psikiyatrisler "**hastane**" gözüyle bakmaktadırlar (Tezcan, 1982: 167). Cruchon'a göre (1966) sportif faaliyetler her iki cins için de mükemmel bir kendini kanıtlama okuludur. Açık havada yapılan bu tür sportif faaliyetlere katılmayıp evde tek

başına oturmayı tercih eden ergenlik dönemindeki genç, böyle yapmakla nevrotik karakterde korkuların ya da ketvurmaların kurbanı olmaktadır (Foulque, 1994: 462).

Görüldüğü gibi, bu konumdaki ergen bir yandan fazla enerjisini spor yoluyla boşaltırken, öte yandan canlı ve faal olmakla yaşama sevincini spor yoluyla tatmaktadır (Köknel, 1992: 157). Ayrıca, spor yapan genç aktivite sırasında büyük bir keyif ve zevk alır (Özbaydar, 1983: 98). Bu zevk, bir spor faaliyetinden sonra hissedilen derin dinlenme, bedenin enerji dolu gerginliğinin gevşemesinden duyulan bir coşkunluk halidir. Spor yapan bir gencin kendi kendisinden sıyrılarak dış dünya ile kaynaşması, kendi yeteneklerini tanıyarak onları başkalarının yetenekleri ile kıyaslayabilmesi, kendini dinlemek yerine dış dünyasını zenginleştirmesi, kişilik gelişimine olumlu bir etki yapar ve sporun tedavi edici yönü olarak değerlendirilir. Bu da gencin kişiliğinde bulunan güvensizliklerin, düzensizliklerin ve streslerin ortadan kalkmasına yardımcı olur. Kendini yaptığı spor faaliyetine odaklayan, onun içinde eriyen sporcu bir genç, bedensel bakımdan hareketsiz bir gencin bilemeyeceği ve hissedemeyeceği yeni değerler elde etmiş olur (Özbaydar, 1983: 16).

Ergenlik dönemindeki gençlerin duygusal gelişim özelliklerinden birisi de **"öfkedir"**. Öfke, genellikle ergenlerin özgür hareketlerine engel olunmasından ileri gelen bir davranış biçimi ve gencin başarı kazanması ile bağımsız olması arasındaki sıkı ilişkiyi belirtmektedir (Jersild, 1978: 172; Köknel, 1982: 187). Kişi, **"coşku"** durumu içine düştüğü zaman, bazı önlemler alınmalıdır. Bu önlemlerin başında spor kavramı gelir. Sporun, korku, aşk, öfke gibi gençlik çağında fazlasıyla yaşanan coşkuların normal gelişmesine olanak hazırlayan bir gücü vardır. Çocuk ve genci, bitkin ve yorgun hale düşüren, bedensel ve ruhsal yaşamı engelleyen coşku, spor yardımıyla giderilir. Çocuk ve genç, coşkulu iken yüklü bulunduğu enerjiyi dışarı vurmak ister, bu enerjiyi sportif oyunlar v.b. biçimde açığa çıkartıp harcamayan çocuk ve genç bu enerjisini topluma uygun olmayan bir biçimde kullanır (Binbaşoğlu, 1982: 176-178). Diğer taraftan, günümüzde iletişim araçlarının etkisiyle ortaya çıkan saldırganlık duygusunu bastırmada ve sosyal beceriler geliştirmede çocuk ve genci spor yapmaya yönlendirmenin en uygun yol olduğu önerilmektedir (Korkut, 1995: 20). Bu sorunun çözümünde, çocuk ve gençlerin özgürce oyun oynayabilecekleri ve spor yapabilecekleri ortamın sağlanması onların öfkelerinin dinginleşmesine yardımcı olacaktır. Diğer yandan okullar, çocuk ve gençlerin bu sorununu daha sistemli, ekonomik ve başarılı bir biçimde çözmede gerekli spor alan ve

organizasyonlarının örgütlü biçimde yapılmasını gerekli kılan kurumlar görünümündedir.

Ayrıca, gençlik döneminde kimlik arayışından dolayı genç yapıcı bir davranış içerisinde bulunmada zorlanmaktadır. Bir işi becerip yürütebilme, bir konuda dikkati yoğunlaştırabilme, bir amaca yönelik sürekli bir çaba gösterebilme, kendini ortaya koyabilme, risk alabilme, neyi başarıp neyi başaramayacağını görmesini engellemektedir (Gander ve Gardiner, 1993). Yarışmaya yönelik faaliyetler, gençlerin başarılı olabilmeleri yönünde ihtiyaç duydukları tutum ve davranışları kazanmalarına yardımcı olabilmektedir (Bauman, 1994: 128). Rekabet, kazanmak için bireyin kendini ortaya koyma, herşeyini akılcı bir biçimde kullanmasını gerekli kılar. Dolayısıyla, sportif faaliyetler içerisinde bulunan gencin, belli bir amaç için bütün dikkatini belli bir konu üzerinde toplaması, kendisinden bekleneni yerine getirmesi ve kendini kabul ettirmesi yönünde spor etkili bir araç özelliği taşımaktadır.

Yaşam boyu süren "**özdeşleşme**" sorununun çözümünde gençlik çağında en olumlu yardımcılardan birisi de yine spordur (Yörükoğlu, 1993: 98). Sporda başarı elde etmiş bireylerin, başarılı takım arkadaşlarının, öğretmenlerin örnek alınması; gence, bir amaç uğruna çaba harcamasını, bunun için iradesini kullanmasını, özverili ve sabırlı olmasını öğretir. Bununla beraber, başarının ancak çalışmayla olabileceğini; genç, başarıya ulaştıkça çevrenin ilgi ve beğenisini kazanacağını da bu yolla öğrenir (Köknel, 1987: 33).

Spor aynı zamanda bir mücadeleyi gerektirir. Mücadele ve yoğun kas çalışmasının olduğu yerde tehlikelerin de olabileceği doğaldır. Çocuk ve gençlerin eğitiminde bu tehlikeli uğraşılardan yararlanmak gerekir. Tehlikelerden, toplumsal fedakarlıklardan arınmış bir dünya yaratılamayacağına göre, eğitici yönü ağır basan oyunsal bir uğraşından çocuk ve gençleri yararlandırmak gerekecektir. İnsanın çok yönlü eğitilmesinde cesaret, gözüpeklik, dayanıklılık, liderlik gibi özellikleri geliştirmekte sportif uğraşlar etken olmaktadır (Arnold, 1995).

Aynı zamanda bu çağ bağımsızlık ve topluma karışma çağıdır. Bu çağda organize spor faaliyetlerine katılan çocuk ve genç başarı için, kendine güvenmeyi ve yeteneklerini iyi kullanmasının gerekli olduğunu da öğrenir. Spor yapan genç; ruhsal gücünü, iradesini, becerisini, yetisini, en doğru ve verimli biçimde kullanmayı, bir amaç uğruna çaba harcamayı, özveride bulunmayı,

dayanmayı, direnmeyi, yarışmayı öğrenir. Böylece beden ve ruh gelişimini sağlar. Sporda kazanacağı başarı kendine "**güveni**" ve "**cesareti**" artırır (Yörükoğlu, 1986: 279-281; Aicinen, 1992: 61). Modern sporun ve Olimpiyatların kurucusu Pierre de Coubertin (1863-1937); korkunun tek çaresi olan güven ve cesareti geliştirmek yolunda adım adım yapılan egzersiz ve sportif faaliyetlerin etkili olduğunu ve zamanla bireyin bütün kişiliğini ve ahlakını olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir (Coubertin, 1994: 98).

Spor bireysel ve grup halinde yapılır. Bireysel ve grup içinde yapılan sporlarda, gencin kendine düşen görevi en iyi biçimde yapması onda sorumluluk duygusunu geliştirir. Bireysel sporda başarılı olmak kişinin bedensel gücüne, yeteneklerine ve zekasına dayanır. Takım sporlarında ise kişinin bütün gücü ve yeteneklerinin yanısıra grup içi ilişkiler, dayanışma, yardım, destek ve arkadaşlık başarıda rol oynar. Toplu sporlar gence yaşlılarıyla ve toplumla kaynaşma ortamı sağlar. Kendini arkadaşlarıyla karşılaştırma olanağı bulur. Bütün bu eylemleri gören ve yaşayan genç, üstüne düşen görevi yapmanın verdiği rahatlık ile sorumluluklarının gelişmesine katkı sağlamış olur. Bununla birlikte sportif faaliyetlere katılan genç, özerkliğin sınırsız olmadığını, içinde bulunduğu sosyal çevrede yüklendiği sorumluluk oranında özerk olduğunu en somut bir biçimde kavrayabilir (Yörükoğlu, 1986: 279, 280, 281; Köknel, 1987: 33).

Bir spor takımı; ortak ilgileri olan kişilerden oluşur. Bu takım, zamanla çocuk ve gencin yaşamına hükmetmeye başlar. Onlara birtakım kavramlar ve değerler kazandırır. Bir gruba ait olma, çocuk ve gence sadece "**arkadaşlık**" ihtiyacını en iyi, olumlu ve güvenilir olarak geliştiren bir araç ve eğlence sağlamakla kalmaz, aynı zamanda onlara gurur ve statü duygusu da verir. Ortak bir amaca, çalışmaya, gelişmeye ve başarıya yönelmiş, sevgiye, saygıya dayanan arkadaşlık ilişkileri hem çok sağlam ve hem de gencin kişilik kazanmasına büyük katkılar yapmaktadır. Gençlikte bu tür arkadaşlıklar kurmuş kişilerin toplumla ilişkileri daha kolay olmuş ve arkadaşlıklarına güvenilmiştir (Jersild, 1987: 145; Köknel, 1987: 34). Sonuç olarak, bir spor takımında bulunan çocuk ve genç, grubuna karşı güçlü bir bağlılık duygusu beslemeye başlar. Takım faaliyeti, onları bencillikten kurtardığı gibi işbirliğini geliştirmesi ve insanların birbirlerine gereksinimi olduğunu göstermesi bakımından da önem taşımaktadır (Yavuzer, 1992: 153).

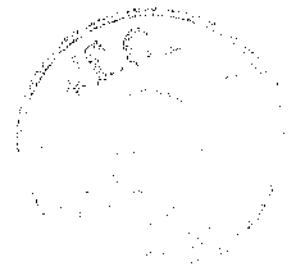

Ayrıca, çocukta uyum ve davranış bozukluklarının düzeltilmesinde sportif faaliyetlerin önemi büyüktür. Gelişim evrelerinin getirdiği doğal zorluklara yakın çevrenin olumsuz etkileri katıldığında, çocukta bunlara tepki olarak duygusal düzeyde bozukluklar görülmektedir. Bu olumsuz tepkilere "**uyum ve davranış bozuklukları**" denir. Olumlu bir çevrenin yaratılması, çocuğun gelişmesi ve kişilik kazanması açısından önemlidir. Bu olumlu çevreyi (güven veren, anlayışlı, sevgi dolu, sahip çıkan, kendini anlatabilen v.b.) bulamayan çocuk ve genç, uyum zorluğu çekmekte ve davranış bozuklukları göstermektedir. Bu durumda olan çocuk ve genç hırçın, sinirli, geçimsiz, yalancı, kavgacı, söz dinlememe, kaygı ve korku hali, okulda başarısızlık, yalnızlık gibi davranışlar edinir. Bu sorunun çözümü için çocuk ve genci spor ortamına sokmak, bir arkadaş grubu oluşturmak, yarışmalar yapmak, yenmek, yenilmek, yarın için bir amaca hizmet etmek uyum sorununa yardımcı olmaktadır (Yavuzer, 1992: 241).

Gençlik eğitiminde önemli faktörlerden birisi de "**stres**" başa çıkabilmedir. Büyüme esnasında enerji gereksinmesi yüksektir. Çünkü, genç sporcu bir taraftan büyümenin streslerine uyum gösterecek diğer taraftan deneyimlerini artırmak için strese girecektir. Bu da gençlere yetişkinlerden daha fazla yük yüklemiş olacaktır (Gleeson, 1986: 175). Gençler üzerinde gerek biyolojik ve fizyolojik olaylar sonucu, gerekse sosyal çevrenin meydana getirdiği stresle başa çıkmanın yollarından birisi de oyun havası içerisinde spor yapmakla mümkündür (Stora, 1991:119). Ancak, bu yöndeki spor eğitim programlarının çocuk ve gençlerde daha gelişmesi tamamlanmayan bazı kas ve eklem dokularını strese sokmayacak biçimde düzenlenmesini gerektirir. Bu programlar sık sık değiştirilmeli, tek düzelikten kurtarılıp, daha çeşitli, çocuk ve gencin ilgi ve motivasyonunu artırıcı yönde düzenlenmesi, katılımı artırma yönünde önemli rol oynayacağı söylenebilir.

Bu bölümle ilgili sonuç olarak, sporun ruhsal açıdan çocuk ve gence kazandırdığı özellikleri şu şekilde özetleyebiliriz:

- * Karşılıklı yardımlaşma,
- * Birlikte çalışma,
- * Başarıları paylaşma,
- * Yenilgiyi birlikte göğüsleme,
- * Oyun düzenine saygı duyma,
- * Davranışlarını ve duygularını kontrol etmeyi öğrenme,
- * Dikkatini yoğunlaştırma, kişiliğini geliştirme,

- * Ait olma ve özdeşleşme duygusunu geliştirme,
- * Olaylar karşısında dayanıklı olma bilgi, beceri ve davranış alışkanlıkları kazandıracaktır.

2. 4. Bilişsel Gelişim Açısından Spor

Zeka, genel olarak *"kişinin yeni bilgiyi alabilme ve daha önce öğrendiklerini kullanarak karşısına çıkan yeni problemleri çözebilme becerisi"* (Özbay ve Öztürk, 1992: 53). olarak tanımlanmaktadır. Zeka kapasitesi ise kalıtsal (genetik) olarak belirlenmektedir. Ancak, zeka düzeyinin veya kullanılabilir olanın geliştirilmesinde de çevresel faktörler önemli rol oynamaktadır (Vester, 1991). Çocuk ve gençlerin sağlık ve ruhsal durumları onların okul başarısını etkilemektedir (Uluğ, 1991). Dolayısıyla çocuk ve gencin zeka seviyesinin geliştirilmesinde onu rahatlatan, sağlıklı kılan, doyuma ulaştıran sosyal etkinliklerin içerisine sokmak gerekmektedir.

Piaget'in belirttiği gibi, çocukta formel düşünüş işbirliği yoluyla gelişmektedir. Aynı zamanda, mantığın gelişmesi ve kurulmasında işbirliği birdizi davranış biçiminin de temelini oluşturmaktadır. Bu dönemde çevreyi tanımaya ve toplum tarafından konulan kuralların yetişkinler tarafından konulduğunu anlayan genç, değişik gruplara göre bu kuralların farklılık gösterebileceğini ve bazı kuralların da değişebileceğini kavrar (Yavuzer, 1992: 282). Bu suretle, bir sportif faaliyet içerisinde bulunan çocuk ve genç, arkadaşlarıyla işbirliği içerisine girerek oyunun bazı kurallarını değiştirmek ve yeni kurallar koymak gibi etkinlikler içerisinde bulunması, toplumsal yaşamı sürdürmede katı kuralların değişebileceği duygusu ve bilincini uyandıracaktır. Diğer yandan, çocuk ve genci spor faaliyeti içerisinde gözleyen yetişkinler de onların bilişsel gelişim düzeyi hakkında fikir ve bilgi sahibi olacaklardır.

İnsanda var olan yaratıcılık özelliğinin gelişebilmesi onun özerk olmasıyla doğru orantılıdır (Sungur, 1992). Bireyin, yaşadığı çevreden elde ettiği enformasyon modellerini ve deneyim ürünlerini olağandışı duyarlılık ve kendiliğindenlikle yeni bir biçimde beyinde birleştirme yetkisi (Vester, 1991: 124) olarak tarif edilen yaratıcılığın mekanizmasının gelişmesinde; bireyin özerk olması, bağımsız hareket etmesi, sorumluluk yüklenmesi, riskleri göze alabilmesi önem taşımaktadır (Özbay ve Öztürk, 1992: 60). Bu da çocuk ve gencin ev ve sınıf dışındaki faaliyetlerinin çeşitlenmesi ve artmasıyla meydana gelebilmektedir. Böylece, çocuk ve gençlerin değişik türdeki sosyal etkinliklere

katılması, bir grup içerisinde bulunması, görev ve sorumluluk yüklenmesi onda yaratıcı düşüncenin ve davranışın gelişmesine yardımcı olabilmektedir.

Piaget'in gelişim kuramı çerçevesinde çocuk, dünyasını ve toplumsal çevresini hareketle yaşar, kavrar ve tanır (Hartman, 1993). İyi organize edilmiş sportif oyun ortamı çocuk ve gençte öğrenme sürecini hızlandırır (Tezcan, 1982: 152). Oyunlarla çocukların kazandıkları beceriler, onların akademik becerilerine yansır ve birçok önemli kavramları anlayabilirler. Özellikle çocuk çağda kendi bedenleriyle birçok hareketi yapmak, örneğin; hoplama, ayağa kalkma, oturmak v.b. zihinsel faaliyetleri zorlamaktadır. İki veya daha fazla kişiyle yapılan hareketler sonucu çocuklarda erken okuma becerisi gelişmektedir. Sağa, sola, yukarı, aşağı kavramlarını öğrenmeleri onların **p**, **d** ve **q** harfleri arasındaki farklılıkları anlamalarına yardım etmektedir (Coleman ve Skeen, 1985: 196).

Ayrıca, spor yoluyla çocuk ve genç en derin duygu gereksinimlerini ifade olanağı bulmakta ve özel yaşamındaki bazı sorunları kendi kendine çözebilmektedir. Spor, çocuk ve gence hiç kimsenin öğretemeyeceği konuları, duyduğu ilgi düzeyinde kendi deneyimleriyle öğrenme olanağını sağlamaktadır (Yavuzer, 1992: 194). Günümüz eğitim bilimi alanında John Dewey, Karl Popper ve Thomas Kuhn'un çalışmaları sonucu ortaya çıkan (Sungur, 1992: 123) ve fazlasıyla kullanılan "**eleştirel düşünme**" (critical thinking) beceri ve alışkanlığı kazandırma konusunda da spor etkinlikleri önemli yer tutmaktadır. Sporda eleştirel düşünme; genellikle motor becerilerin sergilendiği sporda, bilginin bir dizi süreçten geçmesi olarak açıklanabilir. Schwager (1991) ve Arnold'a (1995) göre, öğrenciler spor eğitiminde oldukça sık kullanılan beceri ve faaliyetleri öğrenmek için eleştirel düşünmek zorundadırlar (Kayabaşı, 1995: 45).

Eleştirel düşünmenin felsefesi ise; bireyi tek boyutlu değil, çok boyutlu düşünme alışkanlığı ve becerisi geliştirerek, problem çözmede bu beceriyi kullanabilmektir. Craver (1990), eleştirel düşünme becerisinin bütün disiplinlerde kullanıldığı gibi, bütün disiplinler yardımıyla da geliştirilebileceğini belirtmektedir. Yapılan araştırma ve gözlemlerde grup etkinliklerinin eleştirel düşünmeyi artırdığı görülmüştür (Kayabaşı, 1995: 43). Bu bağlamda bir sporcunun futbol oyununda veya tenis topunu atmayı öğrenmede hareket analizi yapmayı, kendini başkalarıyla karşılaştırmayı, topun gideceği ve düşeceği yeri tahmin etmeyi, başarının artması için kendi kendini değerlendirmeyi öğrenmesi gerekmektedir. Bir spor oyununda oyuncunun aktif olarak yapılan savunmayı aşp, sonuca gitme yollarını araması için ihtimaller üzerinde durması, alternatif çözüm yolları

retmesi, eleştirel düşünme alışkanlığının gelişmesiyle orantılıdır. Bu nedenle, sportif faaliyetler bireye eleştirel düşünme becerisi kazandırdığı gibi, elde ettiği bu beceri ve alışkanlığı da spor yoluyla kullanma ve geliştirme olanağı vermektedir

Ayrıca, sportif yarışmalarda yeteneklerin en iyi biçimde kullanılması için harcanan çaba, bilişsel gücün gelişmesinde oldukça önemli rol oynamaktadır. Yeteneklerini bir amaca uygun olarak düzenli ve dengeli biçimde geliştiren ve bu gelişmeden çokyönlü olarak yararlanabilen çocuk ve genç birçok alanda başarılı olmakta, bunun sonucunda da kişiliğinde önemli bir gelişme meydana gelmektedir (Beydoğan, 1994: 16).

Okulda başarılı olmanın yollarından birisi de bir konuda dikkati yoğunlaştırabilmektir. Etkili bir öğrenmede, dikkatin sürekli canlı tutulmasının yanı sıra çalışılan konuya çekilmiş olmasını da gerektirir. Dikkatin canlı tutulması ve bir konuda odaklaşması için boş zaman etkinliklerinden yararlanılması önem taşımaktadır (Uluğ, 1993: 54). Dikkatin dağılması ve konsantrasyon bozukluğunun nedenlerinden birisi de çocuğun oynamaya az zaman ayırmasından dolayıdır (Yılmaz, 1995: 33). Bu bağlamda, çocuk ve gencin yapacağı sportif faaliyetler onun okul başarısını da olumlu yönde etkileyecektir. Çünkü sporda başarı; dikkatin belli bir konu üzerinde toplanmasını ve yoğunlaşmasını zorunlu kılmaktadır.

Mandel (1990) çocuk ve gençlerin sağlık ve zihinsel gelişmelerini artırmak düşüncesiyle "**Çocukların Yürümeyi ve Öğrenmeyi Başarması**" adlı yürüme projeleri geliştirmiştir. Bu projenin bir diğer amacı da; genç insanlara günlük yaşamlarında fiziksel aktiviteleri zevkli ve kullanışlı bir hale getirmeye yardım etmektir. Bu projede eğitim bilimcilerin uzak amaçları ise; çocuk ve gençlere, yürümeyi ve fiziksel egzersizlerin sadece sağlık için değıl, aynı zamanda daha fazla kişisel güven kazandırma ve eleştirel düşünme becerisi geliştirmelerine yardımcı olacak zihinsel gelişmelerini sağlamaktır (Janz ve diğ., 1992: 85).

Okulların genellikle meslek elamanı yetiştirme görevleri ağır basmaktadır (Tezcan, 1982: 311). Fakat serbest zaman değıerlendirme aktivitelerine katılan öğrencilerin akademik başarıları daha yüksektir. İngiltere okullarında yapılan araştırmalarda spor yapan öğrencilerin akademik başarılarının, spor yapmayan öğrencilere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Parker, 1976: 91).

A.B.D. eyaletlerinden birinde 475 okul çocuğı üzerinde yapılan araştırmaların sonuçları, sporun bilişsel gelişim üzerindeki etkisine açıklık

getirmiştir. Bu araştırmada öğrenciler 12 dakikalık aerobik güç testinden geçirilerek, koşabildikleri mesafelere göre sınıflanmış ve oluşturulan grupların ders notu ortalamaları da toplanarak her grubun not ortalaması bulunmuştur. Aşağıdaki **Tablo 2.1** da görüldüğü gibi, bu test sonucunda yüksek puan alanlar derslerden de yüksek not aldıkları görülmüştür (Erkan, 1982: 136).

Tablo 2.1.
Koşulan Mesafe ile Alınan Notların Karşılaştırılması

Koşulan Mesafe (12 dakika / metre)	Ders Notu Ortalaması (10 not üzerinden)
2800 ve üstü	6.8
2400 - 2799	6.7
2000 - 2399	6.1
1600 - 1999	5.75
1600 ve altı	4.78

Kaynak: Erkan, N. (1982). **Yaşam Boyu Spor.** s. 136.

Gökmen (1994) tarafından fiziksel egzersizin öğrencilerin zihinsel gelişimi ve akademik başarılarına etkisi üzerine yapılan bir araştırmada, deney ve kontrol grupları arasında fiziksel gelişim açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı, deney grubunun üç aylık egzersiz çalışması sonucu devinsel gelişiminde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p<0.05$) ve ayrıca; deney ve kontrol gruplarının zihinsel gelişim ve akademik başarı puanları açısından ise aralarında anlamlı bir farkın ($p<0.05$) bulunduğu belirtilmektedir.

2. 5. Engelli Çocuk ve Gençlerde Spor

Özel eğitime muhtaç olanların eğitimi çağımızın önceliklerindendir. Özürlülerin topluma kazandırılması, yaşama sevinci edinmeleri, üretici olabilmelerinde önemli bir eğitim aracı olarak sportif oyun kullanılmaktadır (Özcan, 1987: 7; Pişkin, 1993: 43). Özel eğitime muhtaç çocuk ve gençlerin sosyal bütünleşme, kendini tanıma, geçici ve sürekli engelleri aşmada ve bunlarla yaşamayı kabul etmede sporun önemli yardımı bulunmaktadır (Baumann, 1994: 26). Özürlü çocuk ve gençlerde fazlasıyla bulunan ruhsal çöküntü ve bunalımlar, bireyde yaşama sevincini yok etmekte ve dolayısıyla hem kendini ve hem de çevresini karamsarlığa sürüklemektedir. Araştırma bulguları;

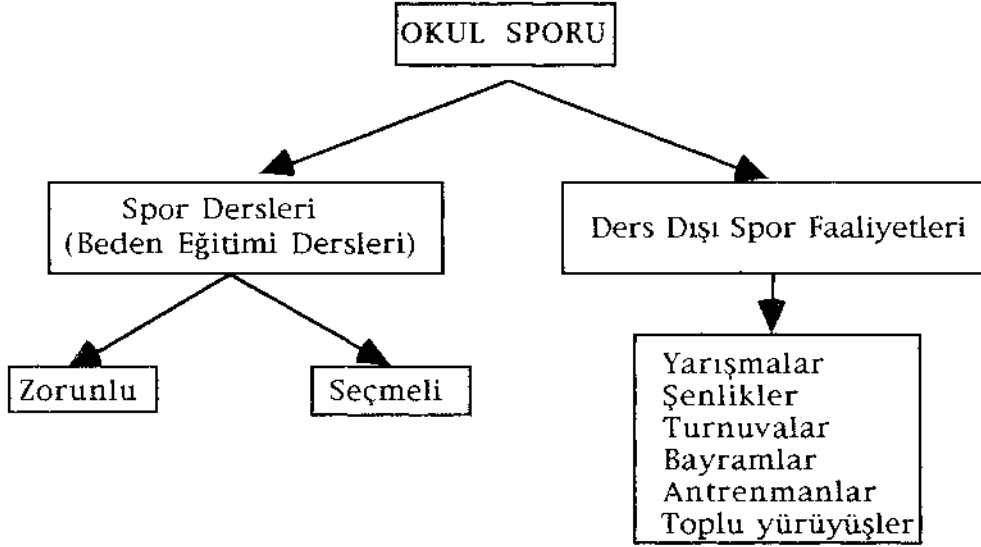
sportif faaliyetlere katılan bu tip kişilerdeki ruhsal sorunların, önemli ölçüde ortadan kalktığı yönündedir (Külahçı ve Pehlivan, 1993: 53). Diğer taraftan, korunmaya muhtaç çocuklarda insiyatif kullanma, sorumluluk alma ve problem çözme becerileri kazandırmada da onların boş zamanlarının spor v.b. gibi etkinliklerle değerlendirmelerinin etkili olduğu da araştırmalar sonucu ortaya konulmuştur (Gönen ve diğ, 1995: 9).

Diğer yandan Mitchel ve Rosa (1981) tarafından yapılan araştırmada; suç işlemeye eğilim gösteren çocuk ve gençlerin toplumda kendine bir yer bulamamış, sosyalleşememiş, olgunlaşmamış, yalnız kalmış, itilmiş kişilerden oluştuğu görülmektedir (Yörükoğlu, 1993: 305). 1976 yılında ülkemizde cezaevine girenlerin yarısının 12-29 yaşları arasında olduğu bulunmuştur (Spor Şurası, 1990). Suça yönelmiş olan bu çocuk ve gençlerin topluma kazandırılması ve suç işlemlerinin önlenmesi bakımından okulların ve onların organize edecekleri spor eğitim faaliyetleri önemli rol oynayacaktır. Görüldüğü gibi olumlu bir benlik imajına sahip olmak, toplumda kendine bir yer edinmek ve kabul görmek gençlerin sorunlarını çözmede etken olmaktadır.

3. OKUL SPOR EĞİTİMİ ve KURAMSAL TEMELLERİ

3.1. Önemi ve Amacı:

Günümüzde spor olgusu zamana ve toplum içindeki gruplara bağlı olarak farklı anlamlar yüklenerek karşımıza çıkmaktadır. Bunlar: "Verim sporu", "serbest zamanlar sporu" (rekreasyon) ve "okul sporu" biçimindedir. Okul sporu da "beden eğitimi dersleri" ve "ders dışı spor faaliyetleri" olarak ikiye ayrılarak ele alınmaktadır (Açıkada, 1994a). **Şekil 2.3**'de görüldüğü gibi beden eğitimi dersleri zorunlu ve seçmeli olacak biçimde yürütülürken, ders dışı okul spor faaliyetleri daha çok gönüllülük esasına dayalı olarak öğrencinin ilgi ve isteği doğrultusunda yarışmalar, şenlikler, turnuvalar, toplu yürüyüş ve egzersizler, antrenmanlar v. b gibi faaliyetleri içermektedir.

Şekil 2.3. Okul Sporunun Sınıflandırılması

Kaynak: Açıkada, C. (1994a). "Sporda Yeni felsefeler," **Bilim ve Teknik**. Sayı: 315. s. 50-54

Sporun çok geniş bir alanda ve farklı amaçlar için yapılması her bilim dalının spordan beklentileri de farklı olmakta, bu farklılık okul sporundan olan beklentileri de farklılaştırmaktadır. Şöyle ki: Hekimler; çocuk ve gençlerin büyüme ve gelişme çağlarındaki davranış bozukluklarının giderilmesi beklentisi içerisindeyken, halk sağlığı uzmanları; okul sporunun sağlık eğitime araç olmasını ve yeni yetişen kuşaklarca ciddi bir sağlık bilincinin kazandırılmasını istemektedirler. Eğitimciler göre okul sporu ise; çocuk ve gençlerde birikmiş olan enerjinin boşalmasını sağlamalı, hareket imgesini zenginleştirmeli, dürüstçe oyun oynama kural ve alışkanlıklarını kazandırmalıdır. Spor federasyonlarına göre de okul sporu; performans sporu için ön bir seçim ve tanıtım olanağı vermeli ve basamak olmalıdır (Orhun, 1990: 60). Görüldüğü gibi çok farklı beklentilerin olduğu ve farklı boyutlara çekilen okul sporunun günümüzde gerçek yön ve anlamını bulması da güçleşmektedir.

Okul sporunun başka bir görevi de bünyesinde bulundurduğu çocuk ve gençlerin performans ihtiyaçlarını karşılamaktır. Performans çocuk ve gençlerin kendi doğal yaşamlarından kaynaklanan bir eylem biçimidir. Performans içindeki çocuk ve genç, başarabilme umut ve coşkusunu yaşar. Performansla çocuk ve gençler davranış biçim ve tutumlarını geliştirirler. Performansız okul sporu heyecansız ve donuktur. Ancak performans, okul sporunda amaç olarak görülmemelidir. Çocuk ve gençleri performans fetişizmine sürüklemek, onlarda

neşe ve hazzın kaynağını kurutmak, oyun oynamayı köreltmek, yaratıcılığı engellemek, insanı kendine yabancılaştırmak anlamına gelecektir. İnsanın kendi özgür iradesi dışında performans beklentisinin okul sporunda yeri olmadığı gibi, okul dışı sporlarda da yeri olmamalıdır. Bu nedenle okul sporunun en önemli işlevlerinden biri de; çocuk ve gençlere, onların en doğal ihtiyacı olan oyun oynama eğitiminin olanak ve koşullarını yaratmasıdır (Orhun, 1990: 60).

Kurz'a (1986) göre, genel anlamda okul sporunun işlev ve görevleriyle spor bilimlerine yönelik beklentileri şu şekilde katagorize edebiliriz (Orhun, 1990; Bağırca, 1992: 15):

1. Sağlık, dinçlik, bedensellik
2. Eğlence, deneyim kazanma, etkileşme
3. Estetik, gösteri, açıklama, biçimlendirme
4. Verim, etkinlik, kendine güven
5. Gerilim, macera
6. Birliktelik, kurumsallık ve toplumsallık.

Günümüzde okullar; çocuk ve gençleri mesleki yaşamlarının dışında hayatta karşılaşılabilecek problemleri çözebilecek ve güçlükleri yenebilecek bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıklar kazandıran kurumlar niteliğindedir (Szaniawski, 1980). Okulda her ders ve içerikleri göreceli olarak birbirinden ayrı görülse de bu derslerin hepsi eğitimin genel amaçlarını gerçekleştirmek ve evrensel değerlere ulaşmak içindir. Genel kapsamda okul spor eğitiminin genel hedefinin ne olduğu konusu önem taşımaktadır. Çünkü, bugünkü haliyle okul sporundan beklentilerin çağdaş olmadığı, geleneksel eğitim anlayışına fazlasıyla bağlı kaldığı, bu sistem anlayışından kurtularak okul sporunun daha yapıcı, yaratıcı, bireysel ve problem çözücü, potansiyelleri geliştirmeye uygun, demokrat ve eleştirici, başka bir ifadeyle öğrenci merkezli bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir (Açıkkada, 1992: 16).

Çağdaş okul sporu dersi, geleneksel beden eğitimi dersinden daha farklı pedagojik ilkelere dayanmaktadır. Çağdaş okul sporu, çocuk ve gençleri spor için eğitmeyi amaçlarken, bir yandan da onları sporla eğitmeye uğraşmaktadır (Tamer, 1988). Bu nedenle, çağdaş okul sporu daha yaşamsal ve toplumsal açıdan da daha işlevsel değerlere sahiptir. Çağdaş okul sporunda **"mutlak ve nesnel performans"** önde gelen bir ilke değildir. Her çocuğun bireyselliği ve kişilik gelişmesi, kişisel yeti ve yeteneklerinin göz önünde tutulması, okul

sporunda eğitim bilimsel önemli bir ilkedir. Bu açıdan okul sporu okul dışı (kulüp) sporundan büyük ölçüde ayrılır. Bunun yanı sıra okul sporu çocuk ve gençleri insan, doğa ve toplumsal alanlardaki etkileşim ve işlevi konularında onları biçimlendirmek de okul sporunun en önemli eğitim amaçları ve ilkeleri arasındadır (Orhun, 1992: 413, 414).

Okul sporunda içerik oluşturulmasında temel hedeflerden birisi de gittikçe artan ölçüde öğrencilerin çok yönlü hareket ve spor olanaklarının geliştirilmesi için yetenek, bilgi ve beceriler geliştirilmesidir. Okul sporu için oluşturulacak olan içerik her çocuğun neşe içinde katılabileceği ve yapabileceği kişisel buluş ve yaptığı işi benimsemesine yönelik biçimde olmalıdır. Okul sporu için hareket kavramının somut biçimdeki hedefleri ise şunlardır (Stadler, 1993):

1. Yaşam boyu hareketliliği teşvik etmek ve günlük yaşamda ve spor-motorsal alanda çok yönlü hareket yeteneği sağlamak,
2. Hareketin koordinatif temellerinin düzeltilmesi, hareket üretiminin ve estetik anlamda hareketin biçimlendirilmesinin sağlanması,
3. İnsan ve onun gelişimi için hareketin anlamı hakkında bilgi vermek.

Başka bir anlatımla, hareketin sosyal ve kişisel anlamları sözkonusudur. Okul sporunda çocuğun çok yönlü oyun yeteneğinin geliştirilmesi, yalnızca büyük sportif oyunların öğretilmesi yoluyla değil, çocuğun "kişisel performansının" yükseltilmesi biçiminde olmalıdır.

Sonuç olarak; okul sporlarının görevleri çok çeşitlidir. Öğretim programları bu beklentilere cevap verilebilecek biçimde olmalıdır. Hedeflerin ve görevlerin çokluğu, sportif hareket formlarının çokluğuyla orantılıdır. Günümüzde sportif hareket kültürü çok gelişmiştir. Sınırlı ders süreleri içerisinde bu hareket formlarının çeşitliliğinin gerçekleştirilmesi çok zordur. Ders konusuyla ilgili seçim yapmada kullanılan ölçütlerin neler olacağı da sorun yaratmaktadır. Bu sorunun çözümünde spor programcıları yol gösterici bir öğretim olan; "örneklemlerle öğretim ve öğrenim prensibi"ni önermektedirler (Hartman, 1993). Bu prensibe göre önemli olan çocukların spor dersinde oynamayı öğrenmeleridir. Bireysel ve kendine özgü oyunların ve bunlara bağlı özel tekniklerin öğrenilmesi fazlasıyla önemli değildir. Oynamayı öğrenmek için çok çeşitlilik temel ilke değildir. Birkaç örnek form bulup çıkarmak yeterlidir. Bu şekilde sporun sürekli değişen

belirsizliğine ve boğuculuğuna karşı konulabilecektir. Bu açıdan okul spor eğitiminin anahtar niteliklerini şu şekilde tespit edebiliriz:

- * Oynamayı öğrenmek
- * Beden ve hareketi algılamayı öğrenme
- * Beden ve hareketi ifade edebilme
- * Kişisel ve normlaşmış mutlak performans ölçütlerine göre motorsal performansı ortaya koyabilme ve deneyim kazanma
- * Sağlık bilinci ile hareket etmeyi öğrenme
- * Toplumsal bilince göre hareket etmeyi öğrenme

3. 2. Beden Eğitimi Dersleri

Ülkemizde sivil okulların programlarına beden eğitimi derslerinin girişinde askeri okulların programlarında var olan "cimnastik" ve "yüzme" dersleri etkili olmuştur (Bilge, 1988: 25). 1869 yılında Osmanlı Devleti'ndeki eğitimi düzenleyen "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi" ile beden eğitimi dersi ilk defa Erkek Rüştiyeleri'nde "cimnastik" dersi olarak okutulmaya başlanmıştır. Fransız eğitim sistemini kendine model alarak kurulan bugünkü Galatasaray Lisesi'nin (1 Eylül 1868) eğitim programlarında ilk kez bu derse yer verildiği görülmektedir (Fişek, 1985: 45). Eğitimcilerimizin batıda gördüklerini ülkemizde uygulamak istemeleri ve bu dersin ilk başlarda sade bir fizik güç geliştirme aracı olarak görülmesi ve daha sonra da eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak algılanması sonucu 1913 tarihli kanun ile ilköğretim programlarına "Terbiye-i Bedeniye ve Mektep Oyunları" adı altında girmiş bulunmaktadır (Sakaoğlu, 1987: 143; Akyüz, 1989: 294). Beden eğitimi dersinin ilk ve ortaöğretim kurumları ders programlarında yıllar itibariyle haftada kaçar saat okutulduğu **Tablo 3.2.1** 'de görüldüğü gibi derlenmiştir;

Günümüzde ise beden eğitimi dersi ilk ve ortaöğretim kurumlarında bütün öğrenciler için haftada iki saat zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Ayrıca, ortaöğretimde Ders Geçme ve Kredi Sistemi'ne göre öğrenci isterse 3 ve 4. sınıfta dört saat "**Seçmeli Beden Eğitimi**" dersi alabilir. Yine, eğer öğrenci "**Spor Alanı**" nı seçerse dört yıl boyunca toplam 16 saat Spor Dersi, 3 ve 4. sınıfta da dörder saat Beden Eğitimi dersi alabilecektir (Resmi Gazete, 1991). **Tablo 2.2** dikkate alındığında Cumhuriyet'in ilk yıllarıyla günümüz arasında

zorunlu beden eğitimi derslerinin programlarda yer alış oranları arasında önemli bir farklılığın olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo: 2.2.

Tarihsel Süreç İçerisinde İlk ve Ortaöğretim Kurumları Eğitim Programlarında Beden Eğitimi Dersinin Öğretim Yılı, Süresi ve Haftalık Toplam Saatlerinin Dağılımı

Öğretim Programı ve Yılları	İlk öğretim				Orta öğretim	
	Yıl	İlkokul Saat	Yıl	Ortaokul Saat	Yıl	Lise Saat
1874 Prog.	-	-	-	-	1	-
1915 "	3	3	-	-	-	-
1922 "	-	-	4	1	-	-
1924 "	5	8	3	3	3	6
1926 "	5	9	3	5	3	5
1931 "	-	-	-	-	3	3
1936 "	5	8	3	3	3	3
1948 "	5	8	3	3	3	3
1952 "	-	-	-	-	4	4
1968 "	-	-	3	3	3	3
1970 "	-	-	3	6	-	-
1975 "	5	5	-	-	3	3
1982 "	5	5	3	5	3	4
1992 "	5	10	3	6	3	4

Kaynak: 1. Cicioğlu, H. (1985). Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim "Tarihi Gelişim"

2. Resmi Gazete, (1991). "Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği". 16 Ekim, 1991, Sayı: 20979.

Tablo 2.3'de gelişmiş batı ülkelerinde ilk ve ortaöğretim kurumlarında 12 yıl boyunca öğrencilerin planlı olarak aldıkları beden eğitimi ders saatlerinin toplamı görülmektedir. Bu tablo incelendiğinde Türkiye'de öğrenciler sadece 10 yıl zorunlu beden eğitimi dersi almakta (seçmeli ders ve spor alanı bu sayının dışında tutulmuştur) ve bu derslerin toplam saatleri de 704 saat ile diğer ülkelerin çok gerisinde kaldığı anlaşılmaktadır.

Modern eğitim sistemleri ile geleneksel eğitim sistemleri karşılaştırıldığı zaman aralarındaki en önemli farkın; modern eğitimde, eğitimin öğrenci merkezli olduğu ve hümanistik felsefe anlayışına göre şekillendiği, geleneksel eğitim

anlayışında ise; öğretmen merkezli ve otoriter yaklaşım içinde olduğu görülmektedir (Sayın, 1990: 25; Cüceloğlu, 1991: 252; Neill, 1990: 20; Suhomliski, 1986: 97; Illich, 1985: 19). Okul spor eğitiminin bir bölümünü oluşturan beden eğitimi dersleri, çağdaş eğitim felsefesi ve sistemlerinin gerisinde kalması ise istenen bir durum değildir.

Tablo 2.3.
Bazı Batılı Ülkelerde ve Türkiye’de İlk ve Ortaöğretim Kurumlarında Öğrencilerin 12 Yıl Boyunca Gördükleri Beden Eğitimi Ders Saati Toplamları

Ülke Adı	İlköğretim	Ortaöğretim	12 Yıl Toplam
Fransa	1200	600	1800
İngiltere	960	600	1560
İzlanda	720	960	1680
İsviçre	720	720	1440
Portekiz	720	480	1200
Finlandiya	720	440	1160
Lüksemburg	720	600	1320
Danimarka	600	520	1120
Yunanistan	480	960	1440
Hollanda	480	560	1040
Türkiye	512	192	704
İtalya	480	480	960
Norveç	400	560	960
İrlanda	240	480	720

Kaynak: Karaküçük, S. (1989). s. 20

Türkiye için kaynak: MEB, (1992). *Tebliğler Dergisi*. Tarih: 26 Ekim 1992, Sayı: 2369.

Bucher ve Wuest (1987)'nin belirttiği gibi bu felsefeler okul spor eğitimine indirgenildiğinde; modern eğitimde, çok yönlü hareket eğitimi içerisinde çocuğun gelişimi, yaratıcı olması, öğrenciler arasında farklılıkların dikkate alınması, muhakeme etme yeteneğinin gelişmesi, sosyo-kültürel iletişim kurabilmesi ve bunların gerçekleştirilmesinde öğretmenin belirleyici ve kural koyucu olmaktan çok, yönlendirici ve danışman oluşu ön plandadır. Burada önemli olan çocuk ve gençler. Her şey onların yeteneklerinin geliştirilmesi için gereklidir. Geleneksel

eğitimde ise, beden eğitimi öğretmeni ve alan bilgisi temeldir. Disiplin ön plandadır. Hareketlerin bir düzen içerisinde ve hemen hemen bir askeri disiplinle yapılması eğitim disiplini olarak benimsenmiştir. **"Her çocuk eşittir ve farklı yeteneklerin ayrıcalığı yoktur"** ilkesi ile hareket edilir". Bu eğitim yaklaşımında öğretmen tek otoritedir. Önemli olan sistem ve onun devamıdır. Değişmeler kolaylıkla kabul edilmemektedir (Açıkada, 1992: 5; Jewett, 1989: 38).

Her iki eğitim sistem anlayışı dikkate alındığında ülkemizdeki okul spor eğitimi (ders içi ve ders dışı) daha çok geleneksel eğitim anlayışı kapsamına girdiği görülmektedir. Gerek beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi, sosyo-kültürel etkileşim, okuldan toplumun beklentileri, öğretim programları ile ilgili esaslar ve içerik, öğretim yöntemleri ve disiplin yönetmelikleri gibi faktörler bunda etkili olduğu kabul gören bir yaklaşımdır.

İlk ve ortaöğretim kurumları için geliştirilerek hazırlanmış olan Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları (MEGSB, 1988: 14) incelendiğinde; bilişsel, devinsel ve duyuşsal alanda yazılmış olan genel amaçları şu şekilde gruplandırabiliriz:

Çocuk ve gencin;

1. Fiziksel gelişimlerini dengeli ve uyumlu bir biçimde sağlamak.
2. Ruhsal gelişimini sağlamak.
3. Toplumsal gelişimlerini sağlamak.
4. Sağlığını koruma ve geliştirme alışkanlığı kazandırmak.
5. Demokratik davranış alışkanlığı kazandırmak.
6. Ulusal birlik ve bütünlüğün önemini kavratmak.
7. Beden eğitimi ve sporun genel eğitimde; kişilik geliştirme, kendine güven kazandırma, sorumluluk alma, işbirliği yapabilme, lidere uyma, yerinde ve çabuk karar verebilme, sportmence davranabilme alışkanlığı kazandırmak biçimindedir.

Elit sporcu yetiştirmeye yönelik olmayan beden eğitimi dersleri, günümüz ilk ve ortaöğretim kurumlarında çocuk ve gencin oyun ve hareket ihtiyacını karşılamak amacıyla eğitim programının zorunlu dersler arasında yer verilen bu ders; nitelik ve nicelik açısından yetersiz bir görünümündedir. Okullarda öğretmen ve öğrencileri aşan sorunlar vardır (Sümer, 1983: 31). Bu sorunlar; araç-gereç ve tesis yetersizliği, öğretmen sayısının azlığı ve dengesiz dağılımı (Sorguç, 1990: 273; Çobanoğlu, 1992: 287), haftalık ders saatlerinin yetersizliği, haftalık ders

çizelgesinin düzenlenmesinde dersin özelliğinin göz önünde bulundurulmaması, denetim yetersizliği, öğretmenlerde motivasyon eksikliği (Ünlü, 1990: 240; Bilgin, 1991: 246), Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nde "**Spor Alanı**" bölümünün üniversiteye girişte etkili olmayışı v.b gibi nedenlerden dolayı öğrenci katılımı azalmakta ve dolayısıyla eğitim programlarında bu dersten beklenen amaçlar gerçekleştirilememektedir. Bu nedenle Ünlü (1990: 241); bütün öğrencilerin katılımıyla haftada yarım gün veya hergün birer saat olmak üzere spor etkinliklerine yönelik (toplu yürüyüş, izcilik, toplu oyun, dağcılık v.b) programlar ve organizasyonlar yapılarak, çocuk ve gençlerde spor yapmayı özendirecek bir ortamın yaratılması gerektiğini önermektedir

Genellikle merkezde hazırlanan beden eğitimi öğretim programları, çocuk ve gençlerin gelişim özelliklerine uygun, performanslarını fazla zorlamayan bir içerik oluşturmaktadır. Ancak, ilkokullarda branş öğretmen sayısının azlığı ve bu dersin sınıf öğretmenleri tarafından okutuluyor olması, bu dersin gerektiği gibi yapılmasını engellediği her fırsatta belirtilmektedir. Başka bir anlatımla ders içeriklerinin genel ifadelerle verilmiş olması, öğretmenler tarafından uygulanmasını zorlaştırmaktadır (Öztürk, 1992: 208; Menteşe, 1992: 203). Bu nedenle, araç-gereç ve tesis yetersizliği de bahane edilerek bu ders saatlerinde başka ders konuları işlenerek geçirilmekte olduğu görülmektedir.

4. DERS DIŞI EĞİTSEL FAALİYETLERİN AMACI, ÖNEMİ ve DEĞERİ

Çocukluk dönemi stresleriyle başedebilme yeterliliğine sahip olan sağlıklı çocuklar, ileriki yaşamlarında uyumlu birer insan olabilmektedirler. Yetişkinlerin yaşadığı sorunlar dolaylı yoldan çocukları, çocukların yaşadığı sorunlar da yetişkinleri etkilemektedir. Bu nedenle, çocuk ve gençlerin, sorunsuz veya sorunları kolay atlatabilecek bir biçimde eğitilmeleri, mutlu ve sağlıklı bir toplum olmanın da yolunu açacaktır. Çocuk ve gençlerin bu sorunları aşmada düzenlenen sosyal çevrenin ve dolayısıyla okul faaliyetlerinin önemi büyüktür. Çocuk ve gençler için çevre koşullarının etkisiyle ortaya çıkan davranış bozuklukları, psikonevrozlar, antisosyal kişilik çarpıklıkları, çocuğun ileriki yaşantısını da olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla çevre koşullarının iyi düzenlenmesi bu tür davranışların önlenmesinde etkili olacaktır (Wolff, 1986: 293, 294). Bertrand Russell'in (1990: 274) belirttiği gibi, zalimce güdülerin kaynağı; çoğunlukluğa mutsuz geçmiş ve insanların birbirine haksızlık ettiği, iç

savaşların ve ölümlerin olduğu bir ortamdan kaynaklanmaktadır. Çocuk ve gençlerin ergenlik çağlarında birikmiş enerjilerini sağlıklı yoldan boşaltmaları, ilköğretimden itibaren yapılacak programlarla mümkündür.

Diğer yandan gençlik döneminde en fazla görülen rahatsızlıklara bakacak olursak; en başta görülen rahatsızlıklar ruhsal rahatsızlıklardır. Eğer bu rahatsızlıklar basite alınır ve zamanında çözülemezse ileriki yaşlarda büyük sorunlara yol açabilir. Gençlerin en büyük sorunu Erikson'un (1968) belirttiği gibi **"kimlik"** sorunudur. Erikson'a göre ergenlik çağında kimlik arayışı içerisinde bulunan gencin; *"kendi yaşlıları içinde kabul görme, arkadaşlık, işbirliği ve liderlik yeteneklerini geliştirebilme"* (Jersild, 1978: 340) gibi faktörlerin önemli olduğunu ifade etmiş olması, bu görevin yerine getirilmesinde okuldaki eğitsel faaliyetlerin önemli rol oynayabileceğini göstermektedir.

Özellikle ergenlik döneminde akranlarıyla yakın ilişki kuramamış veya böyle bir ilişkinin kurulmasını sağlayacak ortamın oluşmaması; gençte, ilişkilerden kaçma, yalnız kalma gibi **"kişilerarası ilişki"** problemini meydana getirmektedir. (Özbay ve Öztürk, 1992: 80). Görüldüğü gibi, ergenlik döneminde çocuk ve gençlerin çevresiyle yakın bir ilişki içerisinde olması, onların ruhsal gelişimleri açısından önem taşımaktadır. Bu ilişkinin gerçekleşmesi için gerekli ortamın özellikle okul aracılığıyla ve değişik türdeki sosyal etkinlikler yoluyla yerine getirilmesi ve bu yönde organizasyonlara gidilecek örgütlenmelerin yapılması sağlıklı bir gençlik ve dolayısıyla sağlıklı bir toplum yaratmada etkili olacaktır.

Eğitim programının bir parçası olarak; okulda, ders saatlerinin dışında, eğitimin genel amaçları doğrultusunda, öğrencilerin ilgi ve gereksinmelerine yönelik, onların kişiliklerini geliştirmek için, okul yönetiminin bilgisi ve öğretmenin rehberliği altında yapılan planlı, programlı ve düzenli çalışmalar (Binbaşıoğlu, 1986: 28) olarak tarif edilen ders dışı etkinlikler, öğrencilerin ilgi ve gereksinmelerini doyurduğu gibi, onların iyi bir yurttaşlık eğitimi kazanmalarına da yardım etmektedir. Okuldaki dersler, her ne kadar öğretim programlarına ve öğrencilerin ilgi, istek ve gereksinmelerine göre yapılsa da, bunların ulaşamadığı noktaların var olduğu kabul edilmektedir. Bu noktalara ulaşmak ve öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına etki edecek davranışların kazandırılması ders dışı etkinliklerle mümkün olmaktadır.

Ders dışı eğitim etkinliklerine verilen adlar farklı biçimlerde ifade edilmektedir. Bunlar (Hesapçıoğlu, 1994: 343): (1) Program dışı faaliyetler (extra-

curricular activites), (2) Ders veya sınıf dışı faaliyetler (out of class activites), (3) Program çalışmalarıyla birlikte yürüyen veya onları tamamlayan faaliyetler (curricular activites, allied activites), (4) Faaliyetler (activites) ve (5) Okul-Hayat faaliyetleri (school-life activites).

Türk eğitim sisteminde ise bu faaliyetler "terbiyevi faaliyetler", "ders dışı faaliyetler" ve "eğitsel kol faaliyetleri" olarak adlandırılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği'ne göre (Resmî Gazete, 1983) ders dışı eğitici çalışmaların genel ve özel amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

" Eğitici çalışmaların amacı, Türk Milli Eğitimi'nin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; öğrencilerin, Atatürk inkılap ve ilkelerine, Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk olmanın gururunu duyan, vatan ve milletini seven; milli, ahlaki ve insani değerlere sahip; demokrasi ilkelerini benimsemiş; yaratıcı; hür ve ilmi düşünce ve sorumluluk duygusuna sahip kişiler olarak yetişmelerine, milli ve sosyal hayata etkin bir şekilde katılabilmelerine yardımcı olabilmek için öğrencilere:

- a) Kendilerini anlayabilme, yeteneklerini geliştirebilme ve toplum yararına kullanabilme,*
- b) Planlı çalışma alışkanlığı kazanabilme,*
- c) Ferdi girişimde bulunup bunu başarı ile sürdürebilme,*
- d) Yeni durum ve ortamlara uyum sağlayabilme,*
- e) Kendine ve başkalarına güvenebilme,*
- f) Boş zamanlarını yararlı bir şekilde değerlendirebilme,*
- g) Başkalarını istek ve dikkatle dinleyebilme,*
- h) Kendi görüşlerini başkalarına etkili bir şekilde anlatabilme,*
- i) Farklı görüş, anlayış ve çalışmaları hoşgörü ile karşılayabilme,*
- j) Sosyal ilişkilerde anlayışlı, saygılı ve ölçülü olabilme,*
- k) Grupça verilen görevleri tamamlamak için istekli çalışabilme ve gruba karşı sorumluluk duyabilme,*
- l) Ferdi olarak veya gruplar halinde, çevresindeki sorunlarla ilgilenebilme, bunları çözücü nitelikteki projeler geliştirebilme ve yürütebilme, davranışlarını kazanmalarına katkıda bulunmaktır."*

Bu amaçları gerçekleştirebilmek için; katılımı yaygınlaştırmak; öğrencilerin ilgi, istek, ihtiyaç ve çevre olanaklarını dikkate almak; grup çalışmalarına olduğu kadar ferdi çalışmalara da yer vermek, yönetimi öğrencilere bırakmak ve

öğretmenlerin bu çalışmalara rehberlik etmeleri gerektiği ilke olarak aynı yönetmelikte benimsenmiştir.

Schorling'de (1957) ders dışı etkinliklerin eğitsel amacının eğitim bilimcilerce şu üç noktada toplandığını bildirmektedir (Binbaşıoğlu, 1986: 28):

1. Klasik, (geleneksel) eğitim programlarının yetersizliğini gidermek.
2. Öğrencilerin bedensel ve ruhsal gereksinmelerini, yaşamsal sorunlar üzerinde, yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlamak.
3. Öğrencilerin kişiliklerini geliştirerek, onların kendi kendilerini ifade etmelerine, sorumluluk ve liderlik gibi niteliklerini geliştirmelerine fırsat vermek ve boş zamanlarını iyi geçirmelerini sağlamaktır.

Bunlara ek olarak, ders dışı eğitici çalışmalar çocuk ve gençte; toplumsal değerlerle ilgili; bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklar, sorumluluk duygusu, seçme, seçilme ve denetleme bilinci, yarışma, yardımlaşma ve gıpta gibi ahlaki değerler ve onların demokratik yaşama alıştırmak yönünde davranışlar kazanma ve geliştirmelerine yardımcı olmak gibi özel amaçlar da belirtilebilir.

Çağdaş eğitimde önemli olan, kişinin kendi eğitiminde kendisinin rol almasıdır. Eğitim, dıştan içe doğru yapılan bir etki değil, içten dışa doğru yapılan bir etkidir. Geleneksel eğitim ise bunun tam tersidir. Çocuğun ve gencin isteği dışında gelişen bir eğitim anlayışı ise bugün tamamen değişmiştir (Cüceloğlu, 1993). Buradan hareketle, eğitim bilimci Dottrens'in (1958: 25) *"bir demokratik devlette, kadın olsun erkek olsun bütün yurttaşlar görevlerini yüklenecek bir duyguya sahip olurlar ve bütün kuvvetlerini başkalarının iyiliğine harcarsa, işte ancak o zaman demokratik bir devlet gelişebilir."* Bu düşünceden hareketle toplumda demokratik davranış biçimini kazandırıp geliştirebilmek, her seviyedeki okullarda ders dışı etkinliklerden büyük oranda yararlanmayı zorunlu kılmaktadır. Ders dışı etkinlikler, çocuk ve gencin düşünmesine, karar vermesine, bir işi yapmasına ve sonuçlandırmasına olanak verdiği gibi, kişinin kendisinden çok başkalarına yönelik özellik taşımasıyla da kişide sürekli bir ilgi, istek ve irade bulunmasını gerektirmektedir.

Ders dışı etkinliklerinin bir diğer eğitimsel işlevi de **"okul fobisi"** ve **"okula uyum"** konusudur. Okul fobisi çocuğun okuldan, sosyal etkinliklerden ve öğrenme yaşantılarından uzaklaşmasına neden olduğundan, akademik ve

sosyal gelişmeyi ciddi bir biçimde etkilemektedir (Salk, 1990: 180). Okul fobisinin ve uyum zorluğunun en yoğun olarak yaşandığı yaş grubu 11-14 yaşları yani ilköğretim ikinci kademesi (ortokul) dönemidir. Çocuğun okul fobisinden kurtulabilmesi için psikoterapi tedavinin yanısıra oyun, spor v. b. türünde ders dışı eğitim faaliyetlerine katılması okula daha fazla bağlanmada, derslerini ve öğretmenlerini sevmeye etkin rol oynamaktadır (Yavuzer, 1992: 189).

Görüldüğü gibi ders dışı etkinlikler eğitimin birçok amacını karşılamaktadır. Yapılan araştırma sonuçları da bu yöndedir. Derslerle ders dışı etkinlikler arasındaki ayrılık, amaçlar bakımından değil, kullanılan araçlar, yöntemler ve hazırlanan eğitim ortamı bakımındandır. Ders dışı eğitim etkinlikleri daha az ve istekli bir öğrenci gurubuyla yapıldığından dolayı öğrenci, kullanılan eğitim araçlarından daha fazla yararlanma şansına sahiptir ve aynı zamanda eğitim ortamı olarak da daha demokratik bir özellik taşımaktadır.

Bu konuda yapılan bir araştırmada; eğitimle ilgili 40 kadar mesleki kitap inceledikten sonra saptanan 25 değer önem sırasına göre sıralanmıştır (Baymur, 1959: 94). Bu sıralama sonucuna göre "*çocuğun toplumsallaşması*", "*sağlıklı bir kişiliğin gelişmesi*" ve "*iyi bir yuttaşlık eğitimi kazanması*" ilk sıralarda yer almaktadır. Bu davranışların kazandırılmasında da; ders dışı etkinliklerin önemli rolü olduğu ve aynı amaçları gerçekleştirmede paralellik gösterdiği bulunmuştur (Binbaşıoğlu, 1986: 30).

Ders dışı etkinlikler üzerine yapılan başka araştırmalarda da aynı sonuçlar elde edilmiştir. Ruh hekimi Sidney K. Smith, ders dışı etkinliklerin en önemli değerinin çocuk ve gencin ruh sağlığını düzeltici etkiler yaptığını ortaya koymuştur. Bu eğitimci incelediği 300 kişiden 199'unun (2/3 kadarının) okulda ders dışı herhangi bir etkinliğe katılmadığını bu çalışmada saptamıştır (Binbaşıoğlu, 1986: 31).

Ders dışı eğitici faaliyetlerin bir diğer önemi de "**meslek seçimi**"yle ilgilidir. Okullardaki çeşitli dersler ve ders dışında yapılan etkinlikler, bireyin yeteneklerini ortaya çıkarmada, onları kullanmada ve geliştirmede önemli rol oynamaktadır. Kendini bu yolla tanıyan genç seçeceği meslek seçiminde isabetle karar vermiş olacaktır (Kuzgun, 1994: 52).

Sonuç olarak, bilginin sürekli arttığı ve çeşitlendiği, ilgilerin farklılaştığı ve bireysel özgürlüklerin ön plana çıktığı günümüzde, okulda okutulan dersler,

içerikleri ve eğitim ortamı öğrencilerin eğitimi için yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizlik, genel eğitimin amaçları doğrultusunda ders dışı etkinlikler yoluyla büyük ölçüde giderilmektedir. Bu nedenle, her türlü ders dışı etkinliklere, derslere verilen önem kadar önem vermek, uygulamak ve değerlendirmek zorunluluğu vardır. Çünkü, ders dışı etkinlikler akademik, pratik ve yaşamsal bir değere sahiptir (Binbaşoğlu, 1986: 31). Derslere bağlı olma zorunluluğu olmadığı gibi, yaparak ve yaşayarak öğrenme, ders dışı etkinliklerin temel ilkesi olması bakımından da ayrı bir değere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

5. DERS DIŞI OKUL SPOR FAALİYETLERİ

5.1 Önemi ve Amacı:

Gelişen teknolojinin, hızlı kentleşmenin ve diğer hayat şartlarının bireylere getirdiği bunalım ve baskıları azaltmak, bunların insan üzerindeki olumsuz fizik ve moral etkilerini hafifletmek, dolayısıyla sağlıklı bir toplum yaratmak için, spor faaliyetlerini insan hayatında vazgeçilmez bir alışkanlık haline getirmek gerekmektedir. Bu alışkanlığın verileceği en uygun yaş grubunu da ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Sporda dev atılımlar yapan ülkeler ile aramızdaki farkı kapatmak için konuya bilinçli ve sistemli bir şekilde yaklaşmak gerekmektedir. Sporcu pramidinin tabanı tamamen okullarımız bünyesi içerisinde. Temel spor bilgilerinin verilmesi, üstün yetenekli sporcuların tespit edilmesi bu kurumlarımızda gerçekleşecektir. Bu da okullarımızda uygun bir "*spor ortamı*"nın yaratılmasıyla mümkün olacaktır (MEB, 1991: 9-10).

Bu düşünceden hareketle, ülke sporunun kalkınmasında kendi kaynaklarımızın yerli yerinde kullanıldığını söylemek oldukça zordur. Sporcu ihraç ederek spora yön vermek akıllı bir tutum olarak görülmemelidir. Sporun kaynağı olan okulların bu yönde kullanımı ihmal edilmiş bulunmaktadır (Erkan, 1992: 32).

Diğer taraftan ders dışı okul spor faaliyetleri, çocuk ve gençlerin kuvvet, dayanıklılık, çabukluk ve sürat gibi temel motor özelliklerini geliştirmenin yanı sıra, çocuk ve gençlerin yetenekli oldukları ve ilgi gösterdikleri spor dallarına yönelik becerilerin tespit edilip geliştirilmesine de olanak sağlamaktadır. Ders içi ve ders dışı okul sporu, hareket içinde büyüyen çocuğun hareketlerini

ekonomikleştirir, onları kültüre eder, denetim altına alır. Bu nedenle, okul sporu çocuk ve gence kendini ifade etme hazzının geliştirilmesine, kendini açımına ve hareket içinde deneyim kazanmasına olanak vermektedir (Orhun, 1990: 59, 60).

Ders dışı okul spor faaliyetlerinin genel eğitim içindeki bir başka boyutu da okulu terk eden öğrencilerle olan ilişkisidir. Okulu terk eden öğrencilerin zeka bakımından geri veya maddi durumlarının iyi olmadığı gibi nedenlerden dolayı olduğu düşüncesi gerçeği yansıtmamaktadır. Öğrencilerin okulu terk etmelerinin başlıca nedeni; onların sürekli başarısızlığa uğramalarıdır. Aynı zamanda bu grup öğrenciler sosyo-ekonomik bakımdan da alt düzey öğrencilerdir. Diğer taraftan okul hayatına serbest olarak ve kendi yetenek ve ilgisi doğrultusunda katılmayan kız ve erkek öğrenciler olduğu da tespit edilmiştir. Hecker (1953), okulu çok erken terk eden öğrencilerin genellikle herhangi bir sportif faaliyete katılma olanağı bulamamış öğrenciler olduğunu tespit etmiştir (Jersild, 1978: 328)

Genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görülen beden eğitimi ve spor faaliyetleri; Milli Eğitim Bakanlığı sorumluluğu ve gözetimi altında bütün ilk ve ortaöğretim kurumları bünyesinde özel ve resmi spor yarışmaları ile bu yarışmalara ilişkin çalışmaları kapsayacak biçimde oluşturulan İlk, Orta ve Liseler Spor Yarışmaları Talimatı'nda okul spor faaliyetlerinin önemi şu şekilde ifade edilmektedir (MEB, 1991: 5):

- "1. Öğrenciyi spora özendirir.
- 2 Spora başlamaya fırsat ve cesaret verir.
- 3 Öğrencileri kötü alışkanlıklardan korur.
4. Yeni kabiliyetlerin ortaya çıkmasını sağlar.
5. Öğrenciye kendini tanıma ve tanıtmaya fırsatı verir.
- 6 Dostluk ve arkadaşlıkları pekiştirir, birlik ve beraberliği güçlendirir.
- 7 Okulun tanıtılmasına yardımcı olur.
8. Öğrenciyi hayata hazırlar.
- 9 Yasalara saygılı olmayı öğretir, toplum kurallarına uyumu sağlar.
10. İyi davranış, dengeli beslenme, sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazandırır.
11. Spor disiplini ve spor ahlakını geliştirir.
12. Herkes için sporun en emin kaynağıdır.
13. Ülke sporunun temelini teşkil eder.
14. Kulüplerin, milli takımların sporcu kaynağıdır.
15. Vatan ve millet sevgisini artırır."

Milli Eğitim Bakanlığı ders dışı okul spor faaliyetlerinin önemi, amacı ve uygulama ilke ve yöntemlerine yönelik esaslarını da şu şekilde ifade etmektedir (MEB, 1990: 193):

" İçinde bulunduğumuz çağda spor, toplumun en çok ilgisini çeken bir faaliyettir. Özellikle en hareketli dönemlerini yaşayan ve sonsuz enerji ile dolu bulunan gençler için spor, vazgeçilmez bir ilgi alanıdır.

Spor, yetişmekte olan nesillerin temel ögesi olan gençlere fikren ve bedenen sağlık kazandıran bir faaliyet olarak kabul edilmektedir. Henüz çocukluk çağında bulunan her dereceli okullardaki öğrencilerin, çağımız şartlarına uygun bir şekilde yetiştirilmeleri önemle ele alınmalıdır. Öğrencilerin, yalnız ders içi çalışmalarda beden eğitimi ve sporun amaçlarına uygun derecede eğitilmeleri mümkün değildir. Bu bakımdan okullarda, ders dışı faaliyetlere büyük önem ve ağırlık verilmeli, bu faaliyetler dersin devamı ve bölünmez parçası olarak düşünülmesi ve değerlendirilmelidir."

Bu amaçla;

"1. Araç, gereç, alan ve tesislerden bütün öğrenciler yararlandırılmalı, çalışmalar buna göre düzenlenmelidir.

2. Ders dışı faaliyetlere yeni başlayan öğrenci, hangi spor dalına uygun yeteneklerinin olduğunu bilemez ve her dalda çalışmalara katılır. Başlangıçta bu davranış normaldir. Değişik çalışmalar sonunda çocuk, yeteneğine uygun dalını seçme imkanına kavuşur. Öğretmen, gözlem ve küçük denemelerle, öğrencinin ilgi ve yeteneğine uygun spor dalını bulmasında yönlendirici ve yardımcı olmalıdır.

3. Ders dışı çalışmaların temeli derslere dayandırılmalı, derslerde yapılan hareketler ders dışı çalışmalarla pekiştirilmelidir. Bu çalışmalar öncelikle sağlık ve eğitim bakımından ele alınmalı; şampiyon olma, yarış kazanma ön plana alınmamalı, bu duygu aşırı bir hırs ve tutku durumuna dönüştürülmemelidir. Bu yönde aşırı kamçılanmış duyguların eğitimi olumsuz yönde etkileyebileceği dikkate alınmalı, çalışmalara katılmış olmanın önemi ve değeri öğrencilere benimsetilmelidir. Okul içindeki çalışmalar öğrencinin beden eğitimi ve spor faaliyetlerine özendirilmesi, kendilerini deneme ve tanıma aracı olarak düşünülmelidir. Bütün öğrencilere ders dışı faaliyetlere katılma fırsatı tanıyan sınıflar arası karşılaşmalara ağırlık verilmeli, fırsat eşitliği ilkesi zedelenmemelidir. Tabana yayılan bu faaliyetlerde başarılı öğrenciler okul takımlarına alınarak değerlendirilmelidir. Şampiyon okul takımı çıkarmak uğruna öğrencilerin büyük çoğunluğunu bu faaliyetlerden yararlanamayacak şekilde herhangi bir hatalı duruma düşülmemelidir."

5. 2. Yasal Temelleri

Tanzimatla beraber eğitim kurumları aracılığıyla ülkemizde uygulanmaya başlanan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin genel eğitim ve öğretimdeki yeri ve önemi ülkemizde de anlaşılmış ve kabul edilmiş olup 1982 Anayasa'mızın 59. Maddesinde *"Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet, başarılı sporcuyu korur"* şeklinde ifade edilerek sporu yönetme yetki ve sorumluluğu sürekli devlet tarafından denetim altına alınmış ve bu yönde Kanun, KHK, Yönetmelik ve Genelgeler hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur.

"Milli Eğitim Temel Kanunu"nın 2/2 Maddesi (Resmi Gazete, 1973); bütün bireylerin beden, ruh, zihin ve ahlak bakımından dengeli ve sağlıklı biçimde geliştirmek eğitimin genel amacı olduğu, "Gençlik ve Spor genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"un 2/b Maddesi *"Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı bütün öğretim kurumlarının; yurt içi ve yurt dışı spor faaliyetlerini programlamak, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin esaslarını tespit etmek, yürütmek, bu faaliyetlere ait araç, gereç ve benzeri ihtiyaçları sağlamak"* (Resmi Gazete, 1986), 179 sayılı KHK'yi değiştiren 385 sayılı Kanun'un 19. Maddesi de *"Okul içi beden eğitimi, spor ve izcilik dairesi başkanlığı, Bakanlığa bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarındaki beden eğitimi, spor ve izcilik faaliyetleriyle ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütür"* (Resmi Gazete, 1989a) biçimindeki ifade ve hükümler ders dışı okul spor faaliyetlerinin dayandığı ve güç aldığı temel yasalardır.

"Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu" (UNISEF) ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından 1 Haziran 1983 tarihinde imzalanan **"Hayata Dönük Temel Eğitim Projesi"**nin uygulanmasına yönelik hazırlanan yönetmelikte (Resmi Gazete, 1983b); öğrencileri ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda; çevreyle iyi ilişkiler kurabilen, işbirliği içerisinde çalışabilen bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Yine bu yönetmelikte; sağlıklı yaşamak, ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve alışkanlığı öğrenciye kazandırmak da önemli bir hedef olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte, okulun demokrasi ilke ve yöntemlerinin öğretildiği ve alışkanlığa dönüştürüldüğü bir yer olduğu belirtilerek; eğitim programları hazırlanırken; öğrencilerin bir bütün halinde gelişmesine imkan verecek, bedeni ve ruhi yönlerden dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe sahip olmalarını sağlayacak ve boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirme alışkanlığı kazandırabilecek biçimde yapılması ilke olarak kabul edilmiştir. Bu amaç ve ilke doğrultusunda okullarda her öğrencinin sağlık

durumu, gelişim seviyesi ve yetenekleri ölçüsünde sportif etkinliklere katılmasını sağlamak yönünde gerekli önlemlerin alınması gerektiği benimsenmiştir.

Ayrıca, ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin "**Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliği**"ne göre (Resmi Gazete, 1989: 24); ders içi ve ders dışı eğitim ve öğretim faaliyetleri birbirini tamamlayacak ve bütünleyecek şekilde planlanıp yürütülmesi, ders dışı eğitim ve öğretim faaliyetleri, bütünüyle öğretim programlarının amaçlarına ulaşmayı sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Yine, "**Okul Spor Kolu Yönetmeliği**" (Resmi Gazete, 1991a) de her okulda bir "Spor Kolu" kurulmasını ve ilk önce okul içi ve sonra okullarası ve yurt dışı yarışmalara katılmak amacıyla ders dışında sportif faaliyetlerin organize edilmesi gerektiğini ve bu konuda başta okul müdürü olmak üzere beden eğitimi öğretmenlerinin görevlendirilmesini zorunlu tutmuştur..

5. 3. Ders Dışı Okul Spor Faaliyetleri ve Beden Eğitimi Öğretmenleri

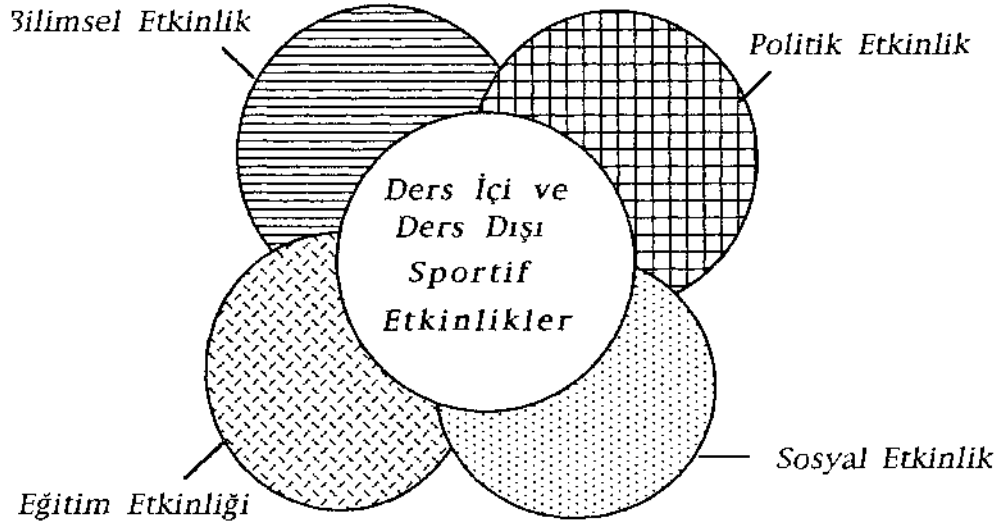
Oğuzkan (1988), öğretmeni üç yönüyle incelemiştir. Bunlar: (1) Kendi toplumunun "**aydın**", (2) Dünya topluluğunun "**uyanık**" ve (3) mesleğinin "**yeterli**" bir üyesi olarak öğretmen biçimindedir. Öğretmen, eğitimin ve toplumun ayrılmaz bir parçası olarak ele alınıp incelendiğinde; yetki, görev ve sorumluluklarının okulla ve ders saatleriyle sınırlı olmadığı anlaşılmaktadır. Çağdaş öğretmenlik anlayışında öğretmenin ders dışı faaliyetler için yapabileceği hazırlıkların niteliği de önem kazanmaktadır. Ders dışı etkinlikler (extra curricular) günümüz okullarında programların bir parçası durumuna gelmiştir. Öğretmenlerin ders dışında öğrencilerin eğitim faaliyetlerine devam edebilmelerinde onların ilgi duydukları alanlarda rehberlik, yöneticilik yapabilme becerisine sahip olmaları şartı aranmaktadır (Hesapçioğlu, 1994: 266).

Genel olarak beden eğitimi öğretmenlerinin faaliyet alanlarını iki başlık altında toplayabiliriz. Bunlar; (1) Genel eğitime yönelik etkinlikler ve (2) Ülke sporuna yönelik etkinlikler biçimindedir.

5. 3. 1. Genel Eğitime Yönelik Etkinlikleri:

Beden eğitimi öğretmenlerinin genel eğitime yönelik etkinlik alanları **Şekil 2.4'** de olduğu gibi beş gruba ayrılarak incelenmektedir (Ulrich, 1979: 119):

Şekil 2.4: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Etkinlik Alanları

Kaynak: Karaküçük, (1989). Beden Eğitimi Öğretmeninin Eğitimi. s. 30.

Bu beş etkinlik grubu içiçe geçmiş ve birbiriyle sürekli etkileşim içerisinde. Bu etkinliklerin ortak noktasında ders içi ve ders dışı etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinlikler ders içi ve dışı sportif faaliyetlerdir. Okul sporu etrafında birbiriyle bütünleşmiş bir görünüm arz eden etkinlik alanları, aynı zamanda birbirlerini tamamlayıcı bir görünüm sergilemektedir (Karaküçük, 1989: 33).

Beden eğitimi öğretmenlerinin eğitim etkinliği çerçevesinde "**sportif etkinlik**" alanı içerisinde ise; sınıf veya okul düzeyinde çeşitli spor dallarında kendi ilgi, yetenek ve uzmanlık alanında öğrencilerle ders içinde ve dışında yaptığı sportif faaliyetlerin yanı sıra, yakın çevreye yönelik yaptığı sportif organizasyonlar ile okul dışında spor teşkilatında katıldığı çalışmalar ve aldığı görevler olarak adlandırılabilir.

Ülkemizde beden eğitimi öğretmenleri Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Kanunu'nun (Resmi Gazete, 1986:) 32. maddesi gereğince okul dışında antrenörlük, danışmanlık, uzmanlık gibi görevleri yapmalarında okul yönetiminin isteksiz ve ilgisizliği ile ders yüklerinin fazlalığı olumsuz yönde etkili olurken, batı

lkelerinde ve özellikle Almanya'da bu durum özellikle teşvik edilmektedir (Karaküçük, 1989: 23).

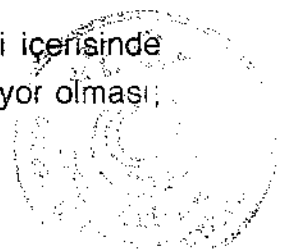
Günümüz ilk ve ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi öğretmenleri sportif etkinlik alanı içerisinde ders dışında "**egzersiz çalışmaları**" adı altında; sınıflar arası yarışmaları, okul takımlarının haftalık çalışmalarını, izcilik faaliyetlerini, beden eğitimi ve spor faaliyet alanı içerisine giren her türlü hazırlık ve halk oyunları çalışmalarını kapsayacak biçimde spor çalışmaları yapmaktadırlar. Bu alımalar; ğretim yılı başında hazırlanan yıllık programa göre yürütülmekte, planlanmasında ise ğrenci ve öğretmenlerin serbest zamanları olması esas alınmaktadır. Planlama ise ğretmen tarafından yapılıp okul müdürü tarafından denetlenmektedir (MEB, 1990: 196). Diğerk taraftan, beden eğitimi öğretmenleri bu faaliyetleri haftada en fazla 6 saat "**egzersiz creti**" karşılığında yapmaktadırlar (Resmi Gazete, 1983).

Beden eğitimi öğretmenleri tarafından yürütülen egzersiz çalışmalarının istenen biçimde olmadığı da bilinen bir gerçektir. Göstermelik olmaktan öteye geememi, plansız, programsız ve denetimsiz biçimde yürütülen bu çalışmalar, sadece sınırlı sayıdaki öğrencilerle okullararası yarışmalarda başarı elde etmek ya da bu yarışmalara göstermelik olarak katılmak amacıyla yapılıyor görünümündedir.

5. 3. 2. lke Sporuna Yönelik Etkinlikleri:

Beden eğitimi öğretmenleri 1994-1995 ğretim yılı itibariyle ilköğretim ikinci kademesinde (ortaokul) toplam 2.666.013, ortaöğretimde ise (lise ve dengi) 2.124.298 sayıda öğrenciyle karşı karşıyadır (MEB, 1995). Sayı ve ya parametreleri dikkate alındığında beden eğitimi ğretmenlerinin ülke sporunun çeşitli alanlara ynlendirebileceğı ğrenci sayısı ve sporcu tabanı daha iyi görülebilmektedir. 1992-93 ğretim yılında okul spor faaliyetlerine ortaokul düzeyinde toplam 43.980, lise ve dengi okul düzeyinde ise toplam 69.178 ğrenci "grup yarışmaları" düzeyinde spora katılmıştır. Bu sayı genele oranlandığında az gibi görülebilir. Ancak, beden eğitimi ğretmenlerinin ders dışı okul spor faaliyetleri aracılığıyla ülke sporuna yönelik önemli bir kaynağı elinde tuttuğı gereğı dikkate alındığında bu konuda ne denli önemli oldukları görülmektedir.

Beden eğitimi ğretmenlerinin çok sayıda öğrenciyle yakın ilişki içerisinde onları ders içinde ve ders dışındaki sportif faaliyetler aracılığıyla tanıyor olması;

yetenekli öğrencileri tanıma, seçme ve onları yetiştirme sorumluluk ve olanağını vermektedir (Pehlivan, 1992: 251). Beden eğitimi öğretmenlerinin ve okulların bu olanağı iyi kullanabilmesi; öğretmenlerin bazı spor dallarında uzmanlaşmış olmasına ve hem de okulun alt yapısının (örgütlenme, mevzuat, saha, tesis, araç-gereç, malzeme) yeterli olmasına bağlıdır. Bugünkü şartlarda beden eğitimi öğretmenleri; bu öğrenci potansiyelini gerekli ortamın sağlanması durumunda; okul takımlarında tutarak çalıştırabilir, çevredeki spor kulüplerine üye yapıp denetleyebilir, spor teşkilatları tarafından düzenlenen kampanya, yarışma gibi organizasyonlara katılımını teşvik edebilir, eğer varsa okul spor kulüplerinde çalıştırabilirler (Karaküçük, 1989: 37).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın açtığı Hizmet İçi ve Temel Beden Eğitimi Kursları'nda; beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı spor faaliyetlerine yönelik bilgi ve beceri kazanmaları da amaçlamaktadır. Karaküçük (1989: 125-136) tarafından hizmet içi eğitim kurslarına katılan beden eğitimi öğretmenleri üzerinde yaptığı çalışmada; % 16 oranında hizmet içi eğitim çalışmalarının amaçları "Ders Dışı Beden Eğitimi ve Spor Organizasyonları ile Uygulamaları"na yönelik olması gerektiğini bulmuştur.

5. 4. Ülke Sporunu Açısından Ders Dışı Okul Sporunu

Arıkan (1984: 5) uzun zaman yaptığı araştırma ve gözlemleri sonucu ülke sporunda başarı elde edilememesinin nedenini okullarla işbirliği içerisinde bulunulmaması olarak göstermektedir. Spor bürokrasisi de görevleri boyunca sporu tabana yayacaklarını sürekli söylemelerine rağmen bir türlü okul-spor işbirliğini uygulamaya koyamamışlardır. Arıkan, okul yöneticilerinin de bütün kapılarını spora kapıyarak çocuk ve gençleri okul dışına ittiğini belirterek; sonuçta sağlıklı, sporsuz bir neslin ülkesi durumuna gelmiş bulunduğumuza işaret etmektedir.

Ülkemiz açısından yapılan gözlemlerde, sporun üç ayağı olarak görülen aile-okul-kulüp üçgeninde (Özmen, 1976) artık aile bu konuda engel olmaktan çıkmış ve daha bilinçli bir şekilde davranmakta, çocuğunun spor yapması için ortam aramaktadır (DPT, 1984; Aicinena, 1992: 61). Diğer yandan okullarında federasyonların isteklerini geri çevirmedikleri görülmektedir. Asıl sorun; sporun bugünkü haliyle örgütlenişi, mevzuatı ve yöneticilerin tutumlarıdır. Varolan örgütlenme biçimi ve spora ayrılan kaynaklar (maddi ve insani) mevcut

potansiyeli kucaklayacak ve cevap verecek güçte olmadığı, toplumun gerisinde kaldığı biçimindedir.

5. 4. 1. Yetenek Seçimi, Yönlendirilmesi ve Yetiştirilmesi:

Uluslararası spor başarıları, ülkelerin her yönden tanıtımı için en önemli bir unsur olmaktadır. Bunun önemini kavramış olan ülkeler spora olan ilgilerini daha da artırmışlardır. Sporda başarı elde etmenin tek ve en önemli faktörü spora erken yaşta başlamaktır (Maffulli, 1992: 561). Bu da spora yetenekli olan çocukların erken yaşta seçilip yönlendirilmesiyle mümkündür.

Ülke sporunun gelişmesinde sadece çalıştırıcı ve tesisin tek başına yeterli olmayıp, en yetenekli gençlerini bulup spora yönlendirmeyen ülkeler, uluslararası başarıdan her zaman yoksun kalacaklardır. Uluslararası arenada başarının çok konuşulduğu bu dönemde, sporda gerçek başarı uzun dönemde ve kalıcı bir sistem oluşturmakla mümkündür. Alt yapı çalışmaları olmadan bu başarının elde edilmesi mümkün değildir (Açıkada ve Ergen, 1989: 216; Sucuoğlu, 1990: 104). Bu doğrultuda gerek okul içi ve gerekse okul dışı gençliğe yönelik yetenek seçimi ve onların yetiştirilmesi konusu üzerinde önemle durulmalıdır. Özellikle bütün okullarda envanter çalışması yapılarak sporda üstün yetenekli oldukları tespit edilen öğrencilerin bilimsel spor eğitim programlarına alınması için her türlü teşvik tedbirleri uygulanarak, elit sporcu yetiştirilmesi yoluna gidilmelidir (Spor Şurası, 1990: 6). Bu ihtiyacı karşılamak amacıyla ülkemizde "Spor Liseleri", federasyonların "Spor Okulları", il müdürlüklerinin "Yaz Spor Okulları" v.b. gibi uygulamalar bu sorunun çözümüne yönelik yapılan çalışmalar niteliğindedir.

Yaş, spora başlamada önemli bir sorundur. Bazı sporlara daha erken ve bazılarına ise daha geç başlanması gerekmektedir. Burada dikkate alınması gereken konu; çocuğun takvim yaşı değil, onun biyolojik yaşı esas olmalıdır. Bu da sadece bireysel değil, aynı zamanda bölgesel, kültürel ve etnik faktörlere bağlıdır (Akgün, 1986: 192). Yapılan araştırmalar, sporda başarı için gereksinme duyulan motor reflekslerin oluş yaşının 5-7 yaş grubunda olduğunu göstermektedir. Bu yaş grubundan sonra motor reflekslerin sınırlı kaldığı belirtilmekte, akciğer kapasitesi ve diğer organların sağlıklı gelişmesi 12 yaşından sonra % 60 dan fazla artmamaktadır (Lök, 1979). Bu nedenle spora erken yaşlarda başlamak önem göstermektedir. **Tablo 2.4**'de spor dallarına göre spora başlama yaşı ve antrenman evreleri görülmektedir.

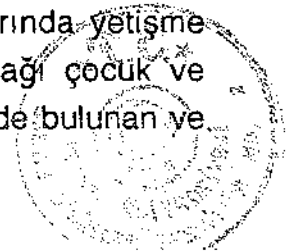
Tablo 2.4.
Spor Dallarına Göre Spora Başlama Yaşı ve Antrenman
Evreleri

Spor Dalı	Temel Gelişim Evresi (Yaş)	Özel Gelişim Evresi (Yaş)	Yüksek Performans Evresi (Yaş)
Atletizm	10-12	13-14	18-23
Basketbol	7-8	10-12	20-25
Boks	13-14	15-16	20-25
Bisiklet	14-15	17-17	21-24
Kule atlama	6-7	8-10	18-22
Eskrim	7-8	10-12	20-25
Artistik paten	5-6	8-10	16-20
Cimnastik (B)	6-7	10-11	14-18
Cimnastik (E)	6-7	12-14	18-24
Kürek	12-14	16-18	22-24
Kayak	6-7	10-11	20-24
Futbol	10-12	11-13	18-24
Yüzme	3-7	10-12	16-18
Tenis	6-8	12-14	16-18
Voleybol	11-12	14-15	20-25
Halter	11-13	15-16	21-28
Güreş	13-14	15-16	24-28

Kaynak: Bompa, T. O. (1983), *Theory and Methodology of Training*, S. 35

Spor dallarıyla ilgili yapılan sınıflandırmalarda birçok spor dalının aynı biyomekanik ve fizyolojik özellik gösterebileceği belirtilmektedir (Bompa, 1983: 35). Bu da yetenekli çocuk veya gencin, bir spor dalı yerine, birden çok spor dalında da yetenekli ve başarılı olabileceğini ifade etmektedir. Bu nedenle çok erken yaşta bir spor dalına yönlendirmenin yanlış olabileceği belirtilmektedir. Özellikle ilköğretim çağı çocuklarının spor programları ve organizasyonlarına yönelik yönetmelikler bu anlayışa uygun düzenlenmelidir.

Ders dışı sportif faaliyetler aracılığıyla seçilmiş yetenekli öğrenciler ya okul takımlarında, okul spor kulüplerinde ya da merkezi spor teşkilatına bağlı okul dışı spor kulüplerinde veya federasyonların örgütlediği spor ortamlarında yetişme olanaklarına sahiptir. Burada şunu belirtmek gerekir ki; okul çağı çocuk ve gencin en iyi spor eğitimi alabileceği ortam onların yakın çevresinde bulunan ve

kolay ulaşabilecekleri spor ortamıdır. Bu da okul spor takımları veya "Okul Spor Kulüpleri"dir. Her hangi bir spor kulübüyle işbirliği içerisinde bulunamayan okullarda en iyi ortam okul spor kulüpleridir. Günümüzde okul-kulüp işbirliğinin sağlıklı olmadığı da bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, ülke sporunun kalkınması, yetenek seçimi ve yetiştirilmesi okulların bu konuda desteklenmesiyle orantılı olduğu anlaşılmaktadır.

5. 5. Sağlık Eğitimi Açısından Ders Dışı Okul Sporları

Okulun görevlerinden birisi de çocuk ve gençlerde sağlığı koruma bilinç ve alışkanlığı kazandırmaktır. Bu görevin yerine getirilmesinde okul sporuna önemli görev düşmektedir. Zaten, spor ve sağlık ilişkisi öteden beri okul spor eğitimiyle birlikte değerlendirilmiştir (Orhun, 1993). Günümüzde sağlıklı olmanın gereği ve bunu sağlayacak ortamların tehdit edilmesinden dolayı çocuk ve gençlere okullar sağlıklı yaşamının yol ve yöntemlerini kazandırmakla yükümlüdür. Çocuk ve gençlerde sağlıklı yaşam bilinci oluşturmak, onlara geniş ölçüde hareket olanağı vermekle mümkündür.

Burada şunu belirtmek gerekir ki; sağlıklı kalmak için, bugüne kadar beden eğitimi derslerinde çocuklar ne yürüyebildi, ne koşabildi, ne yüzebildi, ne doğada dolaşabildi ve ne de kayak yapabildiler. Tozlu ve loş karanlık, sağlıksız ortamlarda, sağlıklı olma adına çocuk ve gençlerin sağlıkları tehdit edildi ve zarar gördüler. Bu durumda, ders dışı spor etkinliklerinin önemiyle birlikte, eğitim programlarının ne denli ciddi çalışmalar gerektirdiği anlaşılmaktadır.

Büyümenin ve gelişmenin en hızlı ve vücudun en değişken yapıya sahip olduğu çocuk ve gençlik devresi, insanın zararlı çevresel etkenlerden en fazla etkilendiği bir çağdır. Zararlı kabul edilen bu çevresel etkenlerden birisi de yetersiz fiziksel etkinliklerdir. Bu zararlı faktörlerden dolayı çocuk ve genç yeterli gelişme sağlayamamakta ve genetik olarak olması gereken gelişmeye sahip olamamaktadır. Aynı zamanda, çocuk ve gencin sahip olduğu solunum ve dolaşım sistemi de tam kapasite ile çalışmamaktadır. Bu nedenle, eğer spor çocuk yaştan itibaren yapılmamışsa, yetişkinlikte yapılan antrenmanlarla kapasite potansiyeli sonuna kadar geliştirilememektedir. Yapılan gözlemler, okul çağında çocuklara düzenli olarak yaptırılan spor, daha geç yaşta günlük yaşamın bir parçası olarak alışkanlık haline getirilecek şekilde benimsenebilmektedir. İleri yaşlarda spor yapma alışkanlığının kazandırılması ise zor olmaktadır. Bu nedenle, sağlıklı olmak için erken yaşta spora başlanması

ve bunu alışkanlık haline getirilmesi gerektiği kabul edilmektedir (Açıkada ve Ergen, 1990: 211).

6. 6. Kötü Alışkanlıklar ve Ders Dışı Okul Sporu

Çocuk ve gençliği kötü alışkanlıklardan uzak tutmak amacıyla spor araç olarak kullanılmaktadır. Çocuk ve gençliğin ideolojik saplantıları, seks, içki, kumar ve uyuşturucu madde kullanımı sporla dengelenmeye çalışılmaktadır (Arıkan, 1993: 4; GSGM, 1993: 19). Çocuk ve gençleri bu kötü alışkanlıklardan kurtarmak ve uzak tutmak için okul dışındaki çocuk ve gençleri sporun içine çekmek ve bunlara yönelik uygulamalar yapmak gerekir.

Sağlığı tehdit eden kötü alışkanlıklardan birisi de sigaradır (Kalyoncu, 1994: 75). Bütün toplumlarda sağlık açısından önemli sorun olarak görülen sigaranın zararlı etkisinden kurtulmanın yolları aranmaktadır. Bu amaçla araştırmalar ve eğitim çalışmaları yapılmakta, önlemler alınmaya çalışılmaktadır.

ABD'de yapılan bir araştırmada genç erkeklerin % 8-10'u, kızların % 1-2'si sigara kullanmaktadır. Erişkinlerin % 80'i genç yaşlarda sigaraya başladığı dikkate alınacak olursa, gençlik çağında sigaradan uzak durmanın yollarının aranmasının önemi ve değeri de kendiliğinden ortaya çıkmış olacaktır. Bu nedenle, sigaranın insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkisini dikkate alan batılı kamu ve ticari kuruluşlar, spor organizasyonlarının sponsörlüğünü yürüten firmalara olan desteklerini kesebileceklerini belirtmişlerdir. ABD'de sigaraya başlama yaşının 12.5 olduğu dikkate alındığında, çocuk ve gençleri sigaradan uzak tutmanın yollarından birisi belki de en etkilisi onları spor ortamına çekmek veya sporu bulundukları ortamlara götürmek olacaktır (Wichman ve Martin, 1993: 30).

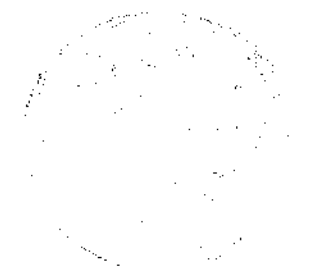
Olaya ülkemiz açısından bakacak olursak bugün 28 milyon insan, yani genel nüfusun % 60'ı civarında kişinin sigara içmekte olduğunu görmekteyiz. Bunun 18 milyonunun 18 yaşından küçüklerin oluşturduğu (Barış, 1994:10), başka bir anlatımla genç nüfusun % 70-80 gibi büyük bir bölümünün sigara içtiği dikkate alınacak olursa, sporun çocuk ve gençleri sigaradan uzaklaştırmada ne denli önemli bir faktör olabileceği kolaylıkla anlaşılmaktadır.

5. 7. Serbest Zaman Faaliyeti Olarak Ders Dışı Okul Sporü

Sanayi toplumundan sonra ortaya çıkan **Bilgi Toplumu**'nda sosyal sistem analiz edildiğinde otamasyonun doğal sonucu olarak serbest zamanlarda artışın meydana geldiği görölmektedir (Masuda, 1990: 37). Bunun sonucu olarak toplumda çalışanların çoğunluğu sağlık, eğitim ve araştırma hizmetleri ile serbest zaman değerlendirilmesi; eğlence ve dinlenmeye yönelik hizmet üretilen alanlarda yeni istihdam olanakları elde edilmesi sonucunu doğurmuştur (Erkan, 1993: 106). Buna karşılık günümüzde, çok yoğun bir çalışma temposu ve rekabetin yaşanması nedeniyle insanların serbest zamanlarının olamayacağı görüşü de ağırlık kazanmaktadır. Ancak, okul çağındaki çocuk ve gençlerin derslerinin dışında kalan zamanlarını ders çalışarak, sanatsal ve kültürel aktivitelere katılarak, spor yaparak, kitap okuyarak v.b. biçiminde değerlendirdikleri belirtilmektedir. Fakat, yukarıda sayılan etkinliklerin hepsi de çocuk ve gençlerin yetişmesi ve gelişmesi açısından yapılması zorunlu olan etkinliklerdir. Serbest zaman etkinliği; *"kişinin bireysel, mesleki, ailesel, ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra; özgür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi ya da becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlar"* (Tezcan, 1982: 10) olarak tarif edilmektedir. Gelişmiş ölkelerde insanın yaratıcılığının ayakta tutulması, bedensel ve ruhsal dinamikliğin sağlanması için, insanın verimliliğini artıran spor ve sanat etkinliklerine yönlendirme ve beceri kazandırma okullarda başlatılmış ve kitlelere yaygınlaştırılmıştır. Eğitim düzeyinin yükseltilmesi, teknolojinin geliştirilmesi insanlara yeni ufuklar açmış ve serbest zaman kavramı da yeni anlam ve içerik kazanmıştır (Çamlıyar, 1992: 19).

Dumazedier (1967) serbest zaman etkinliklerini **"fiziksel", "sanatsal", "pratik işler", "entellektüel ve toplumsal etkinlik"** olarak beş grupta toplamakta ve sportif etkinlikleri de **"fiziksel etkinlikler"** grubuna katmaktadır. Diğer yandan Nash (1960) ise sportif etkinlikleri **"etken katılım"** kategorisinde incelemektedir (Tezcan, 1982: 26). Çocuk ve gençler açısından özellikle örgütlü bir biçimde yapılan serbest zaman etkinlikleri; toplumsal gereksinimleri karşılamada önemli rol oynamaktadır. Toplumun tören gereksinimini karşılamak, toplumsal dayanışmayı sağlamak, demokrasinin gelişmesine yardımcı olmak, çocuk suçluluğunu önleme, sağlığı koruma, özürü kişileri topluma kazandırma gibi işlevleri yerine getirmektedir (Tezcan, 1982: 33).

Çocuk ve gençler açısından onların serbest zamanlarının değerlendirilmesinde rol oynayan kurumların başında okul gelmektedir. Günümüz eğitim anlayışı içerisinde okullarda serbest zaman faaliyeti olarak spor yapılmasını gerektiren nedenleri ise şu şekilde özetleyebiliriz (Tezcan, 1982: 87):

1. Eğitimin amaçlarının gerçekleştirilmesi için
2. Toplumsallaşma süreci için
3. Okul içi ve okul dışı etkileşimin gerçekleştirilmesi için
4. Oyunun eğitimsel bir araç olarak ele alınışı yönünden
5. Okul başarısını tayin etme yönünden

Bu bağlamda okul sporunun önemli bir başka görevi de; gençlerin toplumsal sorumluluklarını yerine getirdikten sonra özgür iradeleri ile dinlenme, eğlenme bilgi ve becerilerini geliştirmenin yanı sıra, toplum yaşamına katılmada bu beceriyi okul sonrası yaşama taşıma alışkanlık ve becerisi geliştirmektir (Orhun, 1990: 60). Okulun bu görevi, toplumda serbest zamanların değerlendirilmesi ve alışkanlıklar kazandırma açısından önem taşımaktadır.

Gökçe (1984), ülke genelindeki ortaöğretim kurumlarında yaptığı araştırmasında; ortaöğretim gençliğinin % 19.8'i serbest zamanlarında ikinci sırada "*spor yapmak*" isediğini, % 11.8 oranıyla üçüncü sırada "*spor yaptığını*" ve gençlerin devletten beklediği hizmetlerin başında da birinci sırada % 36.3 oranıyla "*spor olanaklarından her gencin yararlanması*" isteğinin geldiğini bulmuştur.

Bu faaliyetler çocuk ve gençin uygun zamanlarına yönelik programlanmalı ve bu yolla bireyler ait olma duygusunu elde etme olanağını ve toplumsal yeteneklerini geliştirmelidirler. Grup etkinliklerinde çocuk ve gencin bireysel ihtiyaç ve kişisel gelişimi esas olmalı ve onların yaratıcı yeteneklerini ifade etmeli, açığa çıkartmalı ve geliştirmelidir (Jersild, 1978: 318). Programlar biçimsel başarıdan çok, takım oyunu özelliği göstermeli, yarışmadan çok işbirliğine önem verilmelidir. Diğer yandan çocuk ve gencin serbest zamanları sportif faaliyetlerle değerlendirilirken, güvenli ve sağlıklı koşulların yaratılması ve bu tür faaliyetlerin sürekli olarak değerlendirilmesi gerekir (Coleman ve Skeen, 1985: 196). Sportif faaliyetler doğa ile ilişki kurulacak biçimde programlanmasına da özen gösterilmelidir.

Ülkemizde çocuk ve gençlerin serbest zamanlarını sportif etkinliklerle değerlendirmelerine yönelik sağlanan olanakların başında okulda yapılan

etkinlikler gelmektedir. Ancak, okulların genelde ikili öğretim uygulamaları, bir taraftan öğrencilerin serbest zamanlarını artırırken, diğer taraftan okuldaki spor olanaklarının saha, salon, araç ve gereçlerin beden eğitimi dersleri nedeniyle sürekli meşgul olması, bu etkinliğin gereği gibi yapılmasını engellemektedir. Bu nedenle, çocuk ve gençlere yönelik sportif etkinliklerin mahalli idarelerin ve diğer kamu kuruluşlarının katkıları doğrultusunda okulun dışındaki spor alanlarının da kullanılması suretiyle yapılması önem göstermektedir. Diğer yandan, uygulanmakta olan Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nden dolayı ortaya çıkan serbest zamanları değerlendirmek, öğrencileri okulda tutmak ve onların eğitimlerini sağlamak açısından da okulda organize edilecek olan sportif faaliyetler önem taşımaktadır.

6. 8. Ders Dışı Okul Spor Faaliyetlerinin Organizasyonu

Okul spor faaliyetlerini yönetme yetki ve sorumluluğu; ülke sporunu yönlendirmek amacıyla 3289 sayılı kanunla kurulmuş olan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (Resmi Gazete, 1986) ile Milli Eğitim Bakanlığı (Resmi Gazete, 1989) arasında gidip geldiğini görmekteyiz.

1983 yılında 179 sayılı KHK ile Milli Eğitim Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) birleştirilerek Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı adı altında yeni bir yapılanmaya gidilmişti. Dolayısıyla okul spor faaliyetleri de tek merkezden yürütülmekteydi. Ancak, bu iki teşkilat 1989 yılında birbirinden ayrılmasıyla okul spor faaliyetlerine yönelik yetki ve sorumluluklar birbirinden tamamen ayrılamamış olması tartışmalara neden olmuştur. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2/b Maddesi ile 179 sayılı KHK'yi değiştiren 385 sayılı Kanun'un 19. Maddesi (Resmi Gazete, 1989) aynı amaçlara yönelik olarak okul spor faaliyetlerinin düzenlenmesine yönelik yetki ve sorumlulukların bu kurumlarda olduğu ifade edilmektedir. Bu kanunlar doğrultusunda GSGM'de "Okul Sporları Daire Başkanlığı", Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde de "Okul İçi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı" biçimindeki yapılanma; okul spor etkinliklerinin eğitimde bütünlüğü sağlama ve hizmetin tekelden yürütülmesi sorununu gündeme getirmiş, sürtüşmelere ve hizmetin aksamasına neden olmuştur.

Diğer taraftan Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar eğitim sistemimizi düzenleyen bütün yasalar bu alandaki yetki ve sorumluluğu MEB'a vermiştir. Bu yetkilerden bir bölümünün bir başka kuruma devredilmesi "*sistem bütünlüğü*" ve

"yönetimde istikrar" sağlanması açısından sakıncalı olmasının yanında, uygulamada da aksaklıklara neden olmakta ve en önemlisi de yetki kargaşası yaratmaktadır. Bu durum 356 ve 385 sayılı KHK'lerle düzeltilmeye çalışılmışsa da uygulamada bu gerçekleştirilememiş, koordinasyon ve iletişim sağlanamamış sonuçta zaman kaybı meydana gelmiştir (Ünlü, 1990: 239).

Ulusal eğitimden sorumlu Milli Eğitim Bakanlığı, kendi sorumluluğu dışına taşmadan belirlenmiş olan amaçları gerçekleştirmek üzere üstüne düşen bütün görevleri yerine getirmek zorundadır. Aynı bir örgütlenmeyi ve amacı içeren spor olayının, bu çatı altında örgütlenmesi hizmetin yürütülmesi, amaç ve sorumlulukların dışına taşma yanlıgısını da beraberinde getirecektir. Ancak, Milli Eğitim Bakanlığı; okul, öğretmen ve öğrencileri doğrudan ilgilendirmesi ve eğitimin bazı amaçlarını gerçekleştirmede spor etkinliklerinden yararlanabilmesi için örgütlenme ve reorganizasyonlara gitmesi de kaçınılmaz bir durumdur. Bu sorunun çözümü doğrultusunda yeniden düşünce üretilmesi ve arayışların sürdürülmesi gerekliliği de ortadadır.

Okul spor yarışmaları öğrencilerin yaşı, cinsiyet ve fiziksel yapı özelliklerine uygun olarak üç kategoride düzenlenmektedir (Resmi Gazete, 1991a). Bunlar;

1. Küçükler Kategorisi (İlkokullar): Bu kategori, bağımsız ilkokullar ile temel eğitim okullarının 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıflarında okuyan 12 ve daha küçük yaştaki kız ve erkek öğrencileri kapsamaktadır.

2. Yıldızlar Kategorisi (Ortaokullar): Bu kategori, temel eğitim okullarının 6, 7 ve 8. sınıfları ile ortaokullarda okuyan en az 12, en çok 15 yaşında olan kız ve erkek öğrencileri kapsamaktadır. Yaşları uygun olsa bile lise kısmında okuyan öğrenciler bu kategoride düzenlenen yarışmalara katılamazlar.

3. Gençler Kategorisi (Lise ve Dengi Okullar): Bu kategori, lise ve dengi okullarda okuyan en az 15, en çok 17 yaşında olan kız ve erkek öğrencileri kapsamaktadır.

Tablo 2.5'de çocuk ve gençlerin kategorilere göre katılabilecekleri spor dalları görülmektedir. Bu tabloda ilkokullu küçüklerin 10, ortaokullu yıldızların 18, lise ve dengi okullu gençlerin ise 22 spor dalında okul spor organizasyonlarına katılabileceği anlaşılmaktadır. Ancak, günümüz uygulamalarında ilkokullu küçükler 8, ortaokullu yıldızlar 11, lise ve dengi okullu gençler de 12 dalda düzenlenen spor yarışmalarına katılabilmektedirler (MEB, 1993a: 43). Diğer

tarafından, kitle sporuna en yakın spor dallarından birisi olan "bisiklet sporu" okul sporlarına yönelik yapılan organizasyonlar arasında bulunmamaktadır. Batı ülkelerinde her evde 2-3 adet olan bisiklet sayısı bizde çok azdır. Bu yönde okul spor organizasyonları düzenlenmesi, bisiklet kullanımının yaygınlaşmasına ve benimsenmesine neden olacaktır. Bu konuda en büyük yardım ise bisiklet üreticisi firmalara düşmektedir. Sağlam ve ucuz bisiklet üretimi sorunun çözümüne yardımcı olacaktır (Spor Yorum, 1983: 15).

Tablo 2.5.
Kategorilere Göre Öğrencilerin Katılabilecekleri Spor
Dalları

Spor Dalı	Küçükler (İlkokul)	Yıldızlar (Ortaokul)	Gençler (Lise)
P. Atletizm	X	X	X
Kros	X	X	X
Atıcılık	-	X	X
Basketbol	X	X	X
Binicilik	-	-	X
Bisiklet	-	X	X
Cimnastik	X	X	X
Dağcılık	-	X	X
Eskrim	-	X	X
Futbol	-	X	X
Güreş	-	X	X
Halter	-	-	X
Hentbol	X	X	X
Okçuluk	-	X	X
Judo	-	X	X
Kayak	X	X	X
M. Tenisi	X	X	X
Tenis	-	-	X
Voleybol	X	X	X
Yelken	X	X	X
Yüzme	X	X	X
Su Topu	-	-	X

Kaynak: Resmi Gazete,(1991a) "Okul Spor Kolları Yönetmeliği". Tarih: 1 Nisan 1991, Sayı: 20832.

Ülkemizde faaliyet gösteren spor dallarının hepsini okullarımızda yaygınlaştırmak ve yarışmalarını düzenlemek mümkün değildir. Bu nedenle, çocuk ve gençlere sevilen, benimsenen spor dalları ile geleneksel sporlarımıza öncelik verilerek, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun spor dallarında yarışmalar düzenlenmesi esas olarak kabul edilmektedir.

Ayrıca, "Öncelikli Spor Dalları Yönetmeliği"ne göre (Resmi Gazete, 1989) bölge özelliği gösteren kayak, yüzme v.b. gibi spor dallarının uygun bölgelerde

yaygınlaştırılması da hedef olarak belirlenmiştir. Buna ek olarak, sürekli büyüme ve gelişme halinde olan öğrencilerin büyüme ve gelişmelerinin normal bir seyir takip etmesini sağlamak, öğrenimdeki başarılarını olumsuz yönde etkilememek, fırsat eşitliği ilkesine bağlı olarak daha fazla öğrencinin spora yönelmesini sağlamak, temel spor dallarına öncelik vermek, spor dallarında kaliteyi dolayısıyla başarıyı geliştirmek amacıyla ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin yarışmalara katılmalarında spor dalı ve branşlarında kısıtlamalar getirilebileceği, okul spor faaliyetlerini düzenleyen talimatlarda vurgulanmaktadır (MEB,1991a: 21).

İlk ve ortaöğretim kurumlarında ders dışında öğrencilere yönelik ferdi ve takım halinde yarışmalar yapılmaktadır (MEB, 1991a: 12-16). Bu yarışmalar;

1. Okul içi Yarışmalar (Sınıflararası Yarışmalar)
2. Okullararası Yarışmalar (Mahalli)
3. Grup, Yarı Final, Türkiye Birinciliği
4. Uluslararası Yarışmalar (İ. S. F.)

biçiminde dört ana gruba ayrılarak sürdürülmektedir.

Batı ülkelerinde sporda kalkınma okul sporlarına yapılan yatırımla gerçekleşmektedir. Bu ülkelerde öğrencilerin sportif organizasyonlara katılmaları genel öğrenci sayılarına göre % 80 civarındadır (Bilgin, 1973: 32). Ülkemizde ise bu oran 1973 yılında % 12.5, 1978 yılında % 5'dir (Karaküçük, 1989: 89).

Tablo 2.6'da ilk, orta, lise ve dengi okullarda 1992-93 öğretim yılı itibariyle ders dışı okul spor yarışmalarına gruplar düzeyinde katılan öğrenci sayıları spor dallarına göre verilmiştir. Bu tabloda, Milli Eğitim Bakanlığı Okul İçi Spor, Beden Eğitimi ve İzcilik Dairesi Başkanlığı'nca 1992 yılında 159 Grup, 55 Yarıfinal ve 39 Türkiye Birinciliği olmak üzere 253 organizasyon düzenlenmiş ve bu organizasyonlara (grup birinciliği düzeyinde) ilkokullardan 42.649 (MEB, 1993), ortaokullardan 9.555, lise ve dengi okullardan 10.269 olmak üzere toplam 62.473 öğrenci katılmıştır. Okul içi ve mahalli spor yarışmalarına katılan öğrencilerle bu sayı 2.5 milyon civarında olup genel öğrenci toplamının % 23'ü oranındadır (MEB, 1994). Ancak, ilk ve ortaöğretim kurumlarında, spor etkinliklerine katılan öğrenci sayısı, her geçen gün okul ve öğrenci sayısı arttığı halde, geçmişe oranla giderek azaldığı da görülmektedir (Ünlü, 1990: 245).

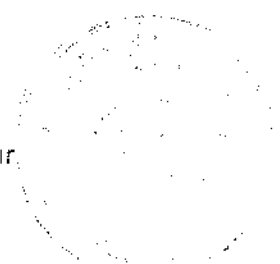
Tablo 2.6.
1992-1993 Öğretim Yılı Yıldız ve Gençler Kategorisinde
Grup Birinciliği Yarışmalarına Katılan Sporcu Öğrenci Sayılarının
Spor Dallarına Göre Dağılımı

Spor Dalı	Ortaokul			Lise ve Dengi		
	Kız	Erkek	Top	Kız	Erkek	Top
P. Atletizm	516	576	1722	512	700	1212
Kros	475	459	1034	427	453	890
Basketbol	600	735	1335	635	672	1307
Cimnastik (*)	38	18	56	11	8	19
Futbol	-	1085	1085	-	1072	1072
Güreş	-	1170	1170	-	2155	2155
Hentbol	622	639	1261	572	662	1234
Judo (*)	-	-	-	88	127	215
Kayak (*)	22	40	62	17	39	56
M. Tenisi	98	228	336	181	317	498
Voleybol	625	669	1294	622	704	1326
Yüzme (*)	90	110	200	120	175	295
Toplam	3086	5729	9555	3185	7084	10269

Kaynak: MEB, (1994). Okul İçi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı İstatistikleri.

Birkaç kademede düzenlenen okullararası bu yarışmalara katılan öğrenciler derse devamsızlıktan dolayı başarısız duruma düşmüşler, ancak okulun adını duyurdukları için başarısız oldukları bu derslerden **"kaynılarak başarılı olmayı"** bir hak olarak görmeye yönelmişlerdir. Diğer yandan, bu organizasyonlarda sadece **"kazanma"** amaçlandığı için; öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinde aşırı hırs ve olumsuz davranışlar körüklenmiş ve bu durum bazı okulların sahteciliğe başvurmalarına neden olmuştur. Bu anlayış ve yaklaşımlar, okullarda beden eğitimi öğretmenin başarısını sadece spor takımının yarışmalarda aldığı başarılarla ölçülme sonucunu yaratmıştır. Bunun sonucu olarak da beden eğitimi öğretmenleri okullarında elit düzeyde bir kaç öğrenci ya da takımla ilgilenir olmuş, okul içerisinde yaygın spor eğitime yönelik çalışmaları ihmal etmişlerdir (Pehlivan, 1992).

(*) Bu spor dallarında yarışmalar sadece Türkiye Birinciliği düzeyinde yapılmaktadır.

Ülkemizde, ilk ve ortaöğretimde kurumlar arası yarışmaların zamanlaması da uygun değildir. Eğitim ve öğretimin en verimli olduğu aylara raslayan bu etkinliklere sonuna kadar katılan öğrenci ve öğretmenlerin yıl boyunca çok az derse girdikleri belirlenmiştir. Diğer taraftan eğitim kurumlarında yarışma programlarına alınan bazı spor dalları ve uygulanış biçimi, çocuk ve gençlerin gelişim özelliklerine uygun düşmemektedir. Uluslararası Okul Sporları Federasyonu (İSF) tarafından düzenlenen yarışmalarda ülkemiz okulları bazı spor dallarında başarı elde etmeleri, sporun okullarda yaygınlaştığı anlamına gelmemelidir. Oysa, sporda gelişmiş ülkeler atletizm, yüzme ve cimnastiğin dışındaki spor dallarını bu yaş grubu için fazlasıyla önemsememektedirler (Ünlü, 1990: 246).

Diğer yandan, okul spor organizasyonlarında hata ve yanlışlıkların yapılmaması gerekmektedir. Fazlasıyla duyarlı olan bu yaştaki çocuk ve gençler, yapılan yanlışlık ve kötü organizasyonlardan dolayı olumsuz izlenimler edinmekte ve spordan uzaklaşmaktadırlar. Bu organizasyonlarda ödenen yolluk ve diğer maddi imkanların günün şartlarına göre düzenlenmesi; okul spor organizasyonlarında görev alacak yönetici, gözlemci ve hakemlerin iyi yetişmiş kişilerden oluşturulması, bu etkinliklerin amacına ulaşmasında, çocuk ve gençleri bu tür etkinliklere çekmede önemli rol oynayacaktır (Ertuğrul, 1990: 262).

Ders dışı okul spor faaliyetlerinin öneminin artması, beden eğitimi öğretmenlerinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin önemini de gündeme getirmiş ve bu amaçla kurslar ve eğitim faaliyetleri düzenlenmiştir (Karaküçük, 1989: 88). Bu ihtiyaçtan dolayı; beden eğitimi öğretmeni, antrenör ve spor yöneticisi yetiştiren yükseköğretim kurumlarının öğretim programlarına, ders dışı okul spor faaliyetlerinin önemini kavrayacak ve organize edebilecek bilgi ve beceriye sahip düzeyde öğretmen ve antrenör yetiştirilmesi yönünde derslerin konulması önem göstermektedir.

6. 9. Ders Dışı Okul Spor Ortamının Hazırlanması ve Yönetimi

Okul yaşamının niteliği, çocuğun başarısını ve iyi ilişkiler geliştirebilmesini destekleyebilir ya da engelleyebilir. Okullarda çocukların ilgilerine yönelik organizasyonların yapılmasına ek olarak anti-sosyal bir çevreden gelen çocukların sosyalleşmesine yardımcı olacak çalışmaların da yapılması gerekir. Bunun için okul çok önemli toplumsal bir kurum özelliği taşımaktadır (Wolff, 1986: 306). Okuldaki eğitim programları hazırlanırken çocuk ve gençlerin

özelliklerini, ihtiyaçlarını, ilgi ve isteklerini dikkate alarak hazırlanması gerekmektedir (Özçelik, 1987: 51; Ünlü, 1990: 246). Öğretim programları zenginleştirildiği ve çok sayıda faaliyetlere yer verildiği takdirde de çocuk ve gencin okula, topluma ve kendisiyle olan uyumu olumlu yönde desteklenmiş olacaktır (Yavuzer, 1982: 165).

Okul sporunda, gerek ders içi ve gerekse ders dışı uygulamalarda, öğrenciye ne bildiğini ve neyi yapabildiğini gösterebilme fırsatı verilmelidir. Bilmediği veya beceremediği şeyleri ortaya çıkarmamalı ve çocuk bu yönde zorlanmamalıdır. Bazı bilişsel becerilerin önceden verilmesi, çocuğun bu bilişsel becerilere kendi deneyimini de katarak motorsal beceriler kazanmasına ve geliştirmesine yönelik olmalıdır (Stadler, 1993).

Her türlü sportif oyun ortamı çocuk ve gencin kişilikleri ve becerileri doğrultusunda dikkatli ve özenli bir biçimde oluşturulmalıdır. Genellikle daha fazla sayıda bireyi oyun ortamına çekebilmek ve onları oyuna cesaretlendirecek, onlarda yeni ufuklar açacak (hayal güçlerini geliştirecek), yaratıcılıklarını ortaya çıkartabilecek bir ortamın hazırlanması önem taşımaktadır. Ayrıca spora ilgisiz kalan ve kalmak isteyen çocuk ve gençleri bu ortama çekmek için çocuğa neşe verecek, zevk alacağı ve renkli bir ortamın yaratılması esastır (Crawford, 1987: 296).

Yapılan araştırmalarda, çocuk ve gençlerin egzersiz yaparken neşe verici sportif eylemlerden zevk aldıkları gözlenmiştir. Diğer yandan, bu ortamda çocuk ve gençler çok kolaylıkla kendilerine olan güvenlerini ve isteklerini kaybedip fiziksel aktivitelerle ilgilenmeyebilirler. Bunun için, çocuk ve gençlerde becerileri geliştirirken rehberliğin (onların ihtiyacı olduğunda) gerektiğinde ve yerinde dikkatlice yapılması önem taşımaktadır. Eğer, çocuk ve gençlerin sportif oyun çevreleri yetişkinler tarafından sıkı kontrol altında tutulursa, yalnızca büyüklerin umduğu kadar kişiler olurlar. Büyüklerin bekledikleri kadar gelişir, kendi potansiyellerini sonuna kadar kullanamazlar. Diğer yandan, çocuk ve gençlerin oyundaki rolleri değiştirmelerine ve düşündükleri gibi oynamalarına fırsat verilmelidir. Bu tür karar vermeler onların kendi özgüvenlerinin, toplumsal iletişim ve bilişsel yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olacaktır (Coleman ve Skeen, 1985: 196).

Ayrıca, çocuk ve gençler yarışma yüzünden yüksek stres ve korku altındadırlar. Ebeveynler ve öğretmenler de kendi egolarını tatmin etmek

amacıyla çocuk ve gençlerde varolan bu stres ve korkuyu artırıcı ve onlara yük getirici istek ve baskı uygulamaktadırlar. Bunun sonucu kısa sürede başarı elde edilse de, çocuk ve gençlerin gelecekle ilgili yaşamlarına zarar vermektedir. Bir gencin vücut değişikliklerini oluşturabilmesi için zamana ihtiyacı vardır. Bu nedenle, gelişmesinin bu kritik aşamasında hız, güç ve dayanıklılık ile vücutlarında doldurabilecekleri çok az yerlerinin varolduğu da unutulmamalıdır (Maffulli, 1992: 565).

Okul sporunu bir propaganda ve gelir kaynağı kabul edip, sporun sadece yüksek performans ya da şampiyonluğa koşullandırılması, özellikle ilköğretim çağı çocukların sportif yarışmalara katılıp ağır antrenmanlar altında ezilmeleri sonucu çocuk ve gençte fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik bozulmalar meydana gelmekte ve spordan uzaklaşmalarına neden olmaktadır (Budak, 1993: 31; Maffulli, 1992: 561; Yörükoğlu, 1989: 252; Koyuncuoğlu, 1983: 35). Bu tutum, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne de ters düşmektedir (Madde: 27-32). Şiddetli spor antrenmanları bitkinliğe ve yorgunluğa neden olabilmektedir. Çocuk ve genç sporcuların erken yaşta aşırı derecede spor eğitime tabi tutulmaları ve bütün enerjilerinin bu yolla tüketilmesi, virüs hastalıklarına karşı bağışıklıkta azalma olmakta ve bu yöne doğru meyil artmaktadır. Aşırı yüklenmeler çocuk ve gençlere zarar verdiğinden, çocuk ve gençler büyüklerin minyatürü olmadığı (Aicinema, 1992: 58) gerçeği dikkate alınarak yüklenmeler de % 10 kuralına uygun yapılmalıdır (egzersiz programının şiddeti haftada % 10'dan daha fazla arttırılmamalıdır). Spora katılanların kronolojik ve biyolojik yaşlarının bedensel ve fizyolojik olarak olgunlaşmamış olmaları dikkate alınarak, yüksek dereceli yarışmalarda çocuk ve gençlerin ciddi sakatlıklarla karşılaşmamaları için antrenör ve öğretmenlerin spor eğitiminin farklı yönlerini çok iyi derecede yorumlayarak ve gözlemleyerek uygulamaları gerekmektedir (Maffulli, 1992: 564-565).

Halen çocuk ve gençlere yönelik antrenman programlarında nasıl bir ölçüt kullanılacağı ise açıklığa kavuşmuş değildir. Ailelerin çocukların erken yaşta spora başlamalarını istemelerine rağmen, yetişkinlerden beklenen performansın bunlardan beklenmemesi ve daha çok beceri ve yetenek geliştirmeye yönelik programların uygulanması gerekmektedir. Ancak, yapılan çalışmalar bize çocuk ve gencin tüm biyolojik ve psikolojik gereksinimlerini dikkate alarak, çok çeşitli teknik ve becerileri denemenin onların dayanıklılıklarını arttırdığını ve gelişmesinde önemli rol oynadığını göstermektedir (Horrocks, ve diğ., 1983: 205). Çocuğun dayanıklılık, sürat, çabukluk, koordinasyon v. b. türde özelliklerin

gereğince gelişebilmesi çok yönlü sportif eğitime bağlı olduğu bilinmektedir. Yeterli ve yetenekli sporcuların da seçilip yetişebilmeleri çok yönlü hareket kültürü içerisinde bulunmalarına bağlıdır (Açıkada ve Ergen, 1990: 215, 216). Bu düşünceden olmak üzere, sportif eğitim ortamının statik bir görünümünden uzaklaşarak, hareketli, neşeli, çocuk ve gencin yeteneklerini ortaya koyup geliştirebilmesine olanak verecek özgür bir ortam görünümünde olması önem taşımaktadır.

Kuramsal olarak sporda çocukların hazırlığına ilişkin temel bir modele az rastlanmasına rağmen ailelere, uzmanlara ve öğretmenlere tavsiye edilebilen ve onlara rehberlik edici bir özellik taşıyan modellerden birisini Aicinena (1992: 59) yapmıştır. Bu modelde dört önemli faktör yer almaktadır. Bunlar: 1. Çocuğun genel spor bilgisi, 2. Özel spor bilgisi, 3. Motivasyon ve 4. Sosyalleşmedir.

Buradan hareketle, çocuktan performansa dönük başarı beklemeden önce temel motor becerilerin gelişimi sağlanmalıdır. Temel becerileri iyi gelişmemiş çocuk ve gençler spor dalı öğreniminde başarısız olmakta veya yavaş öğrenmektedirler. Çocuk ve gencin temel motor becerilerinin gelişiminde bir diğer husus da onları cesaretlendirmek ve telkindir (anlatım). Bu konuda öğretmen ve ailelerin tutumu önemlidir (Aicinena, 1992: 61).

Bir görüşe göre ise; fiziksel olgunluk ile sosyal ve duygusal olgunluk arasındaki ilişki bakımından puberte de olan veya pubertede olmayan çocuk arasında fark büyüktür. Bu nedenle okul spor ortamının düzenlenmesinde bu durum dikkate alınmalıdır. Buna rağmen, bugünkü eğitim sistemi ise bu gerçeklere uyumlu değildir. Dengeli olmak için ya çocuğun olgunluk yaşını hesaplamak veya gelişmesi yavaş olan çocuğa diğerlerini yakalama olanağı sağlamak gerekir. Eğer sporda başarı isteniyorsa spor grupları veya sınıfları fizik performans ve gelişim seviyesine göre düzenlenmelidir. Bu görüşe karşı bir başka düşünceye göre de; aynı sınıfın içindeki farklılıklar çocuklarda yarışma duygusunu kamçılamaktadır. Bu nedenle, ayrı grup ve sınıflara gerek yoktur. Fakat, eğer fizik gelişmenin kişiden kişiye büyük farklılıklarını eğitimci bilir, her çocuğun davranışını daha iyi değerlendirir ve programlarını her çocuğa göre adapte edebilirse başarı da o oranda yüksek olacaktır (Ertat, 1990: 304).

Halkın sağlığını yükseltmede sağlığın önemini bilmek yeterli değildir. Okulun dışında da çocuk, genç ve yetişkinlerin hareket ihtiyaçlarını giderecek yürüyüş, koşu, oyun ve bisiklet parkurlarının kent içi ve kent dışı merkezi alanlarda

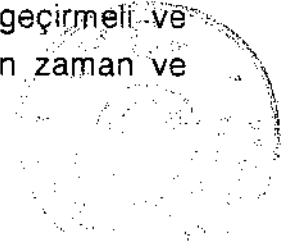
oluşturulması gerekir. "Yeşil Yollar" olarak adlandırılan bu yerlerin kente adapte edilmesi de önem taşır. Şehir ve şehir dışı kırsal alanlarda bu tür uygulamaların yapılması; küçük yaştan itibaren çocuk ve gençlerin bu alanlarda çalışmaları, onlarda spora yönelik alışkanlıkların yerleşmesine katkı sağlayacaktır (Janz. ve diğ, 1992: 86)

Çocuk ve gençlik eğitime yönelik hazırlanan okul spor programlarının; onların ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ve oyun formunda olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir (Sel, 1989: 39; Ünlü, 1990: 246). Batıda olduğu gibi ciddi spor yarışmaları yerine, bölge içi çalışmalar ve özendirici oyunların daha etkili olacağı söylenebilir (Koyuncuoğlu, 1983: 36). Bu bağlamda, hazırlanacak sportif eğitim ortamı çocuk ve gencin ruh ve beden sağlığına zarar verecek biçimde olmamasına da özen gösterilmelidir. Bu konuda öğretmen davranışları etkili olmaktadır. Öğretmenler çocuğun gücü üstünde isteklerde bulunmamaları gerektiği gibi çocuğu teşvik edici, cesaretlendirici ve onure edici yönde davranışlarda bulunması da ayrı bir öneme sahiptir (DeVoe ve Gustafson, 1989: 14).

Bazı okullarda hem beden eğitimi öğretmeni ve hem de antrenörlerin görevlendirilmesinde öğrencilerin ders dışı spor faaliyetlerinin programlanmasında ve yönetiminde, öğrenciler üzerinde etkinlik düzeyi ve okul sporu üzerindeki roller bakımından bazı sorunlar ve anlaşmazlıklar çıktığı araştırmalarla tespit edilmiştir. Bu rol ve yetki tartışması; bir çok rollerin ve yetkilerin ele geçirilmesi ve iç içe geçmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, okullarda beden eğitimi öğretmenleri, spor direktörleri, program yöneticileri ve personel geliştiricileri gibi kişilerin, gerçek rol ve yetkilerinin dışında sorumluluk yüklenmeleri, onlarda stres yaratmakta ve verimliliklerini düşürmektedir. Bu nedenle, beden eğitimi öğretmenleri ile antrenörler arasında doğabilecek bu sorunların çözümünde yardımcı olabilecek öneriler şu şekilde geliştirilmektedir (Magnotta, 1986: 129-131):

1. Beden eğitimi öğretmenleri bu tür çatışma ve çekişmelere karşı durabilmeleri için çok iyi hazırlanmaları gerekir.

2. Okul yöneticileri beden eğitimi öğretmenleriyle birlikte açık örnekler üzerinde bu konu ile ilgili çalışmalar yapmalı, konuyu gözden geçirmeli ve çözüm önerileri getirmeli, etkili organizasyonlar yapılabilmesi için zaman ve sorumluluklar göz önünde bulundurulmalıdır.

3. Sporu yönetenler öğretmen ve antrenörlerin tutum ve davranışlarındaki temel felsefeyi formüle etmelidir.

5. 10. Ders Dışı Okul Sporunun Yeniden Örgütlenmesi

Bütün alanların gelişmesinin temelinde olduğu gibi spor alanında da başarılı olmak; yetişmiş insangücüne bağlıdır. Çünkü, sporun hammaddesi insandır. Bu başarının sağlanmasında yeterli ve yaygın kuruluşların bulunmasıyla çocuk ve gençleri kapsamına alan bir planlamanın ve iyi bir örgütlenmenin yapılması gerekir. Sporda başarılı olmuş ülkeler, doğuştan gelen güçlerle yeterli kalmayıp, bilimsel temele dayalı insangücünün eğitilmesi doğrultusunda sporun planlı, programlı ve örgütlü bir biçimde yönetilmesi gereğini yerine getiren ülkeler olmuştur (Köknel, 1987: 34). Bu düşüncenin hayata geçirilebilmesi için önce bu eğitimin yapılacağı kuruluşlara ve bu eğitimi yapacak eğitimcilere gereksinme vardır.

Spor dallarını ülke düzeyinde yaygınlaştırmak, sporu kitlelere yaymak, uluslararası karşılaşmalarda başarılı sonuçlar elde edebilmek için; bilimsel spor eğitim programları, yetişmiş eğiticiler ve tesisin yanısıra, ülke nüfusunun önemli bir bölümünü teşkil eden çocuk ve gençlerin sporu sevmesi, spora kanalizasyonu ve aktif olarak spor yapmasına yönelik daha önce "Yaz Spor Okulları" biçimindeki uygulama, Başbakanlık-Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün 6.5.1992 tarih ve SE-E-12/971 sayılı genelgesi doğrultusunda ülke genelinde yıl boyunca sürecek "İl Spor Okulları" projesi olarak yeniden reorganize edilerek uygulanmaktadır. Bu projeden daha fazla çocuk ve gencin yararlanabilmesi için MEB ile işbirliğine gidilmesi, spor kulüpleri ve diğer kuruluşlarla koordinasyonun sağlanması öngörülmektedir. Bu proje, okul içi ve okul dışı çocuk ve gençliği biraraya getiren, okul-aile-kulüp üçgeninin en iyi şekilde bütünleşmesini sağlayan önemli bir uygulama olarak görülmüştür.

Günümüzde artık aile okulun ve eğitimin temel taşı niteliğindedir (Aicinena, 1992: 60). Okul bir toplum görünümündedir. Aile okul sistemine entegre edilmelidir. Okul başarısı öğretmen-öğretmen, öğretmen-yönetici, öğrenci-öğrenci, veli-öğretmen ve hepsi ile öğrenci arasındaki etkileşimin kalitesiyle orantılı durumdadır (Kozlu, 1994: 222). Bu nedenle, okul sporunun örgütlenmesi ve yönetiminde bütün bu kesimlerin aktif görev almaları ve kararlara katılmaları gerekmektedir.

Ülke spor yönetiminde spordan üstün başarı elde etme yolunun okullardan geçtiği zaman zaman unutulmuştur. Bütün bürokratların içten dilekleri olmasına rağmen MEB ile GSGM arasındaki koordinasyon ve uyumun tamamiyle sağlanamamış olması okul spor faaliyetlerinin aşırı derecede ihmalini getirmiştir (Arıkan, 1983: 4).

Sporumuz, 1936-1938'den itibaren devletin gözetim ve denetimi altına girmiş, 1936-1946 tarihleri arası "*yurt savunmasına dönük*" dönem dışarıda bırakılırsa (Fişek, 1982; Çobanoğlu, 1992: 39 ; Sümer, 1989), günümüzde devletin ve kamu yönetiminin illerdeki uzantısı olan mahalli yönetimlerin spora yönelik uygulamaları çağdaş bir düzeye gelebilmiş değildir. Milli Eğitim ve İç İşleri Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Türk sporunun tabanını ve geleceğini oluşturabilecek yetki ve sorumluluğa sahip kuruluşlardır. Bu yetki ve sorumluluk spora atılım getirecek biçimde kullanılmadığı, heba edildiği bir gerçektir (Arıkan, 1983: 4). Mahalli yöneticiler, basın, zengin kuruluş ve kişiler desteklerini sporun kaynağı olan okullara değil, sadece profesyonel futbol takımlarına yapmaktadırlar. Spor kulüpleri de en fazla ilgilendikleri spor dalı olan futbol olmasına rağmen, yine de istenen seviyede değildir. Bunun nedeni diğer spor dallarının ihmal edilmişliği değil, kulüplerin okullardan kopuk olmasından kaynaklanmaktadır (Sümer, 1983: 31).

Spor, devletin ve yerel yönetimlerin içindeki yerini aramaktadır. Okul sporunun örgütsüz oluşu bu durumu yaratmaktadır. Diğer taraftan okul-kulüp işbirliğinin gereği gibi yapılamayışı da bu durumda etken rol oynamaktadır. Yerel yönetimlerin yeri profesyonel sporlar özellikle profesyonel futbol değil, amatör sporların, çocuk ve gençlerin yoğun olduğu dünyanın içi ve yanıdır. Bu dünya okul gençliği ve okul sporudur. Burada, yerel yönetimlerin bütün okul sporlarının yükünü taşıyacak güçte olmadıklarını da belirtmek gerekir. Ancak, tesislerin yapımı, kullanımı, spor dünyasının eğitimi, ulaşım ve sağlık sorunlarının çözümü gibi konularda daha somut ve belirleyici görev, yetki ve sorumluluklar alabilmelidirler (Sümer, 1992: 37).

Bu konuda yapılan araştırma ve incelemeler (DPT, 1968; Spor Şurası, 1990; Bilgin, 1992; Pehlivan, 1992; Perhiz, 1989); ders dışı okul sporundan gerekli faydayı sağlayabilmek için bugün uygulanmakta olan "Okul Spor Kolları Yönetmeliği"nin ve dolayısıyla örgütlenme biçiminin yetersiz olduğu vurgulanarak, ders dışı okul sporunun yeniden örgütlenmesi gerektiği

belirtilmektedir. Bu konuda en uygun örgütlenme biçiminin de "Okul Spor Kulüpleri" olabileceği önerilmektedir.

6. GELİŞMİŞ BAZI ÜLKELERDE OKUL SPORU

Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde sporun örgütleniş biçimine baktığımızda; birbirinden farklı özellik taşıdıkları görülmektedir. Hükümete bağlı ve hükümet dışı teşkilatlanma olarak kendini göstermektedir. Okul sporları genellikle hükümete bağlı ve kendi içinde bir örgütlenme ve teşkilatlanma yapısıyla Milli Eğitim Bakanlıkları'na bağlı olarak yürütülmektedir. Avrupa konseyi ülkelerinde okul sporu sadece performansa yönelik bir özellik taşımamaktadır. Çocuk ve gençlerin genel eğitimleri, serbest zamanları sporla değerlendirme ve kötü alışkanlıklardan uzak durmak gibi amaçları içermektedir (GSGM, 1989).

6. 1. Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D)

ABD' de beden eğitimi dersleri haftada bir saat değil hergün yapılmaktadır. Her gün öğleden sonra bütün öğrenciler spor sahalarında (kapalı, açık saha ve salonlar ile yüzme havuzları) önceden programlanmış biçimde spor yapmaktadırlar. Okul antrenörleri veya beden eğitimi öğretmenleri bu okullarda başarılı olan öğrencilerle takım çalışması da yapmaktadırlar. Okullararası yarışmalar da bu faaliyetler içerisinde. Sporda başarılı ve yetenekli olanlara da spor becerilerini ilerletmek için ayrıca olanak tanınmaktadır. Spor kulüplerine sporcu akışı bu okullardan olmaktadır. Profesyonel kulüpler sporcularının % 90-95'ini bu okullardan sağlamaktadırlar (Özal, 1993: 7).

Ayrıca, ABD'de okul spor programları her yıl düzenli olarak değerlendirilerek güncelleştirilmekte, gereksiz içerik ve organizasyonlar programdan çıkartılmaktadır. Programlar olabildiğince zenginleştirilmekte, isteyen her öğrenci ilgi duyduğu spor dalında ders dışında da faaliyetlerine beden eğitimi öğretmeni veya antrenörler eşliğinde devam edebilmektedirler (Graham, 1990: 36). ABD'de okul sporunda bir amaç da yetenek tespit etmek ve geliştirmektir. Ortaöğretimde tespit edilen yetenekli öğrencinin yetiştirilmesi yükseköğretimde devam edecek biçimde okul spor programları buna göre planlanmaktadır. Bunun ders dışı spor çalışmalarıyla gerçekleştirilebileceği de belirtilmektedir. Berg (1988: 75), ABD'de gençlerin bedensel faaliyetlerinin % 80' den fazlası okul dışı

faaliyetlerle yapıldığını ve ayrıca okul yılları devam ettikçe çocuk ve gençlerin hareket düzeyleri en düşük düzeyde kaldığını ifade etmektedir.

6. 2. Japonya

Japon eğitiminde spor vazgeçilmez bir olaydır. İlk ve ortaöğretim kurumlarında haftada 3-4 saat olarak okutulan beden eğitimi dersleri en önde gelen ve önem verilen dersler arasındadır. Her dereceli okulda spor ve atletizm yaygın biçimde yapılmakta ve yükseköğretimi de kapsamış bulunmaktadır. Her okulda varolan spor salonları haftanın bütün günü doldurulmaktadır. Japon okul sporunun en önemli özelliği, yarışma ve seyirden çok katılma ve çalışmaya yönelik olduğu dikkati çeken özelliktir. Japon okullarında izleyici bulmak zordur. Çünkü, bütün öğrenciler spora aktif olarak katılmaktadırlar (Güvenç, 1992: 82, 293). Japonya'da ilk ve ortaöğretimde her sınıfta beden eğitimi dersi yıllık 105 saat olarak okutulmakta, bunun dışında "özel faaliyet" adı altında yine yıllık 70 saat sportif etkinlikler düzenlenmektedir (Güvenç ve diğ., 1990: 94).

6. 3. Kanada

Fiziksel egzersiz Kanada'nın yaşamsal bir felsefesi durumundadır. Halka ve okula yönelik fiziksel egzersiz sistemleri geliştirilmiştir. Okula yönelik spor programları esnek ve bireysel özelliklere cevap verebilecek biçimde oluşturulması temel prensip olarak kabul edilmektedir. Ancak, Kanada'da okul sporunun bugünkü görünümü bu toplumu yansıtırıcı bir özellik taşımamaktadır. Gelecek yıllarda daha fazla personel ve olanakların okul sporu için kullanılacağı belirtilmektedir. Kanada'da okul sporunun temel hedefi; *"iyi bir yaşam"* (good life) sürdürürebilmek için bu yöndeki davranışların okulda ve okul sporu aracılığıyla küçük yaşta edinebilmektir (Robbins, 1990: 34).

Kanada'da okul spor programlarının içeriğini; *"oyun"*, *"dans"*, *"regreasyon"*, *"macera"* ve *"kültürel işbirliği"* gibi konular oluşturmaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra bu durum programlarda daha belirgin biçimde kendini gösterdiği ve militarist yaklaşımdan uzaklaşıldığı belirtilmektedir. Kanada'da 1980'den önce 20 yaş öncesi bütün okul öğrencilerine günlük spor programı uygulanmaktaydı. 1987'den sonra ise; ilkokullarda haftada 107, ortaokullarda 128 ve liselerde 160 dakika fiziksel egzersiz yapılması programlanmıştır. Bununla birlikte, okul dışında da her yaş seviyesine göre spor programları

planlanmış ve öğrencilerin bu program doğrultusunda ders dışında; toplu yürüyüşler, koşular, ev egzersizleri, bisiklet ve yüzme gibi spor dallarında faaliyet göstermeleri sağlanmaktadır (Robbins, 1990: 38).

7. RAPORLARDA OKUL SPORU

(Kalkınma Planları, Eğitim ve Spor Şuraları)

7. 1. Kalkınma Planları

Ülkenin sosyo-ekonomik seviyesinin daha fazla gelişmesi, gelir seviyesinin yükselmesi ve kıt olan kaynakların daha verimli bir şekilde kullanılması amacıyla hükümetler tarafından uygulanmak üzere beş yılda bir hazırlanan kalkınma planlarında "Beden Eğitimi ve Spor" başlığı altında okul spor etkinliklerine yer verilmektedir.

Birinci beş yıllık kalkınma planında (1963-1967) spordan ayrıca söz edilmemiş, sadece genel eğitim içerisinde düşünülmüştür (DPT, 1963: 441).

İkinci beş yıllık kalkınma planından (1968-1972) itibaren beden eğitimi ve spor ayrı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Bu planda; Milli Eğitim Bakanlığı'nın okul sporlarının gelişmesi yolunda belirli bir program uygulayamadığı, beden eğitimi dersinde ve bu dersin dışında öğrencilerin beden kabiliyetlerini değerlendirmek ve yeterince gelişmemiş olanlara özel eğitim vermek gibi metodların kullanılmadığı, beden eğitimi öğretmenlerinin sayıca ve nitelikçe yetersiz olduğu belirtilerek, spor yapabilecek kişileri seyirci olma durumundan kurtarıp, aktif olarak spor yapabileceği olanakların yaratılacağı, okul ve halk sporuna öncelik verilerek amatör sporun geliştirileceği, beden eğitimi öğretmenlerinin sayıca ve nitelikli olarak yetiştirileceği, okul sporunun gençlerin beden ve ruh yapılarını geliştirici yönde yeniden düzenleneceği ilke ve politika olarak kabul edilmiştir (DPT, 1968: 192-195).

Üçüncü beş yıllık kalkınma planında (1973-1977) ise, spor faaliyetlerine katılmanın yaygınlaştırılmasında ve sporun geliştirilmesinde eğitim ve öğretim kurumlarının etkili bir araç olarak kullanılmasının esas olduğu belirtilerek, okul içi beden eğitimi ve spor faaliyetlerine önem verileceği ve bu amaçla Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın gerekli tedbirleri alacağı, okullarda beden eğitimi

ders saatlerinin artırılacağı ilke olarak benimsenmiştir. Ayrıca, sosyal ve ekonomik kalkınmanın temel unsuru olan insan gücünün beden ve ruh sağlığının geliştirilmesinde sporun büyük önem taşıdığı belirtilerek, spor yapabilecek yaştaki kişileri yine seyirci olma durumundan kurtararak, aktif spor yapmalarını sağlamak ve uzun dönemde seyir sporundan kitle sporuna dönüştürülerek okul ve halk sporuna ağırlık verileceği bu planda da belirtilmiştir (DPT, 1973: 246-248).

Dördüncü beş yıllık kalkınma planında (1979-1983) üçüncü beş yıllık kalkınma planı eleştirilerek daha farklı görüşlere yer verilmiştir. Bu da; *"temelde sporcu kaynağı çeşitli düzeylerdeki eğitim kurumları ve spor kulüpleridir. Ancak, Türkiye'de eğitim kurumları sporcu yetiştirmede yeterli bir kaynak bulamamış, okullarda beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve yeterli bir düzeye ulaştırılması sağlanamamıştır"* biçiminde ifade edilmiştir. Planda yapılan bu eleştiriden sonra, sporun bir seyir ve gösteri aracı olmaktan çok, okullardan başlayarak örgütlü ve bilimsel bir biçimde kitlelere yayılmasını tekrar ilke olarak kabul etmiştir. Yine bu planda, beden eğitimi ve sporun küçük yaşlarda başlayarak, toplumun bütün kesimlerine yayılmasını sağlamak, eğitim kurumlarının spor faaliyetlerine katılmada etkili bir araç olması nedeniyle öncelikle okul içi beden eğitimi ve spor faaliyetlerine gereken önemin verileceği ve gelişmesi için etkili önlemlerin alınacağı, eğitim kurumlarına ve kamu kuruluşlarına ait spor tesis ve salonlarının hizmet dışı zamanlarda açık tutularak, okul içi ve okul dışından gençlerin yararlanmasının sağlanması bu planın değişik maddelerinde ilke olarak benimsenmiştir (DPT, 1979: 285-286).

Beşinci beş yıllık kalkınma planında ise (1985-1989), ilke ve politika olarak *"okullarda spor ve spor eğitimine ağırlık verilecek, işyerlerinde beden eğitiminin yapılması sağlanacaktır"* hükmü kararlaştırılmıştır (DPT, 1985: 110). Bu planla ilgili olarak hazırlanan Beden Eğitimi ve Spor Özel İhtisas Komisyon Raporu'nda ise; ortaöğretimde beden eğitimi dersinin haftada iki saat olduğu, beden eğitimi öğretmenleri sayısının az, öğrenci sayısının fazla olduğu, spor tesis ve sahalarının yetersiz spor araç gereç ve malzemenin noksan, var olan tesislerin de verimli bir biçimde kullanılmadığını spora ayrılan tahsilatın her geçen yıl azaldığı belirtilerek, bu nedenlerden dolayı okul spor faaliyetlerinin amacına uygun bir şekilde yapılamadığı vurgulanmıştır. Aynı komisyon raporunda sporun yaygınlaştırılması ve beden eğitimi öğretmenlerinin okul sporlarıyla daha fazla yakından ilgilenmeleri ve zaman ayırmaları, eğitim kurumlarındaki yöneticilerin

beden eğitimi ve spora karşı gösterdikleri ilgi derecesine göre değişmekte olduğu görüşü savunulmuştur (DPT, 1984: 10-12, 111).

Altıncı beş yıllık kalkınma planında (1990-1994) da ülke genelinde 12-24 yaş arası gençliğin genel nüfusa oranı % 26 olduğu belirtilerek, geleceğin güvencesi olan çocuk ve gençlerin kendi kişiliklerini geliştirmeleri ve toplumun olumlu yönde gelişmesi için bu kesime sunulacak hizmetlerin kalitesinin artırılması yönündeki çalışmaların fırsat eşitliği ilkesi doğrultusunda, çocuk ve gençlerin yapıcı ve yaratıcı taraflarını ortaya çıkarmak amacıyla onların kişilik, düşünce ve bedenlen gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı spor ve izcilik faaliyetlerinin teşvik edileceği ilke ve politika olarak kabul edilmiştir (DPT, 1989: 288).

Ayrıca, bu planın "Beden Eğitimi ve Spor" bölümünde ilke ve politika olarak; sağlıklı bir nesil yetiştirilmesinde beden eğitimi ve spor temel eğitim aracı olarak kabul edilerek; sporun günlük etkinlikler içerisine girebilmesi için her yaştaki kişilerin seyirci durumundan kurtularak aktif spor yapmalarını sağlayacak ortamlar hazırlanacak ve her seviyedeki sporda üstün başarı gösteren ve yetenekli kişilerin yetiştirilmesi yönünde destek ve ortam sağlanacağı, ayrıca spor eğitimi ve yönetimi alanında çağdaş gelişmeler doğrultusunda düzenlemeler yapılarak araştırmalara öncelik verileceği belirtilmiştir (DPT, 1989: 296).

7. 2 Eğitim Şurası Raporları

Birinci Maarif Şurası'nda (17-29 Temmuz 1939) " Beden Terbiyesi " başlığı altında 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlama törenlerinin nasıl yapılacağı üzerinde durulmuştur. Okullarda, bu bayram törenlerini kutlamak amacıyla ders dışında yapılan cımnastik hareketlerinin, ülkenin her yerinde aynı saatte (09'00 da) başlamak kaydıyla aynı gün ve saatte yapılmasına, eğer hava şartları iyi değilse bunun mahalli komitelerin kararlaştıracığı tarihte yapılması gerektiği karar altına alınmıştır. Bu şurada ders dışı spor faaliyetlerini organize eden "**Okul Spor Yurtları**" talimatı da görüşülerek karara bağlanmıştır (MEB, 1991: 124).

İkinci Maarif Şurası (15-21 Şubat 1943) orta dereceli okullarda okuyan çocukların, ahlak eğitiminde spor ve izcilik çalışmalarının önemi belirtilerek, çocuğun okul içindeki hayatı kadar okul dışı ile de ilgilenmek ve

teşkilatlandırılması gerektiği belirtilmiştir. Okul dışında izcilik teşkilatları, spor kulüpleri v.b. gibi organizasyonların yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, her ilde "Terbiye Konseyleri" kurularak çocuk ve gençlerin okul dışında "Spor Yurtları" aracılığıyla spor yapmaları gerektiği karara alındığı halde bu faaliyetlerin nerede ve ne şekilde yapılacağına düşünülmediği dile getirilmiştir. Bu konuda mahalli otoriteye bağlı olarak yerel teşkilatların yardımcı olmaları gerektiği de bu şurada önemle belirtilmiştir (MEB, 1991: 112, 124).

Üçüncü Milli Eğitim Şurası'nda (2-10 Aralık 1946) çocuk ve gençlik eğitiminde beden eğitiminin önemi tekrar vurgulanarak teknik ve sanat okullarında beden eğitimi ders saatleri ve uygulama biçimi üzerinde durulmuştur. Bu okullarda hergün 10-20 dakika beden hareketleri yapılması önerilmiş ve buna karşılık haftada 1-2 saat zorunlu ders olarak okutulması gerektiği belirtilmiştir. Yine bu şurada ders dışında okul spor kollarında ve izci oymaklarında görev alan öğretmenlere ek ücret ödenmesi gerektiği kararlaştırılmıştır (MEB, 1991: 29, 110).

Dördüncü Milli Eğitim Şurası'nda (22-31 Ağustos 1946) ise, demokratik eğitim konusunda okulun ve okul dışı etkinliklerin önemi üzerinde durulmuş; okulun, öğrenciye demokratik davranış alışkanlığı kazandırmak ve onun demokrasinin kurallarına göre yetiştirilmesinde spor olgusundan yararlanması gerektiği belirtilmiştir. Demokratik eğitim kapsamında öğretim ve yönetimin demokratikleştirilmesinde öğrenci teşekküllerinin önemi anlatılmış ve bu yönde davranış kazanılmasında her öğrencinin işbirliği ve yardımlaşma duygularının geliştirilmesi için ders dışında spor ve izcilik teşekküllerine girmeleri ve bu örgütlerde çalışmaları gerektiği komisyon tarafından kararlaştırılmıştır. Eğitimde sadece pozitif ve nazari bilimler ön plana alınarak yapılmasının eksikliği belirtilerek, bedensel eğitimin sanat, spor ve müzik ön plana alınarak yapılması gerektiği bu raporda vurgulanmıştır (MEB, 1991: 64, 71, 79).

Aynı şura raporunda, sporun kaynağının her seviyedeki okullar olduğu belirtilerek; her dereceli okullarda beden eğitimi dersinden gerekli verimin alınabilmesi için herşeyden önce oyun yerleri, cimdastik salonlarının yapılması ve hizmete sokulması gerektiği belirtilerek, bunlar olmazsa beden eğitimi öğretmenlerinin ders içi ve ders dışı çalışmalarının çok kısır kalacağı ve öğrencilerin spor hakkında ilgi, alışkanlık ve iyi davranışlar kazanmalarının mümkün olamayacağı ifade edilmiştir. Okulların eksik olan spor saha, tesis, araç ve gereçlerinin Beden Terbiyesi Kanunu (3530 sayılı) gereğince belediye

gelirlerinin % 4'ü ve özel idare gelirlerinin % 2'si olarak toplanan paralarla bu ihtiyaçların karşılanması, okulların muhtaç olduğu oyun ve spor alanları, cimmastik salonları, tatil yurtları, kamp yerleri ve spor malzemelerini temin etmeleri yoluna gidilmesi gerektiği, bu suretle daha başarılı sporcular yetişebileceği gibi toplumun sağlıklı bir biçimde kalkınmasına vesile olacağı belirtilerek, Beden Terbiyesi Kanunu'nun okul sporuna yararlı olabilecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği konusu komisyon tarafından kararlaştırılmıştır (MEB, 1991: 245-246).

Diğer taraftan, öğrencinin okulun etkisi ve denetimi altında daha fazla tutulması, öğrencilerin dış etkilerden ve zararlı alışkanlık ve davranışlardan uzak tutmak gerektiği dile getirilerek, okullarda ve ders dışında yapılacak sportif faaliyetlerin etkin bir biçimde uygulanması gerektiği ve bu yönde yeni düzenlemelerin yapılması yolunda Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün önemle çalışması istenerek bu konu karara bağlanmıştır (MEB, 1991: 368).

Beşinci Milli Eğitim Şurası'nda (5-14 Şubat 1953) da; ilkokullarda beden eğitimi ve spor çalışmaları gruplara ayrılarak, sağlık ikelerine uygun olarak düzenlenmesi gerektiği, okul hekimleri beden eğitimi öğretmenleriyle işbirliği içerisinde girerek, spor çalışmalarına katılamayacak biçimde özürülü öğrencileri ayırarak, onları sınıflandırma yoluna gidilmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir (MEB, 1991: 91,107).

Yine aynı şura raporunda; öğretmen okulları ve köy enstitülerinde ders içi ve ders dışı spor uygulamalarının öğretmen adaylarının bedensel gelişimleri ve mesleklerinde gerekli alışkanlıkları, becerileri kazanması yönünden yeterli ve yetiştirici bulunduğu, ders dışı sportif etkinliklerde atletizm, kayak, yüzme, güreş, bisiklet, motosiklet gibi faaliyetlere, mümkün olabilen yerlerde "atıcılık" ve "binicilik" dallarının da eklenmesi, diğer taraftan ders dışı oyun etkinliklerine "halk oyunları"nın programlanması ve mahalli oyunların teşvik ve yayımına özen gösterilmesi için tedbirlerin alınması gereği belirtilmiştir (MEB, 1991: 583-5).

Altıncı Milli Eğitim Şurası'nda (18-23 Mart 1957) "Mesleki ve Teknik Öğretim" in sorunları tartışılmış, okul sporuyla ilgili herhangi bir görüşe yer verilmemiştir.

Yedinci Milli Eğitim Şurası'nda (5-15 Şubat 1962) "Beden Eğitimi ve Sağlık" başlığı altında konu incelenmiştir. Genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen okul spor faaliyetleri, çocuk ve gencin eğitiminin tam

sayılabilmesi için insanın *"fikren gelişmesi yanında ruhen ve bedenen de gelişmesi, iyi alışkanlıklar edinmesi neşe, canlılık, kuvvetlilik, dayanıklılık, sorumluluk duygusu, çabuk karar verme, atılganlık, arkadaş, nizam ve toplum severlik..."* gibi özelliklerin kazandırılmasında okul spor etkinliklerinin yeri ve önemi vurgulanmıştır (MEB, 1991: 164).

Çocuk ve gençlerin spordan faydalanabilmeleri için spora okul öncesi kurumlarda başlanması gerektiği önemle vurgulanmıştır. Ana okullarında sporda uzman öğretmenlerin görevlendirilmesi, ilkokulların ikinci devresinde beden eğitimi dersinin 2 saate çıkarılması, ilkokulların bütün sınıflarında haftada oyun için bir yarım gün ayrılması, ilkokullara beden eğitimi öğretmenlerinin atanması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, spor saha, araç-gereç ihtiyacının önemli olduğu belirtilerek, bu ihtiyacı karşılamak için; yeni yapılacak okul binalarında spor alanlarının da birlikte inşa edilmesi gerektiği, mevcut okullara yeni tesislerin ilave edilmesi, civardaki saha ve tesislerden faydalanılması (hazine, vakıflar, belediye ve özel idareler) hususunda duyarlı olunması istenmiştir. Bununla birlikte okul idareleri, okul aile birliği ve okul koruma dernekleri, mahalli idareler işbirliği içerisinde girerek, bir plan doğrultusunda sorunun çözümünü sağlamaları, yarım günü okulda geçen çocuğun okul dışında geçen zamanın sağlıklı bir biçimde geçirmesi açısından belediyeler, kooperatiflerce mahallinde oyun sahaları yapmaları konusunda girişimde bulunmaları gerektiği belirtilmiştir (MEB, 1991: 166)

Aynı şura raporunda; spor yurtlarının daha iyi çalışabilmesi için uygulama olanaklarının sağlanması, saha, tesis ve malzeme ihtiyacının giderilmesi, beden eğitimi öğretmeni sayısının artırılması için gerekli tedbirlerin alınması, yeni yapılacak mevcut okulların da spor olanaklarına kavuşturulmasına, okullar için geliştirilecek tip spor tesisleri projelendirilirken yarışmaların yapılacağı da düşünülerek seyirci tribünlerinin de yapılması gerektiği, 3530 sayılı kanunla kurulmuş olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ülke sporunun kalkınması için yapması gereken spor saha ve tesislerinin yeri tesbitinde, okulların da bu tesislerden faydalanabilecek biçimde planlaması, spor tesisi kurmak amacıyla kurulan Spor-Toto fonundan yapılan tesislerin de yine okulların kolayca faydalanabilecekleri alanlara kurulmasına özen gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Diğer taraftan, ders dışı okul spor faaliyetleri olarak oyun, spor, halk dansları, geziler, kamplar ve izcilik gibi etkinliklerin yapılmasını, gençlerin okul dışındaki zamanlarını değerlendirmeleri için sabit kamp yerleri ve tesisleri, gençlik konakları tesisi inşa edilmesi, gençlik eğitiminde boş zamanlarında bu

kamplarda çalışacak olan personelin de hizmetlerinin değerlendirilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur (MEB, 1991: 167-9)

Sekizinci Milli Eğitim Şurası (28 Eylül-3 Ekim 1970) raporunda da yine bu doğrultuda genel eğitimde sporun önemi tekrar vurgulanarak, ortaöğretim kurumlarında eksik olan spor salonlarının süratle tamamlanmasının gerektiği, ortaokul haftalık ders programlarında iki saat olarak okutulan beden eğitimi dersinin dışında, tekli öğretim yapan okullarda Cumartesi'nden başka günlerde son dersten sonra bir saat beden eğitimi öğretmenleri rehberliğinde toplu sportif oyunlar oynatılması önerilmiştir (MEB, 1991: 28, 36).

"Öğretim Programları ve Öğrenci Akışı" nının görüşüldüğü **Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası** (24 Haziran-4 Temmuz 1974) raporunda; öğrencilerin ilgi, istek ve kabiliyetleri doğrultusunda rehberlik ve eğitsel kol çalışmalarının önemi vurgulanarak, ortaöğretim okullarında ders dışında haftada bir saat eğitsel kol çalışması (spor kolu) yapılması gerektiği, ortaokul ve liselerin haftalık ders programlarında beden eğitimi ders saatinin haftada bir saat olarak okutulması, ayrıca eğitsel kol çalışmalarına katılan öğretmenlere haftada 3 saat ek ders ücreti ödenmesi bu şurada kararlaştırılmıştır (MEB, 1991: 82, 95, 357).

Onuncu Milli Eğitim Şurası'nda (23-26 Haziran 1981) da; beden eğitimi ve spordan gerekli verimin alınması ve yeteneklerin geliştirilmesi için erken yaşlarda spora başlanması ve öğretim programlarının da bu doğrultuda hazırlanması gerektiği ifade edilerek, beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışında yaptıkları spor çalışmalarına karşılık haftada ödenen 6 saat egzersiz ücretlerinin yerinde olduğu, bu ücretin müzik öğretmenleri için de ödenmesi gerektiği önerilmiştir (MEB, 1991: 238,304).

"Milli Eğitim Hizmetinde Öğretmen ve Uzmanlarının Durum ve Sorunları" nın tartışıldığı **Onbirinci Milli Eğitim Şurası**'nda (8-11 Haziran 1982); *"Türk Eğitim Sistemi, Yüksek Öğretim, Öğretmen Yetiştirme, Eğitimde Yeni Teknolojiler, Türkçe ve Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi, Eğitim Finansmanı ve Öğretim Programları"* konularının görüşüldüğü **Onikinci Milli Eğitim Şurası**'nda (18-22 Temmuz 1988); *"Yaygın Eğitim"* konusunun tartışıldığı **Onüçüncü Milli Eğitim Şurası**'nda (15-19 Ocak 1990) ve *"Okul Öncesi Eğitim, Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği"* konularının tartışılıp kararların alındığı **Ondördüncü Milli Eğitim Şurası** (27-29 Eylül 1993) raporlarında okul sporlarına yönelik herhangi bir görüş ve öneri gündeme gelmemiş ve dolayısıyla karar da alınmamıştır.

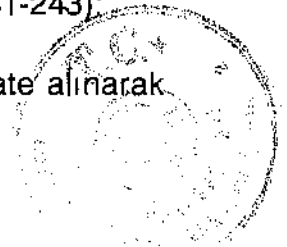
7. 3. Spor Şurası Raporları

Bugüne kadar kaçıncısı yapıldığı kesin olarak ortaya konulamayan spor şuralarında en sonuncusu 8-11 Mayıs 1990 tarihinde yapılmış ve bu şurada kurulan özel bir komisyon (Eğitim ve Öğretim Kurumlarında Spor Komisyonu) bu konuda çalışma yaparak, konunun genel kurulda tartışılmasını sağlamıştır. Bunun yanısıra yine aynı şurada diğer komisyon çalışmalarında da okul sporu gündeme gelmiş ve bu konuda görüşler bildirilmiş, tartışmalar yapılmış ve bazı kararlar alınmıştır.

Bu şura raporunda sporun genel eğitimdeki yeri ve önemi her fırsatta vurgulanarak; her dereceli okul öğrencilerinin fikri eğitimlerine paralel olarak fiziki eğitimlerine de eğilmek ve böylece bir ulusu oluşturan bireylerin sağlıklı, atılgan, becerikli, üretken olmalarını ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini; kısaca beden, zihin, duygu ve sosyal yeteneklerin ulusal amaçlar doğrultusunda geliştirilmesini sağlamak vazgeçilmez bir devlet görevi olduğu özenle belirtilmiştir. Ayrıca, gelişen hayat şartlarının bireylere getirdiği olumsuzluklardan bireyi uzak tutmak ve sağlıklı bir toplum yaratmanın yollarından birisinin de spor faaliyetlerinin eğitim kurumlarında bulunan çocuk ve gençler için vazgeçilmez bir alışkanlık haline getirmek olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda bir ulus için gelişmenin ve kalkınmanın temel taşının okullar olduğu gerçeğinden hareketle, spor faaliyetlerini toplumda yaygınlaştırmak ve alışkanlık haline getirmenin en sağlıklı yolunun; temel eğitim okullarından başlayarak, her seviyedeki eğitim kurumlarında spor faaliyetlerinin sistemli bir biçimde uygulanmasından geçeceği temel prensip olarak belirtilmiştir (GSGM, 1990: 241).

Okullarda üstün yetenekli oldukları tespit edilmiş öğrencilerin "***bilimsel spor eğitim programlarına***" alınmaları için her türlü teşvik tedbirleri uygulanarak, elit sporcu olarak yetiştirilmeleri yoluna gidilmesi gerektiği (GSGM, 1990: 285) de ifade edilmiştir. Ayrıca, okul sporu yaygın bir spor alışkanlığının yanısıra, yetenekli olanların da ülke sporu için bir kaynak oluşturduğu ve okulların bu yönde bir zemin teşkil ettiği gerçeğinden hareketle bu yönde uygulamaların yapılması, okul spor faaliyetlerinin tesis v.b. yönden devlet tarafından desteklenmesi, okul-kulüp ve federasyon işbirliğinin etkili bir biçimde yapılması gerektiği ifade edilmiş ve bu temel ilkelere ulaşabilmek için şu kararlar alınmıştır (GSGM, 1990: 241-243):

* İlkokullardaki spor faaliyetleri öğrencilerin yaş ve gelişimi dikkate alınarak düzenlenmesi ve değerlendirilmesi,

* Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne ait spor tesisleri sadece yarışmalar sırasında değil, bu tesislerin programlanarak öğretim kurumlarına devamlı açık tutulması yönünde yasal düzenlemelerin yapılması,

* İlk ve ortaöğretim kurumlarında yarışmalarda dereceye giren öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin ödüllendirilmesi, öğrencilere karşılıksız burs verilmesi,

* Okul takımlarında yer alarak yurt içi ve yurt dışı yarışmalarda derece alan sporcuların bir üst öğretim kurumuna sınavsız girmeleri için yöneticiler tarafından kontenjan açılması için gerekli düzenlemelerin yapılması,

* Toplumun öğretim kurumlarındaki sportif faaliyetlerin tanıtımında iletişim araçlarından geniş bir biçimde yararlanılması,

* Okul bünyesinde yapılan sportif faaliyetlere maddi olanak sağlamak amacıyla okul kooperatifi karından ayrılacak payın artırılması ve ayrıca bu amaç için okul koruma derneklerinden de yararlanılması,

* Ortaöğretim kurumlarında "Spor Kulübü" kurulması yönünde yasal çalışmaların yapılması gerektiği kararlaştırılmıştır (GSGM, 1990: 279).

Ayrıca, okul spor faaliyetlerine yönelik, MEB ile GSGM arasında varolan yetki ve sorumluluk karmaşasına son vermek amacıyla, yeni bir yasal düzenlemenin yapılması gerektiği komisyonun raporunda belirtilmiş ve Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde Gençlik ve Spor Müdürlüğü ile koordineyi sağlayacak bir şube müdürlüğünün kurulması gerektiği önerilmiştir.

Eğitim ve Öğretim Kurumlarında Spor Komisyon raporunda Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü birçok ilde spor tesisi yapmakta olduğu belirtilerek, bu tesislerin sporun kaynağı olan okullara yapılmasının daha isabetli olacağı görüşü ileri sürülmüştür (GSGM, 1990: 269).

Bu şurada "**Spor Mevzuatı Komisyonu**"; raporunda ülke nüfusunun sahip olduğu genç nüfusun fazlalığı belirtilerek, okullarda eğitim yerine öğretimin yapıldığı; bu nedenle, eğitimin okulun dışına taştığı ve organizeli ve sürekli olması ihtiyacı doğduğu düşüncesinden hareketle yeni pedagoji bilimcilerine göre en cazip eğitim araçlarından birisinin de spor etkinliklerin olduğu bu raporda ifade edilmiştir. Yetersizlikler yüzünden spora hizmet edemedikleri ve bu yüzden okul-kulüp-işbirliğinin etkinleştirilmesi ve beden eğitim öğretmenlerinin kulüplerde

görev almalarını kolaylaştırıcı yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği dile getirilmiştir (GSGM, 1990: 87).

Yine "**Sporda Eğitim ve Öğretim Komisyonu**" da raporunda; okul içi ve dışı çocuk ve gençlerin zihni eğitimleri kadar onların bedensel ve ruhsal gelişmeleri yönünde yeni metotların araştırılmakta olduğu gerçeğinden hareketle, eğitim sistemi içerisinde okul sporuna gerekli önemi ve önceliğin verilmesinin bir zorunluluk olduğu ifadesine yer verilmiştir. Ancak; bugünkü haliyle ilk ve ortaöğretim kurumlarında okul sporu (ders içi ve ders dışı) birçok faktörden dolayı istenen seviyeye ulaşamadığı, belirlenen amaçları gerçekleştirmekten uzak olduğu, toplumda sporun sevdilmesi ve performans sporuna kaynak yaratmada ilköğretim çağına önemine de dikkat çekilmiştir. Bu çağda yetenek seçimi yoluna gidilmesi ve ayrıca ilk ve ortaöğretim kurumlarında spor eğitimi müfredat programının ihtiyaca cevap verecek biçimde yeniden düzenlenmesi, genel eğitimin amaçları doğrultusunda centilmenlik, dürüstlük ve sosyal gelişme gibi değerlerin kazandırılmasında ortaöğretim düzeyinde okul içi ve okullar arası spor yarışmalarının düzenlenmesi gerektiği önemle belirtilmiştir. Buna ek olarak; okul yöneticilerinin sporu seven ve önemine inanmış kişilerden oluşturulmasının gerektiği, okul spor faaliyetlerinde başarılı olan sporcuları ödüllendirmek ve teşvik etmek amacıyla hem burs ve hem de eğitim olanakları ile dinlenme kamplarına alınmalarının sağlanması yoluna gidilmesi gerektiği bu komisyon raporunda belirtilmiştir (GSGM: 105,110-111).

Ayrıca, ilkokul çağı çocuklarının fizyolojik, anatomik, psikolojik ve motorsal yönlerden bir gelişme içerisinde olduğundan, veli ve öğretmenin başarı beklentisi yüzünden aşırı yüklenmeler bu çağdaki çocuklara zarar verdiği, spordan uzaklaştırdığının bilimsel verilerce de ispatlandığı vurgulanarak; sonu Türkiye Birinciliği'ne varan spor yarışmalarının bu çağda yapılmamasını ve yarışma duygusunu gidermek amacıyla küçük şenlikler biçiminde organizasyonlara ağırlık verilmesi gerektiği görüş olarak getirilmiştir (GSGM, 1990: 123). Okul sporunun ve dolayısıyla ülke sporunun gelişmesi ve topluma yaygınlaşmasında okullarda sadece bir takım çalışması yoluyla ve o takımların da üstün başarı elde etmelerinin sonucu okul sporundan beklentilerin karşılanmayacağı, okul çağı bütün çocuk ve gençlerin aktif olarak sporun içerisine çekilmesi yönünde uygulamaların yapılması gerektiği de ifade edilmiştir (GSGM, 1990: 158).

Bu şura raporunda; "*Sporun kitlelere benimsetilmesi ve tabana yayılmasını sağlamak üzere okul-aile, okul-spor teşkilatı, okul-kulüp, okul-aile diyalogu ve işbirliği organize edilmeli ve*

yürütülmelidir" (GSGM, 1990: 291) tarzındaki kesin ifade, toplum sağlığı ve ülke sporunun gelişme yolunun okul sporundan geçtiğini açıkça göstermektedir.

8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Ülkemizde konunun önemi her fırsatta benimsenip, vurgulanmasına ve değişik türde örgütlenme önerileri getirilmesine rağmen, konuyla doğrudan ilgili araştırma ve uygulamalar fazla değildir. Bu konuyla ilgili yurt içinde yapılan araştırma ve incelemeler özet biçimde aşağıda verilmiştir.

* Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği tarafından 1978 yılında "**Örgün Spor Eğitimi Projesi**" adı altında bir çalışma planlanmıştır. Bu proje kapsamında, sporda başarılı olmanın temeli her seviyedeki okullar olarak görülüp ele alınmıştır. İlkokullarda geniş bir tarama yapılarak, sporda yetenekli 100 çocuk seçilip, kendine has bir eğitim programı içerisinde, genel eğitimlerinin yanı sıra, spor eğitimlerini de sürdürebilecek, yatay geçişe olanak tanıyacak biçimde ve ayrıca sporcu akışı da Spor İlkokulları-Ortaokulları-Liseleri ve Spor Akademileri olacak biçiminde planlanmıştır.

Bu amaç ve kapsam doğrultusunda projenin gerçekleştirilmesine yönelik Türkiye genelindeki spor kuruluşları, spor uzmanları, eğitim bilimcileri, sporla ilgili yöneticiler ve beden eğitimi öğretmenlerine anket yolu ile görüşleri sorulmuş ve yanıtları alınmıştır. Ankete verilen yanıtlar sonucu oluşan farklı görüşler ise şu şekilde özetlenebilir:

- Çocuk ve gençlerin kendilerini ifade edebilecekleri, potansiyellerini geliştirebilecekleri ortamların okullarda oluşturulması gerekir.
- Eğitim bir bütündür ve sporu da içine alır. Bu nedenle, spor eğitiminde bir amaç değil, çocuğun bedensel, ruhsal ve düşünsel gelişiminde bir araç olmalıdır.
- Sporun yayılıp gelişmesinde beden eğitimi öğretmenleri önemli bir role sahiptirler. Beden eğitimi öğretmenleri okullarda sadece yarışmalarla ilgili değil, herkese spor yaptırabilecek bir organizasyon içerisinde olmaları gerekir.
- Performans sporu için en iyi kaynak her seviyedeki okullardır. Erken yaşta spora başlamak sporun başarısı açısından gereklidir. Ancak, kamuoyu,

altyapı, kaynak, eğitici, program ve beslenme gibi faktörlerin tam anlamıyla gerçekleştirilmemesi spor okullarını başarıya ulaştıramaz.

- Okul spor etkinlikleri beden eğitimi dersleri ile sınırlı tutulmayıp, dersin dışında ayrı bir örgütlenmeye gidilmesini gerektirir.

- Spor ilkokullarını bitirenlerin hepsi spor ortaokul, lise ve akademisine gidemeyeceği için önleri kesilmiş olacaktır. Bu nedenle spor okulları yerine, kitle sporuna önem vermek daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

- Sporda başarılı sonuçlar alan birçok ülkede spor okulları tek sporcu kaynağı görünümündedir. Bu nedenle, sporda yetenekli olan çocukların, spor okulları aracılığıyla sistemli bir çalışma içerisinde, yeteneklerinin geliştirilmesi için bu türlü bir örgütlenmeye ülkemiz açısından ihtiyaç vardır.

- Spor ilkokulları ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır. Belirli bir bölgede ve belirli bir kesimi kapsayacak biçimde uygulanması fayda yerine zarar getirecektir.

- Spor okullarına yönelik tespit edilen amaçlar Türk Milli Eğitiminin Temel Amaçları ile çelişmektedir.

- Spor okullarının yatılı olması, toplumdan soyutlanması ve uzak kalması psiko-sosyo açıdan fazlasıyla sakıncalıdır.

* Pehlivan (1989) tarafından; "Ankara-Merkez ortaöğretim kurumlarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı sportif faaliyetlerini araştırmak" amacıyla bir çalışma planlanmış ve yürütülmüştür. Yapılan bu çalışmada 64 ortaöğretim kurumunda görev yapan 180 beden eğitimi öğretmenine anket uygulanarak veriler toplanmıştır.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin hizmet yılı ortalaması $\bar{X}$: 11.14 yıl, haftalık ders yükleri $\bar{X}$: 22.3 saat olarak bulunmuştur. Yine bu çalışmada öğretmenlerin % 28.3' ü okullarında herhangi bir spor takımı çalıştırmadıkları, okul spor takımları da haftada ortalama $\bar{X}$: 2.3 saat çalışma yaptıkları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 84.4' ü öğretmenliğin dışında spor teşkilatında herhangi bir görev almamaktadırlar. Öğretmenlerin okul spor takımı çalıştırmalarını engelleyen faktörler olarak; ücretlerin yetersizliği, okul yöneticilerinin olumsuz tutumu, haftalık ders yüklerinin fazlalığı ve spor saha, tesis ve araç-gerecin yetersiz oluşu anlamlı olarak saptanmıştır ($p < 0.05$).

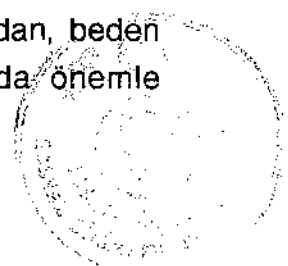
* Perhiz (1989), "Ankara özel ortaokul öğrencilerinin spor eğilimlerinin nedenlerini araştırmak" amacıyla yaptığı çalışmada; çocuk ve gençleri spora yönlendirmede ailenin rolü % 45 olarak birinci sırada geldiğini bulmuştur. Spora yönlendirmede bu oran ailelerin eğitim seviyelerine göre farklılık göstermekte, eğitim seviyesi yükseldikçe bu oran da yükselmektedir. Çocuk ve gençleri spora yönlendirmede % 21 oranıyla ikinci sırada çevre ve arkadaş gruplarının etken olduğu, beden eğitimi öğretmenlerinin ise çocuk ve gençleri ders dışında sporu sevdirmeye ve yönlendirmede etkili bir role sahip olmadıkları bu araştırmada bulunmuştur. Beden eğitimi öğretmenleri güçlerini sadece başarılı spor takımları oluşturmak için kullandıkları da ayrıca belirtilmiştir.

Yine bu araştırmada özel okulların araç-gereç ve öğretmen bakımından yeterli düzeyde olmadığı, öğretmen başına 409 öğrencinin düştüğü, çocuk ve gençler için beden eğitim ders saatlerinin yetersiz, okul içi olanaklarının sınırlı olduğu vurgulanmıştır. Bu bulgular sonucunda öneri olarak; ders saatlerinin artırılması, müfredat programlarında yeni düzenleme ve değişiklikler yapılması, öğretmenlerin reklam amacıyla okul spor takımı çalıştırmaması, bütün öğrencileri kapsayacak kısa ve orta vadeli programların geliştirilmesi, okul dışı sportif etkinliklerin yapılabilmesi için spor alanlarının verimli bir biçimde planlanması, aile ve okul işbirliği içerisinde gidilerek fazla sayıda öğrencinin spor yapmasının özendirilmesi gerektiği öneri olarak getirilmiştir.

* Muratlı ve Bülbül (1992) tarafından, "Temel Eğitimde Spor Organizasyonu Üzerine Yeni Model Araştırması" başlıklı bir çalışma; İzmir, Isparta, Manisa, ve Antalya illerinden 225 (138 ilkokul, 97 ortaokul) öğrenci ile toplam 57 idareci, beden eğitimi öğretmeni ve öğrenci velisini kapsayacak biçimde yapılmıştır.

İlgili veriler her gruba ayrı ayrı anket formu uygulanarak toplanmıştır. Elde edilen verilere göre idareci ve öğretmenler, sporda sağlıklı bir alt yapı için okul-kulüp işbirliğine % 95 oranında inandıkları halde, kulüpte spor yapan ilkokul öğrencilerinin oranı % 4, ortaokul öğrencileri arasında ise bu oran % 54 gibi yüksek bir düzeyde bulunmuştur.

Ayrıca bu araştırmada; il dışındaki karşılaşmalara katılanlara yapılan ödemelerin yetersiz olduğu ve organizasyonun amaca uygun düşmediği % 90 oranında ifade edilmiştir. Yine ilkokul öğrencilerinin % 48'i spora kendi istekleri ile başladıklarını belirtmeleri, yetenek seçimi ve geliştirilmesi açısından, beden eğitimi öğretmenlerini düşündürmesi gerektiği de bu araştırmada önemle

vurgulanmıştır. Yine bu araştırmada, ilkokul öğrencileri % 81 oranında spor yaptıkları taktirde "derslerinden başarısız olacaklarını" ifade etmelerine karşılık, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin birinci sırada "boş zamanlarını değerlendirmek" ve ikinci sırada ise "spordan gelir sağlamayı" amaçladıkları ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu grup öğrencilerde "arkadaş edinme" isteyi ile spora başlama amacı ancak 19. sırada yer aldığı bulunmuştur.

Bu araştırma sonucuna göre; temel eğitim çağındaki çocukları spora kazandırmak, onlara oyun formunda olacak biçimde, katı kuralları ve baskıcı olmayan bir antrenman programı uygulayarak, okullarında spor olanağı yaratılması gerektiği vurgulanarak, okullarda "hafta sonu turnuvaları" sistemli bir biçimde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, olumlu her davranış ve çalışmanın ödüllendirilmesi gerektiği de önemle vurgulanmış ve. ilkokullar arası karşılaşmalar il düzeyinde, ortaokullar arası karşılaşmalar ise coğrafi bölgeyi taşmayacak biçimde organize edilmesi ve bu karşılaşmalarda üstün yeteneklilerin tespit edilerek, bu öğrencilerin spor eğitimlerinin sürdürülmesi işi ise ilgili Federasyonların görevi olduğu da önemle belirtilmiştir.

* Koçyiğit (1992) tarafından Bursa il merkezinde bulunan ilk, orta ve yükseköğretim kurumlarında bulunan öğrencilerin "Ders İçi ve Ders Dışı Spor Etkinlikleri Ortamı" üzerine bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre; ilk ve ortaöğretimde spor tesisi (futbol, basketbol, voleybol, hentbol ve spor salonu) başına ortalama olarak 3053, kış aylarında ders dışı sportif etkinliklerin yürütülebilmesi için gerekli olan kapalı spor salonu başına ise 5817 öğrencinin düştüğünü tespit etmiştir.

Aynı araştırmada ilk ve ortaöğretim kurumlarında okul spor etkinliklerinin yürütülmesinde önemli bir etken olan beden eğitimi öğretmeni, kulüp ve antrenör başına düşen öğrenci/sporcu sayıları ortalama olarak şu şekilde bulunmuştur: Beden eğitimi öğretmeni başına 3212 öğrenci, antrenör başına 134 ve spor kulübü başına da 134 sporcu biçimindedir.

Bu araştırmada öneri olarak ilköğretim başta olmak üzere öğretmen ve tesis sayılarının artırılması, toplumda sporun uzun vadede yerleşmesi ve yaygınlaşması açısından okul sporlarının örgütlenme biçiminin yeniden gözden geçirilip, yeni politikalar geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

* Pehlivan (1992), "Ders Dışı Spor Faaliyetlerinde Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeri ve Önemi" başlıklı araştırmasında; beden eğitimi

öğretmenlerini; gençliğin eğitimi, öğretmenlik mesleği, toplumun, okulun ve ülke sporunun beklentileri açısından ele alarak incelemiştir.

Bir tarafta eğitim isteği duyan insanlar, diğer tarafta zamanını, enerjisini ve bilgi birikimini başka alanlarda kullanan beden eğitimi öğretmenlerinin bulunması sonucu, kıt olan kaynakların verimli kullanılmadığı yargısına varılarak; eğitim ve spor yöneticileri, beden eğitimi öğretmenleri ile öğrenci velilerinin bu durumdan doğrudan sorumlu oldukları bu araştırmada belirtilerek, beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışında okul spor faaliyetlerinde daha etkin olabilmeleri için, örgütlenme biçimi olarak alt yapısı yeterli her okulun "Spor Kulübü" statüsüne dönüştürülmesi öneri olarak getirilmiştir.

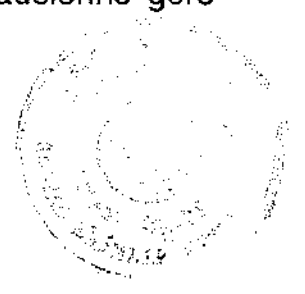
* Gündüz, Koç ve Tüver (1992) tarafından "Orta Öğretim Kurumlarındaki Ders Dışı Sportif Etkinliklerin Öğretim Programları ve İşlevselliği Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmada; Aydın ili Nazilli ilçesi, Manisa ve İzmir illeri merkez ilçelerinde görev yapan 87 beden eğitimi öğretmeni ve 130 sporcu öğrenci üzerinde anket uygulanarak veriler elde edilmiştir.

Araştırma sonucuna göre elde edilen bulguları beden eğitimi öğretmenleri ve velilere göre şöyle özetleyebiliriz:

- Beden eğitimi öğretmenleri, öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere katılmakla birinci derecede "öğrencinin sosyal gelişiminin sağlanacağı", ikinci sırada "fiziksel gelişim açısından yararlı olacağı", üçüncü sırada ise "serbest zaman değerlendirilmesi açısından fayda sağlayacağını" belirtmişlerdir.

- Ders dışı sportif etkinliklerin uygulanmasında karşılaşılan en önemli güçlükler ise sırasıyla; "velilerin isteksiz davranması", "yeterli tesisin olmayışı ve olanların da verimli kullanılmayışı", "malzeme yetersizliği", "okul yönetiminin olumsuz tutumu" ve son sırada da "serbest zaman yetersizliği" olarak gösterilmiştir.

- Ders dışı sportif etkinliklerin yapılmaması durumunda ise; "kahveye gidenlerin sayısında artma olacağı ve fazla enerjisini harcayamayan gencin denetimsiz kalacağı", "okul spor takımlarının oluşturulamayıp karşılaşmaların yapılamayacağı", "okul spor takımlarının şevki kırılarak yeteneklilerin geliştirilmesinin güçleşeceği" beden eğitimi öğretmenlerinin ifadelerine göre önemli bulgu olarak belirtilmiştir.

- Spor karşılaşmalarına daha fazla öğrencinin katılabilmesi için öğretmenlere göre birinci sırada "başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesi", "takımlara girebilecek öğrenci sayısı fazla tutularak, karşılaşmaya göre yeni takımların oluşturulmasını", "sportif alanların çoğaltılması ve öğretmen sayısının artırılması" nı öneri olarak getirmişlerdir.

Bu araştırmada öğrenci velilerinin görüşlerini de şöyle özetleyebiliriz:

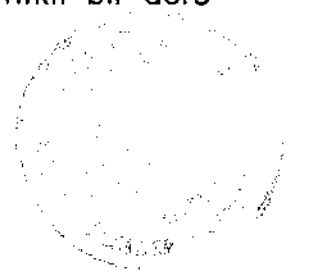
- Öğrencileri ders dışı sportif etkinliklere yönlendirmede ve spor dalı seçiminde; birinci sırada öğrencinin kendi isteği ve sportif yeteneği, ikinci sırada anne-babanın, üçüncü sırada ise öğretmenin telkin ve yönlendirmesinin etkili olduğu bulunmuştur

- Sportif etkinliklerin öğrenci üzerinde bıraktığı etkiler konusunda velilerin görüşleri ise; öğrencilerin daha canlı, neşeli ve uyanık olmalarına katkı sağladığı, bedensel gelişimi hızlandırdığı, sosyal ilişkileri güçlendirdiği ve çocuğun planlı ve düzenli olmasında etkili olduğu biçimindedir.

- Öğrenci velileri sportif etkinliklerin birinci sırada öğrencilerin akademik başarılarına herhangi bir etkisinin olmadığı, ikinci sırada ise akademik başarıyı düşürdüğü biçimindeki görüşler önemli bulgu olarak bu araştırmada belirtilmiştir.

- Velilerin ders dışı okul spor etkinliklerinden beklentileri ise şu şekilde sıralanmaktadır: (1) "İleride iyi bir sporcu olması ve takımda oynaması", (2) "çocuğun sağlıklı ve zinde olması", (3) "günlük yaşamın düzenlenmesinde sporun etkili olması", (4) "serbest zamanın değerlendirilmesine katkı sağlaması" ve (5) "toplumsal ilişkilerin güçlendirilmesi" biçimindedir.

* Bağırca (1992: 23), okul sporları için kuramsal tarzda geliştirdiği program tasarısında okul sporunu "spor dersleri" ve "ders dışı sportif etkinlikler" olarak ikiye ayırmıştır. Bu program çocuk ve gençlerin yaş durumlarına göre Temel Eğitim I (ilkokul), Temel Eğitim II (ortaokul) ve Ortaöğretim olmak üzere üç sınıfa ayrılarak, sportif etkinlikler amaç bakımından sınıflandırılmış ve içerikleri de oranlandırılmıştır. Bu programa göre içerik; "performans", "sağlık", "hareket", "oyun", "serbest zaman" ve "estetik,dans, ritim" olarak sınıflandırılmıştır. Temel eğitim I'de ders içeriği % 35 oranıyla "oyun", temel eğitim II'de % 25 oranıyla "hareket", ortaöğretimde ise % 35 oranıyla "performans" ağırlıklı bir ders programının uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Bu inceleme sonucunda; okul spor programlarının günün şartlarına göre yeniden düzenlenmesi, okul sporunun "Ders Geçme ve Kredi Sistemi"ne göre biçimlendirilmesi, okul sporu programları meslek adamı yetiştiren spor kuruluşlarındaki programlarla birlikte değerlendirilmesi, her kademe için ayrı öğretmen yetiştirilmesi gerektiği öneri olarak getirilmiştir.

* Özcanoğlu (1993); "Ortaöğretimde Okul Spor Faaliyetlerine Katılımın Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkileri" başlıklı bir araştırma planlamış ve yürütmüştür. Bu araştırmada liselerde öğrenim gören kız ve erkek öğrencilerin okul spor faaliyetlerine katılmalarının akademik başarıları üzerindeki etkilerini tespit etmek ve ayrıca; bu öğrencilerin sosyo-ekonomik seviyelerinin spora katılım ve akademik başarı düzeyindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, Ankara'nın değişik okullarında spor yapan 100, spor yapmayan 103 öğrenci gönüllü olarak seçilmiş ve bu öğrencilerin yıl içinde bütün derslerden aldıkları notlar ile yıl sonu başarı notlarının karşılaştırılmasının yanı sıra her iki gruba da anket formu uygulanarak t-testi yardımıyla elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Araştırma sonucuna göre; ortaöğretimde ders dışı sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Ayrıca, ferdi ve takım sporlarında da aynı sonucun bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan sportif faaliyetlere katılmama nedeni olarak; "derslerden başarısız olma korkusu"nın birinci sırada geldiği, "çevre ve arkadaş faktörü" spora katılmada en önemli rolü teşkil ettiği, araştırmaya katılan öğrencilerin de okul yönetiminden yeterli desteği gördükleri saptanmıştır.

* Pehlivan ve arkadaşları (1994) tarafından Elazığ il merkezinde bulunan ilk ve ortaöğretim kurumlarında "Ders Dışı Okul Spor Etkinliklerinin Eğitim Programı Açısından Araştırılması" başlıklı çalışmada; 40 beden eğitimi öğretmeni ve 36 okul müdürü olmak üzere toplam 76 kişi üzerinde anket uygulanmış ve veriler toplanmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre; okulların % 30' unda beden eğitimi öğretmenin olmadığı, öğretmen eksikliği % 75 oranıyla en fazla ilköğretim kurumlarında çekildiği belirtilmiştir. Öğretmenlerin % 85'i okul spor takımlarını haftada ortalama olarak $\bar{X}$: 3.8 ± 2.8 saat çalıştırdıkları, genellikle istekli öğrenciler arasından seçme yaparak oluşturulan okul spor takımlarının % 40'i

her hangi bir spor eğitim programından geçmeden okullararası yarışmalara çıkartıldığı önemli bir bulgu olarak gösterilmiştir. Okul spor etkinliklerini engelleyen ilk 10 faktör arasında beden eğitimi öğretmenlerine göre birinci sırada "okulun ve çevrenin spor kültürü ve bilincinin yetersizliği" (% 53), ikinci sırada ise "okul yöneticilerinin olumsuz tutum ve davranışları"nın neden olduğu (% 47.5) bulgu olarak belirtilmiştir. Okul spor etkinliklerinin yapılmasını engelleyen faktörlere yönelik okul yöneticisi ve öğretmenler arasındaki görüş farklılıkları da istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Aynı araştırmada, beden eğitimi öğretmenlerinin % 60'nın spor kulüpleriyle her hangi bir ilişkilerinin olmadığı, okul-kulüp ilişkisini kurmuş ve ortak bir çalışma içerisinde bulunan öğretmenlerin oranı ise % 7 olarak belirtilmiştir. Okul spor etkinliklerinin beklenen amaçlara hizmet edebilmesi için okul yöneticileri ve öğretmenler birinci sırada "her ilde spor okullarının kurulması"nı, ikinci sırada ise "altyapısı yeterli okullarda spor kulübü kurulması" biçimindeki bir örgütlenmenin geçerli ve gerçekleştirilebilir bir model olduğunu öneri olarak getirmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Eğitim programı açısından resmi ve özel ortaöğretim (klasik genel lise) kurumlarında ders dışı okul spor faaliyetlerinin mevcut durum ve sorunlarının araştırılması ve buna bağlı olarak da ders dışı okul spor faaliyetlerinin sorunlarının çözümüne yönelik yeni bir örgütlenme modeli geliştirmek amacıyla planlanan araştırmanın bu bölümde; "araştırma modeli", araştırma için belirlenen "evren ve örneklem seçimi", araştırmada kullanılan "veri toplama araçları", "veri toplama süreci" ile "verilerin çözümü ve yorumlanmasına" ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

1. Araştırma Modeli

Bu araştırma betimsel türde bir çalışmadır.

2. Evren

Araştırmanın çalışma evreni; beş coğrafi bölge (Ege ve Marmara Bölgesi ile Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri konum bakımından birbirlerine yakın özellik taşımalarından dolayı birleştirilmiştir) içerisinde bulunan 76 il ve bunlara bağlı ilçelerinde 1128 Resmi Genel Lise'de görev yapan 2132, 74 Özel Genel Lise'de görev yapan 202 ve toplam 2334 beden eğitimi öğretmeni (Çobanoğlu, 1992: 287; DİE, 1994: 7-25) **Tablo 3.1 ve Tablo 3.2**'de görüldüğü gibi bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Elimizde il bazında ve okul türlerine göre dağılımı yapılmış beden eğitimi öğretmeni sayısı bulunmadığından, Çobanoğlu'nun (1992) Milli Eğitim Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı'nca derlenen araştırma sonucuna dayanarak, il ve ilçelerde varolan bütün beden eğitimi öğretmeni sayısının yarısı evren olarak kabul edilmiş ve örneklem de bu sayı içerisinde evreni temsil edecek biçimde oluşturulmuştur.

3. Örneklem

Araştırmanın örneklemini; evreni temsil edecek biçimde basit tesadüfi örneklem yöntemi ile oluşturulmuştur. İller; kendi içinde kalkınmışlık düzeyine göre (kalkınmış, orta kalkınmış ve kalkınmakta olan) (Resmi Gazete, 1992; KOSGEB, 1992), çalışma evreninde bulunan genel liseler ise "Yansız Numaralar Çizelgesi" (Karasar, 1986: 279; Arseven, 1992) kullanılarak **Tablo 3.1 ve Tablo 3.2**'de görüldüğü gibi tespit edilmiştir. Özel okulların sayısı az olduğu için örnekleme hepsi (74 okul) alınmıştır.

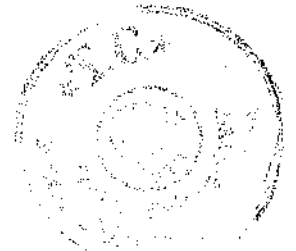
İstanbul ili ise; okul ve öğretmen sayısının diğer illere oranla çok fazla olduğundan dolayı araştırma sonuçlarını taraflı bir biçimde etkileyeceği düşünülerek araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Tablo 3.1. Evren ve Örneklemi Oluşturan İl ve Okul Sayılarının Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	İller			Resmi Genel Lise			Özel Genel Lise		
	N	n	%	N	n	%	N	n	%
Ege ve Marm.	18	8	44.4	304	80	26.3	24	24	100.0
Akdeniz	8	4	50.0	118	37	31.3	15	15	100.0
İç Anadolu	12	7	58.3	245	66	26.9	23	23	100.0
Karadeniz	16	6	37.5	218	50	23.0	10	10	100.0
D. ve G. D. And.	22	9	41.0	243	65	26.7	2	2	100.0
Toplam	76	34	44.7	1128	298	26.5	74	74	100.0

Türkiye genelinde araştırma kapsamına illerin % 44.7'si, resmi genel liselerin % 26.5'i ve özel genel liselerin de % 100'ü örneklem olarak alınmıştır. Örneklem için resmi lisede görev yapan 2132 beden eğitimi öğretmeninden 906'sı (% 42.5), özel lisede görev yapan 202 beden eğitimi öğretmenin ise hepsi (% 100) toplam **1108** beden eğitimi öğretmeni Tablo III.2'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturmaktadır.

Araştırma örneklemini oluşturan il, okul ve öğretmen sayılarının coğrafi bölgelere göre dağılımı **Ek-4**'de verilmiştir.

Tablo 3. 2. Evren ve Örneklemi Oluşturan Beden Eğitimi Öğretmeni Sayılarının Okul Türü ve Bölgelere Göre Dağılımı

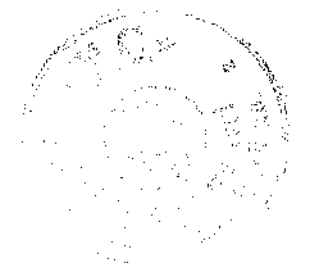
Bölgeler	Ö ğ r e t m e n S a y ı s ı					
	Resmi N	Genel n	Liseler %	Özel N	Genel n	Liseler %
Ege ve Marm.	800	288	36.0	65	65	100.0
Akdeniz	214	121	56.5	42	42	100.0
İç Anadolu	510	210	41.2	69	69	100.0
Karadeniz	308	154	50.0	20	20	100.0
D. ve G. D.And.	300	133	44.3	6	6	100.0
Toplam	2132	906	42.5	202	202	100.0

4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında anket tekniği ve tarama yöntemi kullanılmıştır. Bilgi toplamak amacıyla; ilgili kaynaklar, yasalar ve yönetmelikler, süreli yayınlar, araştırmalar ve raporlar taranmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında ve araştırmanın amacına uygun olarak üç bölüm halinde toplam 49 sorudan oluşan "**Anket Formu**" geliştirilmiştir (**Ek-2**). Ders dışı okul spor faaliyetleri konusunda beden eğitimi öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmek amacıyla hazırlanan anket formu şu bölümlerden oluşmaktadır;

1. Kişisel bilgilere yönelik bölüm (11 soru).
2. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin mevcut durum ve sorunları için öğretmen görüşlerini tespit etmeye yönelik bölüm (23 soru).
3. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin yeniden örgütlenmesiyle ilgili öğretmen görüşlerine yönelik bölüm (15 soru).

Anket formunun uygulanabilirliği, geçerliliği ve amaçları test etme bakımından uygunluğu uzman görüşü alınmak suretiyle hazırlanmıştır. Anket formunun işlerliği bakımından da uygulamadan önce 14 beden eğitimi öğretmeni ve üç de alan dışı toplam 17 kişinin görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra çoğaltılmasına karar verilmiştir.

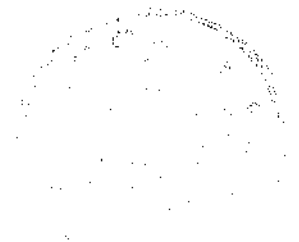
Hazırlanan anket formlarının uygulanması için, Üniversite Rektörlüğü aracılığıyla Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gerekli izin alınmak amacıyla yazışmalar yapılmış, ancak, Milli Eğitim Bakanlığı bazı anket sorularının değiştirilmesini istemiştir. Konunun içeriğini ve amaçların test edilmesinde sorun yaratmayacak biçimde anket formu yeniden düzenlenerek gönderilmiş ve 27.4.1994 tarih ve 311.2.Arş.Plın.Dai.Bşk.-94 / 1197 sayı ile gerekli izin alındıktan sonra da anket formlarının dağıtımına başlanmıştır (**Ek-1**). Dağıtımdan önce her anket formuna bir kod ve numara verilerek geriye dönüşü takip edilmiştir. Anket formları "sunuş mektubu"yla birlikte 10 sayfa olarak bastırılmış ve her bölümde sorularla ilgili özel bir açıklamaya yer verilerek deneğe yol gösterilmiştir.

Anket formları posta yoluyla dağıtılmış ve tekrar posta yoluyla toplanmıştır. Dağıtım sırasında geriye dönüş adresi basılmış, posta pulu yapıştırılmış olan zarflar kullanılmıştır. Geriye dönüş için tespit edilen posta kutusu (P. K) adresinde toplanması sağlanmıştır. Anket formları ilgili okul müdürlüklerine izin onayı ve "Mektup-1" ile birlikte gönderilmiş ve takip edilmesi istenmiştir (**Ek-3**). Belirlenen sürede dönmeyen anket formları için 100 okul müdürüne ikinci uyarı mektubu gönderilmiş (**Ek-6**) ve bu yolla anket formlarının geriye dönüş oranının artırılması amaçlanmıştır.

Geriye dönen anket formlarının % 88'i gönderildikten sonra ilk bir ay içerisinde (16 Mayıs-26 Haziran 1994) geri dönmüştür. Kalan % 12'si de uyarı mektubundan sonra (27 Haziran 1994) bir ay içerisinde bize ulaşmış ve anket geriye dönüş süresi iki ay olarak tutulmuştur.

Tablo 3. 3. Anket Formlarının Geriye Dönüş Oranlarının Örnekleme Grubu, Okul Türü ve Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	Resmi Lise			Özel Lise			Genel Toplam		
	N	n	%	N	n	%	N	n	%
Ege ve Mar. B.	288	167	58.0	65	35	53.8	353	202	57.2
Akdeniz B.	121	78	64.5	42	28	66.7	163	106	65.0
İç Anadolu B.	210	104	49.5	69	73	53.6	279	141	50.5
Karadeniz B.	154	71	46.1	20	14	70.0	174	85	49.0
D. ve G. D. And. B.	133	66	50.3	6	3	50.0	139	69	49.6
Toplam	906	486	53.6	202	117	58.0	1108	603	54.5

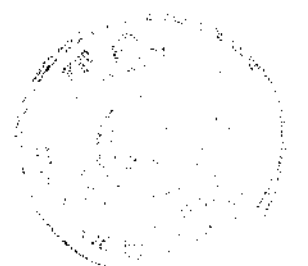

Bu araştırma organizasyonunda geriye dönen anket sayısı 757, yani % 68.3 düzeyindedir. Geriye dönen anket formlarının % 80'i geçerli (603 anket) ve %20'si de geçersizdir (154 anket). Boş dönen anket formları beden eğitimi öğretmeni olmayan okullardan bizim isteğimiz üzerine okul müdürlükleri tarafından gönderilmiştir. **Tablo 3.3'**de de görüldüğü gibi geçerli anket sayısı ve oranı; resmi genel liselerde 486 (% 53.6), özel genel liseler de 117 (% 58.0), toplam 603 anket ve % 54.5 oranında gerçekleşmiştir.

5. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Veri toplama aracı olarak hazırlanan anket formlarının geriye dönüşünden sonra gerekli kontrolden geçirilerek, önceden illere göre kod ve numaralar verilerek hazırlanmış olan "Takip Çizelgesi"nden gelen anketler il ve okul olarak işaretlenmiştir (Ek-5). Özel ve resmi okulların ders dışı okul spor faaliyetlerinin mevcut durumu ve sorunları ile yeniden örgütlenmesine yönelik olarak iki ayrı gruptan alınan veriler; Apple-Macintosh LCIII bilgisayar yardımıyla Microsoft File (MS File) paket programında hazırlanan veri dosyasına işlenmiştir.

Nonparametrik bir özellik gösteren bu çalışmada elde edilen verilerin istatistiki analizlerinin yapılarak yorumlanabilir hale getirilmesinde araştırmacı tarafından StatView 512+™ paket programı kullanılmıştır. Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı okul spor faaliyetlerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmek amacıyla, elde edilen verilerin istatistiki analizinde karşılaştırılabilir kuramsal bir dağılım olmadığından "**Ki-Kare Bağımsızlık Testi**" (χ^2) uygulanmıştır (Hovardaoğlu, 1994: 42). Bu testi uygulama sırasında serbeslik derecesi (sd) bir ve gözlenen frekans sayısı 25' den küçük olduğu durumlarda da "**Yates Düzeltmesi**" yoluna gidilmiştir. Ayrıca, beklenen frekansın 5' den küçük olduğu nx2 ve mx2 düzenindeki tablolarda da Ki-Kare testi için gerekli şartlar oluşmadığından "**Kolmogorov Simirnov İki Örnek Testi**" uygulanmıştır (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 1993: 161, 178). Ayrıca, yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (ss) gibi serbest dağılım ölçüleri de kullanılarak araştırma bulguları analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

Eğitim programı açısından resmi ve özel ortaöğretim (genel lise) kurumlarında ders dışı okul spor faaliyetlerinin mevcut durum ve sorunlarının araştırılması, ve buna bağlı olarak da ders dışı okul spor faaliyetlerinin sorunlarının çözümüne yönelik yeni bir örgütlenme modeli geliştirmek amacıyla planlanan araştırmanın bu bölümünde; soru cümlesi biçiminde oluşturulan denenceler üç bölüm halinde test edilmiş ve elde edilen bulgular mevcut literatür yardımıyla yorumlanmaya çalışılmıştır.

1. Deneklere İlişkin Kişisel Bulgular

Bu bölümde resmi ve özel genel liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin görev yaptıkları okul türü, cinsiyet, hizmet yılı, çalıştıkları okulların coğrafi bölge ve yerleşim yeri, öğretim durumu, bitirdikleri yükseköğretim kurumu, aynı okulda kaç yıldır çalıştıkları, haftalık ders yükleri, okulların tesis durumu, beden eğitimi öğretmenlerinin okullarının dışında spor teşkilatında yaptıkları görev türlerine yönelik kişisel bulgularla ilgili 13 tablo yer almaktadır.

Alt Problem 1: Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet, hizmet yılı, ders yükü, coğrafi bölge, okul türü, yerleşim yeri, öğretim durumu, bitirilen yükseköğretim kurumu ve aynı okulda çalışma süresi bakımından mevcut durum nedir ve her iki okul türü arasında bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.1.

Öğretmenlerin Cinsiyetlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Cinsiyet	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
Erkek	353	72.6	73	62.4	426	70.6
Kadın	133	27.4	44	37.6	177	29.4
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
χ^2 - Testi	χ^2: 4.769		sd: 1		p < 0.05	

Tablo 4.1'de araştırmaya katılan öğretmenlerin % 70.6'sı erkek, % 29.4'ü de kadındır. Resmi liselerde; erkeklerin oranı % 72.6, kadınların ise % 27.4 tür. Özel liselerde ise bu oranlar erkeklerde % 62.4 ve kadınlarda % 37.6 düzeyindedir.

Resmi ve özel liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenleri arasındaki cinsiyet açısından farklılık da istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 1994) istatistiklerine göre Türkiye'deki genel resmi liselerde görev yapan erkek öğretmenlerin oranı % 58.2, kadınların ise % 41.8 dir. Bu oranlar özel liselerde % 40'ının erkek, % 60'da kadınlar düzeyindedir (D.İ.E, 1994). Cinsiyete göre Türkiye genelindeki bu oranlarla beden eğitimi öğretmenleri karşılaştırıldığında bir paralellik görülmemektedir. Erkek öğretmenlerin daha fazla sayıda olmasının nedenlerinden birisi; bu mesleğe erkeklerin daha fazla istekli oluşunun yanısıra, beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bölüm ve yüksekokulların kontenjanlarını erkekler lehine kullanmalarından kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan, özel liselerde kadın öğretmenlerin erkeklere oranla çok daha fazla oluşu ise; özel liselerin merkezi yerleşim yerlerinde açılması ve kadınların da bu yerleşim yerlerinde çalışmaya istekli oluşlarından kaynaklandığı ileri sürülebilir.

Tablo 4. 2.
Öğretmenlerin Coğrafi Bölgelere Göre Cinsiyet Açısından Dağılımı ve Ki-Kare testi

Coğrafi Bölge	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Ege ve Marmara	131	30.7	71	40.1	202	33.5
Akdeniz	77	18.1	29	16.4	106	17.6
İç Anadolu	99	23.2	42	23.7	141	23.4
Karadeniz	62	14.6	23	13.0	85	14.1
D. ve G. D. And.	57	13.4	12	6.8	69	11.4
Toplam	426	100.0	177	100.0	603	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 8.465		sd: 4		p > 0.05	

Tablo 4.2'de beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetleri açısından coğrafi bölgelere göre dağılımı verilmiştir. Bu dağılıma göre erkek öğretmenlerin % 30.7'si, kadınların da % 40.1'i Ege ve Marmara bölgesinde görev yaptığı, erkeklerin % 13.4'ü, kadınların da % 6.8'i Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinde çalıştıkları bulunmuştur. Öğretmenlerin cinsiyet açısından bölgelere göre dağılımları istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Bu dağılımda kadın öğretmenlerin batı bölgelerinde yoğunlaşması, Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde ise erkeklere oranla daha az sayıda bulunmaları; kadın öğretmenlerin zorluklara göğüs germe konusunda daha başarısız ve isteksiz olduklarının yanısıra, ülkenin doğu bölgesindeki olumsuz yaşam şartlarından dolayı kadınların bu bölgelere gitmelerini olumsuz yönde etkilediği düşünülebilir.

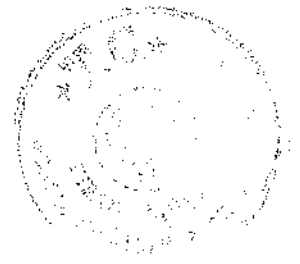
Tablo 4. 3.

Öğretmenlerin Hizmet Yıllarının Okul Türlerine Göre Dağılımı ile Aritmetik Ortalamaları ($\bar{X}$) ve Standart Sapmaları (ss)

Hizmet Yılı	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
5 yıldan az	75	15.4	25	21.3	100	16.6
6 - 10 yıl	102	21.0	42	36.0	144	23.8
11 - 15 "	145	29.8	24	20.5	169	28.0
16 - 20 "	84	17.3	6	5.1	90	15.0
21 ve üstü	85	16.5	20	17.1	100	16.6
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
$\bar{X}$	13.3±6.3		11.2±6.4		12.3±6.3	

Tablo 4.3'de araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet yılları ortalamaları verilmiştir. Bu tabloya göre resmi liselerde görev yapan öğretmenlerin % 15.4'ü, özel liselerde görev yapan öğretmenlerinde % 21.3'ünün hizmet yılı "5 yıldan az" olarak bulunmuştur. Yine resmi liselerde % 29.8 ile en yüksek oranda "11-15 yıl arası" hizmet yılına sahip oldukları bulunmuşken, bu oran özel liselerde % 20.5'dir. Özel liselerde ise hizmet yılı en yüksek % 36.0 oranıyla "6-10 yıl" arasındadır. Öğretmenlerin genel olarak hizmet yılı ortalaması $\bar{X}$: 12.3±6.3' dür. Bu ortalama resmi liselerde $\bar{X}$: 13.3±6.3, özel liselerde ise $\bar{X}$: 11.2±6.4 olarak daha genç yaş grubu öğretmenlerden oluşturulmuştur.

Özel liselerde görev yapan öğretmenlerin resmi liselere oranla daha genç bir kadroya sahip olmasının nedenlerinin başında; ücret yetersizliği, okulların sahip olduğu spor saha, salon ve araç-gereç durumu, çalışma ortamının huzuru, motivasyon ve ödüllendirme, büyük şehirde kalma isteği gibi faktörlerin yanısıra, taşraya atanan öğretmenlerin bu bölgelerde çalışmak istememelerinden kaynaklandığı biçiminde açıklanabilir.

Tablo 4. 4.
Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Öğrenim Biçiminin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Okul Türü	Resmi Lise		Özel Lise		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Yalnız Lise	255	52.5	38	32.5	293	48.6
Ortaokulla Bitişik L.	231	47.5	79	67.5	310	51.4
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 15.085		sd: 1		p < 0.05	

Tablo 4.4'de beden eğitimi öğretmenlerinin genel toplam olarak % 51.4'ü "ortaokulla bitişik liselerde", % 48.6'sı da "yalnız genel liselerde" görev yapmaktadırlar. Özel liselerde görev yapanların % 67.5'i ortaokulla bitişik liselerde görev yaparken bu oran resmi liselerde % 47.5 dir. İki okul türü arasındaki farklılık da istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Bu farklılığın nedenini şöyle açıklayabiliriz; Özel okulların yapımının planlanması aşamasında öğrenci akışını sağlamak ve daha çok sayıda öğrenciği okullarına çekmek amacıyla, ortaokulla birlikte planlanmış olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 4. 5.
Öğretmenlerin Çalıştıkları Coğrafi Bölgelerin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Coğrafi Bölgeler	Resmi Lise		Özel Lise		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Ege ve Marmara	167	34.4	35	29.9	202	33.5
Akdeniz	78	16.0	28	23.9	106	17.6
İç Anadolu	104	21.4	37	31.6	141	23.4
Karadeniz	71	14.6	14	12.0	85	14.0
D. ve G. D. And.	66	13.6	3	2.6	69	11.5
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 18.574		sd: 4		p < 0.05	

Tablo 4.5'de araştırmaya katılan resmi liselerdeki öğretmenlerin % 34.4'ü en yüksek oranla Ege ve Marmara bölgesinde, özel liselerdeki öğretmenlerin de % 31.6'sı İç Anadolu bölgesinde görev yaptıkları, en düşük oran olarak da % 11.5 ile Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinde olduğu bulunmuştur. Bu oran resmi liselerde % 13.6, özel liselerde ise % 2.6 düzeyindedir. Coğrafi bölgelere göre okul türleri arasındaki farklılıklar da istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Bu tabloya göre elde edilen bulgular incelendiğinde; genelde öğretmenlerin batı bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum; özel okulların genelde nüfusun yoğun olduğu ve sanayisi gelişmiş batı bölgelerinde açıldığı, doğu bölgelerinin okul ve öğretmen ihtiyacının büyük oranda devlet tarafından karşılanıyor olması ve bu resmi okulların da bazı siyasi sorunlardan dolayı yeteri sayıda öğretmenin bu bölgede çalıştırılmadığından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 4. 6.
Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türlerinin Yerleşim Yerine Göre Dağılımı

Yerleşim Yeri	Resmi Lise		Özel Lise		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
İl Merkezi	264	54.4	96	82.0	360	59.7
İlçe Merkezi	222	45.6	21	18.0	243	40.3
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0

Tablo 4.6'da araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin toplam % 59.7'si il merkezindeki okullarda, % 40.3'ü de ilçe merkezinde görev yapmaktadırlar. Bu oranlar sırasıyla resmi liselerde % 54.4 ve % 45.6, özel liselerde ise % 82.0 ile % 18.0 olarak bulunmuştur.

Bu durumu şu şekilde açıklayabiliriz; özel liseler bakımından beden eğitimi öğretmenlerinin ilçe merkezlerine oranla il merkezlerinde daha yoğun bir biçimde çalışmalarının nedeni; özel okulların genellikle il merkezlerinde açılıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan araştırma evren ve örnekleminin seçiminde de il ve ilçe merkezleri dengeli biçimde seçilmediğinden dolayı da bu farklılığın ortaya çıkmış olabileceği düşüncesindeyiz.

Tablo 4. 7.
Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulların Öğretim Durumunun Okul Türüne
Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Öğretim Durumu	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
Normal	169	34.3	88	82.9	266	44.1
İkili	317	65.2	20	17.1	377	55.9
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 40.649		sd: 1		p < 0.05	

Tablo 4.7'de araştırma kapsamındaki bütün öğretmenlerin toplam % 55.9'u "ikili", % 44.1'i de "normal" öğretim yapan okullarda çalışmaktadır. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin % 82.9'u, resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin de % 34.3'ü normal öğretim uygulayan okullarda çalıştıklarını bildirmişlerdir. Resmi ve özel liselerde görev yapan öğretmenlerin görev yaptıkları okulların öğretim durumlarına göre aralarındaki farklılık istatistiki olarak da anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Eğitimde normal öğretim yapmak temel esastır. Türk eğitiminin temel hedeflerinden birisi de budur (DPT, 1989). Ancak, özel olarak açılmasına izin verilmiş okulların bile bu temel esası yerine getiremedikleri görülmektedir. Buna rağmen, istatistiki olarak okul türü bakımından farkın anlamlı oluşu, özel okulların resmi okullara oranla daha yüksek düzeyde normal öğretim yapıyor olmaları, bu okulların kalitenin artırılması yönünde önemli bir işlevi yerine getiriyor olmaları bakımından önemlidir.

Tablo 4. 8.
Bitirilen Yükseköğretim Kurumlarının Okul Türüne Göre Dağılımı ve
Kolmogorov Simirnov İki Örnek Testi

Yükseköğretim Kurumu	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
Eğitim Enstitüsü	258	53.1	25	21.3	283	46.9
Eğitim Fakültesi	165	34.0	67	57.3	232	38.5
Spor Akademisi	44	9.0	20	18.0	64	10.6
Eğitim Yüksekokulu	19	3.9	5	4.3	24	4.0
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
Kolmogorov Simirnov:	Gözlenen D: 0.318 > Beklenen D: 0.150				p < 0.05	

Tablo 4.8'de beden eğitimi öğretmenlerinin toplam % 46.9'u Eğitim Enstitüsü, % 38.5'i Eğitim Fakültesi, % 10.6'sı Spor Akademisi ve % 4'ü de Eğitim Yüksekokulu mezunu olduklarını bildirmişlerdir. En yüksek oranla da; resmi lisede görev yapanların % 53.1'i Eğitim Enstitüsü, özel lisede çalışanların ise % 57.3'ü Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlerden oluştuğu bulunmuştur. Her iki okul türüne göre öğretmenlerin bitirdikleri yükseköğretim kurumuna göre farklılıklar da istatistiki olarak anlamlıdır ($p < 0.05$).

İstatistiki olarak bu farklılığın anlamlı oluşu; özel liselerin genç öğretmenleri kadrosuna almış olmalarından dolayıdır. Çünkü, Eğitim Enstitüleri'nin kapatılmış olması öğretmen yetiştiren kurum olarak fakülte ve yüksekokulların devreye girmesiyle bu sonuç zorunlu olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan ise; "özel okulların resmi okullarda çalışan başarılı ve tecrübeli öğretmenleri kadrosuna almaktadır" görüşü beden eğitimi öğretmenleri için geçerli olmadığını da bu bulgulara dayanarak söyleyebiliriz.

Tablo 4. 9.
Öğretmenlerin Aynı Okulda Çalışma Süresine Yönelik Bulguların Okul Türüne Göre Dağılımı ile Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$) ve Ki-Kare Testi (χ^2)

Aynı Okulda Çalışma Süresi	Resmi Lise %		Özel Lise n %		Toplam N %	
03 yıldan az	163	33.5	40	34.2	203	33.6
04 - 7 yıl	145	30.0	52	44.4	197	32.6
08 - 11 "	94	19.3	14	12.0	108	18.0
12 - 15 "	59	12.1	6	5.0	65	10.8
16 yıl ve üstü	25	5.1	5	3.4	30	5.0
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
$\bar{X}$	6.5 $\pm$ 4.1		5.5 $\pm$ 4.1		6.0 $\pm$ 4.1	
χ^2 - testi	χ^2: 13.481		sd: 4		p < 0.05	

Tablo 4.9'da araştırmaya katılan bütün öğretmenlerin toplam olarak aynı okulda yer değiştirmeden çalışma yılı ortalaması $\bar{X}$: 6.0 $\pm$ 4.1 yıl olarak bulunmuştur. Bu ortalama resmi liselerde $\bar{X}$: 6.5 $\pm$ 4.1, özel liselerde ise $\bar{X}$: 5.5 $\pm$ 4.1 yıldır. En yüksek oranla resmi liselerde çalışan öğretmenlerin % 33.5'i aynı okulda "3 yıldan az" bir sürede çalışırken, özel lisede % 44.4 oranıyla "4-7 yıl arası" çalıştıkları tespit edilmiştir. 16 yıl ve üstü çalışan öğretmenlerin oranı her iki okul türünde de en düşük düzeyde olduğu saptanmıştır (% 5.0). Çalışma yılları

bakımından her iki okul türündeki farklılık istatistiki olarak da anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

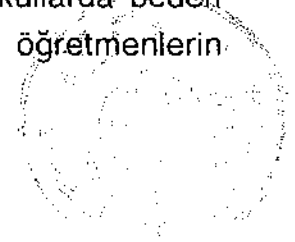
Öğretmenlerin aynı okulda yer değiştirmeden çalışma süreleri arasındaki farklılığın anlamlı ve resmi okulların aritmetik ortalamasının özel okullardan fazla oluşu; özel okulların sayısının son yıllarda artış göstermesi ve bünyesine yeni genç öğretmenler almasından kaynaklandığı biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 4. 10.
Öğretmenlerin Haftalık Ders Saati Yüklerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ile Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$) ve Ki-Kare Testi (χ^2)

Haftalık Ders Yüğü	Resmi Lise n	%	Özel Lise n	%	Toplam N	%
15 saatten az	87	18.8	40	34.2	127	21.0
16 - 20 "	86	17.7	25	21.4	111	18.4
21 - 25 "	97	20.0	23	19.6	120	19.9
26 ve üstü	216	44.5	29	24.8	245	40.7
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
$\bar{X}$	22.5±5.8		19.7±6.0		21.1±5.9	
χ^2 - testi	χ^2: 21.54		sd: 3		p < 0.05	

Tablo 4.10'da araştırmaya katılan bütün öğretmenlerin haftalık ders yükü ortalaması toplam $\bar{X}$: 21.1±5.9 saattir. Bu ortalama resmi liselerde $\bar{X}$: 22.5±5.8, özel liselerde ise $\bar{X}$: 19.7±6.0 saat olarak bulunmuştur. Resmi liselerdeki öğretmenlerin % 18.8'i, özel liselerdeki öğretmenlerin de % 34.2'sinin haftalık ders yükleri "15 saatten az", "26 saatten fazla" ders yüküne sahip öğretmenlerin oranı ise resmi liselerde % 44.5, özel liselerde de % 24.8 dir. Okul türleri bakımından haftalık ders yükü ortalamaları arasındaki fark da istatistiki olarak anlamlıdır ($p<0.05$).

Haftalık ders yükü bakımından resmi liselerdeki öğretmenlerin özel liselere oranla "15 saatten az" olanların oranının az, "26 saat ve üstü"olanların oranının ise fazla oluşunun nedeni; özel liselerde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının resmi liselere oranla daha az oluşundandır. Çünkü, resmi liselerde genel öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 18.8 iken bu sayı özel liselerde 7.1 gibi çok düşük bir düzeydedir (MEB, 1995: 13). Ayrıca, özel okullarda beden eğitimi öğretmenlerinin haftalık ders yüklerinin ayarlanmasında, öğretmenlerin

des dışı sportif faaliyetlerle ilgilenmeleri için serbest zaman yaratılması gerektiğinin dikkate alınmış olmasından kaynaklanabileceği düşünülebilir.

Tablo 4. 11.
Öğretmenlerin Haftalık Ders Yüklerinin Bölgelere Göre Dağılımı ile Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$) ve Ki-Kare Testi (χ^2)

Ders Yüğü	C o ğ r a f i B ö l g e l e r										Toplam	
	Ege ve Marm.		Akdeniz		İç And		Kardz		D.ve G. D. And			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
15 saatten az	50	24.8	16	15.1	40	28.4	13	15.3	8	11.6	127	21.0
16-20 "	56	27.7	16	15.1	18	12.8	12	14.1	9	13.0	111	18.4
21-25 "	50	24.8	23	21.7	26	18.4	10	11.8	11	16.0	120	20.0
26 ve üstü	46	22.7	51	48.1	57	40.4	50	58.8	41	59.4	245	40.6
Toplam	202	100.0	106	100.0	141	100.0	85	100.0	68	100.0	603	100.0
$\bar{X}$	30.3±5.4		23.1±5.5		21.5±5.5		23.7±5.7		24.5±5.4		22.6±5.5	
χ^2 - testi			χ^2 : 61.797				sd: 12				p < 0.05	

Tablo 4.11'de genelde öğretmenlerin % 21.0' i haftada "15 saatten az" derse girdikleri, % 40.6'sı da haftada "26 saatten fazla" derse girdikleri görülmektedir. Ülke genelinde beden eğitimi öğretmenleri haftalık ders yükleri ortalaması $\bar{X}$: 22.6±5.5 düzeyinde bulunmuştur. Ege ve Marmara bölgesinde çalışan öğretmenlerin haftalık ders yükü ortalaması $\bar{X}$: 20.3±5.4 olarak en düşük, Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde çalışan öğretmenlerin ise $\bar{X}$: 24.5±5.4 olarak en yüksek orandadır. Öğretmenlerin haftalık ders yüklerinin bölgelere göre farklılığı istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Eğitimde amaçlardan birisi de kıt olan kaynakları verimli kullanma becerisi kazandırmaktır (Enginer, 1994: 137). Ancak, bizim araştırmamızda beden eğitimi öğretmenlerinin haftalık ders yükleri bakımından Karadeniz, Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde 26 saatin üstünde, Batı bölgelerinde ise öğretmenlerin yoğunlaşarak maaş karşılığının altında ders okutmaları, ülke genelinde öğretmenlerin dağılımının dengeli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alt Problem 2: Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin sahip oldukları spor tesis durumu nedir? Okul dışında Türk spor teşkilatında ne tür görevler yapmaktadırlar?

Tablo 4.12'de resmi ve özel genel liselerde görev yapan öğretmenlerin sahip oldukları spor tesislerinin dağılımı verilmiştir. Ülke genelinde öğretmenlerin % 39.6'sı spor salonuna sahip okulda çalışmaktadır. Bu oran resmi genel liselerde % 32.9, özel genel liselerde ise % 67.5 olarak resmi genel liselere oranla çok yüksek bir seviyededir. Resmi liselerde çalışan öğretmenlerin % 23.0'ı açık basketbol sahasına sahipken bu oran özel liselerde % 57.3' dür. Bütün öğretmenlerin en yüksek % 68.1 oranıyla sahip oldukları spor tesisi açık voleybol sahasıdır. "Diğer" spor tesisleri (masa tenisi, güreş minderi, yüzme havuzu, tenis kortu, buz pateni, halı saha, çok amaçlı salon, minyatür futbol sahası, kondisyon salonu, atletizm sahası, cimnastik salonu, hiç bir tesise sahip olmayan ve spor tesislerinin başka amaçlarla kullanılması gibi) bulunan okulda çalışan öğretmenlerin toplam oranı % 17.7 dir. Bu oran resmi liselerde % 11.3, özel liselerde % 39.3 olarak resmi liselerin üç katından daha fazladır. Spor tesisine sahip olma bakımından her iki okul türü öğretmenleri arasındaki farklılık istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 4. 12.

Öğretmenlerin Çalıştıkları Okulların Sahip Oldukları Spor Tesis Durumunun Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Tesis Durumu	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
Spor salonu	160	32.9	79	67.5	239	39.6
Açık basketbol	112	23.0	67	57.3	179	29.7
Açık voleybol	336	69.1	81	67.3	411	68.1
Futbol	150	30.8	48	41.0	198	32.8
Diğer	55	11.3	46	39.3	107	17.7
Toplam	813		321		1134	
$\chi^2: 42.607, \text{ sd: } 4, p < 0.05$						
	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.12'de Okulların spor tesisine sahip olmaları bakımından okul türü arasındaki farklılık istatistiki olarak anlamlı bulunması sonucu özel okulların resmi okullara oranla daha fazla tesise sahip oldukları görünse de, son derece yetersiz olduğu ilk bakışta anlaşılmaktadır. Özel liselerin de spor tesislerinin yetersiz olduğu ve bu okulların kuruluşunda önceden planlanmış ve inşa edilmiş binalarının olmayıp, okul mimarisine uygun olmayan ve sonradan kiralanan binalarda eğitim ve öğretim yapılmasının yanı sıra, spor tesislerinin eğitim

materyalı olarak ilk sıralarda görülmemesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Resmi liselerdeki spor tesisi yetersizliğinin nedeni ise; yeterli kaynağın aktarılmayışı ve okul binalarının yapımının planlanması aşamasında spor tesislerinin de birlikte planlanmayışı sonucu olduğu ileri sürülebilir.

Tablo 4. 13.

Öğretmenlerin Okul Dışında Spor Teşkilatında Yaptıkları Görev Şeklinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Görev Şekli	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
Yöneticilik	26	5.3	20	17.1	46	7.6
Antrenörlük / Danışmanlık	166	34.1	46	39.3	212	35.1
Hakemlik	119	24.5	26	22.2	145	24.0
Sporculuk	66	13.6	14	11.9	80	13.3
Hiçbiri	202	41.5	34	29.0	236	39.1
Toplam	579		140		719	
χ^2 : 21.789, sd.4, $p < 0.05$ n: 486 n: 117 N: 603						

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.13; beden eğitimi öğretmenlerinin okullarının dışında spor teşkilatında ne tür görevler yaptıklarına yöneliktir. Genelde öğretmenler % 39.1 ile en yüksek oranda spor teşkilatında "hiçbir" görev yapmadıkları; bu oran resmi liselerde % 41.5, özel liselerde ise % 29 düzeyindedir. Okul dışında "yöneticilik" yapanların oranı % 7.6, "antrenörlük/danışmanlık" yapanların oranı % 35.1, "hakemlik" yapanların oranı % 24 ve "aktif sporculuk" yapanların oranı ise % 13.3 düzeyindedir. Her iki okul türünde görev yapan öğretmenlerin ders dışı spor teşkilatında yaptıkları görevler arasındaki farklılık da istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Kanunu'nun 32. maddesi gereğince (Resmi Gazete, 1986) beden eğitimi öğretmenleri okullarının ve mesai saatlerinin dışında spor teşkilatında antrenörlük, uzmanlık, danışmanlık gibi görevlerde çalışabilirler hükmüne karşılık, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun hiçbir görev yapmaması; varolan insangücünün verimli kullanılmaması anlamına gelmektedir. Batı ülkelerinde öğretmenlerin okul dışında bu gibi görevlerde bulunmaları teşvik edilirken (Karaküçük, 1989) bu çalışmada elde edilen bulguların düşündürücü ve nedenlerinin araştırılması gerekir. Bu oranın özel

okullarda daha düşük düzeyde oluşu ise; bu okulların bir kısmında spor kulüplerinin bulunması ve öğretmenlerin bu kulüplerde faaliyetlerini sürdürüyor olmalarının yanısıra, özel okullarda çalışan öğretmenlerin ders dışında kendi okul spor faaliyetleriyle daha fazla ilgileniyor olmalarından ve ayrıca bu tür faaliyetlerle kendilerine özgü bir örgütsel kültür oluşturmalarından ileri geldiği söylenebilir.

2. Ders Dışı Okul Spor Faaliyetleriyle İlgili Bulgular ve Yorum

Bu bölümde; resmi ve özel genel liselerde çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi derslerine, ders dışı spor faaliyetlerinin gerekliliğine, öğrencilerin bu faaliyete katılabilme durumlarına, ders dışı spor faaliyetlerinin belirtilen amaçlara uygunluğu, ders dışı spor organizasyonlarının yapılış biçimine ve bu faaliyetlere katılan öğrencilerde psiko-motor, sosyal, ruhsal ve bilişsel alanlarda hangi amaçların kazandırılmaya özen gösterildiğine yönelik öğretmen görüşleriyle ilgili bulgular yorumlanmıştır. Yine bu bölümde; spor faaliyetlerine katılım ile akademik başarıya yönelik öğretmen görüşlerine, öğrenci seçiminde kullanılan ölçütlere, ders dışı spor faaliyetlerine öğrenci ve öğretmenlerin katılımını engelleyen faktörlerin neler olduğuna, okullararası yarışmalarda ve bu yarışmalara katılan öğrencilerin sorunlarına, öğrencilerin okul spor faaliyetlerine hangi ilgi düzeyinde katılmaları gerektiğine, ders geçme ve kredi sisteminin okul sporunu etkileme biçimine, beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışında okul spor takımı çalıştırma durumlarına ve hangi kategoride ve ne zamanları takım çalıştırdıkları ile takım başarılarına yönelik ders dışında yaptıkları faaliyetlerle ilgili 26 tablo yer almaktadır.

Alt Problem 3: *Beden eğitimi dersleri ve ders dışı okul spor faaliyetlerinin yapılış biçimine, yapılış amacına ve beklentilerine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir ve okul türü açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?*

Tablo 4.14' de genel olarak öğretmenlerin % 64'ü çocuk ve gencin hareket ihtiyacını karşılamada beden eğitimi ders saatlerini "yetersiz" bulmaktadırlar. Bu oran resmi liselerde % 66.1, özel liselerde ise % 55.6 olarak biraz daha düşük düzeydedir. Beden eğitimi derslerini "yeterli" bulanların oranı ise ülke genelinde % 20.7 gibi çok düşük bir düzeydedir. Resmi ve özel liselerde çalışan öğretmenlerin çocuk ve gençlerin hareket ihtiyaçlarını karşılamada beden eğitimi ders saatlerinin yeterli olup olmadığına yönelik görüşleri arasındaki farklılık istatistiki olarak da anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. 14.

Öğretmenlerin Çocuk ve Gencin Hareket İhtiyacını Karşılama Beden Eğitimi Ders Saatlerini Ne Oranda Yeterli Bulduklarına Yönelik Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Görüş	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
Yeterli	92	18.9	33	28.2	125	20.7
Biraz yeterli	73	15.0	19	16.2	92	15.3
Yetersiz	321	66.1	65	55.6	386	64.0
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 5.627		sd:2		p > 0.05	

Okullarımızda haftada iki saat olarak okutulan beden eğitimi dersleri (Resmi Gazete, 1992) çocuk ve gençlerin hareket ihtiyacını karşılamaktan çok uzak olduğu gibi, bu derslerin işleniş biçimi, konu içerikleri, haftalık ders çizelgelerine konulan yerlerin uygun olmayışı gibi nedenlerden dolayı öğretmenler bu ders saatlerini büyük çoğunlukla yetersiz buldukları görüşü benimsenebilir (Spor Şurası, 1990; Çamlıyer, 1992: 197; Koçyiğit ve Öztürk, 1992: 207). İstatistiki olarak farkın anlamlı olmayışı her iki okul türünde görev yapan öğretmenlerin düşündükleri sonucu çıkarılabilir. Ayrıca, beden eğitimi dersinin uygulama biçimi ve saat sayısı bakımından özel okul öğretmenlerinin şikayetçi olmaları da bizim için anlamlılık ifade etmektedir.

Tablo 4. 15.

Ders Dışı Sportif Faaliyetlerin Gerekliliğine Ne Oranda İnanışlarına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Öğretmen Görüşü	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
Oldukça fazla	449	92.4	104	88.9	555	91.7
Biraz	24	4.9	6	5.1	28	5.0
Çok az	13	2.7	7	6.0	20	3.3
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
Kolmogorov Simirnov: Gözlenen D: 0.034 < Beklenen D: 0.138						p > 0.05

Tablo 4.15'de öğretmenlerin toplam olarak % 91.7'si ders dışı sportif faaliyetlerin "gerekli" olduğuna inanmaktadır. Bu oran resmi liselerde % 92.4, özel

liselerde ise % 88.9 düzeyindedir. Ders dışı sportif faaliyetlerin gerekliliğine inanma bakımından resmi ve özel okullarda çalışan öğretmenler arasındaki görüş farklılıkları istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Genel eğitimin (Hesapçıoğlu, 1994: 343) ve beden eğitimi derslerinin devamı (MEB, 1990: 193) niteliğinde olan ders dışı sportif faaliyetlerin yapılması gerektiği konusunda bütün öğretmenlerin aynı fikirde oldukları görülmektedir. Aynı zamanda öğretmenlerin Tablo 14' deki beden eğitimi derslerinin yetersiz olduğunu bildirmeleri ve bu eksikliğin ders dışı spor faaliyetleriyle giderilmesi gerektiğine yönelik görüşleri de bu tablodaki bulguları destekler niteliktedir.

Tablo 4. 16.

Spora İlgili Duyan Her Öğrencinin Bu Faaliyetlere Ne Oranda Katılabildiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Kolmogorov Simirnov İki Örnek Testi

Öğretmen Görüşü	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
Çok Fazla	10	2.0	6	5.0	16	2.6
Fazla	72	14.8	33	28.2	105	17.4
Biraz	218	45.0	51	43.6	269	44.6
Az	107	22.0	21	18.0	128	21.2
Çok az	79	16.2	6	5.2	85	13.2
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
Kolmogorov Simirnov:	Gözlenen D > Beklenen D				$p < 0.05$	

Tablo 4.16' da resmi ve özel liselerde spora ilgi duyan öğrencilerin ders dışı zamanlarında bu faaliyetlere ne oranda katılabildiklerine veya başka bir anlatımla spor yapmak isteyen öğrencilerin bu isteklerini ne oranda gerçekleştirmekte olduklarına yönelik öğretmen görüşleri yer almaktadır.

Genel olarak bu isteğin "tamamıyla" karşılandığını belirten öğretmenlerin oranı % 2.6 gibi düşük bir düzeydedir. Bu isteğin "çok az" karşılandığını belirten öğretmenlerin oranı ise % 13.2' dir. Bu oran resmi liselerde % 16.2, özel liselerde de % 5.2 olarak daha düşük bir düzeyde bulunmuştur. Toplam olarak öğretmenlerin en yüksek % 44.6 oranıyla "biraz" karşılandığını belirtmişlerdir. Spora ilgi duyan öğrencilerin spora katılabilmeleri açısından iki okul türü arasında öğretmen görüşlerindeki farklılık istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Ders dışı eğitim faaliyetlerinde temel ilke, bu faaliyetlerin istekli bütün öğrencileri kapsayacak biçimde organize edilmesi ve fazla sayıda öğrenciye yönelik olmasıdır (Binbaşıoğlu, 1986: 28; MEB, 1990; Pehlivan, 1992: 249). İki okul türü arasındaki farklılığın istatistiki olarak anlamlı olması; ders dışında sportif faaliyetlere katılmak isteyen öğrencilerin bu isteklerinin yerine getirilmesinde öğretmen görüşlerinin birbirinden farklı olduğunu ifade etmektedir. Başka bir anlatımla, özel liselerde okuyan öğrencilerin ders dışı zamanlarında spor yapma isteklerine, resmi liselerdeki öğrencilere oranla daha fazla fırsat verildiği anlaşılmaktadır. Bu duruma okullardaki beden eğitimi öğretmenlerinin sayısı, spor saha, salon, araç ve gereç olanaklarının yanı sıra, özel liselerde ders dışı spor faaliyetlerine okul yönetimi ve öğrenci velilerinin daha sıcak bakmalarının neden olduğu düşünülebilir.

Tablo 4. 17.

Ülke Geneline Okul Spor Faaliyetlerinin Genel Eğitimin ve Sporun Amaçlarına Ne Oranda Uygun Yapıldığına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Öğretmen Görüşü	Resmi Lise		Özel Lise		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Fazlasıyla uygun	28	5.7	23	19.7	51	8.4
Biraz uygun	83	17.1	30	25.6	113	18.7
Çok az uygun	137	28.2	40	34.2	177	29.3
Hiç uygun değil	238	49.0	24	20.5	263	43.6
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 43.954		Sd: 3		p < 0.05	

Tablo 4.17'de beden eğitimi öğretmenlerinin ülke genelinde yapılan ders dışı okul spor faaliyetlerinin, genel eğitimin ve sporun genel amaçlarına ne oranda uygun yapıldığına yönelik görüşleriyle ilgili bulgular yer almaktadır.

Genel toplam olarak öğretmenlerin % 43.6'sı sportif faaliyetlerin genel eğitimin ve sporun amaçlarını gerçekleştirmeye "uygun yapılmadığını", % 29.3'ü "çok az uygun" olarak yapıldığını, % 18.7' si de "biraz uygun" yapıldığını ifade etmişlerdir. Okul spor faaliyetlerinin belirlenen amaca "uygun" bir biçimde yapıldığını belirten öğretmenlerin oranı ise % 8.4 gibi çok düşük bir düzeydedir. Amaca "uygun yapıldığını" belirten öğretmenlerin oranı resmi liselerde % 5.7, özel liselerde % 19.7 olarak daha yüksek oranda bulunmuştur. En yüksek oranlarla

resmi liselerdeki öğretmenlerin % 49'u "hiç uygun olmadığı" yönünde görüş belirtirken, özel liselerde ise bu oran % 34.2 ile "çok az uygun" biçimde yapıldığı yönündedir. Okul spor faaliyetlerinin genel eğitimin ve sporun amaçlarına uygun biçimde yapılıp yapılmadığına yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık da istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

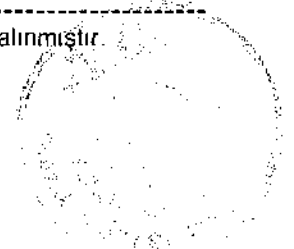
Özel liselerde çalışan öğretmenlerin ders dışı okul spor faaliyetlerinin genel eğitimin ve sporun genel amaçlarını gerçekleştirmede, resmi lisedeki öğretmenlere oranla daha fazla oranda uygun olarak yapıldığını bildirmiş olmalarına rağmen, her iki okul türünde de genel anlamda bu oran çok düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, her iki okul türünde öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark anlamlı bulunmuş olsa da yüzde dağılımlarına baktığımızda okul spor faaliyetlerinin genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirecek biçimde yapılmadığı yönündeki görüş ağır basmaktadır.

Tablo 4. 18.

Okul Spor Faaliyetlerinin Ülke Geneline Hangi Amaçlara Yönelik Yapıldığına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Öğretmen Görüşleri	Resmi Lise n	%	Özel Lise n	%	Toplam N	%
1. Spor yapma alışkanlığı kazandırmak	351	72.2	74	63.2	425	70.5
2. Çocuğun hareket ve oyun ihtiyacını gidermek	194	39.9	33	28.2	227	37.6
3. Boş zamanı değerlendirmek	162	33.3	47	40.2	209	34.6
4. Genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek	159	32.7	42	35.9	201	33.3
5. Reklam, derece, ödül, doyum sağlamak	141	29.0	51	43.6	192	31.8
6. Elit sporcu yetiştirmek	145	29.8	29	24.8	174	28.8
7. Alt yapı oluşturmak	135	27.7	38	32.4	173	28.7
8. Egzersiz ücreti alabilmek, maddi kazanç sağlamak	103	21.2	22	18.8	125	20.7
9. Diğer	16	3.3	5	4.3	21	3.5
Toplam	1406		342		1748	
χ^2 : 14.365, sd: 8, $p > 0.05$ n: 486 n: 117 N: 603						

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486 ve n: 117, N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.18'de ders dışı okul spor faaliyetlerinin ülke genelinde hangi amaçlara yönelik yapıldığına yönelik öğretmen görüşlerinin derecelendirilmiş dağılımı bulunmaktadır. Her iki grup öğretmenlerin toplam % 70'i birinci sırada öğrencilere "spor yapma alışkanlığı kazandırma" olarak görüş belirtmişlerdir. Resmi liselerdeki öğretmenler ikinci sırada % 39.9 oranıyla "çocuğun hareket ve oyun ihtiyacını gidermek" olarak belirtmiş olmalarına karşılık, özel liselerde ikinci sırada % 43.6 oranıyla "reklam, derece, ödül almak ve doyum sağlamak" olduğu bulunmuştur. Her iki okul türünde de üçüncü sırada "boş zamanları değerlendirmek", dördüncü sırada da "genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek" yer almaktadır. Beden eğitimi öğretmenleri bu faaliyetleri % 20.7 oranıyla "egzersiz ücreti alabilmek, maddi kazanç sağlamak" amacıyla yapıldığı görüşüne sekizinci sırada yer vermiştir. Beden eğitimi öğretmenleri "diğer" bölümünde % 3.5 oranıyla; "mecburiyetten", "okul yönetimiyle iyi geçinmek", "yasak savmak", "okul disiplinini sağlamak" ve "eğitim dışı amaçların" bulunduğunu bildirmişlerdir. Her iki okul türünde görev yapan öğretmenlerin ders dışı okul spor faaliyetlerinin ülke genelinde hangi amaçlara yönelik yapıldığına yönelik görüşleri arasındaki farklılık ise istatistik olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.18' de her iki okul türünde görev yapan öğretmenlerin ders dışı okul sporunun performansına yönelik olarak değil, genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede birer araç olduğuna, çocuk ve gencin hem şimdi ve hem de ileri yaşlarda iyi alışkanlıklar edinmesine yönelik yapılması gerektiğine inandıkları, özel liselerdeki öğretmenlerin biraz okullarını tanıtıcı, kendilerini ön plana çıkartıcı, doyuma ulaştırıcı biçimindeki faaliyetlere daha yatkın olduğu görülse de, bütün öğretmenlerin eğitim bilimleri doğrultusunda bir inanca sahip oldukları anlaşılmaktadır. Beden eğitimi öğretmenleri ders dışı spor faaliyetlerini kendilerine maddi kazanç sağlama aracı olarak görmeyip, yaptıkları işi severek, inanarak ve mesleklerine olan inancı pekiştirmek amacıyla ders dışı spor faaliyetlerini organize ettiklerini ve yürüttükleri yargısına varabiliriz.

Alt Problem 4: *Ders dışı okul spor faaliyetlerinin eğitimsel açıdan organizasyon türüne ve öğrenci başarısını nasıl etkilediğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?*

Tablo 4.19'da beden eğitimi öğretmenlerinin % 59.5'i çocuk ve gençliğin genel eğitiminde hem "yarışma" ve hem de "şenlik, turnuva ve şölen" biçimindeki spor organizasyonlarının daha etkili olduğu görüşündedirler. Sadece "yarışmalar" biçimindeki spor organizasyonlarının gençlik eğitiminde yararlanılabileceğini

belirten öğretmenlerin oranı toplam olarak % 15.9 düzeyindedir. Her iki grup öğretmenlerin görüşleri arasındaki farklılık da istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. 19.

Gençlik Eğitiminde Hangi Tür Spor Organizasyonlarının Daha Etkili Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Organizasyon Türü	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
Yarışmalar	72	14.8	24	20.5	96	15.9
Şenlik, turnuva, şölen	125	25.7	23	19.7	148	24.6
Her ikisi	289	59.5	70	59.8	359	59.5
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 3.337		sd: 2		p > 0.05	

Genel eğitimde spordan yararlanmak amacıyla ilk ve ortaöğretim kurumlarında sonu Türkiye Birinciliği'ne varan okullararası spor yarışmalarının yapılması, okul sporundan tek amacın yarış kazanmak, şampiyon olmak gibi düşünceleri ön plana çıkarmaktadır. Çocuk ve gencin eğitiminde rakibe karşı yarışmanın eğitsel bir değeri vardır (Orhun, 1990). Ancak, tek amaç olmamalıdır. Okullararası öğrenci iletişimini sağlamak ve öğrencileri bu gibi faaliyetler içerisine katmanın tek yolu da yarış düzenlemek olmasa gerek. Bu nedenle, öğretmenlerin hem yarışmalar biçiminde ve hem de spor şenlikleri biçimindeki organizasyonların gençlik eğitiminde daha etkili olacağı yönündeki görüş birlikleri, öğretmenlerin okullarında birer antrenör değil, eğitim görevlisi bilincine sahip olduklarının göstergesi olduğu inancındayız.

Tablo 4.20'de araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin toplam % 75.2'si spor faaliyetlerinin öğrencilerin "akademik başarılarını artırdığı", % 16.2'si "etkilemediği" ve % 8.6'sı da "başarıyı düşürdüğü" yönünde görüş belirtmişlerdir. Resmi liselerde çalışan öğretmenlerin % 77.5'i öğrencilerin akademik başarılarını artırmada etkili olduğunu savunurken, bu oran özel liselerde % 65.8 ile biraz daha düşük düzeydedir. Cinsiyet açısından; kadın öğretmenlerin % 10.2'si sportif faaliyetlerin başarıyı düşürdüğünü savunarak, erkeklere oranla yüksek bir düzeyi oluşturmaktadır. Hizmet yılı bakımından ise, hizmet yılı 11-15 yıl arası olanların % 80.4'ü en yüksek oranla "başarıyı artırdığı" yönünde görüş bildirmişlerdir. Hizmet yılı 21 ve üstü olan öğretmenlerin % 60.6 oranıyla başarıyı artırdığı yönünde görüş

bildirmelerine rağmen, diğer hizmet yıllarına oranla en düşük düzeyi oluşturmaktadır.

Okul spor faaliyetlerine katılımın öğrencilerin akademik başarılarını hangi yönde etkilediğine yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık okul türü, cinsiyet ve hizmet yılları bakımından istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 4. 20.

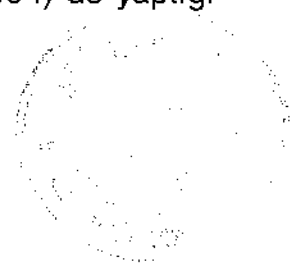
Sportif Faaliyetlerin Öğrencilerin Akademik Başarısını Hangi Yönde Etkilediğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Cinsiyet ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi (*)

Değişkenler	Başarıyı Art.		Etkilememekte		Başarıyı Düş.		Toplam		İstatistik
	n	%	n	%	n	%	N	%	χ^2 - testi
Okul Türü									
Resmi	371	77.5	71	14.8	37	7.7	479	100.0	χ^2 : 6.762, sd: 2 $p < 0.05$
Özel	75	65.8	25	21.9	14	12.3	114	100.0	
Cinsiyet									
Erkek	326	78.4	57	13.7	33	7.9	416	100.0	χ^2 : 7.891, sd: 2 $p < 0.05$
Kadın	120	67.8	39	22.0	18	10.2	177	100.0	
Hizmet Yılı									
5 yıldan az	73	73.7	20	20.2	6	6.1	99	100.0	χ^2 : 20.814, sd: 8 $p < 0.05$
6-10 yıl	112	78.9	23	16.2	7	4.9	142	100.0	
11-15 "	135	80.4	21	12.5	12	7.1	168	100.0	
16-20 "	69	76.7	11	12.2	10	11.1	90	100.0	
21 yıl ve üstü	57	60.6	21	22.4	16	17.0	94	100.0	
Toplam	446	75.2	96	16.2	51	8.6	593	100.0	

(*) Toplam 10 denek bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.20'de genel anlamda ders dışı sosyal etkinliklerin öğrencilerin okul başarılarını olumlu yönde etkilediği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Ancak, bu durum bazı araştırmacılar tarafından desteklenmemektedir. Bizim çalışmamızda okul spor faaliyetlerine katılan öğrencilerin akademik başarılarının artacağı yönündeki görüşün ağır basması, beden eğitimi öğretmenlerinin beklentilerinin bu yönde olmasıyla birlikte, yaygın gözlemleri sonucu bu yargıya vardıkları düşüncesindeyiz. Gündüz ve arkadaşlarının (1992: 229) çalışmasında beden eğitimi öğretmenleri sportif faaliyetlerin akademik başarıyı artıracak görüşüne ikinci sırada yer verdiklerini bulmuştur. Buna rağmen Gökmen' (1994) de yaptığı

(*) Toplam 10 denek bu soruya cevap vermemiştir.

araştırmasında, sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan öğrencilerin karşılaştırılması sonucu; katılanların lehine akademik başarılarında anlamlı bir farklılığın olduğunu bulmuştur. Diğer taraftan Özcanoglu (1993) ise ders dışında sportif faaliyetlere katılan öğrencilerin akademik başarılarında bir artışın olmadığını yaptığı çalışmada belirtmektedir. Bu araştırma bulgularına dayanarak sportif faaliyetlere katılan öğrencinin akademik başarılarında gerçek anlamda bir artışın olup olmadığı, konuyla ilgili kapsamlı alan araştırmalarının yapılması gerektiği görüşündeyiz.

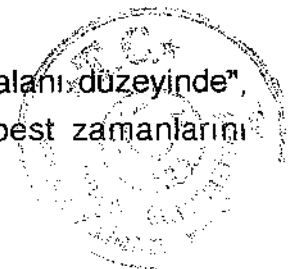
Tablo 4. 21.

Öğrencilerin Okul Spor Faaliyetlerine Hangi İlgi Düzeyinde Katılmaları Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Cinsiyet Yerleşim Yeri ve Bitirilen Yükseköğretim Kurumlarına Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Değişkenler	Özel İlgi Alanı		Performans		Serbest Zaman		Toplam		İstatistik χ^2 - testi
	n	%	n	%	n	%	N	%	
Okul Türü									
Resmi	174	35.8	175	36.0	137	28.2	486	100.0	χ^2 : 1.245, sd: 2 p > 0.05
Özel	45	38.5	45	38.5	27	23.0	117	100.0	
Cinsiyet									
Erkek	146	34.3	158	37.1	122	28.6	426	100.0	χ^2 : 2.927, sd: 2 p > 0.05
Kadın	73	41.2	62	35.0	42	23.8	117	100.0	
Yerleşim Yeri									
İl	134	37.2	132	36.7	94	26.1	360	100.0	χ^2 : 0.597, sd: 2 p > 0.05
İlçe	85	35.0	88	36.2	70	28.8	243	100.0	
Bitirilen Yükseköğretim Kurumu									
Eğt. Enst.	98	34.6	107	37.8	78	27.6	283	100.0	χ^2 : 3.075, sd: 6 p > 0.05
Eğt. Fak.	91	39.2	79	34.0	62	26.8	232	100.0	
Spor Akdm.	21	32.3	24	36.9	20	30.6	65	100.0	
Eğt. Yüksok.	9	39.1	10	43.5	4	17.5	23	100.0	
Toplam	219	36.3	220	36.5	164	27.2	603	100.0	

Tablo 4.21'de beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencilerin okul spor faaliyetlerine hangi ilgi düzeyinde katılmaları gerektiğine yönelik görüşlerinin okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri ve bitirilen yükseköğretim kurumuna göre dağılımı verilmiştir.

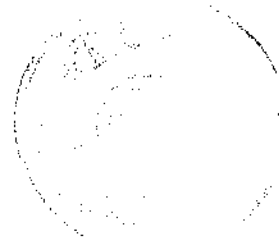
Bu tabloda toplam olarak öğretmenlerin % 36.3'ü "özel ilgi alanı düzeyinde", % 36.5'i "performans sporu düzeyinde" ve % 27.2'si de "serbest zamanlarını

değerlendirme düzeyinde" öğretmenlerin okul spor faaliyetlerine katılmaları gerektiğini bildirmişlerdir. Bağımsız değişkenler açısından baktığımızda en yüksek oranla okul türü bakımından resmi liselerde çalışan öğretmenlerin % 36'ı "performans sporu düzeyinde", özel liselerde ise % 38.5 ile "özel ilgi alanı düzeyinde" ve "performans düzeyinde" olduğu bulunmuştur. Cinsiyet açısından, kadın öğretmenlerin % 41.2'si "özel ilgi alanı düzeyinde" olması gerektiğini belirtmelerine rağmen, erkek öğretmenlerin en yüksek oranla % 37.1 ile "performans sporu düzeyinde" olmasını bildirmişlerdir. Yerleşim yeri açısından incelendiğinde de en yüksek oranla il merkezinde çalışan öğretmenlerin % 37.2'si ile "özel ilgi alanı düzeyinde", ilçe merkezlerinde çalışanların ise % 36.2 ile "performans sporu düzeyinde" katılmaları gerektiği görüşünde oldukları görülmektedir. Bitirilen yükseköğretim kurumu bakımından ise yine en yüksek oranla Eğitim Enstitüsü mezunlarının % 30.8, Spor Akademisi mezunlarının % 36.9 ve Eğitim Yüksekokulu mezunlarının da % 43.5' i "performans sporu düzeyinde", Eğitim Fakültesi mezunlarının da % 39.2'si "özel ilgi alanı düzeyinde" spora katılmaları gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencilerin okul spor faaliyetlerine hangi ilgi düzeyinde katılmaları gerektiğine yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri ve bitirilen yükseköğretim kurumu bakımından istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Değişkenler arası farklılığın istatistiki olarak anlamlı olmamasına rağmen, özel okullarda çalışan öğretmenlerin "performans sporu" düzeyinde olmasını daha fazla oranda istemeleri, çalıştıkları okulların spor yarışmaları aracılığıyla tanıtımlarının yapılması isteğinden kaynaklanıyor olabileceği, erkek öğretmenlerin "performans sporundan", kadın öğretmenlerin ise "özel ilgi alanı düzeyinde" yapılmasından yana olmaları, cinsiyetlerin doğal iç duygularıyla ilişkili olabileceği; yani, kadınların daha sevecen, yumuşak ve şefkatli olmalarından kaynaklandığı düşüncesindeyiz. Eğitim Yüksekokulu mezunu öğretmenlerin performans sporu düzeyinde bir katılımdan yana olmaları; öğretmen yetiştiren bu okulların (bu okullar artık kapatıldı) öğretim programlarında sporun sadece bir yarışma ve kazanma olduğu bilgi ve anlayışının verildiğinden, sporun birleştirici, sevgi ve hoşgörüyü artırdığı, çocuğun kişilik gelişimine yardımcı olduğu, onun sosyalleşmesine aracılık ettiği yönündeki bilgi ve uygulamaların bu okullarda verilmediğinden kaynaklandığı sonucuna varabiliriz.

Alt Problem 5: Ders dışı okul spor faaliyetleri aracılığıyla psikomotor, sosyal, duyuşsal ve bilişsel alanda öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4. 22.

Okul Spor Faaliyetlerinde Psikomotor Alanda Öğrencilere Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Öğretmenlerin Özen Gösterdiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Amaçlar	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Beceri kazandırmak	375	77.2	76	64.9	451	74.8
2. Temel motorsal özellikleri geliştirmek (kuvvet, sürat, esneklik, çabukluk v.b)	364	74.9	86	73.5	450	74.6
3. Solunum ve dolaşım sistemini geliştirmek	112	23.0	27	23.0	139	23.0
4. Ritim duygusu geliştirmek	54	11.1	34	29.0	88	14.6
5. Fiziki mükemmellik	47	9.6	11	9.4	58	9.6
Toplam	952		234		1186	
χ^2 : 22.142, sd: 4, p < 0.05	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.22'de beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı okul spor faaliyetlerine katılan öğrencilerde **psikomotor** alanda hangi amaçların kazandırılmasına özen gösterdiklerine yönelik bulgular yer almaktadır. Bu tabloda resmi lisede görev yapan öğretmenler birinci sırada % 77.2 oranıyla öğrencilere "beceri kazandırmayı" amaç edinirken, bu amaç özel liselerde % 64.9 oranıyla ikinci sırada yer almaktadır. Özel liselerde birinci sırada ise % 73.5 oranıyla öğrencilerde "kuvvet, sürat, esneklik, çabukluk v. b gibi temel motorsal özellikleri geliştirmek" yer almaktadır. Öğrencilerde "fiziki mükemmellik elde etmek" gibi bir amacın her iki grupta da son sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Her iki okul türünde görev yapan öğretmenlerin psikomotor alanda özen gösterdikleri amaçlara yönelik görüşleri arasındaki farkın da istatistiki olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

Sportif faaliyetlerdeki amaçlar ağırlıklı olarak psikomotor alana yönelik olmaktadır (MEB, 1988). Çocuk ve genç bir bütün olarak düşünüldüğünde sadece beceri kazandırmak değil, aynı zamanda onların temel motorsal özelliklerinin

geliştirilmesi, solunum ve dolaşım sistemi ile ritm duygusunun geliştirilmesi de aynı derecede önemli amaçlar arasındadır. Birey bir bütün olarak ele alındığında okullarda genellikle çocuk ve gençlere sadece bir spor dalında beceri kazandırmak temel amaç olarak düşünülmesi, temel eğitim çağındaki çocuk ve gençlerin eksik bir yönlendirme olacağı düşüncesindeyiz. Diğer taraftan, her iki okul türünde de öğretmenlerin sadece fiziksel bir mükemmellik elde etmeye yönelik faaliyetlerden uzak durmaları da sevindirici bir durum olarak değerlendirilebilir. Çünkü, günümüzde okul sporuna yönelik model arayışlarının başında Hartman'ın (1993) da belirttiği gibi "Bedensel Deneyim Olarak Spor Öğretimi" modeli gelmektedir. Bu modele göre; çocuğun kendi bedenini tanıma, yeniden keşfetme, bedeninin tepkilerini duyumsamayı algılamak ve doğadan faydalanabilmek için bedenini kullanma gibi unsurlar esas alınmaktadır ki bu anlayış günümüzde diğer "spor türü", "toplumsal eylem", "açık hareket" ve "sağlık eğitimi" modellerine göre fazlasıyla kabul görmektedir.

Tablo 4. 23.

Öğretmenlerin Okul Spor Faaliyetlerinde Öğrencilere Sosyal Alanda Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Özen Gösterdiklerine Yönelik Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Amaçlar	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Yardım sever, dürüst ve ahlaklı biri olmak	469	96.5	58	49.5	527	87.4
2. Demokratik tutum geliştirmek	222	45.6	24	20.5	246	40.8
3. Toplumsal kurallara uymak	169	34.7	51	35.0	210	34.8
4. Haklara ve hukuka saygılı olmak	121	24.9	28	23.9	149	24.7
5. Disiplinli olmak	128	26.3	40	34.2	168	27.8
6. Kendini beğenme, kabul görme, tanınma isteğini doyurmak	14	2.9	7	6.0	21	17.9
7. Temel sosyo-kültürel değerleri kazandırmak	84	17.3	22	18.8	106	17.6
8. Lidere uyma ve liderlik özelliği göstermek	54	11.1	17	14.5	71	11.7
Toplam	1261		237		1498	
χ^2 : 42.682, sd: 7, p < 0.05	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdelere; n: 486, n: 117, N: 603 üzerinden alınmıştır.

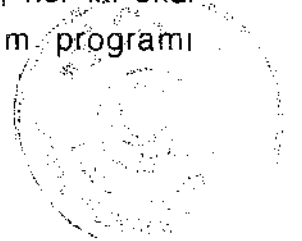

Tablo 4.23' de genel olarak öğretmenlerin birinci sırada % 87.4'ü **sosyal** alanda öğrencilere "yardımsever, dürüst ve ahlaklı biri olmak" yolunda davranışlar edinmesine özen gösterdiklerini bildirmişlerdir. Bu oran resmi liselerde % 96.5, özel liselerde ise % 49.5 düzeyindedir. Resmi liselerde ikinci sırada % 45.6 oranıyla "demokratik tutum geliştirmek" yer alırken, özel liselerde % 35 oranıyla "toplumsal kurallara uyma" bu sırada yer almaktadır. Son sıralarda ise; "kendini beğenme, kabul görme ve tanınma isteği" (% 17.9), "temel sosyo-kültürel değerleri kazandırmak" (% 17.6), "lidere uyma ve liderlik özelliği göstermek" (% 11.7) amacı yer almaktadır. Her iki grup öğretmenlerin sosyal alanda özen gösterdikleri amaçlar arasındaki farklılık da istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Resmi liselerde, sosyal alanda "yardım sever, dürüst ve ahlaklı biri olma" hemen hemen bütün öğretmenler tarafından birinci sırada ağırlıklı olarak hedef alınması ve diğer amaçların ağırlıklarının bu oranda olmadığı görülmüştür, bu okullarda ders içi ve ders dışı spor faaliyetlerinin tek boyutlu, eğitim programlarının zengin içeriğe ve uygulama yöntemine sahip olmadığı da göstergesi olduğu düşüncesindeyiz. Özel liselerdeki öğretmenlerin sosyal alandaki amaçları, resmi liselere oranla öğrenciyi bir bütün olarak ele alarak gerçekleştirmeye çalışmaları, spor faaliyetlerinin bu okullarda daha canlı, neşeli, fonksiyonel ve öğrencinin ilgi ve istekleri doğrultusunda yürütüldüğü savunulabilir.

Tablo 4.24' de ders dışı okul spor faaliyetlerinde öğretmenler **ruhsal** alanda % 78.1 oranıyla birinci sırada "kendine güven, cesaret ve kişilik gelişimi sağlamak" amacının gerçekleşmesine özen gösterdiklerini bildirmişlerdir. Bu oran resmi liselerde % 77.7, özel liselerde ise % 79.5 olarak birbirine çok yakın seviyede bulunmuştur. Her iki okul türünde ikinci sırada toplam olarak % 31.6 oranıyla "yardımlaşma, işbirliği duygu ve becerisi geliştirmek" gelmektedir. Resmi liselerde üçüncü sırada % 24.5 oranıyla "insan, vatan ve ulus sevgisi" gelirken, özel liselerde bu sırayı %18.8 oranıyla "sportmence bir davranış kazandırma" almaktadır. Her iki grupta da "kendi kendine yetebilme" amacı % 4.3 oranıyla son sırada yer almaktadır. Ruhsal alandaki amaçlara yönelik her iki gruptaki beden eğitimi öğretmenin görüşleri arasındaki farklılık istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Ders dışı okul spor faaliyetleri aracılığıyla öğrencilere ruhsal alanda kazandırılmak istenen amaçlar, her iki okul türünde yüzde oranları farklı da olsa öncelik sıralaması olarak aynı doğrultudadır. Bu durumun nedeni; her iki okul türünde bulunan öğretmenler aynı kaynaktan ve aynı eğitim programı

doğrultusunda yetişmiş olmasının etkili olduğu düşüncesindeyiz. Ancak, amaçların önem derecesine göre sıralanması, bazı amaçların hissedilir derecede ağırlık kazanması, öğrencinin ruhsal açıdan eğitim bütünlüğünün bozulmasına neden olabileceği görüşü savunulabilir.

Tablo 4. 24.

Okul Spor Faaliyetlerinde Duyusal Alanda Öğrencilere Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Özen Gösterdiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Amaçlar	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Kendine güven, cesaret ve kişilik gelişimi sağlamak	378	77.7	93	79.5	471	78.1
2. Yardımlaşma, işbirliği duygu ve becerisi geliştirmek	140	28.8	51	43.6	191	31.6
3. İnsan, vatan ve ulus sevgisi geliştirmek	119	24.5	17	14.5	136	22.5
4. "Sportmenlik" kazandırmak	95	19.5	22	18.8	117	19.4
5. Hoş görülü, sevecen ve anlayışlı bir tutum geliştirmek	80	16.5	16	13.6	96	15.9
6. Yarışma ruhu ve mücadele azmi kazandırmak	67	13.8	21	18.0	88	14.6
7. Başarı ve başarısızlığa karşı olumlu tutum geliştirmek	67	13.8	7	6.0	74	12.3
8. Kendi kendine yetebilmek	19	3.9	7	6.0	26	4.3
Toplam	965		234		1199	
χ^2 : 17.822, sd: 7, p < 0.05	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.25' de genel toplam olarak öğretmenler ders dışı sportif faaliyetlerde **bilişsel** alanda birinci sırada % 51.7 oranıyla "çocuk ve gencin sağlığını koruma, onları kötü alışkanlıklardan uzak tutmak" amacına yönelik davranış alışkanlıkları edinmelerine özen göstermektedirler. İkinci sırada % 42.6 oranıyla "yaratıcı özellikleri geliştirmek", üçüncü sırada da % 30.2 oranıyla "eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verebilme becerisi geliştirmek" yer almaktadır. Bu sıralama her iki grup öğretmenler arasında farklılık göstermektedir. "Çocuk ve gençte konular arası bağlantı kurabilme, karşılaştırma yapabilmek" amacı her iki grupta da son sırada yer almaktadır. İki grup öğretmenlerin öğrencilere

kazandırmak istedikleri bilişsel alan amaçlarındaki görüş farklılıkları da istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 4. 25.

Okul Spor Faaliyetlerinde Bilişsel Alanda Öğrencilere Hangi Amaçların Kazandırılıp Geliştirilmesine Özen Gösterdiklerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Amaçlar	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Sağlığını koruma, kötü alışkanlıklardan uzak durmak	259	53.3	53	45.3	312	51.7
2. Yaratıcı özelliklerini kullanmak	202	41.5	55	47.0	257	42.6
3. Eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verebilmek	142	29.2	40	34.2	182	30.2
4. Çevreye uyma, toplumsal kuralları öğrenmek	156	32.0	23	19.6	179	29.7
5. Kendi gücünü bilme ve kullanabilmek	99	20.4	49	41.8	148	24.5
6. Konular arası bağlantı kurabilme, karşılaştırma yapabilmek	89	18.3	13	11.1	102	16.9
Toplam	957		233		1190	
χ^2 : 27.716, sd: 5, $p < 0.05$	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Resmi ve özel okullardaki beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı sportif faaliyetlerde öğrencilere kazandırmak istedikleri bilişsel amaçlara yönelik görüşlerinde paralellik olmaması ve görüş farklılıklarının istatistiki olarak anlamlı olması, resmi liselerde daha geleneksel bir anlayışın hakim olduğunu, özel liselerde ise bu geleneksel anlayışın bir adım ötesine geçildiğini, daha eğitsel ve çağdaş bir yaklaşımın hakim olmaya çalışıldığı biçiminde yorumlayabiliriz.

Alt Problem 6: Resmi ve özel okullardaki spor takımları nasıl oluşturulmaktadır ve bu faaliyetlere öğrenci ve öğretmen katılımını engelleyen faktörler nelerdir? Okul türü bakımından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4. 26.

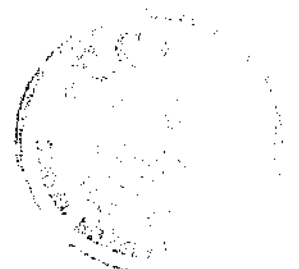
Öğretmenlerin Okul Spor Takımları Oluştururken Öncelikli Olarak Hangi Ölçütlere Özen Gösterdiklerinin Okul türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Ölçütler	Resmî Lise n %	Özel Lise n %	Toplam N %
1. İsteklilerin katılımına	416 85.6	104 88.8	520 86.2
2. Tecrübелilerin katılımına	283 58.2	56 47.8	339 56.2
3. Başarılıların katılımına	252 51.2	70 59.8	322 53.4
4. Fazla öğrencinin katılımına	243 50.0	69 58.9	312 51.7
5. Problemlilerin katılımına	95 19.5	27 23.0	122 20.2
6. Öğretmenlerin önerilerine	60 12.3	24 20.5	84 13.9
7. Velilerin isteklerine	37 7.6	10 8.5	47 7.8
Toplam	1386	360	1746
χ^2 : 7.705, sd: 6, p > 0.05	n: 486	n: 117	N: 603

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.26' de genel olarak öğretmenler ders dışı okul spor faaliyetlerinde ve okul spor takımlarında oynatacakları sporcu öğrencileri % 86.2 oranıyla birinci sırada "istekli öğrenciler" arasından seçim yaparak oluşturduklarını bildirmişlerdir. Resmi liselerdeki öğretmenler % 58.2 oranıyla ikinci sırada "tecrübeli öğrencilerin katılımından" oluşturduklarını belirtirken, özel liselerde bu sıra "başarılı öğrencilerin katılımıyla" oluşturulduğu yönündedir. Resmi ve özel liselerdeki öğretmenlerin okul spor takımı oluştururken temel aldıkları ölçütler arasındaki fark istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Bu bulgular ışığında her iki okul türünde de yarışmalarda başarılı olmanın ön plana çıktığı, bu durumun özel liselerde daha belirgin olduğu biçimindedir. Bunun nedeni ise; özel liselerin spor yarışmaları aracılığıyla okullarının tanıtımının yapılmasına özen göstermelerinden dolayı kaynaklandığı görüşü benimsenmektedir. Eğitimin devamı niteliğinde olması gereken ders dışı okul spor faaliyetlerine öğrenci katılımı ve seçimi, spor yarışmalarında başarılı olabilmek esas alınarak yapılması ve okullarda sportif faaliyetlerin problemlili öğrencilerin sorunlarını çözmede araç olarak kullanılmasına son sıralarda yer veriliyor olması, bu faaliyetlerinin uygulamasının eğitsel ilkelere ve eğitimin genel amaçlarına hizmet etmekten uzak olduğu biçiminde düşünülebilir.

Tablo 4. 27.

**Okul Spor Faaliyetlerine Öğrenci Katılımını Engelleyen Faktörlere Yönelik
Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Sıralaması ve Ki-Kare Testi (*)**

Faktörler	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Öğretmenlerin isteksizliği	442	90.9	100	94.0	552	91.5
2. Başarısız olma korkusu	311	63.9	75	64.1	386	64.0
3. Araç, gereç, salon yetersizliği	225	46.3	47	40.1	272	45.1
4. Ders yükünün fazlalığı	173	35.6	73	62.4	246	40.8
5. Velilerin ilgisizliği	158	32.5	31	26.5	189	31.3
6. Üniversiteye hazırlık kursları	143	29.4	41	35.0	184	30.5
7. Okul yönetiminin ilgisizliği	134	27.5	17	14.5	151	25.0
8. Başarısının ödüllendirilmemesi	87	17.9	6	5.1	93	15.4
9. Okulun spor kültürünün eksikliği	66	13.6	17	14.5	83	13.4
Toplam	1739		417		2156	
χ^2 : 36.571, sd: 8, p < 0.05	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.27' de ders dışı okul spor faaliyetlerine öğrenci katılımını engelleyen faktörlerin başında her iki grup öğretmenler için "öğretmenlerin isteksizliği" gösterilmiştir (% 91.5). Yine, her iki grup için ikinci sırada "öğrencilerin başarısız olma korkusu" (% 64.0) yer almaktadır. Resmi liselerde üçüncü sırada "araç, gereç ve salon yetersizliği" faktörü yer alırken (% 46.3), özel liselerde bu sırada "öğrencilerin ders yüklerinin fazlalığı" faktörü gelmektedir (% 62.4). Her iki okul türünde de ders dışı okul spor faaliyetlerine öğrenci katılımını engelleyen faktörlerden "üniversiteye hazırlık kursları" altıncı (% 30.5), "okul yönetiminin ilgisizliği" yedinci sırada yer almaktadır (% 25.0). Bu oran resmi liselerde % 27.5 iken, özel liselerde % 14.5 oranıyla daha düşük bir düzeydedir. "Öğrenci başarısının ödüllendirilmemesi" ve "okulun spor kültürünün eksikliği" her iki okul türünde de son sıralarda yer almaktadır (% 13.4). Her iki gruptaki öğretmenlerin görüşleri arasındaki farklılık ise istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 4.27'deki bulgulara göre, ders dışı okul spor faaliyetlerine öğrenci katılımını engelleyen faktörlerin başında araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakın bir bölümünün "öğretmenlerin bu konuda isteksiz davranışlarının neden olduğunu" bildirmeleri, bu faaliyetlerin amaca uygun biçimde yapılmasında, öğretmen faktörünün ne derece önemli olduğunu ortaya koyması

açısından önemlidir. Öğretmenlerin motive edilmesi, meslekleriyle ilgili işlerle ilgilenmeleri onların başarı oranını artıracak düşüncesindeyiz. Özel okulların da spor araç, gereç ve salon sorununu çözmemiş olması, bu konuda resmi liselerden daha iyi bir düzeyde olmadığı görünümündedir. Özel liselerde "öğrencilerin ders yüklerinin fazlalığı" ve "üniversiteye hazırlık kurslarının" resmi liselere göre daha farklı oranda olmasının gerekçe gösterilmesi, eğitimde hedefin sadece üniversiteye girmek olduğu biçiminde öğrencilerin yönlendirildiği ve bu konuda odaklaşıldığı görüşünü desteklemektedir.

Tablo 4. 28.

Okul Spor Faaliyetlerine Öğretmenlerin Katılımını Engelleyen Faktörlere Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Faktörler	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Araç, gereç ve tesis yetersizliği	324	66.6	60	51.3	384	63.7
2. Ders yükünün fazlalığı	213	43.8	63	53.8	276	45.7
3. Okul yönetiminin ilgisizliği	163	33.5	39	33.9	202	33.4
4. Spor kültürü yetersizliği	173	35.6	22	18.8	195	32.3
5. Genel motivasyon yetersizliği	129	26.5	39	33.3	168	27.8
6. Ücretlerin yetersizliği	134	27.6	32	27.3	166	27.5
7. Yöneticilerin alan dışı oluşları	97	19.9	23	19.6	120	19.9
8. Başarının ödüllendirilmemesi	97	19.5	22	18.8	119	19.7
9. Öğretmenin ilgisizliği	81	16.6	29	24.8	110	18.2
Toplam	1411		329		1740	
χ^2 : 18.933, sd: 8, p < 0.05	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117, N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.28'de ders dışı okul spor faaliyetlerine öğretmenlerin katılımını engelleyen faktörlerin başında toplam olarak % 63.7 oranıyla "spor araç gereç ve tesis yetersizliği"nin geldiği bildirilmiştir. Bu oran resmi liselerde % 66.6, özel liselerde ise % 51.3 oranıyla ikinci sıradadır. Özel liselerde birinci sırada "ders yükünün fazlalığı" gelmektedir (% 53.8). Her iki okul türünde üçüncü sırada toplam olarak % 33.4 oranıyla "okul yönetiminin ilgisizliği" faktörü yer almaktadır. Öğretmenlerin aldıkları "ücretlerin yetersizliği" % 27.5 oranıyla altıncı sırada, "spor yöneticilerinin alan dışından kişilerden oluşması", "başarının ödüllendirilmemesi" ve "öğretmenlerin ilgisizliği" de yedi, sekiz ve dokuzuncu sıralarda yer almaktadır.

Beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımını engelleyen faktörlerin neler olduğuna yönelik öğretmenler arasındaki görüş farklılığı da istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 4.28'deki bulgular dikkatli biçimde incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin ders dışındaki sportif faaliyetlere daha aktif katılması, yaratıcı özelliklerini göstermesi, okullarında bu yönde coşku yaratılmasında maddi faktörlerden daha çok manevi faktörlerin etkili olduğu sonucuna varılabilir. Muratlı ve arkadaşlarının (1992: 93) yaptığı çalışma sonucu elde ettikleri bulgular da bizim çalışmamızı bu yönde desteklemektedir. Yaptıkları işten dolayı öğretmenlerin genel olarak, gerek okul yönetimi ve gerekse çevre halkı tarafından desteklenmesi, ilgi gösterilmesi, iletişim içerisinde olunması, okul sporunu yönetenlerin alandan kişiler olması, onların daha etkili ve motive edilmiş bir biçimde özverili çalışacaklarını göstermektedir.

Alt Problem 7: *Okullararası spor yarışmalarında ve bu yarışmalara katılan öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?*

Tablo 4.29' da okullararası spor yarışmalarında öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların başında % 19.3 oranıyla "ödemelerin yetersizliği" gösterilmektedir. İkinci sırada % 18. 8 oranıyla "kural dışı oyuncu oynatılması ve biyolojik yaş sorunu" karşılaşılan önemli sorun olarak görülmektedir. Bu sorundan şikayetçi olanların oranı resmi lisede % 16.8, özel lisede ise % 26.7 olarak resmi liselere oranla daha fazladır. Üçüncü sırada "hakemlerin yetersizliği" (% 15.5), dördüncü sırada "Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Teşkilatı'nın ilgisizliği" (% 12.3) gösterilmektedir. "Tertip komitelerinin yetersizliği ve organizasyon bozukluğu " (% 11.3), "yemek ve konaklama sorunu" (% 10.1) ile "sağlık hizmetlerinin yetersizliği" de (% 5.7) önemli sorun olarak sıralanmaktadır. Bu sorunların dışında % 6,9 oranıyla öğretmenlerin "spor kolları bütçesinin yetersizliği", "bölgecilik yapılması", "tertip komitelerinin yanlış tutumu", "bazı takımların kayrılması", "iletişim eksikliği," "samimiyetsizlik," "ulaşım zorluğu," "bireysel çıkarlar," "amaç dışı uygulamalar," "yarışmaların kısa sürede tamamlanması," "yerel yönetimlerin ilgisizliği," "kurallara uyulmaması (yenilen takımın tekrar yarışmalara katılması)," "haberleşme yetersizliği," "bürokratik engeller" ve "bütün hepsi" biçimindeki sorunlar "diğer" maddesinde belirtilmiş ve okullararası yarışmalarda karşılaşılan sorunlara yönelik öğretmen görüşleri arasındaki fark istatistiki olarak da anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 4. 29.
Okullararası Yarışmalarda Karşılaşılan En Önemli Sorunlara Yönelik Öğretmen
Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Sorunlar	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Ödemelerin yetersizliği	91	19.1	23	19.8	114	19.3
2. Kural dışı oyuncu oynatılması, biyolojik yaş sorunu	80	16.8	31	26.7	111	18.8
3. Hakemlerin yetersizliği	67	14.1	25	21.6	92	15.5
4. Milli Eğitim, Gençlik ve Spor teşkilatının ilgisizliği	62	13.0	11	9.5	73	12.3
5. Komitelerin yetersizliği organizasyon bozukluğu	58	12.2	9	7.8	67	11.3
6. Yemek ve konaklama sorunu	53	11.1	7	6.0	60	10.1
7. Sağlık hizmetlerinin yetersizliği	25	5.3	9	7.8	34	5.7
8. Diğer	40	8.4	1	0.9	41	6.9
Toplam	476	100.0	116	100.0	592	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 21.908		sd: 7		p < 0.05	

(*) Toplam 11 denek bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.29'da sıralanan bu sorunların frekans ve yüzde oranlarına bakıldığında bütün sorunların birbirine yakın ağırlıkta önem taşıdığı görülmektedir. Sportmenliğe aykırı kural dışı oyuncu oynatılması ve biyolojik yaş sorunundan özel liselerdeki öğretmenlerin daha fazla şikayetçi olmaları, özel okullarda oluşturulan spor takımlarının resmi liselere oranla daha ahlaki, kurallara ve hakkaniyet ölçülerine uygun bir biçimde olduğu anlamına gelmektedir. Ödemelerin yetersiz oluşu da okul spor takımlarının yemek ve barınma ihtiyaçlarının karşılanmasında olumsuz etki yaratmaktadır. Hakemlerden şikayet edilmesinin nedeni ise; okullararası yarışmalarda tecrübesiz aday hakemlerin görevlendirilmesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Gündüz ve arkadaşları (1992: 229), Muratlı ve arkadaşları (1992: 96) ile Pehlivan'ın (1993) yaptığı çalışma sonuçları bu bulguları desteklemektedir.

Tablo 4.30' da okullararası spor yarışmalarına katılan öğrencilerin en önemli sorunlarının neler olduğuna yönelik öğretmen görüşleri yer almaktadır. Öğrencilerin en önemli sorunu toplam % 32.5 ile spora katılım sonucu "diğer derslerden başarısız olma korkusu" gelmektedir. Bu oran resmi liselerde % 31.7; özel liselerde ise % 35.9 oranında birbirine yakın düzeyde bulunmuştur. Genel

toplam olarak beden eğitimi öğretmenlerinin dışındaki "diğer öğretmenlerin olumsuz tutumundan" rahatsız olduğunu belirten öğretmenlerin oranı % 24.7, "devamsızlık sorunu" % 17.6, "okul yönetiminin ilgisizliği" % 10.8, "velilerin olumsuz tutumu" % 9.4 ve yarışmalara hazırlık çalışması ve yarış esnasında "sakatlanma ve tedavi sorunu" % 4.8 oranıyla sıralanmıştır. Sportif yarışmalara katılan öğrencilerin karşılaştığı en önemli sorunlara yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık istatistiki olarak ise anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. 30.

Yarışmalara Katılan Öğrencilerin En Önemli Sorunların Neler Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Sorunlar	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Başarısızlık korkusu	154	31.7	42	35.9	196	32.5
2. Öğretmenlerin olumsuz tutumu	130	26.7	19	16.2	149	24.7
3. Devamsızlık sorunu	85	17.5	21	17.9	106	17.6
4. Okul yönetiminin ilgisizliği	51	10.5	14	11.9	65	10.8
5. Velilerin olumsuz tutumu	42	8.6	15	12.8	57	9.4
6. Sakatlanma ve tedavi sorunu	24	4.9	6	5.1	29	4.8
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 6.679		sd: 5		p > 0.05	

Tablo 4.30'da iki grup öğretmen arasındaki görüş farklılıklarının anlamlı olmayışı, gerek resmi ve gerekse özel liselerdeki sporcu öğrencilerin sorunlarının ortak ve aynı doğrultuda olduğu anlamına gelmektedir. Öğrencilerin başarısızlık korkusu içerisinde olmaları, diğer öğretmenlerin sporcu öğrenciler üzerinde olumsuz bir davranış içerisinde bulunmaları, sporun bir eğitim aracı olarak görülmediğinin yanı sıra, ortaöğretim kurumlarında tek amacın üniversite giriş sınavlarında başarılı olma düşüncesinin bir sonucu olduğu inancındayız.

Tablo 4.31'de okullararası spor yarışmalarına katılan öğrencilerin karşılaştıkları önemli sorunların neler olduğuna yönelik öğretmen görüşlerinin coğrafi bölgelere göre dağılımı verilmiştir. Bu tabloda en yüksek oranlarla İç Anadolü Bölgesi %37.6, Karadeniz Bölgesi % 35.3, Ege ve Marmara Bölgesi % 32.2, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki öğretmenlerin % 31.9'u öğrencilerin "başarısızlık korkusu" çektiğini bildirmişlerdir. Akdeniz Bölgesindeki öğretmenlerin en yüksek % 29.3 oranıyla "öğretmenlerin olumsuz tutumundan"

şikayet etmektedirler. Öğrencilerin "sakatlanma ve tedavi sorunu" bütün bölgelerde en düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Spor yarışmalarına katılan öğrencilerin sorunlarının neler olduğuna yönelik coğrafi bölgelere göre öğretmen görüşleri arasındaki farklılıklar istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. 31.

Yarışmalara Katılan Öğrencilerin En Önemli Sorunlarının Neler Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı ve Ki-Kare Test Sonuçları

Sorunlar	C o ğ r a f i B ö l g e l e r								Toplam N %	
	Ege ve Marm. n %	Akdeniz n %	İç And n %	Kardz n %	D.ve G. D. n %	D. And n %				
1. Başarısızlık korkusu	65 32.2	26 24.5	53 37.6	30 35.3	22 31.9				196	32.5
2. Öğretmenlerin olumsuz tutumu	52 25.7	31 29.3	33 23.4	15 17.6	18 26.1				149	24.7
3. Devamsızlık sorunu	33 16.3	24 22.6	23 16.3	22 25.9	4 5.8				106	17.6
4. Yönetiminin ilgisizliği	27 13.4	9 8.5	12 8.5	5 5.9	12 17.4				65	10.8
5. Velilerin olumsuz tut.	19 9.4	10 9.4	12 8.5	8 9.4	8 11.6				57	9.5
6. Sakatlanma ve tedavi sorunu	6 3.0	6 5.7	8 5.7	5 5.9	5 7.3				30	5.0
Toplam	202 100.0	106 100.0	141 100.0	85 100.0	69 100.0				603	100.
χ^2 - testi	χ^2: 27.21		sd: 20		p > 0.05					

Batı bölgelerindeki öğrencilerin üniversiteye gitme ve bu yöndeki çalışmalarında daha duyarlı oldukları, ders dışı spor faaliyetlerinin önemine de diğer bölgelere oranla daha fazla inanmış olduğu görülmektedir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan öğrencilerin fazlasıyla bir başarısızlık korkusu çekmediklerinin yanısıra, okullarında yeterli derecede öğretmen, yönetici ve veli desteği de görmüyorlar. Durumun böyle oluşu, bu bölgedeki okullarda eğitim ve öğretimin diğer bölgelere oranla daha göstermelik, amaçsız, neşesiz, coşkusuz, plansız ve çok sorunlu bir özellik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Alt Problem 8: *Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nin okul spor faaliyetlerini hangi yönde etkilediğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?*

Tablo 4. 32

Kredili Sistemin Okul Spor Faaliyetlerini En Fazla Hangi Yönde Etkilediğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Yerleşim Yeri ve Öğretim Şekline Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi (*)

Değişkenler	Katılımı Azaltılmakta		Uzmanlaşmaya İhtiyaç Göstermekte		Öğretmen. İhtiyacı Doğmakta		Tesis ve Malzemeye İhtiyaç Olmakta		Hiç Bir Etki Yapmamakta		Toplam		İstatistik χ ² - testi
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%	
<u>Okul Türü</u>													
Resmi	304	63.9	27	5.7	43	9.0	57	12.0	45	9.4	476	100.0	χ ² : 20.653, sd: 4 p < 0.05
Özel	65	56.0	13	11.2	9	7.8	5	4.3	24	20.7	116	100.0	
<u>Yerleşim Yeri</u>													
İl	228	63.7	25	7.0	24	6.7	34	9.5	47	13.1	358	100.0	χ ² : 7.306, sd: 4 p > 0.05
İlçe	141	60.2	15	6.4	28	12.0	28	12.0	22	9.4	234	100.0	
<u>Öğretim Şekli</u>													
Normal	155	62.0	17	6.8	24	9.6	24	9.6	30	12.0	250	100.0	χ ² : 0.696, sd: 4 p > 0.05
İkili	214	62.6	23	6.7	28	8.2	38	11.1	39	11.4	342	100.0	
Toplam	369	62.3	40	6.8	52	8.8	62	10.5	69	11.6	592	100.0	

(*) Toplam 11 denek bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.32' de genel olarak öğretmenlerin % 62.3'ü Ders Geçme ve Kredili Sistemin okul spor faaliyetlerine "öğrenci katılımını azalttığı," % 11.5'i "hiç bir etki yapmadığını," % 10.5'i "yeni spor tesis ve malzemeye ihtiyaç doğduğunu," % 8.8'i "beden eğitimi öğretmen sayısına ihtiyaç gösterdiği," % 6.8'i de "uzmanlaşmaya ihtiyaç gösterdiği" yönünde görüş belirtmişlerdir. Kredili sistemin okul spor faaliyetlerini en fazla hangi yönde etkilediğine yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık okul türü bakımından istatistiki olarak anlamlı ($p < 0.05$), yerleşim yeri ve öğretim şekli açısından ise anlamsız bulunmuştur ($p > 0.05$).

Beden eğitimi öğretmenleri tarafından Ders Geçme ve Kredili Sistemin okul spor faaliyetlerini en fazla "öğrenci katılımını azalttığı" yönünde etkilediği okul türü, yerleşim yeri ve öğretim şekli itibarı ile hemfikir olmaları, bu sistemde "Spor Alanının" konulup, üniversiteye girişte bu alanın etkili olmayışı ile okullarında seçmeli ders olarak spor dersinin seçilmesi durumunda da öğrencilerin bu dersten beklentilerinin karşılanamayışının etkili olduğunu söyleyebiliriz. Yapılan diğer araştırmalarda da beden eğitimi öğretmenlerinin bu yönde görüş bildirdikleri bulunmuştur (Gündüz, 1992; Tiryaki, 1994)

Alt Problem 9: Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi öğretmenleri okul spor takımlarını hangi kategoride, haftada kaç saat ve tatil dönemlerinde çalıştırma durumlarının; okul türü, cinsiyet, salon durumu, haftalık ders yükü ve hizmet yılı bağımsız değişkenleri açısından bir farklılık var mıdır?

Tablo 4. 33.

Öğretmenlerin Okul Spor Takımı Çalıştırma Durumlarının Okul Türü, Cinsiyet ve Salon Durumuna Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Değişkenler	Çalıştırıyor		Çalıştırmıyor		Toplam		İstatistik
	n	%	n	%	N	%	χ^2 - testi
Okul Türü							
Özel	453	93.2	33	6.8	486	100.0	χ^2 : 0.442, sd: 1 $p > 0.05$
Resmi	107	91.4	10	8.6	117	100.0	
Cinsiyet							
Erkek	409	96.0	17	4.0	426	100.0	χ^2 : 21.612, sd: 1 $p < 0.05$
Kadın	151	85.3	26	14.7	177	100.0	
Salon Durumu							
Var	220	92.0	19	8.0	239	100.0	χ^2 : 0.401, sd: 1 $p > 0.05$
Yok	340	93.4	24	6.5	364	100.0	
Toplam	560	92.8	43	7.2	603	100.0	

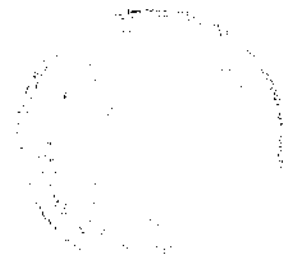
Tablo 4.33'de genel toplam olarak beden eğitimi öğretmenlerinin % 92.8'i görev yaptıkları okullarda ders dışında çalıştırılmak üzere okul spor takımı oluşturduklarını bildirmişlerdir. Okul spor takımı oluşturmayan öğretmenlerin oranı ise % 7.2 gibi çok düşük bir düzeyde bulunmuştur. Ders dışında okul spor takımı çalıştıran ve çalıştırmayan öğretmenler arasındaki fark okul türü ile spor salonuna sahip olma bakımından anlamsız ($p > 0.05$), cinsiyetler arasındaki farklılık ise anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 4.33'ü incelediğimizde genel olarak öğretmenlerin büyük çoğunluğu (tamamına yakın) ders dışında okul spor takımı çalıştırdığı görülmektedir. Pehlivan'ın (1989: 41) yaptığı bir başka çalışmada elde ettiği bulgu bu çalışmada elde edilen bulguya yakın seviyededir. Okulun özel veya resmi olması, okullarda spor salonunun olup olmaması etken bir faktör olarak görülmemektedir. Bu durum bütün öğretmenlerin meslekleri gereği ve o mesleğin yaşatılması için çocuk ve gençlerin eğitimine olan inançlarından ve bir de yönetmeliklerin ve okul yöneticilerinin isteklerini yerine getirme zorunluluğundan dolayı okul spor takımı çalıştırdıklarını söyleyebiliriz.

Ancak, bu takımların hangi ciddiyet ve bilimsel ölçütler içerisinde oluşturulup çalıştırıldığı ise başka bir sorudur. Okul spor takımı çalıştırma bakımından kadınların erkeklere oranla daha az oranda çalıştırmaları; kadın öğretmenlerin hafta sonları ve tatil zamanlarında, akşam saatlerinde evde olmak istemeleri ve kendilerini bekleyen özel yaşantı ve sorunlarının olmasından kaynaklandığı görüşündeyiz.

Tablo 4.34' de ders dışında okul spor takımı çalıştıran öğretmenlerin, tek bir okul spor takımını haftada kaç saat çalıştırdıklarına yönelik bulguların okul türü, cinsiyet, salon durumu, haftalık ders yükü ve hizmet yıllarına göre frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma ile χ^2 değerleri verilmiştir.

Bu tabloda genel özet olarak öğretmenlerin % 30.4'ü haftada "5-6 saat" çalışma yaptıklarını en yüksek oranla bildirmişlerdir. Haftada "1-2 saat" çalışma yapanların oranı % 16.8, "9 saat ve üstünde" çalışma yapanların oranı ise % 10.5 düzeyinde bulunmuştur. Beden eğitimi öğretmenlerinin toplam olarak tek bir okul spor takımını haftalık çalıştırma süre ortalaması $\bar{X}$: 5.1 ± 2.4 saattir.

Tablo 4. 34.

Okul Spor Takımı Çalıştıran Öğretmenlerin Tek Bir Okul Spor Takımını Haftalık Çalıştırma Süresinin Okul Türü, Cinsiyet, Salon Durumu, Haftalık Ders Yüğü, Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile $\bar{X}$, ss ve Ki-Kare Testi

Değişkenler	1-2 saat		3-4 saat		5-6 saat		7-8 saat		9 saat ve üstü		Toplam		İstatistik	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%	$\bar{X}$ ve ss	χ^2 - testi
Okul Türü														
Resmi	83	18.3	103	22.7	144	31.8	77	17.0	46	10.2	453	100.0	$\bar{X}$: 5.0 $\pm$ 2.4	χ^2 : 9.751, sd: 4
Özel	11	10.3	36	33.6	26	24.3	21	19.6	13	12.2	107	100.0	$\bar{X}$: 5.3 $\pm$ 2.4	p < 0.05
Cinsiyet														
Erkek	56	13.7	97	23.7	137	33.5	71	17.4	48	11.7	409	100.0	$\bar{X}$: 5.3 $\pm$ 2.4	χ^2 : 16.413, sd: 4
Kadın	39	25.2	42	27.8	33	21.8	27	17.9	11	7.3	151	100.0	$\bar{X}$: 4.6 $\pm$ 2.5	p < 0.05
Salon Durumu														
Var	6	2.6	60	25.8	95	40.8	46	19.7	26	11.1	233	100.0	$\bar{X}$: 5.7 $\pm$ 2.0	χ^2 : 63.696, sd: 4
Yok	88	26.9	79	24.2	75	22.9	52	15.9	33	10.1	327	100.0	$\bar{X}$: 4.6 $\pm$ 2.6	p < 0.05
Haftalık Ders Yüğü														
15 saat az	18	16.8	29	27.1	31	29.0	17	15.9	12	11.2	17	100.0	$\bar{X}$: 5.1 $\pm$ 2.5	χ^2 : 5.905, sd: 12
16-20 saat	18	17.3	22	21.2	36	34.6	16	15.4	12	11.5	104	100.0	$\bar{X}$: 5.3 $\pm$ 2.4	p > 0.05
21-25 sat	25	21.7	27	23.5	33	28.7	19	16.5	11	9.6	115	100.0	$\bar{X}$: 5.9 $\pm$ 2.8	
26 ve üstü	33	14.1	61	26.0	70	29.9	46	19.7	24	10.3	234	100.0	$\bar{X}$: 6.4 $\pm$ 3.1	
Hizmet Yılı														
5 yıl az	19	20.7	25	27.2	26	26.3	11	11.9	11	11.9	92	100.0	$\bar{X}$: 4.8 $\pm$ 2.5	χ^2 : 15.295, sd: 16
6-10 yıl	20	14.7	39	28.7	37	27.2	22	16.2	18	13.2	136	100.0	$\bar{X}$: 5.2 $\pm$ 2.5	p > 0.05
11-15 yıl	19	11.9	37	23.3	53	33.3	36	22.6	14	8.8	159	100.0	$\bar{X}$: 5.4 $\pm$ 2.2	
16-20 yıl	19	22.1	18	20.9	29	33.7	12	13.9	8	9.3	86	100.0	$\bar{X}$: 4.8 $\pm$ 2.4	
21 ve üstü	17	19.5	20	23.0	25	18.8	17	19.5	8	9.2	87	100.0	$\bar{X}$: 5.0 $\pm$ 2.4	
Toplam	94	16.8	139	24.8	170	30.4	98	17.5	59	10.5	560	100.0	$\bar{X}$: 5.1 $\pm$ 2.4	

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin tek bir okul spor takımını haftada kaç saat çalıştırdıklarına göre verdikleri cevaplar arasındaki farklılık okul türü, cinsiyet ve spor salonuna sahip olma durumuna göre anlamlı ($p < 0.05$), haftalık ders yükü ve hizmet yıllarına göre ise anlamsız bulunmuştur ($p > 0.05$).

Beden eğitimi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun okullarında birden fazla spor takımı çalıştırdığı dikkate alındığında, sadece bir tek okul takımını haftada ortalama $X: 5.1 \pm 2.4$ saat çalıştırdıklarını bildirmeleri, bu sonuç yapılan başka araştırmalarla karşılaştırıldığında biraz abartılı görülmektedir. Çünkü, Pehlivan'ın (1989: 43) Ankara il merkezinde yaptığı çalışmada kadın-erkek ortalaması $X: 2.2 \pm 1.6$ saat olarak bulunmuş olması arada çok büyük bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bize göre bu çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin bu soruya bu biçimde cevap vermelerinin nedeni ise; egzersiz ücreti alabilmek için haftada en az 6 saatlik bir çalışma programının (MEB, 1990) yapılarak ve uygulanması gerektiğinden dolayı olabileceği düşüncesini taşımaktayız.

Tablo 4. 35.

Öğretmenlerin Kategorilere Göre Çalıştırdıkları Okul Spor Takımı Sayılarının Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Kategoriler	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
Genç erkek	314	69.3	45	42.0	359	64.1
Genç kız	239	52.7	49	45.8	288	51.4
Yıldız erkek	138	30.4	56	52.3	194	34.6
Yıldız kız	100	22.0	33	30.8	133	23.7
Toplam	791		183		974	
$\chi^2: 25.871$,	sd: 3,	$p < 0,05$	n: 453	n: 107	N: 560	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 453, n: 107 ve N: 560 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.35'de beden eğitimi öğretmenlerinin okullarında toplam olarak % 64.5'i "genç erkek," %51.4'ü "genç kız," % 34.6'sı "yıldız erkek" ve % 23.7'si de "yıldız kız" kategorilerinde okul spor takımı oluşturup çalıştırmakta olduğu bulunmuştur. "Yıldız erkek" takımı çalıştıran öğretmenlerin resmi lisede olanları % 30.4, özel lisede ise % 52.3 gibi resmi liselere oranla yüksek bir düzeydedir. Kategorilere göre okul spor takımı çalıştırma bakımından okul türleri arasındaki farklılık istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

"Genç erkek" kategorisinde okul spor takımı çalıştıran öğretmenlerin resmi liselerde daha fazla, özel liselerde daha az, "yıldız erkek" takımı çalıştırmada da bunun tersi bir durumun bulunmuş olması, özel liselerin büyük oranda "ortaokulla bitişik lise" biçiminde olması ve bu okullarda çalışan beden eğitimi öğretmeni sayısının farklı durumda olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan okul spor takımlarının oluşumunda "erkek" takımlarının "kız" takımlarına oranla daha fazla oluşu; okulların coğrafi bölgeler itibariyle sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıklarından kaynaklandığı düşüncesindeyiz.

Tablo 4. 36.

Ortaokulla Bitişik Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Yıldızlar Kategorisinde Okul Spor Takımı Oluşturma Durumlarının Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Takım Oluşturma Durumu	Resmi Lise n %	Özel Lise n %	Toplam N %
Oluşturuyor	215 93.0	76 96.2	291 93.9
Oluşturmuyor	16 7.0	3 3.8	19 6.1
Toplam	231 100.0	79 100.0	310 100.0
χ^2 - testi	χ^2: 0.674	sd: 1	p > 0.05

Tablo 4.36'da ortaokulla bitişik liselerde çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin toplam % 93.6'sı " yıldızlar " kategorisinde (kız-erkek) okul spor takımı oluşturdukları bulunmuştur. Resmi lisede çalışan öğretmenlerin % 7'si yıldız takımı oluşturmazken, bu oran özel liselerde % 3.8 olarak daha düşük bir düzeydedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin yıldızlar kategorisinde okul spor takımı oluşturma bakımından okul türleri arasındaki farklılık istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Sporda kalkınmanın ön şartı küçük yaşta spora başlamak olduğu artık herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Bu bağlamda, bizim çalışmamızda resmi ve özel okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenleri bu gerçekten hareketle, sadece "gençler" kategorisine değil, aynı oranada " yıldızlar " kategorisine de önem verdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 4.37' de araştırmaya katılan bütün öğretmenlerin toplam olarak % 49.6 gibi büyük bir bölümü okullararası yarışmalar bittikten sonra çalışmalara "devam ettiğini," % 33.8'i "arasıra" ve % 16.6'sı da "devam etmediğini" bildirmişlerdir. Bu duruma okul türü bakımından bakacak olursak; resmi liselerde çalışan

öğretmenlerin % 46.7'si, özel lisede çalışanların da % 61.2 gibi büyük bir bölümünün çalışmalarına devam ettiği, cinsiyet açısından ise; erkek öğretmenlerin % 50.6'sı, kadınların da % 47.2'si, yerleşim yeri itibarıyla de il merkezinde çalışan öğretmenlerin % 54.5'i, ilçe merkezinde çalışan öğretmenlerin % 42.2'si yarışmalar bittikten sonra çalışmalarına devam ettiklerini bildirmişlerdir.

Tablo 4. 37.

Yarışmalar Bittikten Sonra Öğretmenlerin Çalışmalarına Devam Etme Durumlarının Okul Türleri, Cinsiyet ve Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Değişkenler	Evet		Hayır		Arasıra		Toplam		İstatistik
	n	%	n	%	n	%	N	%	χ^2 - testi
Okul Türü									
Resmi Lise	222	46.7	85	17.9	168	35.4	475	100.0	χ^2 : 8.121, sd: 2 p < 0.05
Özel Lise	71	61.2	13	11.2	32	27.6	116	100.0	
Cinsiyet									
Erkek	211	50.6	64	15.4	142	34.0	417	100.0	χ^2 : 1.619, sd: 2 p > 0.05
Kadın	82	47.2	34	19.5	58	33.3	174	100.0	
Yerleşim Yeri									
İl Merkezi	193	54.5	52	14.7	109	30.8	354	100.0	χ^2 : 8.684, sd: 2 p < 0.05
İlçe merkezi	100	42.2	46	19.4	91	38.4	237	100.0	
Toplam	293	49.6	98	16.6	200	33.8	591	100.0	

(*) Toplam 12 denek bu soruya cevap vermemiştir.

Yarışmalar bittikten sonra spor takımlarının çalışmalarına devam etme durumu bakımından öğretmen görüşleri arasındaki farklılık okul türü ve yerleşim yeri bakımından istatistiki olarak anlamlı ($p < 0.05$), cinsiyet açısından ise anlamsız ($p > 0.05$) bulunmuştur.

Sporda başarının temellerinden birisi de çalışmanın / antrenmanın sürekliliğidir (Açıkada, 1994: 44; Tuncel, 1994: 66). Yarışmalar bittikten sonra çalışmalarına devam ettiğini bildiren öğretmenlerden özel liselerdeki öğretmenlerin resmi liselere oranla daha fazla olması; özel okullarda denetim mekanizmalarının biraz daha iyi çalıştığı ve sportif faaliyetlerin sadece yarışmaya katılmak değil, eğitim amaçlı bir faaliyet olduğu bilincinin de daha yüksek olduğu düşüncesinden kaynaklanmış olabilir. Yarışmalar bittikten sonra çalışmalarına devam ettiğini bildiren öğretmenlerin oranlarının genel olarak yüksek olmasına rağmen, bu çalışmaların fazla ciddi ve düzenli olarak yapılmadığı düşüncesindeyiz.

Tablo 4. 38.

Yaz Tatili Döneminde Öğretmenlerin Çalışmalara Devam Etme Durumlarının Okul Türü, Cinsiyet, Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Değişkenler	Evet		Hayır		Arasıra		Toplam		İstatistik
	n	%	n	%	n	%	N	%	χ^2 - testi
Okul Türü									
Resmi Lise	81	16.7	295	60.7	110	22.6	486	100.0	χ^2 : 39.587, sd: 2 p < 0.05
Özel Lise	46	38.7	37	31.1	36	30.2	117	100.0	
Cinsiyet									
Erkek	94	22.0	229	53.8	103	24.2	426	100.0	χ^2 : 0.945, sd: 2 p > 0.05
Kadın	33	18.6	101	57.1	43	24.3	117	100.0	
Yerleşim Yeri									
İl Merkezi	98	27.2	173	48.1	89	24.3	360	100.0	χ^2 : 23.459, sd: 2 p < 0.05
İlçe merkezi	29	11.9	157	64.6	57	23.5	243	100.0	
Toplam	127	21.1	330	54.7	146	24.2	603	1000	

Tablo 4.38'de araştırmaya katılan öğretmenlerin genel olarak % 54.7'si yaz tatili döneminde okul takımı "çalıştırmadığını," % 24.2'si "arasıra çalıştırdığını" ve % 21'i de "düzenli olarak çalıştırdığını" bildirmişlerdir. Okul türü açısından resmi lisede çalışanların % 16.7' si bu soruya "evet" derken, özel lisede bu oran % 38.7 gibi iki katından daha fazladır. Öğretmenleri cinsiyetleri itibariyle inceleyecek olursak; erkek öğretmenler ile kadın öğretmenler arasında oranların birbirine çok yakın olduğu, yerleşim yeri bakımından da il merkezinde çalışanların % 27.2'si "evet"; % 48'i "hayır" ve % 24.3'ü de "arasıra" çalışma yaptıklarını belirtmelerine rağmen, ilçe merkezinde görev yapan öğretmenlerin % 11.9'u "evet", % 64.6'sı "hayır" ve % 23.5'i de "arasıra" çalışma yaptıklarını belirtmişlerdir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin yaz tatili döneminde okul spor faaliyetlerine devam etme durumlarına göre farklılık okul türü ve yerleşim yeri değişkenlerine göre istatistiki olarak anlamlı (p<0.05), cinsiyet açısından ise anlamsız (p<0.05) bulunmuştur.

Resmi ve özel okullar arasındaki farkın istatistiki olarak anlamlı olması; özel okullardaki öğretmenlerin yaptıkları bu çalışmalar karşılığını maddi ve manevi olarak aldıkları, resmi okullarda ise bu yönde bir motivasyon ve teşviğin bulunmamasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Diğer yandan, il ve ilçe merkezindeki farklılığın anlamlı oluşu da öğretmenlerin genellikle il merkezlerinde yerleşmeleri, il merkezindeki spor ortamının daha düzeyli oluşundan

kaynaklandığı düşüncesindeyiz. Cinsiyet açısından bir farklılığın bulunmaması Pehlivan'ın (1989) yaptığı çalışma sonuçlarıyla da paralellik gösterdiği gibi, yaz tatilinde okul spor takımı çalıştırma konusunda cinsiyetin etkili olmadığı sonucunu çıkarabiliriz. Ancak, Tablo 38 genel olarak incelendiğinde, beden eğitimi öğretmenleri büyük bir çoğunlukla yaz tatili dönemlerinde okullarıyla ve spor takımlarıyla ilgili olmadıkları anlaşılmaktadır. Buradan hareketle, okullardaki diğer branş öğretmenlerini de dikkete alarak, eğitim programının okulun dışında ve sürekli davan eden bir süreç olduğu gerçeğiyle karşılaştırıldığında, bu yaklaşımın ne oranda gerçekleştiğinin bir göstergesi olarak yorumlayabiliriz.

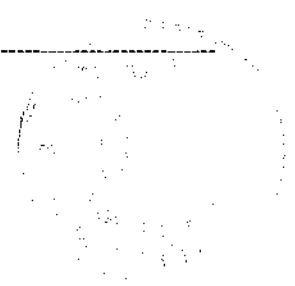
Alt Problem 10: Okullararası yarışmalarda spor takımlarının gösterdikleri başarı ile spor salonu, okul türü, yerleşim yeri, cinsiyet ve coğrafi bölge arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 4. 39.

Öğretmenlerin Çalıştırdıkları Okul Spor Takımlarının Elde Ettiği Başarının Okul Türü, Cinsiyet, Yerleşim Yeri, Salon Durumu ve Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Değişkenler	İl Bir.		Grup Bir.		Yarı F.		Fin / Yurt D.		Toplam		İstatistik χ^2 testi
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%	
Okul Türü											
Resmi	209	43.9	139	29.2	82	17.2	46	9.7	476	100.0	χ^2 : 30.466, sd: 3 p < 0.05
Özel	42	37.2	25	22.1	13	11.5	33	29.2	113	100.0	
Cinsiyet											
Erkek	190	45.2	120	28.6	66	15.7	44	10.5	420	100.0	χ^2 : 12.209, sd: 3 p < 0.05
Kadın	61	36.1	44	26.0	29	17.2	35	20.7	168	100.0	
Yerleşim Yeri											
İl	129	36.6	96	27.2	64	18.1	64	18.1	353	100.0	χ^2 : 24.559, sd: 3 p < 0.05
İlçe	122	51.7	68	28.1	31	13.1	15	6.4	236	100.0	
Salon Durumu											
Var	88	35.8	59	24.0	56	22.7	43	17.5	246	100.0	χ^2 : 23.642, sd: 3 p < 0.05
Yok	163	47.5	105	30.6	39	11.4	36	10.5	343	100.0	
Coğrafi Bölge											
Ege ve Marm.	92	46.5	41	20.7	35	17.7	30	15.1	198	100.0	χ^2 : 44.324, sd:12 p < 0.05
Akdeniz	51	48.6	28	26.7	7	6.7	19	18.1	105	100.0	
İç And.	48	35.8	45	33.6	18	13.4	23	17.2	134	100.0	
Karadeniz	36	42.9	31	36.9	12	14.3	5	5.9	84	100.0	
D. ve G. D And.	24	35.3	19	27.9	23	33.8	2	2.9	68	100.0	
Toplam	251	42.6	164	27.8	95	16.2	79	13.4	589	100.0	

(*) Toplam 14 denek bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.39'da araştırmaya katılan bütün öğretmenlerin ders dışında çalıştırdıkları okul spor takımlarının % 42.6'sı "il birinciliği," % 27.8'i "grup birinciliği," % 16.2'si "yarı final," % 13.4'ü de "Türkiye birinciliği ve yurt dışı" başarısı gösterdiği saptanmıştır.

Okul spor takımlarının elde ettikleri başarıların değişkenler açısından incelendiğinde okul türü bakımından resmi okul takımlarının % 43.9'u "il birinciliğini" kazanırken, bu oran özel okullarda % 37.2'dir. Resmi okullarda "final ve yurt dışı" başarısı gösterenlerin oranı % 9.7 iken bu oran özel okullarda % 29.2 ile çok yüksek bir düzeyde bulunmuştur.

Cinsiyet açısından incelediğimizde; erkek öğretmenlerin % 45.2'si "il birinciliği" düzeyinde, % 28.6'sı "grup", % 15.7'si "yarı final," % 10.5'i "final ve yurt dışı" başarısı gösterirken, bu oran kadın öğretmenlerde sırasıyla % 36.1, % 26.0, % 17.2 ve % 20.7 düzeyinde olduğu görülmektedir.

Yerleşim yeri açısından; İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin % 36.6'sı "İl Birinciliği" başarısını gösterirken bu oran ilçe merkezlerinde % 51.7 ile daha yüksek bir orandadır. Ancak il merkezindeki takımların %18.1'i "final ve yurt dışı" yarışmalarına katılma başarısı elde ederken, bu oran ilçe merkezlerinde % 6.4 ile çok düşük bir seviyede kalmıştır.

Okul spor takımlarının elde ettikleri başarıları spor salonuna sahip olma durumuyla ilişkilendirerek incelediğimizde ise; spor salonuna sahip olan takımların % 35.8'i "il birinciliği," % 24' ü "grup birinciliği," % 22.7'si "yarı final," ve % 17.5' i "Türkiye birinciliği ve yurt dışı" başarısı gösterirken, bu oranlar spor salonuna sahip olmayan okul ve takımlarda ise sırasıyla % 47.5, % 30.6, % 11.4 ve % 10.5' düzeyindedir.

Coğrafi bölgeler açısından ise; Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesindeki okul takımlarının % 33.8' i "yarı final"de oynama başarısı göstermiştir. Bu oran Ege ve Marmara Bölgelerinde % 17.7, Karadeniz Bölgesinde % 14.3, İç Anadolu Bölgesinde % 13.4 ve Akdeniz Bölgesinde % 6.7 düzeyinde bulunmuştur. "Final ve yurt dışı" başarısı açısından ise birinci sırada % 18.1 oranıyla Akdeniz Bölgesi gelirken, bunu % 17.2 ile İç Anadolu, % 15.1 ile Ege ve Marmara, % 5.9 ile Karadeniz ve son sırada da % 2.9 oranıyla Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi yer almaktadır.

Tablo 4.39'da okul spor takımlarının okullararası yarışmalarda elde ettikleri başarılar okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri, salon durumu ve coğrafi bölgeler açısından öğretmen görüşleri arasındaki farklılıklar istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 4.39'da okul spor takımlarının elde ettikleri başarıların okul türü, öğretmenlerin cinsiyeti, okulların yerleşim yeri, spor salonu durumu ve coğrafi bölgelerle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Özel okul spor takımlarının resmi okullara oranla daha başarılı olmalarının nedeni; okul spor olanaklarının ve öğretim ortamının daha iyi olması, özel okullarda okuyan öğrencilerin daha istekli ve okul yönetimi ve veli tarafından destekli olmaları, Tablo 4.34' de görüldüğü gibi öğretmenlerin takımlarına daha fazla zaman ayırması ile öğrencilerin takımlarda tutulabilme başarısının gösterilmesi ve bunlara ek olarak, öğrencilerin motivasyonu ve okullararası deplasmanlı yarışmalarda özel okulların resmi okullara oranla daha az sıkıntı çektikleri (Tablo 4.26, 4.27 ve 4.28) gibi faktörlerden kaynaklandığı düşüncesindeyiz.

Yine Tablo 4.39'da "Türkiye Finali ve yurt dışı" başarısı gösteren okul spor takımlarını çalıştıran öğretmenlerden kadınların erkeklere oranla daha başarılı oldukları bulunmuştur. Bu yöndeki görüşümüz, kadın öğretmenlerin daha titiz ve istikrarlı bir çalışma anlayışı içerisinde oldukları yönündedir. İlçe merkezinde çalışan öğretmenlerin okul spor takımları "il" ve "grup birinciliği" düzeyinde, il merkezindeki öğretmenlerden daha başarılı oldukları, ve daha sonraki müsabaka gruplarında bu yarıştan koptukları ve il merkezindeki okul spor takımlarının öne geçtiği ve daha başarılı oldukları görülmektedir. Bu durumu; il merkezlerindeki okulların spor alt yapısının daha iyi olduğu, beden eğitimi öğretmenlerinin il merkezlerinde oturmalarından dolayı takımlarıyla yakından ilgilenme olanaklarına sahip olması gibi nedenlerle açıklayabiliriz.

Bu bulgular ışığında, sporda başarıyı etkileyen en önemli faktör olarak görülen spor salonlarının (Spor Şurası, 1990) bizim çalışmamızda da başarıda etkili olduğu görülmektedir. Ancak; il ve grup birinciliği düzeyinde fazla ve etkili olmadığı, bu seviyedeki yarışmalardan sonra takımların istikrarlı ve düzenli bir çalışma ortamı bulabilmesinde spor salonu etkisini göstermektedir. Salona sahip olan takımlar "yarı final," "final ve yurt dışı" spor yarışmalarında daha başarılı oldukları bu çalışmayla ortaya çıkmış bulunmaktadır. İlçe merkezlerindeki okul spor takımlarının "grup yarışmaları"ndan sonra öğretmenlerin takımlarını çalıştırmada istikrarı koruyamadıklarına ve sürekliliği sağlayamadıklarına

bağlamaktayız. Coğrafi bölgeler bakımından aradaki farklılığın istatistiki olarak anlamlı olması; Akdeniz, Ege ve Marmara ile İç Anadolu bölgesinde çalışan öğretmenlerin, diğer bölgelere oranla daha düzeyli bir spor ortamından yetişmiş insangücüne sahip oluşundan kaynaklandığı sonucuna varılabilir.

3. Ders Dışı Okul Spor Faaliyetlerinin Örgütlenmesine Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu bölümde; resmi ve özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı okul spor faaliyetlerinin yönetimi ve örgütlenmesi kapsamı içerisinde okullarda yetenekli öğrencilerin gelişimi için nasıl bir uygulamanın yapıldığı, okul spor kollarının beklentilere ne oranda cevap verdiği, okul spor kollarının sorunlarının neler olduğu, okul-kulüp işbirliğinin ne oranda yapıldığı ve bu işbirliğini engelleyen faktörlerin neler olduğu konularıyla ilgili bulgu ve yorumlar yer almaktadır. Yine bu bölümde; okul sporu için yeniden nasıl bir örgütlenme modeli geliştirilmesi gerektiği, bu modelin sağlayacağı faydalar ve karşılaşacağı sorunların neler olduğu, bu modele yerel yönetimlerin katkılarının hangi alanda olması ve okul spor faaliyetlerinin hangi türde organize edilmesi gerektiğinin yanısıra, okul spor faaliyetlerine öğrenci katılımını artırmak için nelerin yapılması gerektiği, okul spor faaliyetlerinin organizasyonunda M.E.B.ile G.S.G.M. arasındaki yetki ve sorumluluk sorunun nasıl çözümlenmesi gerektiği ile "19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı"nda spor şenlikleri düzenlenmesi önerisine yönelik öğretmen görüşlerine ilişkin bulgular ve yorumları yansıtan toplam 17 tablo yer almaktadır.

Alt Problem 11: Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında yetenekli öğrenciler nasıl yönlendirilmektedir? Okul "Spor Kolları" uygulamasına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.40'da toplam olarak öğretmenler okullarında sporda yetenekli öğrencilerin gelişimi için % 61.2 oranıyla "spor kulüplerine gönderdiğini" bildirmişlerdir. Bu oran resmi liselerde % 63.8, özel liselerde ise % 50.5 ile daha düşük düzeydedir. Yetenekli öğrencileri "okul takımlarında tutanların" oranı resmi liselerde % 17.5, özel liselerde ise %33.3 ile iki katına yakın bir oranda bulunmuştur. "Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne gönderen" öğretmenlerin oran % 61 ve "okulda başka bir antrenöre gönderenlerin" oranı % 4 ve herhangi bir

uygulama yapmadığını bildirenlerin oranı da % 8.1' dir. Her iki okul türündeki uygulama biçimleri arasındaki farklılık istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. 40.

Öğretmenlerin Okullarında Yetenekli Öğrencilerin Gelişimi İçin Nasıl Bir Uygulama Yaptıklarına Yönelik Bulguların Okul Türüne Göre Dağılım ve Ki-Kare Testi

Uygulama Biçimi	Resmi Lise n %	Özel Lise n %	Toplam N %
Spor kulübüne gönderiyor	310 63.8	59 50.5	369 61.2
Okul takımlarında tutuyor	85 17.5	39 33.3	124 20.6
G. ve S. İL Müd. gönderiyor	31 6.4	6 5.1	37 6.1
Okulda başka bir antrenöre gön.	20 4.1	4 3.4	24 4.0
Herhangi bir uygulama yapmıyor	40 8.2	9 7.7	49 8.1
Toplam	486 100.0	117 100.0	603 100.0
Kolmogorov Simirnov: Gözlenen D: 0.133 < Beklenen D: 0.150			p > 0.05

Araştırma kapsamında bulunan her iki grup okul öğretmenlerinin uygulamaları arasında farkın anlamlı olmaması, bu konudaki uygulamaların aynı doğrultuda olduğu anlamına gelmektedir. Zaten her iki okul içinde farklı uygulamaların yapılması söz konusu değildir. Bu tablodaki bulgulara bakarak genel anlamda öğretmenler yetenekli öğrencilerin kendilerini geliştirmelerini istemekte ve bu yönde bir çabalarının olduğu anlaşılmaktadır.

Her ülkede olduğu gibi bizde de ülke sporunun kalkınmasında okul-kulüp işbirliğinin üst düzeyde sağlanması gerekmektedir. Genel olarak beden eğitimi öğretmenleri yetenekli öğrencilerini ağırlıklı olarak spor kulüplerine yönlendirirken, öğrencilerin bu kulüplerde istenen düzeyde bir eğitim görüp görmediklerini düşünmeleri gerekmektedir. Çünkü, Bilir (1987) yaptığı araştırmasında spor kulüplerinde antrenörlük yapanların eğitim seviyelerinin düşük olduğu ve % 25' inin de antrenörlük belgesine sahip olmadığını bulmuştur. Diğer taraftan özel liseler, resmi liselere oranla yetenekli öğrencileri okul takımlarında tutarak, onların gelişimini sağladıklarını bildirmeleri, özel liselerde okul spor takım çalışmalarının resmi liselere oranla daha ciddi, planlı ve programlı yapıldığının yanısıra, spor takımlarının aldığı başarıların da okulun tanıtımında etkili olacağı düşüncesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Tablo 4. 41.
Öğretmenlerin Okullarında Yetenekli Öğrencilerin Gelişmesi İçin Nasıl Bir Uygulama
Yaptıklarının Yerleşim Yerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Uygulama Biçimi	İl Merkezi n	%	İlçe Merkezi n	%	Toplam N	%
1. Spor kulübüne gönderiyor	241	67.0	128	52.7	369	61.2
2. Okul takımlarında tutuyor	72	20.0	52	21.4	124	20.6
3. G. ve S. İl Müd. gönderiyor	21	5.8	16	5.6	37	6.1
4. Okulda başka bir antrenöre gön.	13	3.6	11	4.5	24	4.0
5. Herhangi bir uygulama yapmıyor	13	3.6	36	14.8	49	8.1
Toplam	486	100.0	117	100.0	603	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 27.814		sd: 4		p < 0.05	

Tablo 4.41'de öğretmenlerin sporda başarılı ve yetenekli öğrencilerin gelişimi için yaptıkları uygulama biçiminin yerleşim yeri açısından inceleyecek olursak; il merkezinde görev yapan öğretmenlerin % 67'si, ilçe merkezinde görev yapan öğretmenlerin de % 52.7' si başarılı ve yetenekli öğrencileri "spor kulüplerine gönderdiklerini" bildirmişlerdir. "Başarılı öğrencileri okul takımlarında tutuyorum" diyenlerin oranı il merkezinde % 20, ilçe merkezlerinde % 21.4 düzeyindedir. "Herhangi bir uygulama yapmıyorum" diyenlerin oranı il merkezlerinde % 3.6, ilçe merkezlerinde ise % 14.8 olarak il merkezlerine oranla beş katına yakın bir seviyededir. İl ve ilçe merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin bu konuda yaptıkları uygulamalar arasındaki fark ise istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Başarılı öğrencileri spor kulübüne gönderenlerin oranının il merkezlerinde, herhangi bir uygulama yapmayanların da oranın ilçe merkezlerinde daha fazla olmasının nedeni; ilçe merkezlerinde ve taşrada sporu örgütleyen ve yürüten spor kulüp sayısının az ve niteliğinin de istenen düzeyde olmadığıdır. İl ve ilçe merkezlerinde Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri'yle kurulan ilişki düzeyinin hem aynı seviyede ve hem de çok düşük oranda olması, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ile okul ve beden eğitimi öğretmenleri arasında sağlıklı bir ilişkinin ve koordinasyonun bulunmaması anlamına geldiğini göstermektedir.

Tablo 4. 42.

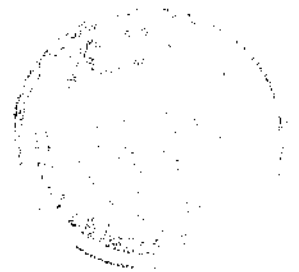
Okul Sporundan Beklentileri Karşılamada "Okul Spor Kolları" Uygulamasına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Öğretmen Görüşü	Resmi Lise		Özel Lise		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Oldukça yeterli	19	4.0	6	5.4	25	4.3
Yeterli	69	14.6	26	23.2	95	16.2
Çok az yeterli	136	28.7	30	26.8	166	28.3
Yetersiz	209	44.1	42	37.5	251	42.8
Çok yetersiz	41	8.6	8	7.1	49	8.4
Toplam	474	100.0	112	100.0	586	100.0
Kolmogorov Simirnov: Gözlenen D: 0.100 < Beklenen D: 0.153					p > 0.05	

(*) Toplam 17 denek bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.42'de öğretmenlerin toplam % 42.8'i okul sporundan beklentileri karşılamada okul Spor Kolları uygulamasının "yetersiz," % 8.4'ü de "çok yetersiz" olduğunu bildirmiştir. Yetersiz bulanların resmi lisede oranı % 44.1, özel lisede ise % 37.5 olarak biraz daha düşük seviyededir. "Oldukça yeterli" diyen öğretmenlerin oranı ise toplam % 4.3 olarak çok düşük bir oranda bulunmuştur. Öğretmen görüşleri bakımından okul türleri arasındaki farklılık istatistiki olarak da anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 4.42 dikkatli biçimde incelendiğinde, bugün uygulanmakta olan "okul spor kolları" uygulamasının okulun, genel eğitimin ve sporun beklentilerine cevap vermediğini belirten öğretmenlerin büyük çoğunlukta olduğu görülmektedir. Her iki grup öğretmenlerin görüşleri arasında farklılığın anlamsız olması ve dolayısıyla da aynı görüşü paylaşması, özel bir anlam ifade etmektedir. Öğretmenlerin aynı doğrultuda görüş belirtilmiş olmalarının nedeni; okullarda "eğitsel kol" çalışmalarının göstermelik, örgütlenme biçiminin yetersiz ve eğitsel kol çalışmalarının genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik olarak gereken önemin verilmeyişinden kaynaklandığı ileri sürülebilir..

Tablo 4. 43.

"Okul Spor Kolları"nın En Önemli Sorunlarına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Öğretmen Görüşü	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Maddi sorun	351	72.2	68	58.1	419	69.5
2. Örgütlenme ve organizasyon	152	31.3	46	39.3	198	46.3
3. Bağımsızlık (Statü)	120	24.7	47	40.1	167	27.7
4. Yasal yetersizlikler	77	15.8	16	13.6	93	15.4
5. Kaynak kullanılamayışı	62	12.7	19	16.2	81	13.4
6. Motivasyon eksikliği	53	10.9	20	17.1	73	12.1
Toplam	815		216		1031	
χ^2 : 14.407, sd: 5, $p < 0.05$	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.43' de beden eğitimi öğretmenlerinin genel olarak % 69.5'i okul Spor Kolları'nın en önemli sorunun "maddi sorun" olduğunu belirtmişlerdir. Bu oran resmi liselerde % 72.2, özel lisede ise % 58.1 olarak daha düşük bir seviyede bulunmuştur. "Örgütlenme ve organizasyon sorunu" olduğunu bildiren öğretmenlerin toplam oranı % 46.3 ile ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü sırada "bağımsız bir statüye sahip olmayışı"nı sorun olarak gösteren öğretmenlerin oranı da % 27.7' dir. Bu oran resmi liselerde % 24.7, özel liselerde ise % 40.1 olarak daha yüksek bir düzeyde bulunmuştur. Toplam olarak dördüncü sırada "yasal yetersizlikler", beşinci ve altıncı sırada "kaynak kullanılamayışı" ve "motivasyon eksikliği" gösterilmektedir. Spor Kollarının sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık da istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Resmi ve özel okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin "Okul Spor Kolları" uygulamasının karşılaştığı en önemli sorunlara yönelik görüşlerinde birinci sırada "maddi sorunların" yer alması ve bu oranın resmi okullarda çok yüksek düzeyde bulunması, yeterli maddi kaynağın sağlanmaması yönünde uygulamaların yetersiz olduğu düşüncesini doğurmaktadır. Özel okullarda görev yapan öğretmenler, eğitsel kolların bağımsız biçimde işletilememesinden daha çok yakınmaktadırlar. Bu da bize, özel okullardaki öğretmenlerin daha aktif olmak istediklerini, giderlerinin daha fazla olmasından dolayı da harcamaların daha kolay ve özerk bir biçimde yapmak istemelerinden kaynaklandığı düşüncesini uyandırmaktadır. Okul spor kollarının bugünkü örgütleniş ve organizasyon

biçimiyle ihtiyaca cevap verecek durumda olmadığına da önemli sorunlar arasında görülmesi, okul sporunun yeniden örgütlenmesi gerektiği düşüncesini doğurduğu ve bu fikri desteklediği inancındayız.

Alt Problem 12: Okul türüne göre "Okul-Kulüp işbirliğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?

Tablo 4. 44.

Okul-Kulüp İşbirliğinin Gerektiği Biçimde Yapılıp Yapılmadığına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Yerleşim yeri, Coğrafi Bölge ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi

Değişkenler	Çok Fazla		Biraz		Hiç		Toplam		İstatistik
	n	%	n	%	n	%	N	%	χ^2 - testi
Okul Türü									
Resmî	116	24.0	92	18.9	278	57.1	486	100.0	χ^2 : 6.095, sd: 4 p > 0.05
Özel	40	34.1	18	15.4	59	50.5	117	100.0	
Yerleşim Yeri									
İl	92	25.5	68	18.9	200	55.5	360	100.0	χ^2 : 3.032, sd: 4 p > 0.05
İlçe	64	26.3	42	16.9	137	56.8	243	100.0	
Coğrafi Bölge									
Ege ve Marm.	48	23.8	38	18.8	116	57.4	153	100.0	χ^2 : 15.777, sd: 8 p > 0.05
Akdeniz	30	28.3	15	14.1	61	57.6	106	100.0	
İç And.	48	34.0	23	16.3	70	49.7	141	100.0	
Karadeniz	19	22.3	23	27.0	43	50.7	85	100.0	
D. ve G. D. And.	11	15.9	11	15.9	47	68.2	69	100.0	
Hizmet Yılı									
5 yıldan az	24	24.0	19	19.0	57	57.0	100	100.0	χ^2 : 18.013, sd: 8 p < 0.05
6 - 10 yıl	55	38.2	25	17.4	64	44.4	144	100.0	
11 - 15 "	37	21.9	30	17.7	102	60.4	169	100.0	
16 - 20 "	23	25.6	17	18.9	50	55.6	90	100.0	
21 yıl ve üstü	17	17.0	19	19.0	64	64.0	100	100.0	
Toplam	156		25.9		110	18.2	337	55.9	603 100.0

Tablo 4.44'de okul-kulüp işbirliğinin gerektiği biçiminde yapılıp yapılmadığına yönelik öğretmen görüşlerinin okul türü, yerleşim yeri, coğrafi bölge ve öğretmenlerin hizmet yılları değişkenlerine göre frekans dağılımı, yüzde oranları ile χ^2 değerleri verilmiştir.

Tablo 4.44'deki bulguları genel olarak incelediğimizde öğretmenlerin % 55.9'u okul-kulüp işbirliğinin gerektiği biçimde yapılmadığı görüşünde oldukları görülmektedir. Bu işbirliğinin istenilen biçimde yapıldığını belirtenlerin oranı %

25.9 "biraz" yapıldığını bildirenlerin oranı ise % 18.2 düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

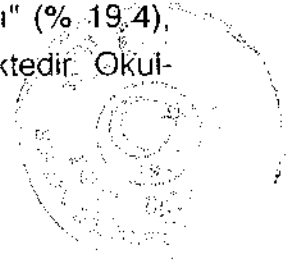
Aynı tabloyu okul türü bakımından incelediğimizde; resmi liselerdeki öğretmenlerin % 24'ü okul-kulüp işbirliğinin "çok fazla" gerçekleştiğini bildirirken, bu oran özel liselerde % 34.1 dir. "Biraz" gerçekleşiyor diyenlerin oranı resmi liselerde % 18.9, özel liselerde % 15.4, "Hiç" gerçekleşmediği görüşünde olan öğretmenlerin ise resmi okullarda % 57.1, özel okullarda da % 50.5 düzeyinde olduğu bulunmuştur.

Okul-Kulüp işbirliğine yönelik öğretmen görüşlerine hizmet yılları bakımından bakacak olursak; gerektiği biçimde yapıldığı yönünde en yüksek % 64 oranıyla görüş bildiren öğretmenlerin hizmet yıllarının "21 ve üstünde" olduğu görülmektedir.

Okul-kulüp işbirliğinin gerektiği biçimde yapılıp yapılmadığına yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılığın okul türü, yerleşim yeri ve coğrafi bölge bakımından istatistiki olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) , hizmet yılı bakımından ise bu farklılığın anlamlı olduğu ($p<0.05$) bulunmuştur.

Öğretmenlerin okul-kulüp işbirliğinin gerektiği biçimde yapılmadığı görüşünde birleştikleri yönündeki bulgular Özmen (1987), Spor Şurası (1990), Kirazoğlu (1992) ve Arıkan (1993)'ün araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Hizmet yılları itibarıyla farklılığın anlamlı bulunması, hizmet yılının artmasıyla bu işbirliğinin gerektiği biçimde yapılmadığı görüşünde de yüzde olarak artma olduğu, başka bir anlatımla; hizmet yılı fazla olan öğretmenler kendi deneyimlerine dayanarak okul-kulüp işbirliğinin istenenden çok uzakta olduğu görüşüne ağırlık vermiş olabilirler.

Tablo 4.45'de okul-kulüp işbirliğinin yapılmasını engelleyen faktörlerin okul türüne göre sıralaması verilmiştir. Bu sıralamada birinci sırayı toplam % 63.7 oranıyla "sporun kalkınmasında alt yapıya önem verilmeyişi" gösterilmektedir. Aynı orana yakın ikinci sırada "spor kulüplerinde beden eğitimi öğretmenlerinin görev yapmayışi" gösterilirken (%61.8), üçüncü sırada % 46.4 oranıyla okul-kulüp arasında "koordinasyon eksikliğinin" bulunduğu bildirilmiştir. Bu işbirliğini engelleyen faktörlerden "kulüp yönetici ve antrenörlerin isteksiz davranışlarından" kaynaklandığını bildiren öğretmenler % 40 oranıyla dördüncü sırada yer alırken, "teşvik ve motivasyon eksikliği" (% 36), "yasal yaptırımların olmayışı" (% 19.4), "spor kollarının ilgisizliği" (% 13.9) beş, altı ve yedinci sıralarda gelmektedir. Okul-

kulüp işbirliğini engelleyen faktörlere yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılıklar istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.01$).

Tablo 4. 45.

Okul-Kulüp İşbirliğini Engelleyen En Önemli Faktörlerin Neler Olduğuna Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Öğretmen Görüşü	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Alt yapıya önem verilmeyişi	306	63.0	78	66.6	384	63.7
2. Kulüplerde beden eğitimi öğretmenlerinin görev yapmayışı	307	63.1	66	56.4	373	61.8
3. Koordinasyon eksikliği	227	46.7	53	45.3	280	46.4
4. Kulüp yönetici ve antrenörlerin isteksizliği	209	43.0	32	27.3	241	40.0
5. Teşvik ve motivasyon eksikliği	160	32.9	57	48.7	217	36.0
6. Yasal yaptırımların olmayışı	98	20.1	19	16.2	117	19.4
7. Spor kollarının ilgisizliği	66	13.6	18	15.4	84	13.9
Toplam	1373		323		1696	
χ^2 : 14.291, sd: 6, $p > 0.01$	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdelere; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Okul-kulüp işbirliğinin gerektirdiği biçimde yapılamayışını engelleyen faktörlere baktığımızda; beden eğitimi öğretmenleri bu kulüplerde aktif görev almak istedikleri ve bu kulüplerin iyi yönetilmediği yorumu yapılabilir. Diğer taraftan, gerek kulüplerde ve gerekse okullarda istek, coşku ve motivasyon faktörünün azaldığı da savunulabilir. Öğretmenler arası görüş farklılıklarının anlamlı bulunmaması, bütün öğretmenlerin bu konuda aynı doğrultuda düşündükleri ve her iki okul türünde de okul-kulüp işbirliğini engelleyen faktörlere yönelik sorunların birbirinden farklı olmadığı düşüncesini uyandırmaktadır.

Alt Problem 13: Okul spor faaliyetlerinin yeniden örgütlenmesi konusunda, özel ve resmi okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? "Okul Spor Kulüpleri-Fedarasyon ve Konfederasyon" biçimindeki örgütlenme modeline yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

Tablo 4. 46.

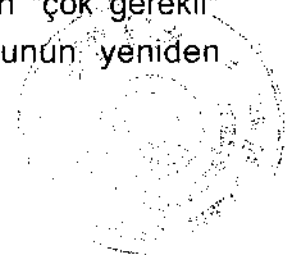
**Okul Sporunun "Yeniden Örgütlenmesi" Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin
Okul Türü, Yerleşim Yeri ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi**

Değişkenler	Çok Gerekli		Gerekli		Çok Az Gerekli		Toplam		İstatistik χ^2 - testi
	n	%	n	%	n	%	N	%	
Okul Türü									
Resmi	292	60.1	163	33.5	31	6.4	486	100.0	χ^2 : 5.067, sd: 2 p > 0.05
Özel	71	60.7	32	27.4	16	12.0	117	100.0	
Yerleşim Yeri									
İl	224	62.2	116	32.2	20	5.6	360	100.0	χ^2 : 4.965, sd: 2 p > 0.05
İlçe	139	57.2	79	32.5	25	10.3	243	100.0	
Hizmet Yılı									
5 yıldan az	52	52.0	39	39.0	9	9.0	100	100.0	χ^2 : 3.576, sd: 8 p > 0.05
6 - 10 yıl	88	61.1	46	31.9	10	7.0	144	100.0	
11 - 15 "	106	62.7	50	29.6	13	7.8	169	100.0	
16 - 20 "	54	60.0	30	33.4	6	6.6	90	100.0	
21 yıl ve üstü	61	61.0	32	32.0	7	7.0	100	100.0	
Toplam	363	60.2	195	32.3	45	7.5	603	100.0	

Tablo 4.46'da okul sporunun yeniden örgütlenmesi gerektiğine yönelik öğretmen görüşlerinin okul türü, yerleşim yeri ve hizmet yılları değişkenlerine göre dağılımı ve istatistiki analizleri verilmiştir.

Buna göre genel toplam olarak öğretmenlerin % 60.2'si okul sporunun yeniden örgütlenmesinin "çok gerekli", % 32.5'i "gerekli" ve % 7.5'i de "çok az gerekli" olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Okul türü açısından tablo incelendiğinde ise; resmi liselerdeki öğretmenlerin % 60.1'i, özel liselerdeki öğretmenlerin de % 60.7'si okul sporunun yeniden örgütlenmesinin "çok gerekli" olduğunu bildirmişlerdir. "Gerekli" diyenlerin oranı; resmi liselerde % 33.5, özel liselerde de % 27.4 düzeyindedir. "Çok az gerekli" biçiminde görüş belirtenlerin oranı da; resmi okullarda % 6.4, özel okullarda da % 12 dir.

Yerleşim yeri açısından ise; okul sporunun yeniden örgütlenmesi yolunda il merkezinde çalışan öğretmenlerin % 62.2'si, ilçe merkezinde çalışan öğretmenlerin de % 57.2'si "çok gerekli" olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Hizmet yılı açısından incelediğimizde de, en yüksek % 62.7 oranıyla hizmet yılı 11-15 yıl arası olanların okul sporunun yeniden örgütlenmesinin "çok gerekli" olduğu yönünde görüş belirttikleri bulunmuştur. Okul sporunun yeniden

örgütlenmesine yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık okul türü, yerleşim yeri ve hizmet yılı açısından istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Öğretmenler arasındaki görüş farklılıklarının anlamlı bulunmaması, genelde bütün öğretmenlerin aynı doğrultuda, yani okul sporunun yeniden örgütlenmesi gerektiğine inandıklarındandır. Çünkü, her iki okul türünde çalışan öğretmenler aynı yasal çerçeve içerisinde hareket etmekte ve aynı sorunlarla karşılaşmalarından dolayı, ortak görüş altında toplanmaktadırlar. Öğretmenler, okul sporunun bugünkü görünümü olan M.E.B.ile G.S.G.M. arasındaki sıkışmışlık durumdan kurtulması yönünde görüş birliği oluşturmaları bugünkü uygulamanın yararlı olmadığına olan inançlarındandır. Bulgulara bakarak, bu durumdan kurtulmanın yolunun okul sporuna yönelik yeni bir örgütlenme biçimine gidilmesi gerektiği görüşü ağırlık kazanmaktadır.

Tablo 4. 47.

Okul Spor Faaliyetlerinin "Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon" Biçiminde Yeniden Örgütlenmesine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Yerleşim Yeri ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi

Değişkenler	Çok Katılıyor		Katılıyor		Çok Az Katılıyor		Toplam		İstatistik
	n	%	n	%	n	%	N	%	χ^2 - testi
<u>Okul Türü</u>									
Resmî	244	50.2	207	42.6	35	7.2	486	100.0	χ^2 : 0.702, sd: 2 p > 0.05
Özel	54	46.1	53	45.3	10	8.6	117	100.0	
<u>Yerleşim Yeri</u>									
İl	187	51.9	154	42.8	19	5.3	360	100.0	χ^2 : 6.891, sd: 2 p < 0.05
İlçe	111	45.7	106	43.6	26	10.7	243	100.0	
<u>Hizmet Yılı</u>									
5 yıldan az	44	44.0	43	43.0	13	13.0	100	100.0	χ^2 : 15.083, sd: 8 p > 0.05
6 - 10 yıl	75	52.1	58	40.3	11	7.7	144	100.0	
11 - 15 "	80	47.3	80	47.3	9	5.4	169	100.0	
16 - 20 "	43	47.8	45	50.0	2	2.2	90	100.0	
21 yıl ve üstü	56	56.0	34	34.0	10	10.0	100	100.0	
Toplam	289	49.4	260	43.1	45	7.5	603	100.0	

Tablo 4.47'de genelde öğretmenlerin % 49.4'ü okul spor faaliyetlerinin "Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon" biçiminde örgütlenme düşüncesine "çok katıldığı", % 43.1'i "katıldığı", % 7.5'inin de bu öneriye "çok az" katıldığı bulunmuştur. "Çok katılıyorum" diyenlerin oranı resmi liselerde % 50.2,

özel okullarda ise % 46.1 düzeyindedir. "Çok az katılıyorum" diyenlerin oranı da resmi okullarda % 7.2, özel okullarda ise % 8.6 düzeyindedir.

Okul spor faaliyetlerinin "Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon" biçiminde yeniden örgütlenmesine yönelik öğretmen görüşlerini yerleşim yeri açısından incelediğimizde; il merkezinde çalışan öğretmenlerin % 51.9'u, ilçe merkezindeki öğretmenlerin de % 45.7'si bu biçimdeki bir örgütlenme modeline "çok katıldığını" bildirmişlerdir.

Tablo 4.47 hizmet yılı değişkeni açısından irdelendiğinde de; en yüksek oranlarla 21 yıl ve üstü hizmet yılına sahip öğretmenlerin % 56 oranıyla okul sporunun bu tarzdaki örgütlenme modeline "çok katıldığı" biçiminde görüş belirttikleri bulunmuştur.

Okul spor faaliyetlerinin "Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon" biçiminde yeniden örgütlenmesi önerisine yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık okul türü ve hizmet yılı açısından istatistiki olarak anlamsız ($p>0.05$), yerleşim yeri bakımından ise anlamlı ($p<0.05$) bulunmuştur.

Beden eğitimi öğretmenlerinin toplam %92.5'i gibi büyük bir bölümünün bu öneriyi kabul etmiş olması, Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon biçimindeki bir örgütlenme modelinin, okul sporundan beklentileri karşılamada en uygun bir örgütlenme biçimi olduğu sonucunu çıkarmaktayız. DPT (1968), Spor Şurası (1990), Bilgin (1992: 245), Pehlivan (1992: 249), Koçgöy (1992) ile diğer araştırmacı ve spor adamlarının görüşleri de bizim bulgularımızı destekler niteliktedir.

Tablo 4.48' de okul spor kulüpleri oluşturulması durumunda, beden eğitimi öğretmenlerinin bu kulüplerde ne oranda çalışmak istediklerine yönelik öğretmen görüşlerinin okul türü, cinsiyet, hizmet yılı, haftalık ders yükü ve coğrafi bölgelere göre dağılımı ile istatistiki analizleri verilmiştir.

Bu tabloya göre, araştırmaya katılan bütün öğretmenlerin % 32.3'ü "çok fazla", % 58.4'ü "biraz" ve % 9.3' ü de okul spor kulüplerinde "çok az" çalışmak istediklerini bildirmişlerdir. Resmi okulda çalışan öğretmenlerin % 32.1'i "çok fazla" isterken bu oran özel okullarda % 33.3' dür. "Çok az" isteyenlerin oranı resmi okullarda % 8.6, özel okullarda ise % 12 olarak bulunmuştur.

Tablo 4. 48.

"Okul Spor Kulüpleri"nin Oluşturulması Halinde Öğretmenlerin Bu Kulüplerde Çalışma İstek Durumlarının Okul Türü, Cinsiyet, Hizmet Yılı, Haftalık Ders Yükü ve Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi

Değişkenler	Çok Fazla İstiyor		Biraz İstiyor		Çok Az İstiyor		Toplam		İstatistik
	n	%	n	%	n	%	N	%	χ^2 - testi
Okul Türü									
Resmi	156	32.1	288	59.3	42	8.6	486	100.0	χ^2 : 1.502, sd: 2 p > 0.05
Özel	39	33.3	64	54.7	14	12.0	117	100.0	
Cinsiyet									
Erkek	150	35.2	245	57.5	31	7.3	426	100.0	χ^2 : 10.202, sd: 2 p < 0.05
Kadın	45	25.4	107	60.5	25	14.1	177	100.0	
Hizmet Yılı									
5 yıl az	32	32.0	59	59.0	9	9.0	100	100.0	χ^2 : 4.973, sd: 8 p > 0.05
6-10 yıl	53	36.8	79	54.8	12	8.3	144	100.0	
11-15 yıl	45	26.6	108	63.9	16	9.5	169	100.0	
16-20 yıl	33	36.7	48	53.3	9	10.0	90	100.0	
21 ve üstü	32	32.0	58	58.0	10	10.0	100	100.0	
Haftalık Ders Yükü									
15 saat az	26	20.5	83	65.4	18	14.2	127	100.0	χ^2 : 19.488, sd: 6 p < 0.05
16-20 saat	30	27.0	73	65.7	8	7.2	111	100.0	
21-25 saat	46	38.3	61	50.8	13	10.8	120	100.0	
26 ve üstü	93	38.0	135	55.1	17	6.9	245	100.0	
Coğrafi Bölge									
Ege ve Marm.	51	25.3	133	65.8	18	8.9	202	100.0	χ^2 : 27.479, sd: 8 p < 0.05
Akdeniz	52	49.1	47	44.3	7	6.6	106	100.0	
İç And.	35	24.8	87	61.7	19	13.5	141	100.0	
Karadeniz	35	41.2	43	51.0	7	8.2	85	100.0	
D. ve G. D. And.	22	32.0	42	61.0	5	7.2	69	100.0	
Toplam	195	32.3	352	58.4	56	9.3	603	100.0	

Tablo 4.48'e cinsiyet açısından bakacak olursak; erkek öğretmenlerin % 35.2'si, kadınların % 25.4'ü "çok fazla" isterken "çok az" isteyenlerin oranı erkeklerde % 7.3, kadınlarda da % 14.1 ile erkeklere oranla daha yüksek düzeyde bulunmuştur.

Haftalık ders yükü açısından ise; en yüksek oranlarla haftalık ders yükü 15 saatten az olanların % 20.5'i "çok fazla", % 14.2'si de "çok az" istemektedir. Ders yükü 21-25 saat arasında olan öğretmenlerin de % 38.4'ü "çok fazla", % 10.8'i de "çok az" olarak okul spor kulüplerinde çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Coğrafi bölgeler açısından da, en yüksek oranlarla Akdeniz Bölgesinde çalışan öğretmenlerin % 49.1'i "çok fazla", Ege ve Marmara Bölgesi öğretmenlerinin % 65.3'ü "biraz", İç Anadolu Bölgesi öğretmenlerinin de % 13.5'i "çok az" olarak bu kulüplerde çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin okul spor kulüplerinde ne oranda çalışmak istediklerine yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık cinsiyet, haftalık ders yükü ve coğrafi bölgeler bakımından istatistiki olarak anlamlı ($p < 0.05$), okul türü ve hizmet yılı açısından ise anlamsız bulunmuştur ($p > 0.05$).

Tablo 4.48' de genel anlamda öğretmenlerin büyük çoğunluğu (% 90.7) okul spor kulüplerinde severek görev alabileceklerini belirtmiş olmaları; öğretmenlerin meslekleriyle ilgili doyuma beden eğitimi dersleriyle ulaşamadıkları ve bu kulüplerde görev yaparak hem mesleki doyum ve hem de maddi kazanç sağlamayı amaçladıkları anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, bu bulguyu beden eğitimi öğretmenleri ülke sporunun yönetiminde söz sahibi olmak, yetişmiş insan gücünün verimli kullanılmasından yana tavır koymak istediğinin de bir göstergesi olarak algılayabiliriz.

Coğrafi bölgeler ve ders yükleri bakımından öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunması, bazı bölgelerde öğretmenlerin az ve ders yüklerinin fazlalığından kaynaklandığı gibi, büyük şehirlerde bulunan bir çok beden eğitimi öğretmeni de herhangi bir spor kulübünde veya spor teşkilatında çalışıyor olmasından dolayı olduğu biçiminde yorumlayabiliriz.

Tablo 4.49'da "Okul Spor Kulüpleri" biçiminde yeni bir örgütlenme modelinin en fazla hangi faydaları sağlayacağına yönelik öğretmen görüşlerinin sıralaması verilmiştir. Toplam olarak birinci sırada "okul yöneticileri ve velilerin sporun içine çekileceği" (% 47.9), ikinci sırada "öğrenci katılımının sağlanacağı" (% 42.9) ve üçüncü sırada da "öğrencilerin kendi kulüplerinde kendi öğretmenleri tarafından eğitileceği" (% 38.4) biçiminde belirmiştir. "Öğrenci-öğretmen-veli-yönetici iletişiminin sağlanacağı" görüşü dördüncü (% 75.8), "okulların her türlü imkanlarının verimli kullanılacağı" görüşü ise beşinci (% 29) sırada gösterilmiştir. "Performans sporu için kaynak akımının hızlanacağı" (% 28.8), "yetişmiş insangücü istihdamı sağlanacağı" (% 28), "mahalli kaynakların kullanımının kolaylaşacağı" (% 17.2) ile "öğretmenlerin ek gelir elde edebilecekleri" (% 10.7) biçimindeki görüşler sırasıyla altı, yedi, sekiz ve dokuzuncu sıralarda yer almaktadır.

"Okul spor kulüpleri" biçimindeki bir örgütlenmenin sağlayacağı faydaların neler olduğu bakımından öğretmen görüşleri arasındaki farklılık da istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.01$).

Tablo 4. 49.

"Okul Spor Kulüpleri" Biçiminde Bir Örgütlenme Modeli En Fazla Hangi Faydaları Sağlayacağına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Öğretmen Görüşleri	Resmi Lise		Özel Lise		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
1. Okul yöneticileri ve veliler sporun içine çekilecektir	239	49.1	50	42.7	289	47.9
2. Öğrenci katılımı sağlanacaktır	208	42.8	51	43.6	259	42.9
3. Öğrenciler kendi kulüplerinde öğretmenleri tarafından eğitilecektir	182	37.4	50	42.7	232	38.4
4. Öğrenci-öğretmen-veli-yönetici iletişimi sağlanacaktır	180	37.0	36	30.7	216	35.8
5. Okulların olanakları verimli kullanılacaktır	133	27.3	42	35.9	175	29.0
6. Performans sporu için kaynak akımı hızlanacaktır	140	28.8	34	29.0	174	28.8
7. Yetişmiş insangücü istihdamını sağlayacaktır	146	30.0	23	19.6	169	28.0
8. Mahalli kaynakların kullanımı kolaylaşacaktır	79	16.2	25	21.3	104	17.2
9. Öğretmenler ek gelir elde edeceklerdir	42	8.4	23	19.6	65	10.7
Toplam	1349		334		1683	
χ^2 : 20.034, sd: 8, p > 0.01	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.49'daki bulgular dikkate alındığında, ülkemizde bugüne kadar okul-kulüp işbirliğinin istenilen düzeyde olmadığından dolayı; öğretmenler, ülke sporunun kalkınması ve okul sporuna yeni kaynak akımının sağlanması için okulun dış çevre ile işbirliği ve koordine içerisinde bulunması gerektiğine inanmaktadırlar. Öğretmenlerin bu yöndeki görüşleri arasındaki farklılığın da anlamlı düzeyde olmayışı, bu konuda ortak bir görüş birliğinin bulunduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 4. 50.

"Okul Spor Kulüpleri"nin Karşılaşabileceği Sorunlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Öğretmen Görüşleri	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	%
1. Maddi kaynak yetersizliği	396	81.5	96	82.0	492	81.6
2. Tesis yetersizliği	381	78.4	81	69.2	462	76.6
3. Okul yöneticilerinin ilgisizliği	175	36.0	39	33.3	214	35.5
4. Merkezi Yönetimin ilgisizliği	166	34.1	39	33.3	205	34.0
5. Antrenör ve yönetici yetersizliği	161	33.1	38	32.4	199	33.0
6. Koordinasyon eksikliği	112	23.0	48	41.0	160	26.5
Toplam	1391		341		1732	
χ^2 : 12.519, sd: 5, $p > 0.01$	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4.50'de araştırma kapsamındaki bütün beden eğitimi öğretmenlerinin % 81.6'sı birinci sırada Okul Spor Kulüpleri'nin "maddi kaynak yetersizliği" sorunuyla karşılaşacağını, ikinci sırada "tesis yetersizliği" (% 76.6), üçüncü sırada da "okul yöneticilerinin ilgisizliği" (% 35.5) gibi sorunlarla karşılaşabileceğini belirtmişlerdir. Dördüncü sırada "merkezi yönetimin ilgisizliği" (% 34.0), beşinci sırada "antrenör ve yönetici yetersizliği" (% 33.0) ve altıncı sırada da "koordinasyon eksikliği" (% 26.5) gibi sorunlarla karşılaşabileceğini ifade etmişlerdir. Okul Spor Kulüpleri'nin karşılaşabileceği sorunlara yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık da istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.01$).

"Okul Spor Kulüpleri" biçiminde yapılacak olan örgütlenme biçiminin başarıya ulaşabilmesi ve beklentilere yanıt verebilmesi için, kuruluş aşamasında sağlam ve gerçekçi temellere dayandırılması gerekmektedir. Beden eğitimi öğretmenleri bu tür bir örgütlenmenin gerekli olduğuna inanmalarıyla birlikte, bu yeni örgütlenme modelinin karşılaşabileceği sorunların da önemli olduğunu bildirmeleri, yasal düzenlemelerin bu yönde yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Resmi ve özel okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin bu konudaki görüşleri arasındaki farklılığın anlamlı olmayışı, bütün öğretmenlerin aynı sorun ve endişeleri taşıdığı anlamında yorumlanabilir.

Alt Problem 14: Ders dışı okul spor faaliyetlerine yerel yönetimlerin katılımına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü ve yerleşim yeri açısından bir farklılık var mıdır?

Tablo 4. 51.
"Okul Spor Kulüpleri" Biçiminde Bir Örgütlenme Modeline Yerel Yönetimlerin Katılımı Hangi Alanda Olması Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Öğretmen Görüşü	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	Toplam %
1. Alt yapı oluşturulmasında (salon, saha, araç-gereç v.b.)	278	58.2	62	53.9	340	57.3
2. Maddi kaynak	135	28.2	33	28.7	168	28.3
3. Kendi salon, saha v.b alanlarının kullandırılmasında	35	7.3	8	7.0	43	7.3
4. Ulaşım alanında	20	4.2	6	5.2	26	4.4
5. Yönetim kurullarında	10	2.1	6	5.2	16	2.7
Toplam	478	100.0	115	100.0	593	100.0
Kolmogorov Simirnov: Gözlenen D: 0.043 < Beklenen D: 0.152						p > 0.05

(*) Toplam 10 denek bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.51'de beden eğitimi öğretmenlerinin % 57.3'ü "okul spor kulüpleri" biçimindeki bir örgütlenmede yerel yönetimlerin "alt yapı oluşturulmasında", % 28.3 oranıyla "maddi kaynak" sağlamada, % 7.3 oranıyla da yerel yönetimlerin "kendi spor saha ve salonları gibi spor tesislerinin bu kulüplere kullandırılması" yönünde katılımın sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. "Şehir içi ulaşım alanında" katkısı olması gerektiğini bildiren öğretmenlerin oranı ise % 4.4 gibi çok düşük bir düzeyde bulunmuştur.

Yerel yönetimlerin okul spor kulüpleri biçimindeki bir örgütlenme modeline ne yönde katılmaları gerektiğine yönelik öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Çağdaş okul yönetiminde yerel yönetimlerin önemi oldukları kabul edilmektedir. Beden eğitimi öğretmenleri, okulların vazgeçemeyeceği kurumlar olan yerel yönetimlerin okul sporuyla yakından ilgilenmelerini istemektedirler. Ancak, bu istek yerel yönetimlerin doğrudan karar mekanizmalarında etkili olacak biçimde değil, arka planda ve okul sporunu destekler biçimde olması yönündedir. Öğretmenler kendi işlerine başkasının karışmamasını ve yaptıkları işlerin başarıya ulaşmasında ortaya çıkan sorunların çözümünde, yerel yönetimlerin yan desteğinin gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Resmi ve özel okullar arasında görüş

farklılığının anlamlı olmayışı da bütün öğretmenlerin bu konuda görüş birliği içinde olduklarını göstermektedir.

Tablo 4. 52.

"Okul Spor Kulüpleri" Biçiminde Bir Örgütlenme Modeline Yerel Yönetimlerin Katılımı Hangi Alanda Olması Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Yerleşim Yeriine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

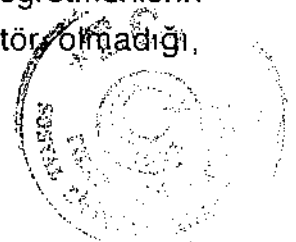
Öğretmen Görüşleri	İl Merkezi		İlçe Merkezi		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
1. Alt yapı oluşturulmasında (salon, saha, araç-gereç v.b.)	212	59.2	128	54.5	340	57.3
2. Maddi kaynak	98	27.4	70	29.8	168	28.3
3. Kendi salon, saha v.b alanlarının kullandırılmasında	22	6.1	21	8.9	43	7.3
4. Ulaşım alanında	15	4.2	11	4.7	26	4.4
5. Yönetim kurullarında	11	3.1	5	2.1	16	2.7
Toplam	358	100.0	235	100.0	593	100.0
χ^2 - testi	χ^2: 2.291		sd: 4		p > 0.05	

(*) Toplam 10 denek bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 52' de il merkezinde çalışan öğretmenlerin % 59.2'si, ilçe merkezinde çalışan öğretmenlerin de % 54.5'i Okul Spor Kulüpleri biçiminde bir örgütlenme modeline yerel yönetimler "salon, saha, araç-gereç v. b. biçiminde alt yapı oluşturulması" alanında katkı sağlamaları gerektiğini bildirmişlerdir. "Maddi kaynak" alanında yardımcı olması gerekir diyen öğretmenlerin toplam oranı % 28.3 düzeyindedir. "Ulaşım alanında" olmalıdır diyenler % 4.4, "kulüplerin yönetim organlarında görev almalıdırlar" biçiminde görüş belirtenlerin oranı ise % 2.7 olarak çok düşük düzeyde bulunmuştur.

Yerel yönetimlerin "Okul Spor Kulüpleri" biçimindeki bir örgütlenme modeline katılımlarının hangi alanda olması gerektiğine yönelik öğretmen görüşler arasındaki farklılık yerleşim yeri bakımından istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

İl ve ilçe merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin yerel yönetimlerden beklentileri arasındaki farkın anlamlı olmaması; bu konuda bütün öğretmenlerin aynı doğrultuda düşündükleri ve yerleşim yerinin etkili bir faktör olmadığı,

dolayısıyla Tablo 4.51'deki bulguların bu tablodaki bulguları desteklediği anlaşılmaktadır.

Tablo 4. 53.

Okullararası Sportif Faaliyetlerin Hangi Türde Organize Edilmesi Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Yerleşim Yeri ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile Ki-Kare Testi (*)

Değişkenler	Yarışmalar Biçiminde		Şenlik, Şölen Bayram Biç.		Her ikisi Biçiminde		Toplam		İstatistik
	n	%	n	%	n	%	N	%	χ^2 - testi
Okul Türü									
Resmi	65	13.6	78	16.4	333	70.0	476	100.0	χ^2 : 0.802, sd: 2 p > 0.05
Özel	13	11.3	22	19.1	80	69.6	115	100.0	
Yerleşim Yeri									
İl	41	11.5	63	17.7	251	70.8	355	100.0	χ^2 : 2.275, sd: 2 p > 0.05
İlçe	37	15.7	37	15.7	162	68.6	236	100.0	
Hizmet Yılı									
5 yıldan az	12	12.1	16	16.2	71	71.7	99	100.0	χ^2 : 16.238, sd: 8 p < 0.05
6-10 yıl	12	8.4	20	14.1	110	77.5	142	100.0	
11-15 "	17	10.2	35	21.1	114	68.7	168	100.0	
16-20 "	20	23.0	14	16.1	53	60.9	87	100.0	
21 yıl ve üstü	17	17.5	15	15.5	65	76.0	97	100.0	
Toplam	78	13.2	100	16.9	413	69.9	591	100.0	

(*) Toplam 12 denek bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.53'de okullararası spor faaliyetlerinin hangi türde organize edilmesi gerektiğine yönelik öğretmen görüşlerinin okul türü, yerleşim yeri ve hizmet yıllarına göre dağılımlarıyla istatistiki analizleri verilmiştir.

Bu tabloya göre, genel toplam olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin % 13.2'si okullararası sportif faaliyetlerin "yarışmalar biçiminde", % 16.9'u "şenlik, şölen, turnuva ve bayram biçiminde" % 69.9 gibi büyük bir bölümü de "her ikisi biçiminde" yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Değişkenler açısından incelediğimizde en yüksek oranlarla; resmi okullardaki öğretmenlerin % 70'i, özel okullardaki öğretmenlerin de % 69.6'sı okul spor faaliyetlerinin "her ikisi biçiminde" yani hem şenlik, şölen ve hem de yarışmalar biçiminde olması gerektiğini daha eğitsel bir yaklaşım olarak kabul etmektedirler. İl merkezindeki öğretmenlerin % 70.8'i, ilçe merkezindeki öğretmenlerin de % 68.6'sı birbirine yakın oranlarda aynı doğrultuda görüş belirtmişlerdir. Hizmet yılı açısından ise hizmet yılı 6-10 yıl arası olan

öğretmenlerin % 77.5'i, hizmet yılı 21 yıl ve üstü olan öğretmenlerin de % 76'sı "her ikisi" biçiminde olması gerektiği yönünde görüş belirttikleri bulunmuştur.

Değişkenler açısından incelendiğinde öğretmen görüşleri arasındaki farklılığın okul türü ve yerleşim yeri açısından istatistiki olarak anlamsız ($p>0.05$), hizmet yılı bakımından ise anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Genel olarak beden eğitimi öğretmenleri okul spor faaliyetlerinin sadece yarışmaya dayandırılmasını istememektedirler. Ancak, yarışmasız bir spor faaliyetinin de neşesiz, heyecansız ve monoton olacağı görüşünde birleşmektedirler. Bu nedenle, okullararası spor faaliyetlerinin hem yarışma ve hem de şenlikler biçiminde organize edilmesinin daha eğitimsel olacağı düşüncesindedirler. Bu durum, öğretmenlerin hizmet yılları itibarıyla daha da belirginleşmektedir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerde yarışma fikrinin ağır basması, bu öğretmenlerde idealist düşüncenin hakim olduğunu ve mezun oldukları yükseköğretim kurumlarının eğitim programının bir yansıması biçiminde yorumlamaktayız. Hizmet yılından dolayı deneyimi fazla öğretmenlerin ise sadece yarışma biçimindeki bir spor organizasyonunu benimsemedikleri yönündeki bulgu, bu öğretmenlerin okul türüne bakmaksızın öğrencinin ihtiyaçlarını eğitsel bir açıdan değerlendirdikleri düşüncesini bizde uyandırmaktadır.

Alt Problem 15: *Ders dışı okul spor faaliyetlerine öğrenci katılımını artırmak için neler yapılması gerektiğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?*

Tablo 4.54'de ders dışı okul spor faaliyetlerine daha fazla sayıda öğrencinin katılımını sağlamak için neler yapılması gerektiğine yönelik öğretmen görüşlerinin okul türüne göre sıralaması verilmiştir.

Araştırmaya katılan bütün öğretmenlere göre birinci sırada "başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesi" (% 63.8), ikinci sırada "spor yapılabilir alanların çoğaltılması" (% 61.7), üçüncü sırada ise "okullararası ve okul içi spor organizasyonlarının sayısının artırılması" (% 51) ağırlıklı olarak ilk üç sırada belirtilmiştir. Dördüncü sırada "yeni bir örgütlenme modeli oluşturmak" (% 38.8), beşinci sırada ise "yarışmaları tek amaç olmaktan çıkarmak" (%35) gelmektedir. Sırasıyla "öğretmenleri ödüllendirmek" (% 20.5), "öğretmen sayısını artırmak" (% 11.2) ve "her yarışmada yeni oyunculara yer vermek" (% 9.8) gibi görüşlere de altı, yedi ve sekizinci sıralarda yer verilmiştir. Okul türü bakımından sıralandığında da ilk üç görüşün her iki grubu kapsadığı görülmektedir.

Tablo 4. 54.

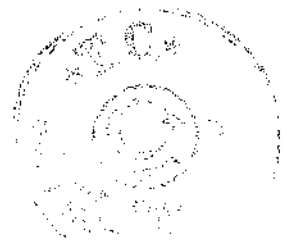
Ders Dışı Sportif Faaliyetlere Daha Fazla Öğrencinin Katılımı İçin Neler Yapılması Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı ve Ki-Kare Testi (*)

Öğretmen Görüşleri	Resmi n	Lise %	Özel n	Lise %	Toplam N	Toplam %
1. Başarılı öğrencileri ödüllendirmek	322	66.2	63	53.8	385	63.8
2. Spor alanlarını çoğaltmak	314	64.6	58	49.5	372	61.7
3. Organizasyonların sayısını artırmak	233	47.9	75	64.1	308	51.0
4. Yeni bir örgütlenme modeli oluşturmak	186	38.3	48	41.0	234	38.8
5. Yarışmaları "tek amaç" olmaktan çıkarmak	159	32.7	52	44.4	211	35.0
6. Öğretmenleri ödüllendirmek	102	21.0	22	18.8	124	20.5
7. Öğretmen sayısını artırmak	55	11.3	13	11.1	68	11.2
8. Her yarışmada yeni oyunculara yer vermek	48	9.8	11	9.4	59	9.8
Toplam	1419		342		1761	
χ^2 : 14.676, Sd: 7, P < 0.05	n: 486		n: 117		N: 603	

(*) Birden fazla seçenek işaretlendiği için yüzdeler; n: 486, n: 117 ve N: 603 üzerinden alınmıştır.

Ders dışı okul spor faaliyetlerine daha fazla öğrencinin katılımını sağlamak amacıyla neler yapılması gerektiğine yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık ise istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Öğretmen görüşleri ağırlıklı olarak sıralandığında ilk üç görüşün ortak ve diğer görüşlerde de okul türlerine göre farklılık oluşması, resmi liselerde spor alanlarının daha az, spor faaliyetlerine öğrenci katılımının önemsiz görülmesi ve daha fazla öğrencinin katılımına fırsat verecek tarzda organizasyonların sınırlı oluşundan kaynaklanmaktadır. Bu görüş Gündüz ve arkadaşları'nın (1992: 235) yaptığı araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu çalışmada; ders dışı okul spor faaliyetlerine ve yarışmalarına daha fazla öğrenci katılımını sağlamak için sırasıyla; "başarılı sporcuların ödüllendirilmesi", "takım sayılarının artırılması" ve "spor alanlarının çoğaltılması" gerektiği önemli bulgu olarak belirtilmiştir. Diğer yandan, özel okullar resmi okullara oranla spor tesisi bakımından daha avantajlıdır. Bu yüzden, özel okullar daha fazla spor organizasyonu yapılması beklentisi içerisinde oldukları görülmektedir.

Alt Problem 16: Ders dışı okul spor faaliyetlerinin yürütülmesinde MEB ile GSGM arasında bugün var olan yetki ve sorumluluk karmaşasının çözümüne yönelik öğretmen görüşleri nelerdir ve okul türü açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4. 55.

Okul Spor Faaliyetlerinin Yürütülmesinde MEB ile GSGM Arasındaki Yetki ve Sorumluluk Karmaşasının Nasıl Çözülmesi Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Cinsiyet, Yerleşim Yeri, Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ve Ki-Kare Test Sonuçları (*)

Değişkenler	MEB Birk.		GSGM Birk.		Devam Et.		Yeni Yap.		Toplam		İstatistik χ^2 - testi
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%	
<u>Okul Türü</u>											
Resmî	59	12.5	69	14.6	166	35.2	178	37.7	472	100.0	χ^2 : 6.633, sd: 3 p > 0.05
Özel	8	7.0	10	8.7	45	39.1	52	45.2	115	100.0	
<u>Cinsiyet</u>											
Erkek	56	13.5	53	12.8	139	33.5	167	40.2	415	100.0	χ^2 : 8.639, sd: 3 p < 0.05
Kadın	11	6.4	26	15.1	72	41.8	63	36.6	172	100.0	
<u>Yerleşim Yeri</u>											
İl	42	11.9	45	12.7	126	35.7	140	39.7	353	100.0	χ^2 : 0.581, sd: 3 p > 0.05
İlçe	25	10.7	34	14.5	85	36.3	90	38.5	234	100.0	
<u>Hizmet Yılı</u>											
5 yıldan az	9	9.2	18	18.4	41	41.8	30	30.6	98	100.0	χ^2 : 10.195 sd: 12 p > 0.05
6-10 yıl	12	8.5	19	13.6	53	37.8	56	40.0	140	100.0	
11-15 "	22	13.4	19	11.6	54	32.9	69	42.1	164	100.0	
16-20 "	14	15.9	10	11.4	29	33.0	35	39.8	88	100.0	
21 yıl ve üstü	10	10.3	13	13.4	34	35.0	40	41.3	97	100.0	
Toplam	67	11.4	79	13.5	211	35.9	230	39.2	587	100.0	

(*) Toplam 16 denek bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.55'de ders dışı okul spor faaliyetlerinin yürütülmesinde Milli Eğitim Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü arasında varolan yetki ve sorumluluk karmaşasının nasıl çözülmesi gerektiğine yönelik öğretmen görüşlerinin okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri ve hizmet yıllarına göre dağılımı ile istatistiki analizleri yer almaktadır.

Bu tabloya göre genel toplam olarak öğretmenlerin % 11.4'ü bu konudaki yetki ve sorumluluğun "MEB"na, % 13.5'i de "GSGM"ne bırakılmasını isterken, öğretmenlerin % 35.9'u bugünkü "uygulamanın devam etmesini" istemektedirler. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin organizasyonlarına yönelik yetki ve

sorumluluğun çözülmesinde "yeni bir yapılanmaya gidilmesi" gerektiği görüşünde olan öğretmenlerin oranı ise % 39.2 ile en yüksek oranı oluşturmaktadır.

Değişkenler açısından incelendiğinde okul türü bakımından, resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin % 37.7'si "yeniden bir yapılanma"nın gerekliliğine işaret ederken, bu oran özel okullarda % 45.2 olarak daha yüksek bir düzeyde bulunmuştur. Cinsiyet açısından ise, en yüksek oranla erkek öğretmenlerin % 40.2'si "yeniden yapılanmayı" savunurken, kadınların % 41.8'i uygulamanın bugünkü gibi "devam etmesi" yönünde görüş belirtmişlerdir.

Hizmet yılı açısından ise; hizmet yılı 5 yıldan az olanların % 41.5 ile en yüksek oranla bugünkü "uygulamanın devam etmesini" istedikleri, diğer hizmet yılları kategorilerine göre ise; hizmet yılı 6-10 yıl olanların % 40'ı, 11-15 yıl olanların % 42.1'i, 16-20 yıl olanların % 39.8'i ve hizmet yılı 21 yıl ve üstünde olan öğretmenlerin de % 41.3'ü "yeni bir yapılanma"nın gerektiği yönündeki görüşü benimsedikleri belirlenmiştir.

Ders dışı okul spor faaliyetlerinin yürütülmesinde varolan karmaşanın hangi yönde ve nasıl çözülmesi gerektiğine yönelik öğretmen görüşleri arasındaki farklılık okul türü, yerleşim yeri ve hizmet yılları bakımından istatistiki olarak anlamsız ($p>0.05$), cinsiyet açısından ise aradaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

İstatistiki sonuçlar dikkate alındığında öğretmenlerin büyük çoğunluğu okul sporundan beklenen amaçların sağlanabilmesi ve düzenli olarak yürütülebilmesi için yeni bir yapılanmaya gidilmesi gerektiği görüşündedir. Bizce bunun nedeni, öğretmenlerin MEB'e bağlı kişiler olmalarına rağmen, bu faaliyetler esnasında karşılarında GSGM yetkililerini bulmaları, iletişim ve koordinasyonu sağlamada sorun yaratmaktadır. Buna bağlı olarak, öğretmenler üzerinde yaptırım gücü olmayan GSGM etkisiz kalmakta ve sonuçta güvensiz ve hoşgörüsüz bir ortam doğmasına neden olmaktadır. Öğretmenlerin bu yöndeki görüşleri Tablo 46' daki bulgularla karşılaştırıldığında da bir paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan, bizce her iki okul türünde de beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı okul spor faaliyetlerine yönelik yeni bir yapılanmaya gidilmesini istemelerindeki nedenlerden birisi de, okul sporundan MEB ile GSGM'nün beklentilerinin farklı oluşundan kaynaklanmaktadır. Eğitimden sorumlu kurum ve kişiler öğrencinin kişiliğinin gelişmesini ve onun birey olarak mutluluğunu hedef alırken, spor kulüpleri ve federasyonlar ise performans sporunu benimsemekte ve

okulları da performans sporu için altyapı niteliğindeki kurumlar olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır.

Alt Problem 17: Her yıl okullar tatil edilerek bir hafta boyunca ülke genelinde "Atatürk'ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Şenlikleri" düzenlenmesi önerisine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri ve hizmet yılı bakımından bir farklılık var mıdır?

Tablo 4. 56.

Ülke Genelinde Her Yıl Okullar Tatil Edilerek Bir Hafta Boyunca Önce İl, Sonra Bölge Düzeyinde "19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Şenlikleri" Düzenlenmesi Önerisine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okul Türü, Cinsiyet, Yerleşim Yeri ve Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı ile Ki-Kare Test Sonuçları

Değişkenler	Tamamen K.		Kararsız		Hiç K.		Toplam		İstatistik
	n	%	n	%	n	%	N	%	χ^2 - testi
Okul Türü									
Resmi	380	78.2	36	7.4	70	14.4	486	100.0	χ^2 : 0.483, sd: 2 p > 0.05
Özel	88	75.2	10	8.6	19	16.2	117	100.0	
Cinsiyet									
Erkek	325	76.3	30	7.0	71	16.7	426	100.0	χ^2 : 4.557, sd: 2 p > 0.05
Kadın	143	80.8	16	9.0	18	10.2	177	100.0	
Yerleşim Yeri									
İl	285	79.2	27	7.5	48	13.3	360	100.0	χ^2 : 1.529, sd: 2 p > 0.05
İlçe	183	75.3	19	7.8	41	16.9	243	100.0	
Hizmet Yılı									
5 yıl az	78	78.0	8	8.0	14	14.0	100	100.0	χ^2 : 7.505 sd: 8 p > 0.05
6 - 10 yıl	106	73.6	8	5.6	30	20.3	44	100.0	
11 - 15 "	136	80.5	12	7.1	21	12.4	169	100.0	
16 - 20 "	72	80.0	8	8.9	10	11.1	90	100.0	
21 yıl ve üstü	76	76.0	10	10.0	14	14.0	100	100.0	
Toplam	468	77.6	46	7.6	89	14.8	603	100.0	

Tablo 4.56'da araştırmaya katılan bütün öğretmenlerin toplam olarak % 77.6 gibi büyük bir çoğunluğu, her yıl okullar bir hafta tatil edilerek "19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Şenlikleri" düzenlenmesi önerisine "tamamen katıldığını," % 7.6'sı "kararsız kaldığını" ve % 14.8'i de bu öneriye "hiç katılmadığını" belirtmişlerdir.

Bu öneri her iki okul türündeki beden eğitimi öğretmenleri arasındaki görüş farklılığı okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri ve hizmet yılı bakımından istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Öğretmen görüşleri arasındaki farklılığın istatistiki olarak anlamlı bulunmaması; öğretmenlerin bu öneriyi aynı eğitsel amaç ve yaklaşımla değerlendirdiklerinden kaynaklanmış olabilir. Eğitim kurumlarında, spordan beklenen faydanın elde edilebilmesinin yolunun ancak onu uygun biçimde kullanmaktan geçeceği düşüncesini hatırlatmak gerekmektedir.

BÖLÜM V

ÖZET, SONUÇ ve ÖNERİLER

ÖZET

Eğitim programı açısından, ders dışı okul spor faaliyetlerinin çocuk ve gencin genel eğitimi ve ülke sporunun kalkınmasındaki yeri ve önemini, resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında ders dışı okul spor faaliyetlerinin mevcut durum ve sorunlarını belirlemede yeni bir örgütlenme modeli geliştirme bu araştırmanın genel amacını oluşturmaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet, hizmet yılı, ders yükü, coğrafi bölge, okul türü, yerleşim yeri, öğretim durumu, bitirilen yükseköğretim kurumu ve aynı okulda çalışma süresi bakımından mevcut durum nedir ve her iki okul türü arasında bir farklılık var mıdır?

2. Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin sahip oldukları spor tesis durumu nedir? Okul dışında Türk spor teşkilatında ne tür görevler yapmaktadırlar?

3. Beden eğitimi dersleri ve ders dışı okul spor faaliyetlerinin yapılış biçimine, yapılış amacına ve beklentilerine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir ve okul türü açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin eğitimsel açıdan organizasyon türüne ve öğrenci başarısını nasıl etkilediğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?

5. Ders dışı okul spor faaliyetleri aracılığıyla psikomotor, sosyal, duyuşsal ve bilişsel alanda öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

6. Resmi ve özel okullardaki spor takımları nasıl oluşturulmaktadır ve bu faaliyetlere öğrenci ve öğretmen katılımını engelleyen faktörler nelerdir? Okul türü bakımından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

7. Okullararası spor yarışmalarına katılan öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?

8. Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nin okul spor faaliyetlerini hangi yönde etkilediğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

9. Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi öğretmenleri okul spor takımlarını hangi kategoride, haftada kaç saat ve tatil dönemlerinde çalıştırma durumlarının; okul türü, cinsiyet, salon durumu, haftalık ders yükü ve hizmet yılı bağımsız değişkenleri açısından bir farklılık var mıdır?

10. Okullararası yarışmalarda spor takımlarının gösterdikleri başarı ile spor salonu, okul türü, yerleşim yeri, cinsiyet ve coğrafi bölge arasında bir ilişki var mıdır?

11. Resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında yetenekli öğrenciler nasıl yönlendirilmektedir? Okul "Spor Kolları" uygulamasına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?

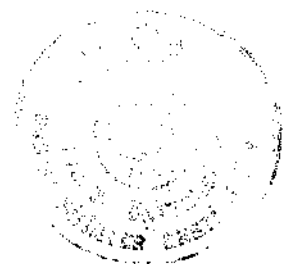
12. Okul türüne göre "Okul-Kulüp işbirliğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü bakımından öğretmen görüşleri arasında bir farklılık var mıdır?

13. Okul spor faaliyetlerinin yeniden örgütlenmesi konusunda, özel ve resmi okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Okul Spor Kulüpleri'nin Fedarasyon ve Konfederasyon biçimindeki örgütlenme modeline yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

14. Ders dışı okul spor faaliyetlerine yerel yönetimlerin katılımına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü ve yerleşim yeri açısından bir farklılık var mıdır?

15. Ders dışı okul spor faaliyetlerine öğrenci katılımını artırmak için neler yapılması gerektiğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

16. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin yürütülmesinde MEB ile GSGM arasında bugün varolan yetki ve sorumluluk karmaşasının çözümüne yönelik öğretmen görüşleri nelerdir ve okul türü açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

17. Her yıl okullar tatil edilerek bir hafta boyunca ülke genelinde "Atatürk'ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Şenlikleri" düzenlenmesi önerisine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir? Okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri ve hizmet yılı bakımından bir farklılık var mıdır?

Bu genel ve alt amaçları gerçekleştirebilmek için betimsel türde organize edilen bu araştırma, bütün coğrafi bölgeleri kapsayacak biçimde planlanmıştır. Araştırmanın evrenini 76 il ve bunlara bağlı ilçelerdeki Resmi Genel Lise'lerde görev yapan 2132 ve 74 Özel Genel Lise'de görev yapan 202 ve toplam **2334** beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Ülke genelinde araştırma kapsamına 34 ildeki resmi genel liselerin % 26.5'i (289 lise) ve özel genel liselerin de % 100'ü (74 özel lise) araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Resmi genel liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin % 42.5'i (906 öğretmen) ve özel liselerde görev yapan 202 öğretmenle birlikte toplam 1108 beden eğitimi öğretmenine anket gönderilmiştir. Ancak, anketlerin geriye dönüş oranı % 68.3 düzeyinde gerçekleşmiştir (757 anket). Geçerli anket oranı resmi liselerde % 53.6 (486 anket) ve özel liselerde % 58 (117 anket) olmak üzere toplam % 54.5 (**603 anket**) oranındadır.

Araştırmada elde edilen verilerin çözümünde ve yorumlanmasında kullanılmak amacıyla, Apple-Macintosh LCIII bilgisayarda StatView 512™ adlı paket program yardımıyla istatistiki teknik olarak yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$), Ki-Kare Bağımsızlık Testi (χ^2) ve Kolmogorov Simirnov İki Örnek Testi araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 70.6'sı erkek, % 29.4'ü kadındır (Tablo-1). Resmi lisede çalışan öğretmenlerin hizmet yılı ortalaması $\bar{X}$: 13.3 ± 6.3 , özel liselerin ortalaması ise $\bar{X}$: 11.2 ± 6.6 olarak bulunmuştur (Tablo 4.2). Genel olarak öğretmenlerin % 51.4'ü "Ortaokulla Bitişik Lise"de görev yaparken, "yanlız lise"de görev yapan öğretmenlerin oranı % 48.6 dır (Tablo 4.3). Öğretmenlerin % 44.1'i "Normal" öğretim gören okulda çalışırken, % 55.9'u "ikili" öğretim gören okulda görevli oldukları bulunmuştur (Tablo 4.6). Resmi okulda çalışan beden eğitimi öğretmenleri ortalama olarak $\bar{X}$: 6.5 ± 4.1 , özel okulda çalışan öğretmenler de ortalama $\bar{X}$: 5.5 ± 4.1 yıl yer değiştirmeden aynı okulda çalışmaktadırlar (Tablo 4.8).

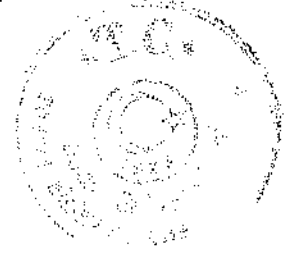
Resmi okulda çalışan öğretmenlerin haftalık ders yükü ortalaması $\bar{X}$: 22.5 ± 5.5 , özel okulda ise $\bar{X}$: 19.7 ± 6.0 düzeyindedir. Her iki okul türü arasındaki farklılık istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Öğretmenlerin haftalık ders yükleri coğrafi bölgeler bakımından karşılaştırıldığında da; ortalama $\bar{X}$: 20.3 ± 5.4 ile en düşük düzeyde Ege ve Marmara, en yüksek düzeyde ise $\bar{X}$: 24.5 ± 5.5 ortalama ile Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi gelmektedir (Tablo 4.11).

Toplam olarak öğretmenlerin % 39.6'sı spor salonuna sahip okulda görev yapmaktadırlar. Bu oran resmi liselerde % 32.9, özel liselerde ise % 67.5 olarak daha yüksek düzeyde bulunmuştur (Tablo 4.12). Genel olarak beden eğitimi öğretmenlerinin % 39.1'i okullarının dışında spor teşkilatında yöneticilik, antrenörlük, uzmanlık, hakemlik ve sporculuk gibi görevlerden "hiçbirisi"ni yapmamaktadırlar (Tablo 4.13). Öğretmenler, spor teşkilatında en yüksek % 35.1 oranıyla "antrenörlük/danışmanlık" yaptıklarını bildirmişlerdir.

Beden eğitimi öğretmenleri toplam % 64 oranıyla okullarda çocuk ve gencin hareket ihtiyacını karşılamada "beden eğitimi dersleri"nin yetersiz olduğunu ve % 91.7 oranıyla da ders dışı sportif faaliyetlerin gerekliliğine inandıkları bulunmuştur (Tablo 4.14, 4.15). Bu konuda her iki okul türü arasındaki görüş farklılığı da istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$). Beden eğitimi öğretmenlerinin toplam olarak en yüksek % 43.6 oranıyla günümüzde ders dışı okul spor faaliyetlerinin "genel eğitimin ve sporun amaçlarına uygun biçimde yapılmadığı"nı belirtirken, % 8.4'ü de "fazlasıyla uygun" biçimde yapıldığını ifade etmişlerdir (Tablo 4.17). Bu konudaki öğretmen görüşleri arasındaki farklılık istatistiki olarak da anlamlı çıkmıştır ($p < 0.05$).

Öğretmenlerin toplam % 92.8'i ders dışında okul spor takımı çalıştırmakta ve bir tek okul spor takımını da haftada ortalama $\bar{X}$: 5.1 ± 2.4 saat çalıştırdıklarını bildirmişlerdir. Orta okulla bitişik lisede çalışan öğretmenlerin de toplam % 93.9'u "yıldız" kategorisinde okul spor takımı oluşturdıkları bulunmuştur (Tablo 4.33, 4.34, 4.35 ve 4.36).

Beden eğitimi öğretmenleri ders dışı okul spor faaliyetlerinin ülke genelinde birinci sırada; "spor yapma alışkanlığı kazandırma", ikinci sırada; "çocuğun hareket ve oyun ihtiyacını giderme"ye ve üçüncü sırada da "serbest zamanları değerlendirme"ye yönelik yapıldığını belirtmişlerdir (Tablo 4.18). Öğretmenlerin % 59.5'i ders dışı okul spor faaliyetlerinin hem "yarışma" ve hem

de "şenlik, turnuva ve şölen" biçiminde organize edilmesi gerektiği görüşündedir (Tablo 4.19).

Beden eğitimi öğretmenleri ders dışı okul spor faaliyetleri aracılığıyla psikomotor alanda birinci sırada; "beceri kazandırmak", sosyal alanda; "yardım sever, dürüst ve ahlaklı biri olmak", duyuşsal alanda; "kendine güven, cesaret ve kişilik gelişimi sağlamak" ve bilişsel alanda da; "sağlığını koruma, kötü alışkanlıklardan uzak durmak" gibi davranışların çocuk ve gence kazandırılmasına özen gösterdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 4.20, 4.21, 4.22 ve 4.23).

Genel olarak öğretmenlerin % 75.2'si sportif faaliyetlere katılım öğrencinin "akademik başarısını artırır" yönünde görüş belirtirken, "başarıyı düşürür" düşüncesinde olanların oranı % 8.6 dır (Tablo 4.24). Bu konudaki görüş farklılıkları okul türü, cinsiyet ve hizmet yılı değişkenleri açısından istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Beden eğitimi öğretmenlerine göre ders dışı okul spor faaliyetlerine öğrenci katılımını engelleyen faktörlerin başında bininci sırada; "öğrencilerin isteksizliği", ikinci sırada ise; "derslerden başarısız olma korkusu"nun geldiği, öğretmenlerin katılımını engelleyen faktörlerin başında; "araç-gereç ve tesis yetersizliği" ile "ders yüklerinin fazlalığı" gelmektedir (Tablo-26, 27).

Okullararası spor yarışmaları organizasyonunda karşılaşılan en önemli sorunların başında; "ödemelerin yetersizliği", "kural dışı oyuncu oynatılması ve biyolojik yaş sorunu" ile "hakemlerin yetersiz"liği gelmektedir. Bu yarışmalara katılan öğrencilerin sorunlarının birinci sırasında; "diğer derslerden başarısız olma korkusu", ikinci ve üçüncü sırada da; "diğer öğretmenlerin olumsuz tutumu", "devamsızlık sorunu" ile "okul yönetiminin ilgisiz kalışı" biçimindedir (Tablo 4.28, 4.29).

Öğrencilerin ders dışı okul spor faaliyetlerine toplam olarak öğretmenlerin; % 36.5'i "performans", % 36.3'ü "özel ilgi alanı" ve % 27.2'si de "serbest zaman faaliyeti" düzeyinde katılmaları gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo 4.31). Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri arasındaki farklılık okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri ve bitirilen yükseköğretim kurumu bakımından istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nin okul spor faaliyetlerine "öğrenci katılımını azalttığı"nı belirten öğretmenlerin oranı toplam olarak % 62.3 düzeyindedir. "Hiçbir etki yapmamaktadır" diye cevap verenlerin oranı ise % 11.6 dır (Tablo 4.32).

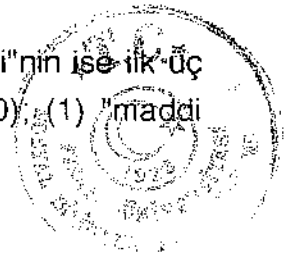
Okullararası yarışmalarda "final ve yurt dışı" yani İSF'nin organizasyonlarına katılmada; özel okulların resmi okullara oranla daha başarılı oldukları (Tablo 4.39), okulların yarışmalarda elde ettikleri başarı durumları arasındaki farklılık okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri, salon durumu ve coğrafi bölge değişkenleri bakımından istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Okul sporundan beklentileri karşılamada öğretmenler; "Okul Spor Kolları" uygulamasının % 51.2 oranıyla "yetersiz", % 20.5 oranıyla da "yeterli" olduğu görüşündedirler (Tablo-42). Okullarda yetenekli öğrencilerin gelişimi için öğretmenlerin % 61.2'si bu öğrencileri "amatör spor kulüplerine gönderdiğini" ifade ederken (Tablo 4.40, 4.41), öğretmenler; Okul-Kulüp işbirliğinin % 55.9 oranıyla "hiç yapılmadığını" (Tablo 4.44) belirtmişlerdir. Okul-Kulüp işbirliğini engelleyen faktörlerin başında da ilk üç sırayı; (1) "kulüplerde altyapıya önem verilmeyişi"ni, (2) "kulüplerde beden eğitimi öğretmenlerinin görev yapmayışı" ve (3) "koordinasyon eksikliği" ile "teşvik ve motivasyon eksikliği" almaktadır.

Beden eğitimi öğretmenleri bugünkü okul sporunun örgütlenme biçiminin ihtiyaca cevap verecek biçimde olmadığı görüşünden hareketle; toplam % 60,2'si okul sporunun yeniden örgütlenmesinin "çok gerekli" olduğunu, % 7.5'i de "çok az gerekli" olduğunu belirtmektedirler (Tablo 4.46). Okul spor faaliyetlerinin **"Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon"** biçiminde örgütlenmesi gerektiği görüşüne "çok katılanlar"ın oranı % 49.4, "katılıyorum" diyenler % 43.1 ve "çok az katılanlar"ın oranı da % 7.5 olarak bulunmuştur (Tablo 4.47). Bu konuda öğretmenler arasındaki görüş farklılıkları okul türü, yerleşim yeri ve hizmet yılı bakımından istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Öğretmenlere göre; "Okul Spor Kulüpleri" biçimindeki bir örgütlenme modeli ilk beş sırada şu faydaları sağlayacaktır; (1) "Okul yöneticileri ve veliler sporun içine çekilecektir", (2) "öğrenci katılımı sağlanacaktır", (3) "öğrenciler kendi kulüplerinde kendi öğretmenleri tarafından eğitilecektir, (4) "öğrenci-öğretmen-veli-yönetici iletişimi sağlanacaktır" ve (5) "okulların olanakları verimli kullanılacaktır" (Tablo 4.49).

Buna karşılık beden eğitimi öğretmenleri "Okul Spor Kulüpleri"nin ise ilk üç sırada şu sorunlarla karşılaşabileceği belirtilmektedir (Tablo 4.50); (1) "maddi

kaynak yetersizliği", (2) "tesis yetersizliği", (3) "okul yöneticilerinin" ve "merkezi yöneticilerin ilgisizliği" olabileceği yönündedir. Bu biçimdeki örgütlenme modeline yerel yönetimlerin katılımının; "altyapı oluşturulmasında" (salon, saha, araç-gereç v.b) olması gerektiğini belirtenlerin oranı % 57.3, "maddi kaynak sağlama" konusunda olması gerektiğini belirtenler ise % 28.3 oranındadır (Tablo 4.51). Yerel yönetimlerin katılımı konusunda resmi ve özel okul öğretmenleri arasındaki görüş farklılıkları da istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Beden eğitimi öğretmenlerine göre ders dışı okul spor faaliyetlerine daha fazla öğrencinin katılımını sağlamak için yapılması gerekenler ilk beş olarak şu şekilde sıralanmaktadır; (1) "Başarılı öğrencileri ödüllendirmek", (2) "Spor alanlarını çoğaltmak", (3) "Organizasyonların sayısını artırmak", (4) "Yeni bir örgütlenme modeli oluşturmak" ve (5) "Yarışmaları tek amaç olmaktan çıkarmak" biçimindedir (Tablo 4.54).

Günümüzde okul spor faaliyetlerinin yürütülmesinde MEB ile GSGM arasında varolan yetki ve sorumluluk karmaşasının; MEB lehine çözülmesini isteyenlerin oranı % 11.4, GSGM lehine çözülmesini isteyenlerin oranı % 13.5, "uygulamanın devam etmesini" isteyenlerin oranı % 35.9 ve yeniden bir yapılanma yoluna gidilmesi gerektiği görüşünü savunanların oranı ise % 39.2 ile en yüksek düzeyi oluşturmaktadır (Tablo 4.55). Bu konuda resmi ve özel okullarda çalışan öğretmenlerin görüşleri arasındaki farklılık da istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Beden eğitimi öğretmenleri % 77.6 oranıyla her yıl okullar bir hafta boyunca tatil edilerek önce "il" ve sonra "bölge" düzeyinde **"19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Şenlikleri"** düzenlenmesi önerisine "tamamen katıldığı"nı belirtmişlerdir (Tablo 4.56). Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri arasındaki farklılık okul türü, cinsiyet, yerleşim yeri ve hizmet yılı değişkenleri bakımından istatistiki olarak da anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

SONUÇ

Sonuç olarak, çocuk ve gençlik eğitiminde mevcut okul programları yetersiz kalmaktadır. Ders dışında yapılacak etkinlikler bu eksikliği tamamlayacak özelliğe sahiptir. Eğitimin devam eden bir süreç olduğu dikkate alındığında ders dışı etkinliklerin önemi de anlaşılmış olacaktır.

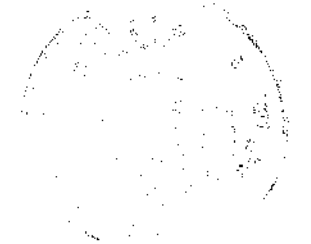

Çocuk ve gençlik eğitiminde önemli yeri olan sportif oyunun ders saatleri içerisinde çocuk ve gençlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olmadığından, bu faaliyeti dersin dışına taşımak zorunluluğu bulunmaktadır. Beden eğitimi öğretmenleri bu konuda ortak görüş birliğine varmışlardır. Resmi ve özel okulda çalışıyor olmaları, okul sporunun eğitimsel amaçları konusunda bir farklılık göstermemektedir. Ayrıca, beden eğitimi öğretmenleri bugün yapılan ders dışı okul spor faaliyetlerinin de göstermelik olmaktan öteye bir anlam taşımadığı düşüncesindedirler. Kendilerinin teşvik ve takdir edilmeleri durumunda özverili bir biçimde bu faaliyetleri daha kapsamlı biçimde sürdürebilecekleri güç ve inançtadırlar.

Ders dışı okul spor faaliyetlerinin yürütülmesinde amaç, tesis, personel bakımından özel liseler resmi liselerden daha fazla olanağa sahip değildir. Hatta bu faaliyetlerin belirlenen amaçlara hizmet etmesi bakımından; resmi liseler özel liselerden daha eğitsel bir tavır içerisindedirler. Özel liselerde yarışma ve bu yarışmalarda kazanma önemli bir amaç görünümünde olması bu farklılığı yaratmaktadır.

Diğer yandan, okul spor faaliyetlerine öğrenci katılım oranını artırmak, katılan bütün öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerine yanıt vermede ve ayrıca onların genel eğitimlerinde spordan yararlanabilmek için; üniversite tek amaç olmaktan çıkartılmalıdır. Bununla birlikte ders dışı okul spor faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi de katılımı artırmada önemli rol oynayacaktır. Sadece yarışmalar biçimindeki bir organizasyon öğrenci katılımını doğal olarak sınırlandırmaktadır. Bu yüzden, okullararası şenlik, şölen, bayram ve turnuvalar biçimindeki faaliyetler katılımı artıracak gibi daha eğitsel bir içerik taşıyacak ve daha işlevsel olacaktır.

Ancak, beden eğitimi öğretmenleri büyük çoğunlukla, bugünkü örgütlenme biçimiyle bu faaliyetlerin amaca uygun yapılabileceğine inanmamaktadırlar. Kendilerini ve yaptıkları işle ilgili olarak yönetime ve karar verme sürecine katılmak istemektedirler. Bu yüzden, okul sporunun özerk bir biçimde yeniden örgütlenmesi ve bu örgüt aracılığıyla fazla sayıda öğrencinin spora katılımı ilkesinden hareketle, öğrencilerin genel eğitimlerinin yanısıra, performans sporu için altyapı oluşturulabileceğine öğretmenlerin inandıkları ve bunu da başarabilecek istek ve güçte oldukları sonucuna varmaktayız.

ÖNERİLER

Elde edilen bulgular ışığında önerilerimiz;

1. Kadın beden eğitimi öğretmeni sayısını artırmak için öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının ilgili birimlerinde kontenjan artırımına gidilmelidir.
2. Ülke genelinde coğrafi bölgelere göre beden eğitimi öğretmenlerinin dengeli dağılımı için önlemler alınmalıdır.
3. Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi ders saatleri artırılmalıdır.
4. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin amaç, kapsam, içerik ve organizasyonları günümüz toplum, birey ve alanın beklenti ve ihtiyaçları dikkate alınarak yeniden tespit edilmelidir.
5. Ders dışı okul spor faaliyetleri sadece yarışmaya yönelik değil, bununla birlikte şenlik, turnuva, şölen v.b biçiminde organize edilmelidir.
6. Ders dışı okul sporu herşeyden önce öğrencinin "kişilik gelişimi" ve ileri yaşlarda spor yapma alışkanlığı edinmesi temel amaç olarak tespit edilmeli ve öğretmenler de bu amacı gerçekleştirecek biçimde yetiştirilmelidir.
7. Okul spor takımları oluşturulurken ilgili, istekli ve yetenekli olan öğrencilere fazlasıyla yer verilerek, bu grup içerisinde seçme yapılmak suretiyle oluşturulmalıdır.
8. Yöneticilerin okul spor faaliyetlerine fazla sayıda öğrenci katılımını sağlamak amacıyla; öğretmenlerde coşku ve istek yaratacak tutum içerisinde olmalı, bunun için de; başarıların ödüllendirilmeli, teşvik edilmeli, derslerden ve üniversite sınavlarında başarısız olma korkusunun atılması yönünde önlemlerin alınmasının yanısıra, spor yapılabilir alanlar çoğaltılmalı ve organizasyon sayısı artırılmalıdır.
9. Ders dışı spor faaliyetlerine öğretmen katılımını sağlamak için; okulların araç-gereç ve tesis bakımından donatılması, öğretmenlerin ders yüklerinin azaltılması için yeni kadroların açılması, sayılarının artırılması ve okul yöneticilerinin ders dışı eğitsel faaliyetlerin eğitsel önemini kavramış kişilerden oluşturulması sağlanmalıdır..

10. Okullarda öğretmen başarısının ölçütü; sadece yarışmalarda derece almak değil, ders dışı spor faaliyetlerine katılan öğrenci sayısı oranına göre olmalıdır.

11. Okullararası spor yarışmalarına yönelik ödemelerin artırılması için yeni kaynaklar bulunmalı, bu yarışmalarda kurallara aykırı davranışta bulunan öğretmen ve okul yöneticilerine ağır yaptırımlar getirecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

12. Okullararası sportif yarışmalara katılan öğrencileri okul yönetiminin teşvik edip ödüllendirmesine, diğer branş öğretmenleri tarafından sevgi ve ilgi gösterilmesine, öğrencilerin bu faaliyetlere katıldıklarından dolayı "kayrılan öğrenci" durumu yaratılmamasına özen gösterilmelidir.

13. Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nden dolayı öğrenci katılımını artırmak için "Spor Alanı" derslerine yönelik soruların üniversite giriş sınavlarında sorulmalı, "Spor Alanı"nı seçen öğrencilere ilgili yükseköğretim kurumuna girerken avantaj sağlanmalıdır.

14. Okul sporundan beklentileri karşılamada "Okul Spor Kolları" uygulamasının yetersizliğinden dolayı bu yönetmeliğin iptal edilip, yeni ve özerk bir örgütlenme modeli üzerinde çalışmalar yapılmalıdır.

15. Okul-Kulüp işbirliğinin sağlanmasında ciddi koordinasyon sağlanmalı ve bu yönde zorlayıcı ve teşvik edici yasal düzenlemeler getirilmelidir.

16. Okul spor faaliyetleri; "Okul spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon" biçiminde yeniden örgütlenmesi için yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

17. Okul sporunun yönetiminde öğretmen-öğrenci, veli-okul yöneticisi, yerel yönetimler-spor bilimciler ve demokratik kitle örgütlerinin katılımını sağlayacak idüzenlemeler yapılmalıdır.

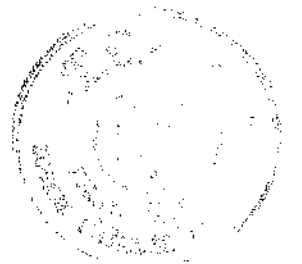
18. Sadece yılda bir kere yarışma biçimindeki okul spor organizasyonları yeterli olmamaktadır. Bu nedenle yarışmayı da kapsayacak biçimde öğrencilerin özgür ve baskısız spor ortamlarında kendilerini ifade etme olanağını bulabilecekleri biçimde ülke genelinde her yıl okullar bir hafta tatil edilerek önce il ve sonra bölge düzeyinde "19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Şenlikleri" düzenlenmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

19. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin öğrencinin akademik başarısını hangi yönde etkilediğine ilişkin kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır.

20. Ders dışı okul spor faaliyetlerine katılan öğrenci-veli-öğretmen ve okul yöneticilerinin tutumlarının karşılaştırmalı biçimde test edilmesine ilişkin geniş kapsamlı araştırmaların yapılması gerekir.

21. Ders dışı okul spor faaliyetlerinde uygulanan programlar bilimsel ölçütlere uygunluğu araştırılmalıdır.

22. Okul spor kulüpleri biçiminde etkili bir örgütlenme modeli geliştirmeye yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

BÖLÜM VI

DERS DIŞI OKUL SPOR FAALİYETLERİNİN YENİDEN ÖRGÜTLENMESİNE YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ

"Okul Spor Kulüpleri"

Gerekçe

Okulların görevi; içinde barındırdığı bireylerin yeteneklerini sonuna kadar kullanabilmeleri için, ilgi duyulan alanlarda gerekli ortamı yaratmaktır. Çocuk ve gencin hareket ve oyun ihtiyacını karşılamak amacıyla bugünkü adıyla okutulan beden eğitimi dersi bu ihtiyacı karşılamada yetersiz kalmaktadır. Diğer yandan, Ders Geçme ve Kredi Sistemi'ne göre okullarda oluşturulan "**Spor Alanı**" ise; bu alandan mezun olan öğrencilerin istihdam sorunu olduğundan, öğrenciler tarafından yeterli ilgiyi görmediği ve teşvik edici özellik taşımadığı da bir gerçektir.

Yetersiz olan Beden Eğitimi dersinde doyuma ulaşamayan öğrenci, ders dışında oluşturulan spor organizasyonlarına katılmak istemektedir. Okul Spor Kolları Yönetmeliği'ne göre yapılan bu organizasyonlar öğrencilerin beklentilerini karşılayamamıştır. Çünkü, Okul Spor Kolları özerk bir yapıya sahip olmadığı gibi, okullarda coşku ve katılımı da sağlayamamaktadır. Ayrıca, ders dışında yapılan spor çalışmaları; okullararası yarışmalarda başarı elde etmeye yönelik olduğundan, öğrenci sayısı ve program içeriği bakımından sınırlı bir özellik taşımaktadır. Bu nedenle, ders dışı okul spor faaliyetlerini daha kapsamlı bir öğrenci katılımını sağlayacak yönde programlamak gerekmektedir.

Diğer taraftan, ülke kaynaklarının verimli kullanımı açısından "**Okul Spor Kulüpleri**" biçiminde bir örgütlenmenin daha etkili olacağı düşünülmektedir. Şöyle ki; ülke sporunun gelişmesinde kaynak olarak görülen her seviyedeki okullardan spor kulüplerine "**yetenekli**" ve "**yeterli**" sporcu akımı bugüne kadar sağlanamamış ve bu akış tesadüflere bırakılmıştır. Bunun nedeni ise; spor kulüplerindeki antrönör ve yöneticilerin nitelik ve nicelik olarak yetersiz, program içeriğinin düzeysiz ve kulüplerin maddi kaynak sorunu içerisinde bulunmalarıdır. Aynı zamanda, yoğun bir kitleyi içinde barındıran okullara sporun götürülmesi, öğrenciyi teşvik etmek bakımından önemli olduğu kadar, spor eğitiminin daha ehliyetli kişiler tarafından yapılması da büyük önem taşımaktadır.

Gerek ülke sporunun kalkınması için yetenek seçimi ve geliştirilmesi, gerekse okul öğrencilerinin genel eğitimlerine yardımcı olunması amacıyla onları spor

ortamlarına çekmek bakımından ders dışı okul spor faaliyetlerinin kapsamlı bir biçimde yeniden örgütlenmesi ve yürütülmesi gerekmektedir. Bugüne kadar birçok bilimsel toplantıda okul sporundan yeteri kadar yararlanılmadığı ve yeniden örgütlenmesi gerektiği konusu gündeme getirilmesine rağmen, kapsamlı bir çalışma yapılamamıştır. Bu ihtiyacı karşılamak amacıyla okul sporuna yönelik oluşturulan "**Okul Spor Kulüpleri**" biçimindeki bir örgütlenme modelinin bu ihtiyacı karşılayacağı inancındayız. Bütün bu sorun ve düşünceler, uygulamanın gerekçesini oluşturmaktadır.

Amaç

Ortaöğretim kurumlarında gençlik çağı özelliği taşıyan öğrencilerin genel eğitimlerine ve ülke sporunun kalkınmasına yönelik olarak; ders dışı okul spor faaliyetlerinden üstün verim elde edebilmek ve öğrenci katılımını artırmak, okul sporunu özerk ve yasal bir statüye kavuşturmak; öğrenci, öğretmen, veli ve yönetici iletişimini sağlamak ve onları sporun içine çekmek, ülke kaynaklarının okul ve okul sporu için harcanmasını sağlamak, bu modelin genel amacını oluşturmaktadır.

Özel amaçlar:

- * Okulların varolan kaynaklarını saha, salon, araç-gereci verimli kullanmak.
- * Beden eğitimi öğretmenlerinden yönetici, antrenör, danışman ve uzman olarak faydalanmak ve onlara ek gelir sağlamak.
- * Yetenekli öğrencilerin spor eğitimlerini kendi öğretmenleri ile alışık oldukları okul ortamında yapmak.
- * Okul yöneticilerini ve öğrenci velilerini zorunlu olarak sporun içine çekmek.
- * Fazla sayıda öğrenciyi spora çekmek, onların bu yolla eğitimlerini sağlamak.
- * Yeni maddi kaynaklar yaratmak.
- * Mahalli idareleri ve yerel yönetimleri okul sporu aracılığıyla okula çekmek.
- * Okul sporuna devlet desteği sağlamak.
- * Performans (elit) sporu için kaynak akışını hızlandırmak ve artırmak.
- * Okul sporunu sadece "yarışma" anlayışından uzaklaştırmak.

Kapsam

"Okul Spor Kulüpleri" biçimindeki bir örgütlenme modeli; sadece ortaöğretim (lise ve dengi) düzeyindeki okulları ve bu okullarda bulunan öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticileri ile mahalli yöneticileri kapsamaktadır.

Yasal Statüsü

Mevcut yasal duruma göre spor kulübü kurma 2098 sayılı Dernekler Kanunu'na göre olmaktadır (Resmi Gazete, 1983). Bu kanunun 57. Maddesi "Gençlik ve Spor Kulüpleri"nin kimler tarafından ve nasıl kurulacağını düzenlemektedir. Ortaöğretim kurumlarında sportif faaliyetleri yürütmek amacıyla dernek statüsünde spor kulübü kurmak yasaklanmıştır. Ancak, 18 yaşından küçük öğrenciler okulun dışında kurulmuş olan spor kulüplerine veli veya vasilerinin yazılı izinleri ile üye olabilmektedirler. Bu nedenle, ilk önce spor kulüplerinin kuruluşu bu yasa (2098) kapsamından çıkartılarak, hazırlanacak olan "Spor Kulüpleri Kanunu" doğrultusunda yönetmelik oluşturularak "Okul Spor Kulüpleri" de bu kanun kapsamında yasal statüye kavuşturulması gerekir.

Bugün varolan MEB'na bağlı "Okul İçi Beden Eğitimi ve Spor, İzcilik Dairesi Başkanlığı" ile GSGM'ye bağlı "Okul Spor Faaliyetleri Daire Başkanlığı" bu oluşumdan sonra kaldırılarak; yetki, sorumluluk ve olanakları Okul Spor Kulüpleri Konfederasyonu'na devredilmelidir.

Görevleri

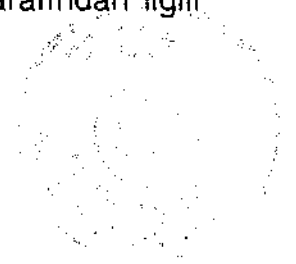
1. Okullarda bütün öğrencilerin katılabileceği spor organizasyonlarını programlamak ve düzenlemek.
2. Yetenek tespiti yaparak, yetenekli ve ilgili öğrencilerin Okul Spor Kulüpleri'nde gelişimlerini planlamak ve onları yönlendirmek için gerekli kişi ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.
3. Gelirleri artırıcı çalışmalar yapmak.

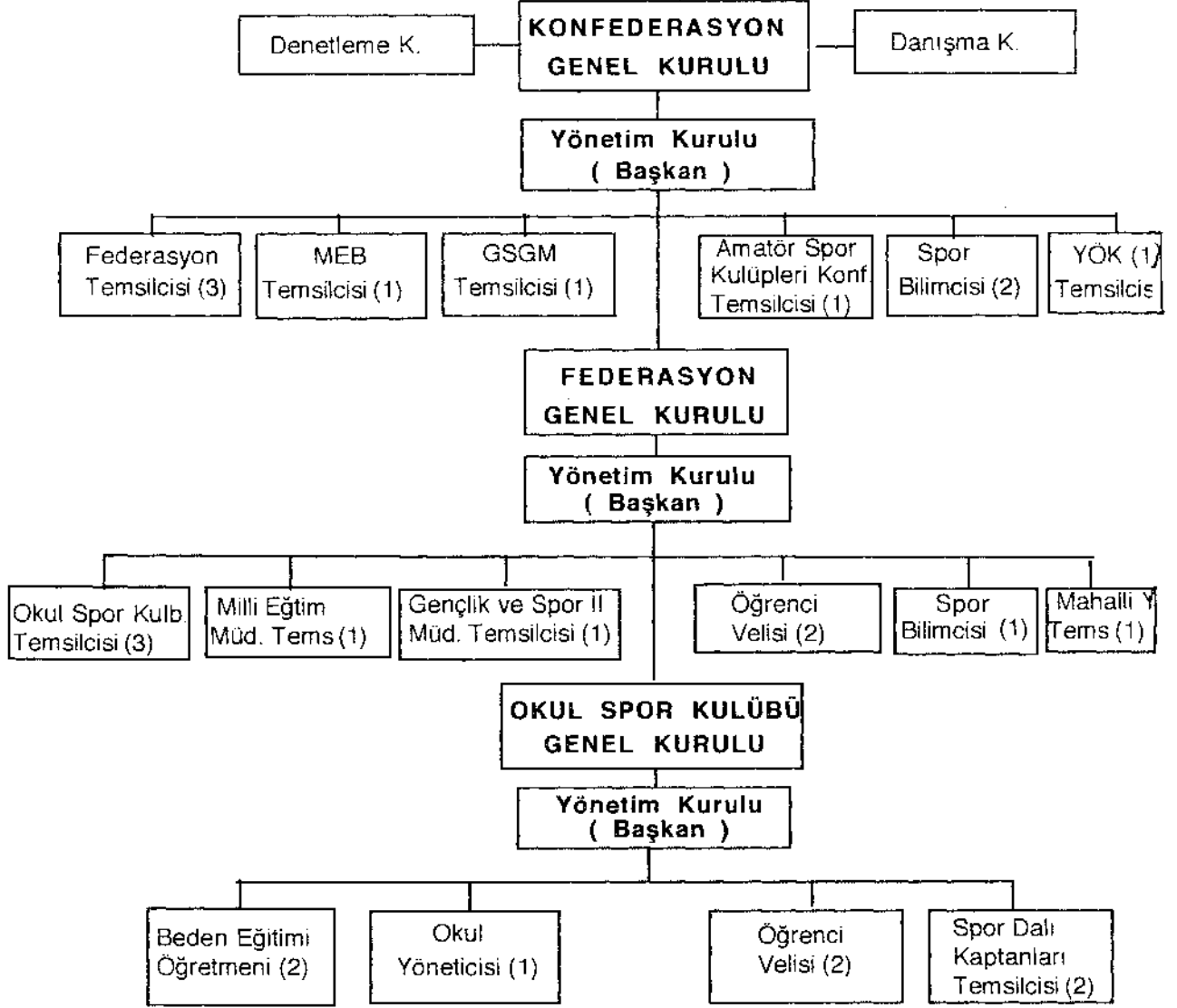
Organları

Okul Spor Kulüpleri şu organlardan oluşur;

1. Genel Kurul
2. Yönetim Kurulu
3. Denetleme Kurulu
4. Danışma Kurulu

Bu organların görev, yetki ve sorumlulukları yasa koyucu tarafından ilgili yönetmeliklerle düzenlenir.

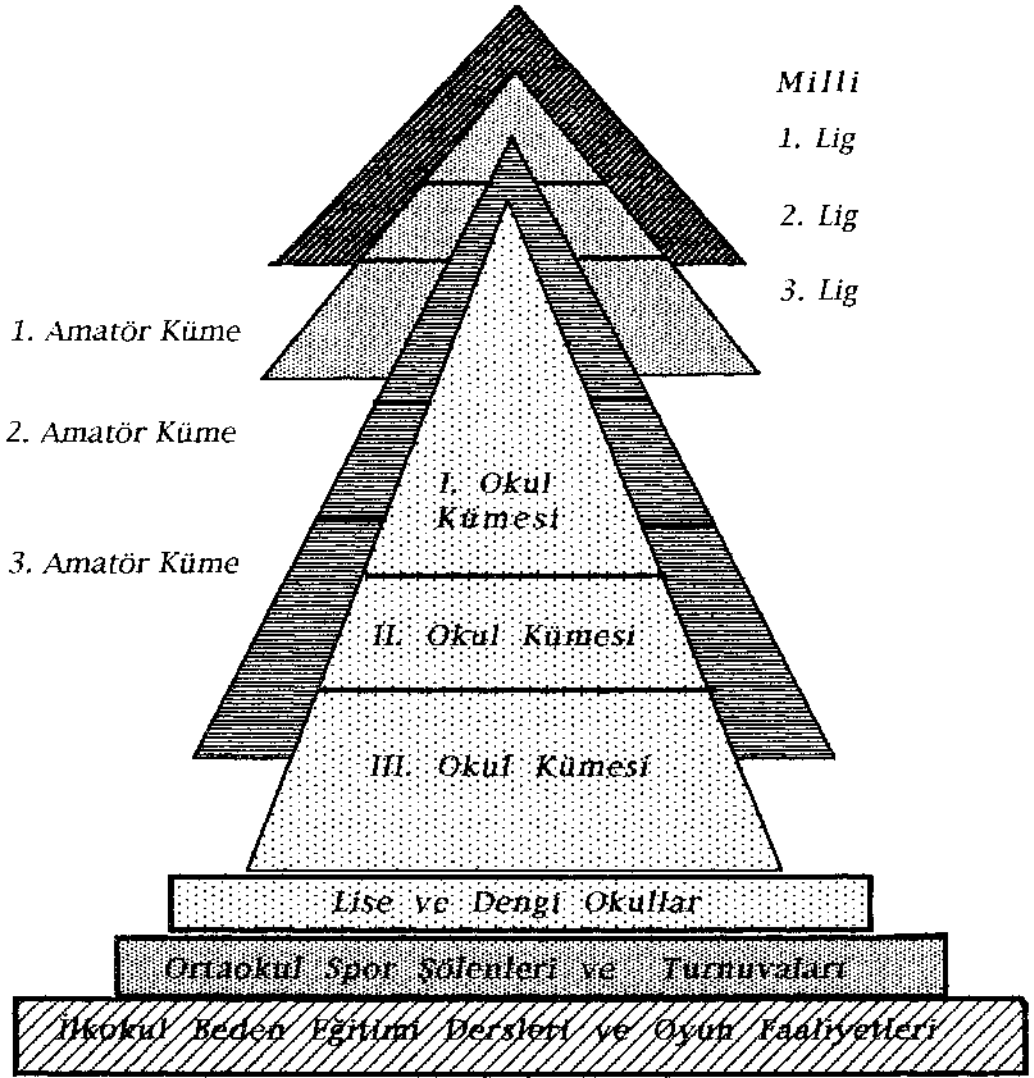

Şekil 6.1. Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon Teşkilat Şeması

Teşkilatlanması

Bu model **Şekil 6.1**'de görüldüğü gibi "Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon" biçiminde teşkilatlanacak ve örgütlenecektir. Her okul bir "Kulüp" biçiminde adlandırılır. Her il "Fedarasyon" ve merkezi Ankara'da olmak üzere "Okul Sporları Konfederasyonu" oluşturulur. Kulüp-Federasyon ve Konfederasyon'un organları seçimle oluşturulur. Ayrıca, Teşkilat Şemasında da görüldüğü gibi okul sporunu ilgilendiren bazı kurum ve kuruluşlar da bu oluşumda temsil edilmekte ve kararlara katılımı uygun görülmektedir.

Şekil 6. 2. Sporcu Akış Şeması ve Okul Kümelerinin Oluşturulması

Sporcu Akışı ve Organizasyonlar

Şekil 6.2'de olduğu gibi Okul Spor Kulüpleri kendi içinde lig usulü esaslarına bağlı olarak üç aşamalı olacak biçimde yarışacaklardır. Bunlar Şekil V.2'de görüldüğü gibi yukarıdan aşağıya; I. Okul Kumesi, II. Okul Kumesi ve III. Okul Kumesi biçimindedir. Daha sonra amatör spor kümeleri ve ligler, en uçta da milli takımlar olacak biçimde sporcu akışı sağlanacaktır. Bir üst kümeye çıkma ölçütü; Okul Spor Kulübü'nün okullararası yarışmalarda elde ettiği başarıya bağlıdır.

Bu kulüpler, amatör spor kulüpleriyle paralellik gösterecek, Okul Spor Kulübünde oynayan bir sporcu aynı zamanda amatör spor kulüplerinde de

oynayabilecektir. Sporcunun önü kesilmeyecektir. Okulunu bitiren sporcu öğrencinin okul kulübüyle ilişkisini kesmede kendi isteği esastır.

Kulüp Kurma Ölçütleri

Her okul kulüp kurabilir. Ancak, alt yapısı ve olanakları yeterli olmayanlar "Okullar Ligi"nde üst kümeye çıkmada zorluk çekebilirler. Spor kulübü kurmayan okullar organizasyonlara katılamaz.

Finansman Kaynakları

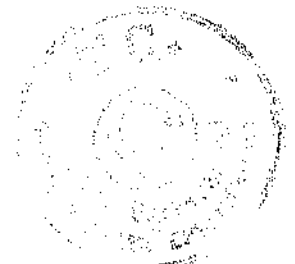
- * Devlet desteği
- * Profesyonel yarışmalardan yapılan kesintiler, paylar
- * Spor-Toto ve Loto kesintileri
- * Mahalli idarelerin gelirlerinden ayrılan paylar
- * Kamu kuruluşlarının taşra teşkilatlarının kesintileri
- * Okul Koruma Dernekleri
- * Okul kooperatiflerinin gelirlerinden ayrılan paylar
- * Spor kulübü üyelerinin ödentileri
- * Kişi ve kuruluşların bağışları
- * Çay, eğlence, şölen, piyango gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler
- * Spor yarışmalarından sağlanan gelirler

Giderler

- * Okula ait saha, tesis ve onarımı
- * Antrenör ücretleri
- * Yarışmalardaki zorunlu harcamalar
- * Spor malzemesi, araç ve gereç alımı giderleri
- * Ödüller için harcamalar
- * Sporcular için teşvik, beslenme, organizasyonlar, ulaşım ve sağlık gibi harcamalar

Üyelik

Okul Spor Kulüpleri'ne o okulda çalışan bütün öğretmenler, istekli veliler, spor dalı kaptanları asil üye olabilirler. Okulun bütün Öğrencileri doğal üye olarak kabul edilecek ve aidat ödeyeceklerdir. Bu konu; ilgili yönetmelikle düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Açıkada, C. (1992). "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştirmede Müfredat Programı Sorunları", **Spor Bilimleri Dergisi**. 3 (4), ss. 3-13.
- Açıkada, C. (1994). "Sporda Başarı", **Bilim ve Teknik**. 316, ss. 44-50.
- Açıkada, C. (1994a). "Sporda Yeni Felsefeler", **Bilim ve Teknik**. 315, ss. 50-54.
- Açıkada, C., Ergen, E. (1990). **Bilim ve Spor**. Ankara: BÜRO-TEK Ofset Matbaacılık.
- Adler, P. (1992). **İnsanı Tanıma Sanatı**. (Çev: Kamuran Şipal), Say Yayınları, İstanbul: Teknografik Matbaacılık.
- Aicinena, S. (1992). "Youth Sport Readiness: A Predictive Model For Success", **The Physical Educator**. 49 (2), Spring, 1992, pp. 58-66.
- Akgün, N. (1986). Egzersiz Fizyolojisi. Ege Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları No: 2, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Akyüz, Y. (1989). **Türk Eğitim Tarihi "Başlangıçtan 1988'e"**. (A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 160), Ankara: A. Ü. Basımevi.
- Alemdar, Ö. (1991). "Çocuk ve Spor". **Türk-Alman Diyaloğunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar**. (Ed: Atilla Erdemli). İstanbul: Maya Matbaacılık ve Yayıncılık Ltd. Şti.
- Alpman, C. (1971). **Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Alpman, C. (1992). "Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden eğitiminin Yeri ve Önemi", **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sporun Sorunları Sempozyumu "19-21 Aralık 1991, İzmir"**. (T.C.MEB Okul İçi Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 85-90.
- Altıparmak, E. (1990). "15-18 Yaş Grubundaki Gençlerin Benlik Saygısına Sporun Etkisinin Kıyaslamalı Bir İncelemesi", (Yayımlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**). İzmir: D. E. Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Arıkan, T (1993). "Spora Çocuklukta Başlamalıyız", **Spor Yorum**. 1993, Nisan, s. 5-7.
- Arıkan, T. (1983). "12 Eylül'ün Sonuna Doğru Sporumuzun Doğruları Yanlışları", **Spor Yorum**. 1983 (8), s: 4-5.
- Arıkan, T. (1983). "Okul Spora Gebe", **Spor Yorum**. 1984 (13), s. 5.
- Arnold, A. (1995). **Çocuğunuz ve Oyun**. (Çev: Ahmet Gümüş), Denge Yayınları, İstanbul: Oğul Matbaacılık.

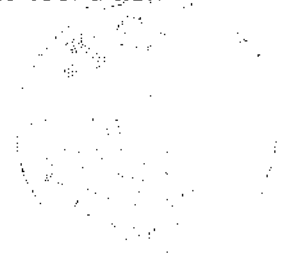
- Arseven, A. D (1991)., **Alan Araştırma Yöntemi " İlkeler, Teknikler, Örnekler"**. Ankara: Tekişik Matbaası.
- Ateş, M., (1992)., "Demokrasi ve Spor Eğitimi". **Eğitim Bilimleri Dergisi** "Beden Eğitimi ve Spor Özel Sayısı". Dokuz Eylül Üniversitesi ,1 (1), ss: 33-34.
- Auxter, D., Pyfer, J. (1985). **Principles and Method of Adapted Physical Education and Recreation**. Times Mirror/Mosby, College Publishing.(Fifth Edition), St. Louis, Toronto, Santa Clara.
- Ayakyay, S. (1992). "Eğitim Kurumlarında Ders Dışı Spor Faaliyetleri ve Öğretim Programlarına Çağdaş Yaklaşım". **I.Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sporun Sorunları Sempozyumu** "19-21 Aralık 1991, İzmir". (T.C. MEB Okul İçi Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 267-72.
- Aytaç, K. (1976). **Çağdaş Eğitim Akımları**. (A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayın No: 76), Ankara: A. Üniversitesi Basımevi.
- Bağırçan, T. (1992). "Okul Sporü İçin Kuramsal Bir Çerçeve Yetişek tasarımı". **Spor Bilimleri dergisi**. 3(4), ss. 14-24.
- Bal, N. (1991). **J. Dewey'in Eğitim Felsefesi**. İstanbul: Aydınlar Matbaası.
- Balcı, A. (1992). "Etkili Okul: İlköğretim Okullarının Etkililiği Araştırması", **Eğitim ve Bilim**. 16 (85), ss.12-24
- Baltacıoğlu, İ. H. (1938). **Toplu Tedris**. İstanbul: Maarif Basımevi
- Baltacıoğlu, İ.H. (1942). Gençlik ve Spor, **Ülkü Dergisi**. 2(17), ss. 4-5.
- Baltaş, A. (1992). **Stres Altında Ezilmeden Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı**. Remzi Kitabevi, İstanbul: Evrim Matbaacılık Ltd. Şti.
- Baltaş, A., Baltas, Z. (1992). **Stres ve Başa Çıkma Yolları**. Remzi Kitabevi, (12.Baskı), İstanbul: Evrim Matbaacılık Ltd. Şti.
- Barış, Y. İ. (1994). "Tütünün Tarihçesi", **Sigara ve Sağlık**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. s. 11-14.
- Başaran, İ. E. (1986). "Demokrat Öğrenci Nasıl Yetiştirilir". **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. 19(1-2), ss:111-116.
- Başaranbilek, E. (1994). "Arkeolojik Eserlerde Çocuk", **Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu** "23-24 nisan 1993- İstanbul", (Tarih vakfı Yurt Yayınları), İstanbul: Numune Matbaacılık.
- Başer, E. (1986). **Uygulamalı Spor Psikolojisi**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Başer, E. (1992). " Okul Sporü ve Milli Eğitim Sistemi, "I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu 19-21 Aralık 1991, İzmir". (MEB

- Okul İçi Beden Eitimi ve Spor İzcilik Daire Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 107-111.
- Baumann, S. (1994). **Uygulamalı Spor Psikolojisi**. (ev: H. Can İKİZLER; A. Osman ÖZCAN), İstanbul: ALFA Basım Yayım Dağıtım.
- Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği, (1978). "Örgün Spor Eğitimi Projesi", **Beden Eğitimi ve Spor Dergisi**. Sayı: 43, ss. 7-76.
- Berg, K. (1988). "A National Curriculum in Physical Education", **Journal of Physical Education, Recreation and Dance (JOPERD)**. October 1988, pp. 70-75.
- Beydoğan, M. (1994). "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Etkinlik-Spor-Gençlik Üeninde Benlik Dengelenmesi ve Arkadaşlık Gelişimi ile İlgili Bir Ön Araştırma", **ağdaş Eğitim Dergisi**. 18 (194), ss.12-17.
- Bilge, N. (1988). **Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi**. (Kültür Bakanlığı Yayınları No: 1095), Ankara: Ofset Repromat Matbaası.
- Bilgin, O (1973). "Cumhuriyetin 50. Yılı ve Biz", **Beden Eğitimi ve Spor Dergisi**. 1973, No: 28-29, s. 32.
- Bilgin, O (1991). "Spor Politikası". **Türk-Alman Kültür Diyalogunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar**. (Yayına Hazırlayan; Atilla Erdemli). İstanbul: Maya Matbaacılık ve Yayıncılık Ltd, Şti. ss. 59-62,
- Bilgin, O. (1992). "Eğitim Kurumlarında Ders Dışı Spor Faaliyetleri İle İlgili Öğretim Programları". **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu** "19-21 Aralık 1991, İzmir". (T.C. MEB Okul İçi Beden Eitimi ve Spor İzcilik Daire Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss.245-248.
- Bilir, P. (1987). "Ankara'da Bulunan Spor Kulüpleri Üzerine bir Araştırma." (Yayımlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Binbaşıoğlu, C. (1982). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Binbaşıoğlu, C. (1986). "Ders Dışı Etkinliklerin Niteliği, Önemi ve Değeri", **ağdaş Eğitim Dergisi**. 14, ss. 28-32.
- Binbaşıoğlu, C. (1993). "Etkili Öğretim Etkili Okul", **Anahtar Dergisi**. (MPM Aylık Yayın Organı), 5 (57), ss. 14-5.
- Bloom, B. J. (1979). **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme**. (ev: Durmuş Ali Özçelik). Devlet Kitapları, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Bompa, T. O. (1983). **Theory and Methodology of Training**. Department of Physical Education York University Toronto, Ontario Canada. Kandall/Hunt Publising Comany.

- Brzezinski, Z. (1994). **Kontrolden Çıkılmış Dünya**. (T. İş Bankası Kültür Yayınları No: 337), Ankara: Doğu Matbaacılık ve Tic. Ltd. Şti.
- Bucher, C. A. (1987). **Management Of Physical Education and Athletic Programs**. Times Mirror/Mosby College Publishing, St. Louis, Toronto.
- Budak, R. (1993). "Vanda'ki Sportif Etkinliklerin Önemi ve Düzeyi", **Türkiye Amatör Spor Dergisi**. Ocak-Şubat 1993, Sayı: 54, s. 31.
- Cicioğlu, H. (1985). **Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Orta Öğretim (Tarihi Gelişim)**. (İkinci Baskı), (A Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:140), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Coleman, M., Skeen, P (1985). "Play, Games and Sport: Their Use and Misure (A Devolepmental Perspective)", **Childhood Education**. 61 (3), pp. 34-38.
- Condercet, (1990). **İnsan Zekasının İlerlemeleri Üzerine Tarihi Bir Tablo Taslağı I**. (Çev: Oğuz Peltek), Anmara: Milli Eğitim Basımevi.
- Coubertin, P (1994). "Korku ve Spor", (Çev: Medar ATICI). **Olimpik Akademi Dergisi**. 1 (2), ss. 98-100.
- Crawford, S. A. G. M. (1987). "Unusual Applications for Sports Studiens in the Elementary School", **Journal of Physical Educator**. Spring 1987, pp.296-299.
- Cüceloğlu, D. (1991). **Yeniden İnsan İnsana**. Remzi Kitabevi, İstanbul: Evrim Matbaacılık Ltd. Şti.
- Cüceloğlu, D. (1993). **İçimizdeki Çocuk**. Remzi Kitabevi, İstanbul: Evrim Matbaacılık Ltd. Şti.
- Çamlıyar, H. (1992). "Çocuk, Hareket ve Benlik İmajı Geliştirme", **Eğitim Bilimleri Dergisi**. (Beden Eğitimi ve Spor Özel Sayısı), 1 (1), ss. 19-21.
- Çamlıyer, H. (1992). "İlkokullarda Beden Eğitimi Dersi Uygulamalarının Öğretim Programları Kapsamında İncelenmesine İlişkin Bir Araştırma," **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu** "19-21 Aralık 1991, İzmir". (T.C. MEB Okulıçi Beden Eğitimi ve Spor izcilik Dairesi Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 197-202.
- Çobanoğlu, Y. (1992). "Çocuk Eğitiminde Spor Olgusunun Tarihsel Gelişimi", **Eğitim Bilimleri Dergisi**, (Beden Eğitimi ve Spor Özel Sayı). Dokuz Eylül Univ, 1 (1), s. 10-11.
- Çolakoğlu, H. (1986). **Çocuk ve Spor**. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Demirhan, G. (1992). "Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programının Program Geliştirme İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi", **Spor Bilimleri Dergisi**. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Yayını, 3 (3), ss. 36-46.

- DeVoe, D. E., Gustafson, J. A. (1989). "A Descriptive Analysis of Individualized Teacher Behavior in Elementary Physical Education", **Journal of Physical Educator**. Late Winter 1989, pp. 13-17.
- Dewey, J. (1939). **John Dewey'in Türk Eğitimi Üzerine Verdiği Rapor**. (Ed: Hüseyin Bal), İstanbul: Aydınlar Matbaası.
- DİE, (1986). **Orta Dereceli Okullar Okul İçi Spor Faaliyetleri "1982-1983"**. (Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayın No: 1177), Ankara: DİE Matbaası
- DİE, (1986). **Spor İstatistikleri (1983-1984)**. (Başbakanlık: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayın No: 1223), Ankara: DİE Matbaası
- DİE, (1991). **1990 Genel Nüfus Sayımı. Özet Tablolar**. (Başbakanlık: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayın No: 1458), Ankara: DİE Matbaası,
- DİE, (1991). **Türkiye İstatistik Cep Yıllığı (1990)**. (Başbakanlık: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayın No: 450), Ankara: DİE Matbaası,
- DİE. (1994). **Milli Eğitim İstatistikleri "Örgün Eğitim 1991-1992"**. (Başbakanlık, DİE Yayınları N: 1681), Ankara: DİE Matbaası.
- Dottrens, R. (1958). **Eğitim ve Demokrasi**, (Çev: M. B. Arıkan; İ. M. Soysal). İstanbul: İzmir Matbaası.
- DPT, (1963). **I. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)**. Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, s. 144.
- DPT, (1968). **II. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)**. Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, ss. 192-5.
- DPT, (1973). **III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)**. Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, No: 1277, ss. 246-8.
- DPT, (1979). **IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)**. Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, No: 1664, ss. 285-6.
- DPT, (1984). **V. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)**. Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, No: 1934, s. 110.
- DPT, (1984). **V. Beş Yıllık Kalkınma Planı . Beden Eğitimi ve Spor Özel İhtisas Komisyon Raporu**. Ankara: Başbakanlık Basımevi, No: 1668, ss. 10-12, 111.
- DPT, (1989). **VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1995)**. Ankara: Başbakanlık Basımevi, No: 2174.
- DPT, (1991)., **Geleneksel spor Dallarının Geliştirilmesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. Ankara: Yayın ve Temsil Dairesi Matbaa Birimi, No:2204.

- Drucker, P. F. (1993). **Kapitalist Ötesi Toplum**. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Dura, C. (1990). **Bilgi Toplumu**. (Kültür Bakanlığı Yayınları No: 1244), Ankara: Bil Ofset Matbaası.
- Durusoy, F. (1993). "Spor ve Kardiovasküler Hastalıklar". **Spor Hekimliği Dergisi**. 28 (2), ss. 77-91
- Dürüşken, Ç. (1993). "Homeros'ta Spor", **Olimpik Akademi Dergisi**. 1 (1), ss. 33-40
- Eflatun, (1975). **Devlet**. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Enginer, E. (1994). "Öğremeyi Öğretme Disiplini Geliştirme", **Verimlilik Dergisi**. 1994 (3), ss. 137-146.
- Ergun, M. (1987). **Eğitim ve Toplum**. Malatya: İnönü Üniversitesi Basımevi.
- Erkal, E. M. (1986)., **Sosyolojik Açıdan Spor**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Erkan, H. (1993), **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**. (T. İş Bankası Yayın No: 326), Ankara: Doğu Matbaacılık ve Ticaret Ltd. Şti.
- Erkan, N. (1981), "Yaşam Boyu Egzersiz", **Sportmence**. Ocak 1981, s. 16.
- Erkan, N. (1982). **Yaşam Boyu Spor**. Altın Kitaplar Yayınevi, Ankara: Sıralar Matbaası.
- Erkan, N. (1992). "Beden Eğitimi ve Spor Kültürünün Bilimsel Kapsamı", **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu**, "İzmir 19-21 Aralık 1991", Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 55-57.
- Erkan, N. (1992). "Beden Eğitimi ve Spor Kültürünün Bilimsel Kapsamı". **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu "19-21 Aralık 1991, İzmir"**. (T.C.MEB Okulıçi Beden eğitimi ve Spor izcilik Dairesi Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 54-55.
- Ertat, A. (1990). "Büyüme ve Gelişmeye Sporun Etkileri". **Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri "15-16 Mart 1990, Ankara"**. (Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Bölümü), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi , ss. 299-304,
- Ertuğrul, H. (1990). "Eğitim ve Öğretim Kurumlarında Spor", **Spor Şurası Bildirileri "8-11 Mayıs 1990"**. Ankara: Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, ss. 260-263.
- Ertürk, S. (1986). **Eğitimde Program Geliştirme**. (5. Baskı), Ankara: Meteksan Ltd. Şti.
- Fişek, K. (1980). **Spor Yönetimi**. Ankara: A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksekokulu Basımevi.

- Fişek, K. (1985). **100 Soruda Türkiye Spor Tarihi**. İstanbul: Gül Matbaası.
- Foulque, P. (1994). **Pedagoji Sözlüğü**. (Çev: Cenap KARAKAYA), Sosyal Yayınları, İstanbul: Altuğ Matbaacılık.
- Freire, P. (1991). **Ezilenlerin Pedagojisi**. (Çev: Dilek Hattatoğlu, Erol Özbül), Ayrıntı Yayınları, İstanbul: Kral Matbaası.
- Freud, S. 1991). **Psikanaliz Üzerine**. (Çev: Avni Öner), İstanbul: Say Yayınları
- Fromm, E. (1947). **Erdem ve Mutluluk**. (Çev: Ayda Yörükán), T. İş Bankası Kültür Yayınları No: 325, Ankara: Doğu Matbaacılık ve Ticaret Ltd. Şti.
- Fromm, E. (1990), **Sağlıklı Toplum**. (Çev: Y. Salman; Z. Tanrısever), Payel Yayınları , İstanbul: Teknografik Matbaası.
- Gallagher S. S., Finison K., Guyer B., Goodenough S. (1984). "The Incidence of Injuries Among 87000 Massachusetts Children and Adolescents: Results of the 1980-81 Statewide Childhood Injury Prevention Program Surveillance System." **American of Journal Public Health**. (8), pp: 318-324.
- Gander, M. J., Gardiner, H. W. (1993). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. (Ed: Bekir Onur), Ankara: İmge Kitabevi.
- Gleeson, G. (1986). **The Growing Child in Competitive Sport**. Toronto.
- Gökçe, A. (1991). "Sporda Erdemlilik: Fair Play", **Türk-Alman Kültür Diyaloğunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar**. İstanbul: maya Matbaacılık ve Yayıncılık Ltd. Şti. ss. 17-18
- Gökçe, B. (1984). **Ortaöğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları**. (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayın No: 270), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Gökdoğan, F. (1988). "Ortaöğretime Devam Eden Ergenlerde Beden İmajından Hoşnut olma Düzeyi", (Yayımlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**). Ankara: A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Gökmen, H. (1994). "Fiziksel ve Devinimsel Gelişimin Zihinsel Gelişim ile Akademik Başarıya Etkisi," **Spor Bilimleri Dergisi**. 5 (4), Aralık 1994, ss: 28-37.
- Gönen, M., Özdemir, E., Çukur, A. Y. (1995). "Kurum Bakımı Altında Bulunan Korunmaya Muhtaç 6-13 Yaş Grubu Çocuklarda Yaratıcı Potansiyelin Değerlendirilmesi", **Eğitim ve Bilim**. 19 (96), ss. 3-9.
- Graham, G. (1990). "Physical Education in U.S. Schools, K-12", **Journal of Physical Education, Regreation and Dance**. 63 (2), pp. 35-40.

- Grössing, S. (1992). "Beden-Spor-Hareket". Çev: Adnan Orhun, Metin Sayın), I. **Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu** "19-21 Aralık 1991, İzmir". (MEB Okulıçı Beden eğitimi ve Spor izcilik Dairesi Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 47-54.
- GSGM, (1989). **Avrupa Konseyine Üye Ülkelerde Sporun Teşkilatlanması**. (Çev: Can Şipal). Ankara: Başbakanlık, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Dışilişkiler Dairesi Başkanlığı Yayın No: 79.
- GSGM, (1990). **Spor Şurası** "8-11 Mayıs 1990". Başbakanlık, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayını.
- GSGM, (1991). **Öncelikli Spor Dalları Yönetmeliği**. (GSGM Yayın No: 98), Ankara: Spor Eğitim Dairesi Başkanlığı.
- GSGM, (1993). **Çocuk ve Gençler İçin Sporun Fayda ve Önemi**. Ankara: Başbakanlık, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayını.
- Guyton, A. C. (1987). **Tıbbi Fizyoloji II**. (Çev: Nuran Gökhan, Hayrünnisa Çavuşoğlu), Birinci Baskı, İstanbul: Merk Yayıncılık.
- Gündüz, N. (1988). "Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerini Nasıl Dana Verimli ve İşlevsel Duruma Getirebiliriz", **Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları**. (TED Yayınları No: 6), Ankara: Şafak Matbaacılık, ss. 219-224.
- Gündüz, N. (1992). "Bazı Ortaöğretim Kurumlarındaki Sporcu Öğrencilerin Sportif Başarıları ile Kaygı Durumları Arasındaki İlişkinin Araştırılması". **Eğitim Bilimleri Dergisi**. Dokuz Eylül Üniversitesi, 1 (1), ss. 39-42.
- Gündüz, N. Koç, Ş. Tüver, F. (1991). "Ortaöğretim Kurumlarında Ders Dışı Spor Faaliyetleri Öğretim Programları ve İşlevliği Açısından Verimliliğinin Değerlendirilmesi", I. **Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu** "19-21 Aralık 1991, İzmir". (T. C. MEB Okulıçı Beden eğitimi ve Spor izcilik Dairesi Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 229-38.
- Gür, A. (1979). "Örgün Spor Eğitim Projesi." **Beden Eğitimi ve Spor Dergisi**. Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği Yayını, İlk-San Matbaası, (43), ss: 7-16.
- Güvenç, B. (1992). **Japon Kültürü**. (T. İş Bankası Kültür Yayınları), Ankara: Tisamat Basım Sanayii.
- Güvenç, B., Otkar, P., Belek, T., ve diğ. (1990). **Japon Eğitimi**. (MEB Yayınları No: 1185), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Hartman, H. (1994). "Okul Spor Didaktiğinde Yeni Perspektifler". (Çev: Adnan Orhun, Yonca Oguzbulan). II. **Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu** "16-18 Aralık 1993, Manisa". (MEB Okulıçı Beden Eğitimi ve Spor izcilik Dairesi Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Hesapçıoğlu, M. (1994). **Öğretim İlke ve Yöntemleri (Eğitim Programları ve Öğretim)**. (Üçüncü Baskı), İstanbul: Beta Basım Yayımlar Dağıtım A.Ş.

- Heyters, C. (1982). **La Croissance**. Presses Universitaires de, Bruxelles.
- Horrocks, R., Bowler, T., Moulin, P. (1983). "Elementary Physical Education Method Courses", **Journal of Physical Educator**. December 1983, pp. 205-207.
- Hovardaoğlu, S. (1994). **Davranış Bilimleri İçin İstatistik**. Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- İllic, I. (1985). **Okulsuz Toplum**. (Birey Toplum Yayınları), Ankara: Aslımlar Matbaası.
- İdil, O. (1988). **Yönetimde İstatistik " Teknikler ve Örnek Olaylar"**. (İ. Ü. Yayın no: 3491), İstanbul: YÖN AJANS.
- İmamoğlu, F. (1992). "Beden Eğitimi ve Sporun Genel Eğitim İçindeki Yeri". **Eğitim Dergisi**, Milli Eğitim Bakanlığı, 1 (2), ss: 51-5.
- İpbüken, Y. (1991). "Yetenek Seçimi ve Eğitimi", **Türk-Alman Kültür Diyaloğunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar**. (Ed. Atilla Erdemli), İstanbul: Maya Matbaacılık ve Yayıncılık Ltd. Şti.
- Janz, K. F. Phillips, D. A., Mahoney, L. T. (1992). "Self-Selected Physical Activity Profiles in Children and Adolescents", **The Physical Educator**. Vol: 49, No: 2, pp. 81-87.
- Jersild, A. T. (1978), **Gençlik Psikolojisi**. (Çev: İbrahim N. Özgür), İstanbul: Takıloğlu Matbaacılık ve Ambalaj Sanayii.
- Jewett, A. E. (1989). "Curriculum Theory in Physical Education", **International Review of Education**. Unesco Institute for Education, 35 (1), pp. 35-49.
- Johnson, S. B. (1986). Physical Education A Dynamik Field. **Physical Education A Contemporary Introduction**. (Ed: Angela Lumpkin, Ph. D.), Times Mirror/Mosby Colege Publishing, St. Lous, Toronto.
- Kale, N. (1990). "Türkiye'deki Gençlik Sorunlarının Kaynakları ve Bu Sorunların Çözüm Yolları". **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. 23 (2), ss: 783-805.
- Kalyoncu, F. (1994). "Sigarayı Bırakmak," **Sigara ve Sağlık**. (MEB Araştırma-İnceleme Dizisi No: 2464), İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Karaküçük, S. (1989). **Beden Eğitimi Öğretmeninin Eğitimi**. Ankara: G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Yayın No: 19.
- Karasar, N. (1986). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Bilim Yayınları (Üçüncü Baskı), Ankara.
- Kayabaşı, Y. (1995). "Kritik Düşünme (Eleştirel Düşünme)", **Çağdaş Eğitim Dergisi**. 20 (208), ss. 43-45.

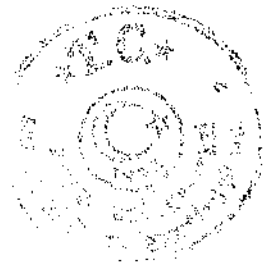
- Kazancı, O. (1989). **Eğitim Psikolojisi "Kavram ve İlkelerden Uygulamaya"**. Büyükçekmece: Kazancı Matbaacılık Sanayii A. Ş.
- Kerimoğlu, N. (1982). **Spor Sektör Raporu. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Hazırlık Çalışmaları**. (DPT Yayın No: 1849, SPB: 355). Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası.
- Kerimoğlu, N. (1983). **Spor Planlamasında Türkiye Açısından Geliştirilmesi Gerekli Kıstaslar**. (DPT: Sosyal Planlama Dairesi), Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası.
- Kılıççı, Y. (1989). **Okulda Ruh Sağlığı**. Ankara : ŞAFAK ofset-Tipo Matbaacılık.
- Kışlalı, A. T. (1989). "Demokrasi Eğitiminde Öneriler". **Demokrasi İçin Eğitim**. (TED Yayınları No:13), Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Kirazoğlu, Z. (1992). "Ders Dışı Sportif Etkinliklerde Okul, Kulüp ve Yerel Yönetimlerin İşlevlerine Genel Bir Bakış". **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu "19-21 Aralık 1991, İzmir"**. (T.C MEB Okulî Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı). Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 263-266.
- Koç, Ş. (1988). "Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerini Nasıl Daha Verimli ve İşlevsel Duruma Getirebiliriz", **Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları**. (TED Yayınları), Ankara. Şafak Ofset-Tipo Matbaacılık.
- Koç, Ş. (1988). "Ortaöğretimde Beden Eğitimi Etkinliklerine Genel Bir Bakış Yeni Yaklaşım ve Uygulamalar (Amaç-Yöntem ve Teknikler). **Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları**. (T E D Yayınları), Ankara. Şafak Ofset-Tipo Matbaacılık.
- Koçer, H. A. (1980). **Eğitim tarihi "İlk Çağ"**. (A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayın No: 89), Ankara: A. Üniversitesi Basımevi.
- Koçyiğit, F. (1992). "Okul içi ve Dışı Sportif Eğitim Ortamına Bursa Birimi İtibariyle İstatistiki Açından Bakış", **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu "19-21 Aralık 1991, İzmir"**. (T.C MEB Okulî Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı). Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 273-279.
- Koçyiğit, F., Öztürk, F. (1992). "İlkokul ve İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersi Uygulama Sorunu", **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu "19-21 Aralık 1991, İzmir"**. (T.C MEB Okulî Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı). Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 207-214.
- Kongar, E (1986). "Bireyin toplumla Bütünleşme Aracı Olarak Spor", **Cumhuriyet Spor Dergisi**. 26 Ağustos 1986 (1), s: 8.
- Korkut, F. (1995). "Toplu İletişim Araçlarındaki Saldırganlığın İzleyiciler Üzerindeki Etkisi", **Eğitim ve Bilim**. 19 (96), ss. 13-20.

- Korum, U. (1991). **Sosyal Bilimlerde İstatistik**. Ankara: Turhan Kitabevi.
- KOSGEB, (1992). **Türkiye İmalat Sanayinin İller Bazında Sektörel Göstergeleri**. (Ed: B. Mutlu Gökçesu; Servet Koçak), Ankara.
- Koyuncuoğlu, H (1983). "Basından Seçtiklerimiz", **Spor Yorum**, 1983 (8), s. 35-36.
- Kozlu, C. (1994). **Türkiye Mucuzesi İçin Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri**. (T. İş Bankası Kültür Yayınları No: 335). Ankara: TİSAMAT Basım Sanayii.
- Kök, N. (1993). "Olimpiyat Almak İçin Toplumda Olimpik Düşüncenin Yaratılması Gerekir", **Anahtar Dergisi**. (MPM Aylık Yayın Organı), 5 (59), ss: 20-1.
- Köknel, Ö. (1982). **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik**. İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- Köknel, Ö. (1987). "Psikolog Gözüyle Sporculuk ve Takım Fedailiği", **Cumhuriyet Spor Dergisi**, 1987 (50), s: 5.
- Köknel, Ö. (1992). **Dolu Dolu Yaşamak**. İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- Kurt, M. (1981). "Okul Spor Yurtları Canlanırsın, Öğrencilerin Kulüplere Yönlmesi Kısıtlansın", **Sportmence**, Mayıs 1981, ss. 10-1.
- Kuzgun, Y. (1994). "Çağdaş İnsanın En Önemli Kararı: Meslek Seçimi", **Bilim ve Teknik**, TÜBİTAK, 325, ss. 50-54.
- Külahçı, M., Pehlivan, Z. (1993). "Özel Eğitime Muhtaç Gençlere Yönelik Spor Eğitimi", **Spor Bilim Dergisi**, 4 (16), ss. 50-58.
- Küntay, E. (1991). "Çocuk ve Gençlerde Davranış Bozukluğu Düzeltici Önlemler Olarak Spor". **Türk-Alman Diyaloğunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu**. (Ed: Atilla Erdemli).. İstanbul: Meya Matbaacılık ve Yayıncılık Ltd. Şti.
- Levin, B. (1993), "School Response to a Changing Environment", **Journal of Education Administration**, 31 (2), pp. 4-21.
- Lopiano, D. A. (1986). "Looking To The Year 2000". **Physcal Education A Contemporary Introduction**. (Ed: Angela Lumpkin, Ph. D.), Times Mirror/Mosby Colege Publising, St. Lous, Toronto, Santa Clara, pp: 311-323.
- Lök, V. (1979). "Çocuk ve Spor", **Spor Hekimliği Dergisi**, 1, ss. 39.
- Lukas, J. A. (1986). "Physical Education As on Akademik Discipline". **Physcal Education A Contemporary Introduction**. (Ed: Angela Lumpkin, Ph. D.), Times Mirror/Mosby Colege Publishing, St. Lous, Toronto.
- Lumpkin, A. (1986). **Physcal Education A Contemporary Introduction**. Times Mirror/Mosby Colege Publishing, St. Lous, Toronto, Santa Clara.

- Maffulli, N. (1992). "The Growing Child in Sport". **British Medical Bulletin**, Vol: 48, No: 3, pp. 561-68.
- Maffulli, N (1990). "İntensive Training in Young Athletes. The Orthopaedic Surgeon's View Point", **Sports Medicine**. (9), pp: 229-243.
- Magnotta, J. R. (1986). "A Model of Role Overload Applied to the Physical Education Administrator in the Secondary School", **The Physical Educator**. Vol. 43 (3), pp. 129-132.
- Makerenko, A. (1992). **Çocuk Eğitimi**. (Çev: D. Cemgil), (Sorun Yayınları), İstanbul: Yalçın Ofset.
- MEB, (1983). "İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği", **Tebliğler Dergisi**.Tarih: 6. 6. 1983, Sayı: 2140.
- MEB, (1990). **Onüçüncü Milli Eğitim Şurası** "15-19 Ocak 1990". Ankara: Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası.
- MEB, (1991). **Altıncı Milli Eğitim Şurası** "18-23 Mart 1957". İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1991). **Beşinci Milli Eğitim Şurası** "5-14 Şubat 1953". İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1991). **Birinci Maarif Şurası** "17-29 Temmuz 1939". İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1991). **Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1991). **Birleşmiş Milletler Teşkilatı Çocuk Hakları Sözleşmesi**. (Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı) Ankara: Milli Eğitim Basımevi .
- MEB, (1991). **Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası** "24 Haziran-4 Temmuz 1974". İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1991). **Dördüncü Milli Eğitim Şurası** "22-31 Ağustos 1946". İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1991). **İkinci Maarif Şurası** "15-21 Şubat 1943". İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1991). **Onbirinci Milli Eğitim Şurası** "8-11 Haziran 1982". İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1991). **Onuncu Milli Eğitim Şurası** "23-26 Haziran 1981". İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1991). **Üçüncü Milli Eğitim Şurası** "12-10 Aralık 1946". İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- MEB, (1991). **Yedinci Milli Eğitim Şurası "5-15 Şubat 1962"**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1991)., **Sekizinci Milli Eğitim Şurası "28 Eylül-3 Ekim 1970"**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1992). **İlkokullar, Ortaokullar, Lise ve Dengi Okullar Spor Yarışmaları Programı** (1992-1993 Öğretim Yılı). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1993). **Ondördüncü Milli Eğitim Şurası "27-29 Eylül 1993"**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1993a). **1991-1992 Faaliyet Raporu**. Okul İçi Beden Eğitimi ve Spor, İzcilik Daire Başkanlığı, Ankara
- MEB, (1994). **Milli Eğitim İle İlgili Bilgiler**. (MEB: APK Kurulu Başkanlığı)
- MEB, (1994a). Okul İçi Beden Eğitimi ve Spor, İzcilik Daire Başkanlığı'nın 1992-93 Öğretim Yılı Okullararası Sportif Faaliyetler İstatistiği.
- MEB, (1995). **Milli Eğitim İle İlgili Bilgiler**. (MEB: APK Kurulu Başkanlığı)
- MEB. (1990). **İlköğretim Okulları, Ortaokullar, Lise ve Dengi Okullarda Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Talimatı**. Ankara : Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1991a). **İlkokullar, Ortaokullar, Lise ve Dengi Okullar Spor Çalışmaları ve Yarışmaları Talimatı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEGSB, (1988). **İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEGSB, (1989). **Onikinci Milli Eğitim Şurası "18-22 Temmuz 1988"**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Mengütay, S (1991). **Okul Öncesi ve İlkokullarda Beden Eğitimi ve Spor**. İstanbul: M. Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Yayını.
- Menteşe, S. (1992). "Ülkemizdeki Okullarda Görev Yapan İlkokul Beden eğitimi Öğretmenlerinin Çeşitli sıkıntıları ve Beden Eğitimi Dersleri. **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu "19-21 Aralık 991, İzmir"**. (MEB Okulıçi Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 203-205.
- Mitchell, S. A., Griffin, L. L., Oslin, J. L. (1994). "Tactical Awareness as A Developmentally Appropriate Focus for the Teaching of Games in Elementary and Secondary Physical Education", **Journal of Physical Educator**. Late Winter 1994, pp. 21-28.

- Montessori, M. (1992). **Çocuk Eğitimi**. (Çev: Güler Yücel), Özgür Dağıtım, İstanbul.
- Mosston, M., Ashworth, S. (1986). **Teaching Physical Education Merrill Publishing Company**. A Bell and Howell Company, Columbus, Toronto.
- Muratlı, S., Bülbül, H. (1992). Temel Eğitimde Spor Organizasyonu Üzerine Yeni Model Araştırması. **Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri** "20-22 Kasım 92, Ankara" (Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Yayını, No: 3), Ankara: Onlar Ajans ve Matbaacılık, ss. 93-8.
- NAGC (The National Association for Gifted Children), (1982). **Özellikli Çocuğa Yardım**. Merkezi Yayıncılık ve Petek Çocuk Evi, İstanbul: Eldim Ofset.
- Neill, A. J. (1990). **Bir Eğitim Mucizesi**. (Çev: Güler Dikmen Nalbantoğlu) Yaprak Kitap Yayın Pazarlama, İstanbul: Mordoğan Matbaası.
- Oğuzkan, F. (1988). **Öğretmenliğin Üç Yönü**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Orhan, A. (1994). "Beden Kültüründe Paradigma Değişimi ve Okul Sporunun Yeniden Sorgulanması" **Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri III. Ulusal Kongresi Bildirileri** "20-22 Ekim 1994". Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Orhun, A. (1990). "Okul Beden Eğitimi ve Sporda Yeni Yaklaşımlar. **SporBilimleri I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri** "15-16 Mart 1990, Ankara". (Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Bölümü), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, ss: 54-63.
- Orhun, A. (1991). "Pedagojik Açıdan Performans Sporu", **Türk-Alman Diyaloğunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu**. (Ed: Atilla Erdemli). İstanbul: Meya Matbaacılık ve Yayıncılık Ltd. Şti.
- Orhun, A. (1992), "Fair Play Okul Sporunda Bir Eğitim İlkesidir", **Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri** "20-22 Kasım 1992". Ankara: H. Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okulu Yayın No: 3, ss: 410-5.
- ÖSYM, (1993). **Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınav Klavuzu**. Ankara: METEKSAN Anonim Şti.
- Özal, T. (1993). "Spora Çocukla Başlamalıyız", Spor Yorum. 11 (66), ss. 5-8.
- Özbay, H., Öztürk. E. (1992), **Gençlik**. (İletişim Yayınları Cep Üniversitesi), İstanbul: Şefik Matbaası.
- Özbaydar, S. (1983). **İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi**. Altın Kitaplar Yayınevi, Ankara: Serbest Matbaası.
- Özbekçi, F. (1986). **Sporcu Gençliğin Öğrenim Sorunları**. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- Özbudun, E. (1989). "Tarihsel Gelişim İçinde Demokrasi ve Eğitim", **Demokrasi İçin Eğitim**. (TED Yayınları No:13), Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Özcan, H. (1987). "En İyi Eğitim Spor", **Cumhuriyet Spor Dergisi**.1987 (49), s. 7
- Özcanoğlu, A. B. (1993). **Ortaöğretimde Okul Spor Faaliyetlerine Katılımın Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkileri**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özçelik, D. A. (1987). **Eğitim Programları ve Öğretimi**. (ÖSYM Eğitim yayınları No: 8), Ankara: METEKSAN İtd. Şti.
- Özmen, Ö. (1976). **Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni**. (...).
- Özmen, Ö. (1987). "Örgün Spor Eğitimi Projesi Anketine Cevap", **Beden Eğitimi ve Spor Dergisi**. Sayı: 43, s. 17-27.
- Özoğlu, S. Ç. (1986). "1985 Uluslararası Gençlik Yılı Sona Ererken", **Eğitim ve Bilim**. 10 (59), ss. 4-8.
- Öztürk, D. (1992). "Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sporun Sorunları", **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu "19-21 Aralık 1991, İzmir"**. (MEB Okulî Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 493-6.
- Parker, S. (1976). **The Sociollogy of Leisure**. Great Britain.
- Pehlivan, Z. (1989). "Ankara-Merkez Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Sportif Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma", (Yayınlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**). Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü.
- Pehlivan, Z. (1992). "Ders Dışı Spor Faaliyetlerinde Beden Eğitimi Öğretmeninin Yeri ve Önemi", **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu "19-21 Aralık 1991, İzmir"**. (MEB Okulî Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı). Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 249-55.
- Pehlivan, Z. (1994). "Fair-Play" Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sportu", **Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri III. Ulusal Kongresi Bildiriler Özeti** 20-22 Ekim 1994", Ankara: H. Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu.
- Pehlivan, Z., Esen, N., Dönmez, B. (1993). "Ders Dışı Okul Spor Etkinliklerinin Eğitim Programı Açısından Araştırılması." **Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu "16-18 Aralık 1993, Manisa"**, (MEB Okulî Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Perhiz, H. (1989). "Ankara Özel Orta Okul Öğrencilerinin Spor Eğilimlerinin Nedenleri Üzerinde Bir İnceleme", Yayınlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Pişkin, Ü. (1993). "Olistik Çocuklarda Oyun", **Özel Eğitim Dergisi**. 1 (3), 43-46.
- Rasen, R. (1993). "Oyunun Değeri", (Çev: Demet Öngen), **Eğitim ve bilim Dergisi**. 17 (88), s. 60,64.
- Resmi Gazete**, (1983b), "Hayata Dönük Temel Eğitim Projesi". Tarih: 2 Eylül 1983, Sayı: 18153, ss: 1-16
- Resmi Gazete**, (1973). "Milli Eğitim Temel Kanunu. Kanun", No: 1739, Tarih: 24 Haziran 1973 , Sayı: 14574.
- Resmi Gazete**, (1982). "Öncelikli Spor Dalları Yönetmeliği", Tarih: 7 Ağustos 1982, Sayı: 17775.
- Resmi Gazete**, (1983). "Dernekler Kanunu". Kanun No: 2098, Tarih: 7.10.1983, Sayı: 18184.
- Resmi Gazete**, (1983). "Ek Ders Ücreti Yönetmeliği", Tarih: 30 Nisan 1983, sayı: 17326
- Resmi Gazete**, (1983a), "İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği". Tarih: 25 mayıs 1983, Sayı: 18057, s. 5-21.
- Resmi Gazete**, (1986). " Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun." No: 3289, Tarih: 28 Mayıs 1986, Sayı: 19120
- Resmi Gazete**, (1989). "İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik", Tarih: 8 Kasım 1989, Sayı: 20336, ss. 24-8.
- Resmi Gazete**, (1991). " Orta Öğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği ", Tarih: 2 Eylül 1991, Sayı: 20979.
- Resmi Gazete**, (1991a). "Okul Spor Kolları Yönetmeliği". Tarih:1 Nisan 1991, Sayı: 20832
- Resmi Gazete**, (1992). "Kalkınmada Öncelikli Yörelere Yönetmeliği". Tarih: 16 Ekim 1992, Sayı: 21377, s. 12.
- Robbins, S. G. (1990). "Physical Education in Canadian Schools", **Journal of Physical Education, Regreation and Dance**. Vol: 63, No: 2, pp. 34-38.
- Ross, J. G., Gilbert, G. G. (1985). "The National Children and Youth Fitness Study: A Summary of Findings", **Jornal of Physical Education, Recreation and Dance**, 57 (1), pp. 3-8.
- Rousseau, J. J. (1961). **Emil "Yahut Terbiyeye Dair"**. İstanbul: Türkiye Basımevi.

- Russel, B. (1993). **Eğitim Üzerine**. (Çev: Nail Bezel), Say Yayınları. İstanbul: Lord Matbaası.
- Russell, B. (1990). **İktidar**. (Çev: Mete Ergin), Birinci Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul: Yaylacık Matbaası.
- Sadıklar, S. (1991). "Sporun Okullaşması". **Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu**. İstanbul: Meya Matbaacılık ve Yayıncılık, ss:105-106.
- Sakaoğlu, N. (1987). **Osmanlı Eğitim Tarihi**. İletişim Yayınları. İstanbul: Şafak Matbaası.
- Sakaoğlu, N. (1992). **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi**. İletişim Yayınları. İstanbul: Şafak Matbaası.
- Salk, L. (1990)., **Bebeklikten Yetişkinliğe Çocuğun Duygusal Sorunları**. Remzi Kitabevi (4. Baskı), İstanbul: Evrim Matbaacılık Ltd. Şti.
- Salminen, J. J., Oksanen, A., Maki, P., Pentti, J., Kujala, U. M. (1993). "Leisure Time Physical Activity in the Young", **International Journal of Sports Medical**. 14 (1993), pp. 406-410.
- Sayın, Ş (1990). "Çağdaş Eğitimde Amaç ve Yöntem", **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**. (Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları No: 1), Cem Yayınevi, İstanbul: Doğan Ofset.
- Sel, R. (1989), "Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları", **Çağdaş Eğitim Dergisi**, 14 (145), ss: 38-9.
- Serin, N. (1979). **Eğitim Ekonomisi**. Ankara: A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayın No: 77
- Sharkey, B. J. (1984). **Physicology of Fitness**. (Second Editon), Human Kinetick Publishers, İnç. Box 5076, Champaing, Illinois, U. S. A.
- Sorguç, B. (1990). "Eğitim Kurumlarında Spor", **Spor Şurası Bildirileri**. "8-11 Mayıs 1990". Başbakanlık: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, ss. 264-76.
- Spor Şurası**, "8-11 Mayıs 1990". Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayını. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Spor Yorum, (1983). "Bisiklet Sporü Mutlaka Okullara Girmelidir", **Spor Yorum**. 1983 (8), s. 15
- Spring, J. (1991). **Özgür Eğitim**. (Çev: Ayşen Ekmekçi). Ayrıntı Yayınları, İstanbul: Kırıl Matbaası.
- Stadler, R. (1993). "Beden Eğitiminde, Motorsal ve Bilişsel Öğrenmenin Bağlanması". **Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu** "16-18 Aralık 1993, Manisa", (MEB Okulıçı Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- Stora, B. J. (1991). **Stres**. (Çev: Ayşen Kalın), İstanbul: İletişim Yayınları A. Ş.
- Sucuoğlu, A. (1990), "Sporda Eğitim ve Öğretim", **Spor Şurası Bildirileri** "8-11 Mayıs 1990". Başbakanlık: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, ss. 104-107.
- Suhomliski, V. (1986). **Eğitim Üzerine**. Sonun Yayınları, İstanbul: Gözlem Matbaacılık.
- Sungur, N. (1992). **Yaratıcı Düşünce**. Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul: Acar Matbaacılık A. Ş.
- Sümbüloğlu, K., Sümbüloğlu, V. (1993). **Biyoistatistik**. (Dördüncü Basım), Ankara: Özdemir Yayıncılık Ltd. Şti.
- Sümer, R (1983). "Futbolumuzdaki Spor", **Spor Yorum**. 1983(5), s: 31.
- Sümer, R. (1989). **Sporda Demokrasi**. (2. Baskı). Ankara: Şafak Matbaası.
- Sümer, R. (1992). "Yerel Yönetimler", **Türkiye Amatör Spor Dergisi**. Kasım-Aralık 1992, Sayı: 53, s. 2-3.
- Szaniawski, İ. (1980). **Okulun Toplumsal İşlevi**. (Çev: Tahsin Yılmaz). Onur Yayınları, Ankara: İkyaz Basımevi.
- Tamer, K. (1985). "Ortaöğretimde Sportif Etkinliklerin Önemi", **Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz**. (TED Yayınları No: 8), Ankara: Şafak Matbaası.
- Tamer, K. (1988). **Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi**. (A. Ü. Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 101), Eskişehir: A. Ü. Mep-Ofset Tesisleri.
- Tarcan, S. S. (1936). "Fikir Pehlivanı mı? Vücut Pehlivanı mı?" **Spor Kurumu Dergisi**. 7.11.1936, No: 23, s. 4
- Tarcan, S. S. (1936a). "Spor Pedagojisi", **Spor Kurumu Dergisi**. 30.11.1936, No: 22, s. 4
- Tarcan, S. S. (1937). "Spor Pedagojisi", **Spor Kurumu Dergisi**. 1.11.1937, No: 70, s. 2
- Tarcan, S. S. (1946). **Hatıralarım**. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Tezcan, M. (1982). **Sosyolojik Açıdan Boş Zamanların Değerlendirilmesi**. (A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 116), Ankara: Sevinç Matbaası.
- Tezcan, M. (1992). **Eğitim Sosyolojisi**. Ankara: Zirve Ofset.
- Tiryaki, M. Ş. (1984). "Spor Yapanlarla Yapmayan Bireylerin Kişilik Özellikleri Yönünden Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Araştırma", (Yayımlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**). İzmir: D. E. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Toffler, A. (1992). **Yeni Güçler, Yeni Şoklar**. (Çev: Belkız Çorakçı), İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.

- Tozlu, N. (1989). **İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Tuncel, F. (1994). "Sağlıklı Yaşam Düzenli Egzersiz", **Bilim ve Teknik**. Eylül 1994 (322), ss: 66-70.
- Türk, E. (1994). "Demokrasi Eğitimi", **Çağdaş Eğitim Dergisi**. 19 (195), s. 46-48.
- Ulena, A. (1993). **Sağlıklı ve Mutlu Yaşamın Yolları**. (Çev: Mehmet Demir), İstanbul: Fatih Gençlik Vakfı Matbaası İşletmesi.
- Ulrich, J. (1979). "Station, Fondation et Role du Jeune Professeur Education Physique et Sportive en Republique Federale D'Allemagne et en", **Schriften Reihe des Deutschen Sportlehrerverbundes**. Neft 4, Giessen.
- Uluğ, F. (1991). **Okulda Başarı**. Remzi Kitabevi. İstanbul: Evrim matbaacılık Ltd. Şti.
- Ünlü, F. (1981). "Milli Eğitim Bakanlığı ve Spor", **Sportmence**. Haziran 1981, s. 46.
- Ünlü, F. (1990). "Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Uygulamaları", **Spor Şurası Bildirileri "8-11 Mayıs 1990"**. Ankara : Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, ss: 237-47.
- Unver, Ö., Tolon, B., Bulut, İ., Dağdaş, C. (1986). **12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları**. Ankara: Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Matbaası.
- Varış, F. (1981). **Eğitim Bilimine Giriş**. (A Ü Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 98). Ankara: Sevinç Matbaası.
- Varış, F. (1988). **Eğitimde Program Geliştirme (Teori ve Teknikler)**. (Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayın No: 157), Ankara: A. Ü. Basımevi.
- Vester, F. (1991). **Düşünmek, Öğrenmek, Unutmak**. Arıtan Yayınevi, İstanbul: Bakış Matbaası.
- Watson, A (1984). "Sports Injuries During One Academic Year in 679 School Children", **American Journal of Sports Medicine**. 12, pp: 65-71
- Williams, J. F. (1986). "Phycical Education". **Physcal Education A Contemporary Introduction**. (Ed: Angela Lumpkin, Ph. D.), Times Mirror/Mosby Colege Publisging, St. Lous, Toronto.
- Wichman, S. A., Martin, D. R (1993). "Sigara ve Spor", (Çev: Kaya Akan), **Spor ve Tıp**. 1 (4), s: 28-31.
- Wolff, S. (1986). **Problem Çocuklar ve Tedavi**. (Çev: Ayhan Oral, Seçkin Kara), Say Kitap pazarlama. İstanbul: Onur Basımevi.

- Won Jang, C. M. D. (1988). "A Studay on the Effect of Teakwondo Training on the Physical Fitness in Pre-School Children", **W. T. F. Teakwondo**. Vol: VII (283), p. 38-41.
- Yaka, A. (1992). "Eğitimde Bütünlük Kavramı Açısından Okullarda Beden Eğitiminin Yere ve Önemi", **I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu** "19-21 Aralık 1991, İzmir", (MEB Okulî Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi, ss. 73-76.
- Yalçın, M. (1992). "Beden Eğitimi ve Sporun Milli Eğitim Bütünlüğü İçerisindeki Yeri", **I. Eğitim kurumlarında Beden eğitimi ve Spor Sempozyumu** "19-21 Aralık 1991, İzmir". (MEB Okul İçe Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Yanbastı, G. (1990). "Yüksek Öğrenim Gençliğinde Sosyal Uyum ve Ruh Sağlığı", **Basılmamış Araştırma**. Bornova: Ege Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (1991). "Çocuğun Ahlak ve Kişilik Gelişiminde Sporun Rolü", **Türk-Alman Diyaloğunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu**. (Ed: Atilla Erdemli). İstanbul: Meya Matbaacılık ve Yayıncılık. Ltd. Şti, ss. 15-6.
- Yavuzer, H. (1992). **Çocuk Psikolojisi**. (Remzi Kitabevi), Ankara: Evrim Matbaacılık Ltd. Şti.
- Yeni Yüzyıl, (1995). "Hareketsiz Çocuk" **Cafe Pazar**. 1 (10), s. 11.
- Yılmaz, H. (1995). "Normal Öğrencilerin Devam Ettiği Sınıflarda Öğretim Gören Özürlü Çocukların Sorunları", **Çağdaş Eğitim Dergisi**. 20 (208), ss:16-22.
- Yörükoğlu, A. (1986). **Çocuk Ruh Sağlığı**. (10. Baskı). (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları No:189). Ankara: Doğu Matbaası.
- Yörükoğlu, A. (1989). **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**. İstanbul: Acar Matbaacılık.
- Yörükoğlu, A. (1993). **Gençlik Çağı "Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar"**. (Sekizinci Baskı). İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon
Kurulu Başkanlığı

Ek-1

SAYI: 311.2.Arş.Pln.Dai.Bşk.-94/1197
KONU: Anket Uygulaması

ANKARA
27/4/1994

BAKANLIK MAKAMINA

İLGİ: a) T. C. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 9.3.1994 gün ve 3238 sayılı yazısı.

b) Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 12.4.1994 gün ve 2327 sayılı yazısı.

c) Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'nün 7.4.1994 gün ve 5203 sayılı yazısı.

d) Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün 18.4.1994 gün ve 55940 sayılı yazısı.

Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora öğrencilerinden Zekai PEHLİVAN'ın "*Eğitim Programı Açısından, Özel ve Resmi Ortaöğretim Kurumları Ders Dışı Okul SPor Faaliyetleri ve Yeniden Örgütlenmesi*" konulu tezi için ek'te verilen listede yer alan illerin, resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında anket uygulamak istediğini belirtmiştir.

Araştırma sonucunun bir örneğinin, Bakanlığımıza verilmesi kaydıyla anketin uygulanmasında Başkanlığımızca bir sakınca bulunmamaktadır.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde sözkonusu anket uygulamasının yapılmasına müsaade edilmesini arz ederim.

Cemil ÇETİN
Kurul Başkanı
(İmza)

EKLER:

- Ek-1 Fırat Üniversitesinin yazıları
- Ek-2 Anket
- Ek-3 Genel liselerin illere göre isim listesi
- Ek-4 Özel liselerin illere göre isim listesi
- Ek-5 Zekai Pehlivan'ın dilekçesi
- Ek-6 Anket
- Ek-7 Anketin bazı sorularında yapılan değişikliği gösteren liste

O L U R
21/4/1994

Bener CORDAN
Bakan a.
Müsteşar V.
(İmza)

ANKET FORMU**Anket No:****Sayın Meslektaşımız,**

Eğitim programı; okulun dışında da devam eden sürekli bir faaliyettir. Bu bağlamda, ders dışı okul spor faaliyetleri, Milli Eğitimin temel amaçları doğrultusunda; çocuk ve gençlerin psiko-sosyal, kültürel ve bedensel gelişimlerinin yanısıra, performans sporu için altyapı oluşturma ve demokratik davranış alışkanlığı gibi özelliklerin kazandırılıp geliştirilmesi açısından da önemli olduğu kabul edilmektedir. Ancak, bugüne kadar yapılan gözlem ve araştırma sonuçlarına göre bu amaçlara yeteri kadar ulaşamadığı da bilinen bir gerçektir.

Bu nedenle, Elazığ-Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında doktora tezi olarak "**Eğitim Programı Açısından, Resmi ve Özel Ortaöğretim Kurumlarında Ders Dışı Okul Spor Faaliyetleri ve Yeniden Örgütlenmesi**" konulu bir araştırma planlanmıştır. Bu araştırma için gerekli olan veriler üç bölüm halinde düzenlenmiş olan **Anket Formu** ile toplanması uygun görülmüştür. Bu anket formunda;

- 1 . Beden eğitimi öğretmenleri ve okullarıyla ilgili **11** soru
- 2 . Okul spor faaliyetleriyle ilgili **23** .soru
- 3 . Okul sporunun yeniden örgütlenmesine ilişkin **15** soru yer almaktadır.

Planlanan bu araştırmadan sağlıklı sonuç alınabilmesi; hiç bir soruyu cevapsız bırakmadan, bütün soruları içtenlikle cevaplandırıp; **posta pulu** yapılandırılmış ve **dönüş adresi** yazılmış (**P. K: 140, 23100 Elazığ**) olarak size gönderilen zarflarla en kısa zamanda bize göndermenize bağlıdır (Okul postası yolunu kullanmanız kolaylık olacaktır). Ayrıca, kurallara bağlı kalınarak anket formu üzerine herhangi bir ismin yazılmaması da önem taşımaktadır.

Araştırmaya gösterdiğiniz ilgiye şimdiden teşekkür eder, bu vesileyle bayramınızı kutlar görevinizde başarılar dileriz. Saygılarımızla.

Doç. Dr. Vehbi ÇELİK

Fırat Üniversitesi
Tek. Eğit. Fak. Öğrt. Üyesi

Okt. Zekai PEHLİVAN

Fırat Üniversitesi
Bed. Eğit. ve Spor Bölümü

BÖLÜM I

1. Cinsiyetiniz? 01() Erkek, 02() Kadın
2. Hizmet yılınız?

01() 5 yıldan az	04() 16 - 20 yıl
02() 6 - 10 yıl	05() 21 - 25 "
03() 11 - 15 "	06() 26 yıl ve üstü
3. Bitirdiğiniz yüksek öğretim kurumu?

01() Eğitim Enstitüsü
02() Eğitim Fakültesi
03() Spor Akademisi
04() Eğitim Yüksekokulu
4. Görev yaptığınız okul türü?

01() Genel Lise,	03() Ortaokulla Bitişik Lise
02() Özel Lise,	04() Ortaokulla Bitişik Özel Lise
5. Okulunuzun bulunduğu coğrafi bölge ?

01() Ege	05() Karadeniz
02() Marmara	06() Doğu Anadolu
03() Akdeniz	07() Güney Doğu Anadolu
04() İç Anadolu	
6. Görev yaptığınız okulun bulunduğu yerleşim yeri ?

01() İl Merkezi,	02() İlçe Merkezi
-------------------	--------------------
7. Görev yaptığınız okulun öğretim durumu?

01() Tamgün	02() İkili
--------------	-------------
8. Kaç yıldır aynı okulda görev yapmaktasınız?

01() 03 yıldan az
02() 04 - 07 yıl
03() 08 - 11 "
04() 12 - 15 "
05() 16 - 19 "
06() 20 ' den fazla
9. Haftalık ders saati yükünüz?

01() 10 saatten az
02() 11 - 15 saat
03() 16 - 20 "
04() 21 - 25 "
05() 26 saatten fazla
10. Okulunuzun sahip olduğu spor tesisleri nelerdir?

01() Spor salonu
02() Açık basketbol
03() Açık voleybol
04() Futbol
05() Diğer(Belirtiniz)

11. Okul dışında spor teşkilatında ne tür bir faaliyette bulunuyorsunuz?

- 01() Yöneticilik yapıyorum
- 02() Antrenörlük "
- 03() Danışmanlık "
- 04() Hakemlik "
- 05() Sporculuk "
- 06() Faaliyette bulunmuyorum

BÖLÜM II

12. Çocuk ve gencin hareket ihtiyacını karşılamada Beden Eğitimi ders saatlerini yeterli buluyor musunuz?

- 01() Oldukça yeterli
- 02() Yeterli
- 03() Biraz yeterli
- 04() Yetersiz
- 05() Çok yetersiz

13. Ders dışı okul spor faaliyetlerinin gerekliliğine ne oranda inanıyorsunuz?

- 01() Oldukça fazla
- 02() Fazla
- 03() Biraz
- 04() Az
- 05() Çok az

14. Spora ilgi duyan her öğrenci bu faaliyetlere ne oranda katılabiliyor?

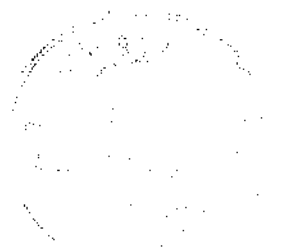
- 01() Çok fazla
- 02() Fazla
- 03() Biraz
- 04() Az
- 05() Çok az

15. Ülke genelinde okul spor faaliyetlerinin genel eğitimin ve sporun amaçlarına uygun bir biçimde yapıldığı düşüncesine katılıyor musunuz?

- 01() Çok fazla katılıyorum
- 02() Katılıyorum
- 03() Çok az katılıyorum
- 04() Katılmıyorum
- 05() Hiç katılmıyorum

16. Okul spor faaliyetleri ülke genelinde hangi amaçlara yönelik yapılmaktadır? Önemli bulduğunuz üç maddeyi (1.2.3.) işaretleyiniz

- 01() Elit sporcu yetiştirmek (Amatör ve Profesyonel)
- 02() Reklam, derece almak, ödüllendirilmek, doyum sağlamak
- 03() Performans sporu için alt yapı oluşturmak
- 04() Spora özendirmek, spora başlamaya fırsat ve cesaret vermek
- 05() Boş zamanı değerlendirmek (Regreasyon)
- 06() Çocuğun hareket ve oyun ihtiyacını gidermek
- 07() Genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek
- 08() Egzersiz ücreti alabilmek, maddi kazanç sağlamak
- 09() Diğer (Belirtiniz)

17. Gençlik eğitiminde hangi tür spor organizasyonları daha etkili olmaktadır?

- 01() Yarışmalar
- 02() Şenlik, turnuva, şölen v.b
- 03() Her ikisi
- 04() Kararsızım

18. Fiziksel alanda hangi amaçların kazandırılıp geliştirilmesine özen göstermektedir? Lütfen iki maddeyi işaretleyiniz.

- 01() Fiziki mükemmellik elde etmek
- 02() Solunum ve dolaşım sistemini geliştirmek
- 03() Temel motorsal (kuvvet, sürat, esneklik v.b) özellikleri geliştirmek
- 04() Beceriler kazandırmak ve geliştirmek
- 05() Ritim duygusu geliştirmek

19. Sosyal alanda hangi amaçların kazandırılıp geliştirilmesine özen göstermektedir? Lütfen iki maddeyi işaretleyiniz.

- 01() Toplumsal kurallara uyma
- 02() Kendini beyenme, kabul görme, tanınma
- 03() Demokratik tutum geliştirme
- 04() Yardım sever, dürüst ve ahlaklı biri olma
- 05() Haklara ve hukuka saygılı olma
- 06() Temel sosyo-kültürel değerleri kazanma
- 07() Lidere uyma ve liderlik özelliği gösterme
- 08() Disiplinli olma

20. Duyusal (ruhsal)alanda hangi amaçların kazandırılıp geliştirilmesine özen göstermektedir? Lütfen iki maddeyi işaretleyiniz.

- 01() Kendine güven, cesaret ve kişilik gelişimi sağlamak
- 02() Başarı ve başarısızlığa karşı olumlu tutum geliştirme
- 03() Yarışma ruhu ve mücadele azmi kazandırma
- 04() İnsan, vatan ve ulus sevgisi geliştirmek
- 05() Yardımlaşma ve işbirliği duygu ve becerisi geliştirme
- 06() "Sportmence" davranış alışkanlığı kazandırma
- 07() Hoş görülü, sevecen ve anlayışlı bir tutum geliştirme
- 08() Kendi kendine yetebilme

21. Bilişsel alanda hangi amaçların kazandırılıp geliştirilmesine özen göstermektedir? Lütfen iki maddeyi işaretleyiniz.

- 01() Çevreye uyma, toplumsal kuralları öğrenme
- 02() Konular arası bağlantı kurabilme, karşılaştırma yapabilme
- 03() Sağlığını koruma, kötü alışkanlıklardan uzak durma
- 04() Kendi gücünü bilme ve onu kullanabilme
- 05() Eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verebilme
- 06() Yaratıcı özelliklerini kullanma

22. Sportif faaliyetlere katılım akademik başarıyı hangi yönde etkilemektedir?

- 01() Başarıyı artırmaktadır
- 02() Başarıyı düşürmektedir
- 03() Başarıyı etkilememektedir
- 04() Kararsızım / Bilmiyorum

23. Spor takımınızı oluştururken öncelikli olarak nelere özen gösteriyorsunuz? En fazla üç maddeyi önem derecesine göre (1.2.3) işaretleyiniz.

- 01() Fazla öğrencinin katılımına
- 02() İstekli öğrencilerin katılımına
- 03() Tecrübeli öğrencilerin katılımına
- 04() Akademik başarısı üstün öğrencilerin katılımına
- 05() Problemlı öğrencilerin katılımına
- 06() Velilerin isteklerine
- 07() Rehber öğretmenlerin istek ve önerilerine

24. Okul spor faaliyetlerine öğrenci katılımını engelleyen en önemli üç temel faktörü önem derecesine göre (1.2.3) işaretleyiniz?

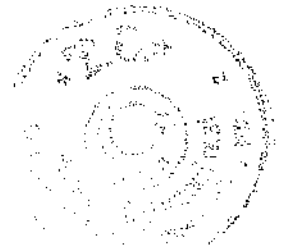
- 01() Öğretmenlerin yeteri derecede ilgili ve istekli olmayışı
- 02() Öğrencinin ilgisizliği ve isteksizliği
- 03() Araç, gereç ve salon yetersizliği
- 04() Okul yönetiminin yetersiz ilgi ve isteksizliği
- 05() Öğrencilerin ders yüklerinin fazlalığı
- 06() Üniversiteye hazırlık kursları
- 07() Okulun spor geleneği ve kültürünün eksikliği
- 08() Başarının ödüllendirilmemesi
- 09() Velilerin ilgisizliği ve isteksizliği
- 10() Derslerden başarısız olma korkusu

25. Okul spor faaliyetlerine öğretmenlerin katılımını engelleyen faktörlerden önemli gördüğünüz üç maddeyi derecelendirerek (1.2.3) işaretleyiniz?

- 01() Araç, gereç ve tesis yetersizliği
- 02() Okul yönetiminin yetersiz desteği
- 03() Ücretlerin yetersizliği
- 04() Ders yükünün fazlalığı
- 05() Çevrenin spor kültürü yetersizliği
- 06() Başarının ödüllendirilmemesi
- 07() Öğretmenin mesleğine karşı ilgisizliği
- 08() Yöneticilerin spor alanı dışından oluşu
- 09() Genel motivasyon yetersizliği

26. Okullararası karşılaşmalarda karşılaştığınız en önemli sorun hangisidir?

- 01() Ödemelerin yetersizliği
- 02() Kural dışı oyuncu oynatılması, biyolojik yaş sorunu
- 03() Tertip komitelerinin tecrubesizliği, organizasyon bozukluğu
- 04() Milli Eğitim, Gençlik ve Spor teşkilatlarının ilgisizliği
- 05() Hakemlerin oyun yönetme yetersizlikleri
- 06() Yemek ve konaklama konusundaki zorluklar
- 07() Sağlık hizmetlerinin yetersizliği
- 08() Diğer (Belirtiniz)

27. Yarışmalara katılan öğrencilerin en önemli sorunu hangisidir

- 01() Devamsızlık sorunu
- 02() Derslerdeki başarısızlıklar
- 03() Diğer öğretmenlerin olumsuz tutumu
- 04() Velilerin olumsuz tutumu
- 05() Okul yönetiminin yetersiz motivasyonu
- 06() Sakatlanma ve tedavi sorunu

28. Öğrenciler okul spor faaliyetlerine hangi ilgi düzeyinde katılmalıdır?

- 01() Özel ilgi alanı olarak (Hobi)
- 02() Performans sporu olarak (Amatör ve Profesyonelce)
- 03() Boş zaman faaliyeti olarak (Regreasyon)

29. Kredili sistem okul spor faaliyetlerini en fazla hangi yönde etkilemektedir?

- 01() Öğrenci katılımını artırmakta
- 02() Öğrenci katılımını azaltmakta
- 03() Uzmanlaşmaya ihtiyaç göstermekte
- 04() Öğretmen ihtiyacı doğurmakta
- 05() Tesis ve malzeme ihtiyacı göstermekte
- 06() Herhangi bir etki yapmamakta

30. Hangi kategorilerde okul spor takımı çalıştırıyorsunuz?

- 01() Çalıştırmıyorum
- 02() Genç erkek
- 03() Genç kız
- 04() Yıldız erkek
- 05() Yıldız kız

31. Tek bir okul spor takımınızı haftada kaç saat çalıştırıyorsunuz?

- 01() Çalıştırmıyorum
- 02() 1 - 2 saat
- 03() 3 - 4 "
- 04() 5 - 6 "
- 05() 7 - 8 "
- 06() 9 saat ve üstü

32. Okullar arası yarışmalar bittikten sonra çalışmalara devam ediyormusunuz?

- 01() Evet
- 02() Hayır
- 03() Arasıra

33. Yaz tatili döneminde faaliyetlere devam ediyor musunuz?

- 01() Evet
- 02() Hayır
- 03() Arasıra

34. Okul spor takımlarınız en son hangi seviyedeki karşılaşmalara katılabildi?

- 01() İl birinciliği
- 02() Grup birinciliği
- 03() Yarı final
- 04() Final
- 05() Yurt dışı organizasyonları

BÖLÜM III

35. Yetenekli öğrencilerin gelişmesi için ne tür bir uygulama yapıyorsunuz?

- 01() Spor kulüplerine gönderiyorum
- 02() Okul takımlarında tutuyorum
- 03() Başka bir okula gitmesini öneriyorum
- 04() Gençlik ve Spor İl Müd. gönderiyorum
- 05() Okulda başka bir öğretmene/ antrenöre gönderiyorum
- 06() Herhangi bir uygulama yapmıyorum

36. Okul sporundan beklentileri karşılamada, "Okul Spor Yurtları" uygulamasını yeterli buluyor musunuz?

- 01() Oldukça yeterli
- 02() Yeterli
- 03() Çok az yeterli
- 04() Yetersiz
- 05() Çok yetersiz

37. "Okul Spor Yurtları"nın en önemli iki sorunu hangisidir?

- 01() Maddi kaynak sorunu
- 02() Bağımsız bir statüye sahip olmayışı
- 03() İnsan gücü kaynaklarını verimli kullanamayışı
- 04() Örgütlenme ve organizasyon sorunu
- 05() Yasal yetersizlikler
- 06() Heyecan ve coşku yaratamaması

38. Okul-kulüp işbirliğinin gerektiği biçimde yapıldığına inanıyor musunuz?

- 01() Çok inanıyorum
- 02() İnaniyorum
- 03() Biraz inanıyorum
- 04() İnanmıyorum
- 05() Hiç inanmıyorum

39. Okul-kulüp işbirliğini engelleyen en önemli faktörler sizce nelerdir, önem derecesine göre üç maddeyi (1. 2. 3.) işaretleyiniz?

- 01() Kulüp yönetici ve antrenörlerin istekli davranmıyışı
- 02() Koordinasyon eksikliği
- 03() Okul spor kollarının yetersiz ve ilgisiz kalışı
- 04() Kulüplerin altyapı çalışmasına önem vermeyişleri
- 05() Kulüplerde yeterli sayıda beden eğitimi öğretmenin görev yapmıyışı
- 06() Yasal yaptırımların olmayışı
- 07() Teşvik ve motivasyon eksikliği

40. Okul sporunun "Yeniden Örgütlenmesi" gerektiği düşüncesine ne oranda katılıyorsunuz?

- 01() Tamamen katılıyorum
- 02() Katılıyorum
- 03() Kararsızım
- 04() Katılmıyorum
- 05() Hiç katılmıyorum

41. Okul spor faaliyetlerinin "Okul Spor Kulüpleri-Federasyon ve Konfederasyon" biçiminde yeniden örgütlenmesi görüşüne ne oranda katılıyorsunuz?

- 01() Tamamen katılıyorum
- 02() Katılıyorum
- 03() Kararsızım
- 04() Katılmıyorum
- 05() Hiç katılmıyorum

42. "Okul Spor Kulüpleri"nin oluşturulması durumunda siz bu kulüpte ne oranda çalışmak istersiniz?

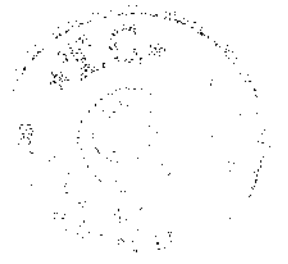
- 01() Çok fazla isterim
- 02() İsterim
- 03() Çok az isterim
- 04() İstemem
- 05() Hiç istemem

43. "Okul Spor Kulüpleri" biçiminde bir örgütlenme modeli en fazla hangi faydaları sağlayacaktır, önem derecesine göre üç maddeyi (1.2.3) işaretleyiniz.

- 01() Yetişmiş insan gücünün istihdamını sağlayacaktır
- 02() Okulların olanakları verimli kullanılacaktır
- 03() Okul yöneticileri ve veliler sporun içerisine çekilmiş olacaktır
- 04() Fazla sayıda öğrenci katılımı sağlanacaktır
- 05() Mahalli kaynakların kullanımı kolaylaşacaktır
- 06() Performans sporu için kaynak akımı hızlanacaktır
- 07() Öğrenci-öğretmen-veli-yönetici iletişimi sağlanacaktır
- 08() Öğrenciler kendi kulüplerinde öğretmenleri tarafından eğitilecektir
- 09() Öğretmenler ek gelir elde edeceklerdir
- 10() Diğer(Belirtiniz)

44. Sizce, "Okul Spor Kulüpleri" hangi sorunlarla karşılaşabilir? Lütfen, üç maddeyi önem sırasına göre (1.2.3.) işaretleyiniz?

- 01() Maddi kaynak yetersizliği
- 02() Tesis yetersizliği
- 03() Antrenör ve yönetici yetersizliği
- 04() Okul yöneticilerinin gerekli ilgiyi göstermeyişi
- 05() Merkezi yönetimin ilgisiz kalışı
- 06() Koordinasyon eksikliği

45. "Okul Spor Kulüpleri" biçiminde bir örgütlenme modeline yerel yönetimlerin katılımı hangi alanda olmalıdır?

- 01() Maddi kaynak yaratımında
- 02() Alt yapı oluşturulmasında (Saha, salon, araç-gereç v.b.)
- 03() Yönetim ve denetim kurullarında
- 04() Kendi spor salon, saha vb. alanlarının kullandırılmasında
- 05() Ulaşım alanında

46. Okullararası sportif faaliyetler hangi türde organize edilmeli?

- 01() Yarışmalar biçiminde
- 02() Şenlik, bayram ve turnuvalar biçiminde
- 03() Her ikisi biçiminde

47. Ders dışı spor faaliyetlerine daha fazla öğrencinin katılımı için neler yapılmalıdır? Önem derecesine göre üç maddeyi (1.2.3.) işaretleyiniz?

- 01() Başarılı öğrencileri ödüllendirmek
- 02() Her karşılaşmada yeni oyunculara yer vermek
- 03() Okul sporu için yeni bir örgütlenme modeli oluşturmak
- 04() Spor organizasyonlarının sayısını artırmak
- 05() Spor yapılabilir alanları çoğaltmak
- 06() Öğretmen sayısını artırmak
- 07() Yarışmaları tek amaç olmaktan çıkarmak
- 08() Öğretmenleri ödüllendirmek

48. Okul spor faaliyetlerinin örgütlenmesi, organizasyonu ve yürütülmesinde MEB ile GSGM arasında var olan yetki ve sorumluluk karmaşası hangi yönde çözülmelidir?

- 01() Yetki ve sorumluluk tamamen MEB'na bırakılmalı
- 02() Yetki ve sorumluluk tamamen GSGM' ne bırakılmalı
- 03() Uygulama devam etmeli, fakat iyi bir koordinasyon sağlanmalı
- 04() Bağımsız yeni bir yapılanmaya gidilmeli

49. Ülke genelinde her yıl, bütün okullar tatil edilerek önce il, sonra bölge düzeyinde ve bir hafta boyunca "Atatürkü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Şenlikleri" düzenlenmesi önerisine ne derece katılıyorsunuz?

- 01() Tamamen katılıyorum
- 02() Katılıyorum
- 03() Kararsızım
- 04() Katılmıyorum
- 05() Hiç katılmıyo

S O N

T. C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ek-3

16 Mayıs 1994
Elazığ, 2181905/3721

Sayın Okul Müdürü,

Milli Eğitim Bakanlığı Makamı'nın 27/4/1994 tarih ve 94/1197 sayılı ve ekte sunulan izin onayları doğrultusunda, Elazığ- Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında; **"Eğitim Programı Açısından, Resmi ve Özel Ortaöğretim Kurumlarında Ders Dışı Okul Spor Faaliyetleri ve Yeniden Örgütlenmesi"** konulu, doktora tezi düzeyinde ve Türkiye genelini kapsayacak biçimde bir araştırma planlanmıştır.

Bu amaca yönelik veriler, **resmi ve özel** ortaöğretim kurumlarında görev yapan **Beden Eğitimi Öğretmenleri'** ne uygulanacak **anket formu** aracılığıyla toplanması düşünülmüş ve bu doğrultuda seçilen okullara elinizdeki anket formları hazırlanarak gönderilmiştir.

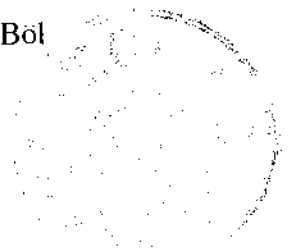
Eğer, okulunuzda bulunan beden eğitimi öğretmeni sayısı, size gönderilen anket formu sayısından fazla ise, anket formunun doldurulmasında ders dışı spor çalışmalarına aktif olarak katılan öğretmenler ile hizmet yılı fazla olan öğretmenlere öncelik tanınmasını; eğer öğretmen sayısı az ise, fazla olan anket formlarının bize göndermenizi rica ediyoruz.

Beden eğitimi öğretmenleri tarafından doldurulan anket formları; üzerinde **posta pulu** yapıştırılmış ve **dönüş adresi** yazılmış olan zarflarla, en kısa zaman içerisinde ve okul postası yoluyla bize gönderilmesi yolundaki yardımlarınız, araştırmanın sağlıklı yürütülebilmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu konuda duyarlı davranacağınıza olan inancımızla, araştırmaya göstereceğiniz ilgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür eder bu vesileyle bayramınızı kutlar, görevinizde başarılar dileriz. Saygılarımızla.

Doç. Dr. Vehbi ÇELİK
Fırat Üniversitesi
Tek. Eğt. Fak. Öğrt. Üyesi

Okt. Zekai PEHLİVAN
Fırat Üniversitesi
Bed. Eğt.ve Spor Böl.

**ÖRNEKLEME ALINAN İL, OKUL ve ÖĞRETMEN SAYILARININ
COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI**

Bölgeler	İller n	Okul				Öğretmen			
		Resmi N	Lise n	Özel N	Lise n	Resmi N	Lise n	Özel N	Lise n
Ege ve Marmara Bölgesi	Bursa	26	12	4	4	62	45	8	8
	Balıkesir	23	6	2	2	46	20	4	4
	Edirne	11	9	-	-	35	27	-	-
	İzmir	57	18	15	15	260	80	49	49
	Aydın	21	7	-	-	60	26	-	-
	Denizli	22	8	1	1	35	25	4	4
	Manisa	19	12	-	-	78	41	-	-
	Sakarya	16	8	-	-	35	20	-	-
Toplam:	8	304	80	24	24	611	288	65	65
İç Anadolu Bölgesi	Ankara	68	18	16	16	315	73	52	52
	Kayseri	23	9	1	1	40	28	2	2
	Konya	40	12	6	6	53	38	15	15
	Eskişehir	20	8	-	-	40	27	-	-
	Kırşehir	8	6	-	-	25	15	-	-
	Nevşehir	10	7	-	-	25	17	-	-
	Aksaray	10	6	-	-	20	12	-	-
Toplam:	7	245	66	23	23	518	210	69	69
Karadeniz Böl.	Samsun	20	10	5	5	55	38	10	10
	Zonguldak	15	8	3	3	36	23	6	6
	Artvin	8	6	-	-	20	16	-	-
	Trabzon	20	10	2	2	47	35	4	4
	Bolu	15	8	-	-	33	22	-	-
	Giresun	16	8	232	-	35	20	-	-
Toplam:	6	218	50	10	10	226	154	20	20
Akdeniz Böl.	Adana	28	12	9	9	46	40	27	27
	İçel	19	10	3	3	70	32	7	7
	Antalya	22	7	2	2	60	22	6	6
	Hatay	17	8	1	1	38	27	2	2
Toplam:	4	118	37	15	15	214	121	42	42
Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi.	Malatya	24		9	1	1	34	17	2 2
	Elazığ	15	7	-	-	24	16	-	-
	Van	12	8	-	-	20	13	-	-
	Ağrı	8	6	-	-	12	8	-	-
	Ardahan	6	4	-	-	8	5	-	-
	Gaziantep	19	10	1	1	45	35	2	2
	Diyarbakır	20	7	1	1	35	15	2	2
	Ş. Urfa	12	8	-	-	20	12	-	-
	Adıyaman	9	6	-	-	17	12	-	-
Toplam:	9	243	65	2	2	215	133	6	6
G. TOPLAM:	34	1128	298	74	74	1784	906	202	202

**A. ARAŞTIRMAYA KATILAN RESMİ GENEL LİSELERİN İLLERE
GÖRE KOD ve İSİM LİSTESİ**

Kod No:

(A 01) Adana: 12

A01 001	Adana Hürriyet Lisesi	A01 007	Ceyhan Lisesi
A01 002	Adana Yakapınar Lisesi	A01 008	Karataş Lisesi
A01 003	Tufanbeyli Lisesi	A01 009	Yumurtalık Lisesi
A01 004	Adana Baraj Lisesi	A01 010	Adana Dervişpaşa Lisesi
A01 005	Adana Karşıyaka Lisesi	A01 011	Adana Kız Lisesi
A01 006	Adana Sağlık Lisesi	A01 012	Osmaniye Atakürk L.

(A 02) Adıyaman: 6

A02 013	Adıyaman Atatürk Lisesi	A02 016	Adıyaman Lisesi
A02 014	Besni Lisesi	A02 017	Çelikhane Lisesi
A02 015	Gölbaşı Lisesi	A02 018	Kahta Lisesi

(A 03) Ağrı: 6

A03 019	Ağrı Naci Gökçe Lisesi	A03 022	Diyadin Lisesi
A03 020	Doğubeyazıt Lisesi	A03 023	Eleşkirt Lisesi
A03 021	Hamur Lisesi	A03 024	Tutak Lisesi

(A 04) Aksaray: 6

A04 025	Aksaray Ağaçlı Lisesi	A04 028	Aksaray Demirci Lisesi
A04 026	Aksaray İncesu Lisesi	A04 029	Aksaray Lisesi
A04 027	Aksaray Yeşilova Lisesi	A04 030	Güzelyurt Lisesi

(A 05) Ankara: 18

A05 031	Ankara Abidinpaşa Lisesi	A05 040	Ankara Aktepe Lisesi
A05 032	Ankara Atatürk Lisesi	A05 041	AnkaraAydınlıkevler L.
A05 033	Ankara Ayrancı Lisesi	A05 042	Ankara Başkent Lisesi
A05 034	Ankara Etlik Lisesi	A05 043	Ankara Gazi Lisesi
A05 035	Ankara Kurtuluş Lisesi	A05 044	Yıldırımbeazıt Lisesi
A05 036	Sokullu Mehmetpaşa L.	A05 045	Çankaya Lisesi
A05 037	Çankaya 50. Yıl Lisesi	A05 046	Çubuk Lisesi
A05 038	Keçiören Lisesi	A05 047	Sincan Lisesi
A05 039	YenimahalleAlparslan L.	A05 048	Yenimahalle M. Kemal L.

(A 06) Ardahan: 4

A06 049	Ardahan Lisesi	A06 051	Çıldır Lisesi
A06 050	Göle 100. Yıl Lisesi	A06 052	Hanak Lisesi

(A 07) Antalya: 7

A07 053	Akseki Şahinler Lisesi	A07 057	Alanya Lisesi
A07 054	Antalya Aksu Lisesi	A07 058	Antalya Gazi Lisesi
A07 055	Antalya Lisesi	A07 059	Kemer Lisesi
A07 056	Manavgat Lisesi		

(A 08) Artvin: 6

A08 060 Ardanoç Lisesi
A08 061 Artvin Lisesi
A08 062 Hopa Lisesi

A08 063 Arhavi Lisesi
A08 064 Artvin K. Karabekir L.
A08 065 Şavşat Lisesi

(A 09) Aydın: 7

A09 066 Aydın Atça Lisesi
A09 067 Aydın Efeler Lisesi
A09 068 Çine Lisesi
A09 069 Nazilli Lisesi

A09 070 Aydın Cumhuriyet L.
A09 071 Aydın Lisei
A09 072 İncirliova Lisesi

(A 10) Balıkesir: 6

A10 073 Ayvalık Altınova Lisesi
A10 074 Balıkesir Lisesi
A10 075 Bandırma Edincik Lisesi

A10 076 Balıkesir Cumhuriyet L.
A10 077 Balya Atatürk Lisesi
A10 078 Manyas Lisesi

(A 11) Bolu: 8

A11 079 Akçakoca Lisesi
A11 080 Düzce Lisesi
A11 081 Gerede Lisesi
A11 082 Bolu Kız Öğretmen Lisesi

A11 083 Bolu Atatürk Lisesi.
A11 084 Bolu Erkek Öğretmen L.
A11 085 Mengen Lisesi
A11 086 Mudurnu Lisesi

(A 12) Bursa: 12

A12 087 Bursa Cumhuriyet Lisesi
A12 088 Bursa Hürriyet Lisesi
A12 089 Bursa Büyükşehir Lisesi
A12 090 İznik Lisesi
A12 091 Mustafa Kemalpaşa Lisesi
A12 092 Osmangazi Lisesi

A12 093 Bursa Çınar Lisesi
A12 094 Bursa Öğretmen Lisesi
A12 095 Gemlik Lisesi
A12 096 Karacabey Lisesi
A12 097 Orhaneli Lisesi
A12 098 Orhangazi Lisesi

(A 13) Denizli: 8

A13 099 Acıpayam Lisesi
A13 100 Denizli Anafartalar Lisesi
A13 101 Denizli Cumhuriyet Lisesi
A13 102 Kale Lisesi

A13 103 Akköy Lisesi
A13 104 Çardak Lisesi
A13 105 Denizli Lisesi
A13 106 Serinhisar Lisesi

(A 14) Diyarbakır: 7

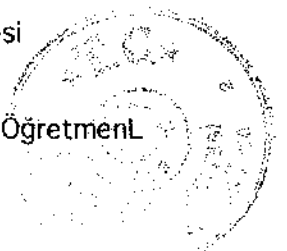
A14 107 Bismil Lisesi
A14 108 Diyarbakır Lisesi
A14 109 Diyarbakır Aliemiri Lisesi
A14 110 Diyarbakır Fatih Lisesi

A14 111 Çınar Lisesi
A14 112 Ergani Lisesi
A14 113 Diyarbakır Atatürk L.

(A 15) Edirne: 8

A15 116 Edirne I. Murat Lisesi
A15 117 Edirne Lisesi
A15 118 Lalapaşa Lisesi
A15 119 Uzunköprü Lisesi

A15 120 Süleçoğlu Lisesi
A15 121 Hafsa Lisesi
A15 122 Meriç Lisesi
A15 123 Edirne Erkek ÖğretmenL

(A 16) Eskişehir: 8

A16 124 Çifteler Lisesi	A16 128 Eskişehir Atatürk L.
A16 125 Eskişehir Cumhuriyet L.	A16 129 Eskişehir Fatih Lisesi
A16 126 Eskişehir Kırka L.	A16 130 Eskişehir Tepebaşı L.
A16 127 İnönü Lisesi	A16 131 Sivrihisar Lisesi

(A 17) Elazığ: 7

A17 132 Elazığ Balakgazi Lisesi	A17 136 Baskil Lisesi
A17 133 Elazığ Karşıyaka Lisesi	A17 137 Elazığ Lisesi
A17 134 Elazığ M. Akif Ersoy L.	A17 138 Keban Lisesi
A17 135 Sivrice Lisesi	

(A 18) Gaziantep: 10

A18 139 Gaziantep Atatürk Lisesi	A18 144 Gaziantep Devrim Lisesi
A18 140 Gaziantep Hoşgör Lisesi	A18 145 Gaziantep İsmetpaşa L.
A18 141 Gaziantep Lisesi	A18 146 Gaziantep 19 Mayıs L.
A18 142 İslahiye Fevzipaşa Lisesi	A18 147 Kilis Lisesi
A18 143 Nizip Lisesi	A18 148 Oğuzeli Lisesi

(A 19) Hatay: 8

A19 149 Antakya Lisesi	A19 153 Dört Yol Payas Lisesi
A19 150 Hassa Lisesi	A19 154 Hatay Kurtuluş Lisesi
A19 151 İskenderun Lisesi	A19 155 İskenderun Cumhuriyet L.
A19 152 Kırıkhan Lisesi	A19 156 Reyhanlı Lisesi

(A 20) Isparta: 8

A20 157 Aksu Lisesi	A20 161 Eğirdir Lisesi
A20 158 Gelendost Lisesi	A20 162 Gönen Lisesi
A20 159 Isparta Gazi Lisesi	A20 163 Isparta Lisesi
A20 160 Keçiborlu Lisesi	A20 164 Isparta Gülistan Lisesi

(A 21) İçel: 10

A21 165 Anamur lisesi	A21 170 İçel Aslanköy Lisesi
A21 166 Erdemli Lisesi	A21 171 Gülnar Lisesi
A21 167 İçel Gazi Lisesi	A21 172 Mersin Atatürk Lisesi
A21 168 Mersin Dumlupınar L.	A21 173 İçel Hacı Sabancı Lisesi
A21 169 Silifke Lisesi	A21 174 Tarsuz Lisesi

(A 22) İzmir: 18

A22 175 Bergama Cumhuriyet L.	A22 184 Bornova M. Kemal Lisesi
A22 176 Buca Lisesi	A22 185 Dikili Lisesi
A22 177 İzmir Atatürk Lisesi	A22 186 İzmir Beştepe Lisesi
A22 178 İzmir Eşrefpaşa Lisesi	A22 187 İzmir Balçova Lisesi
A22 179 İzmir Namık Kemal Lisesi	A22 188 İzmir Şemikler Lisesi
A22 180 İzmir 50. Yıl Lisesi	A22 189 Karşıyaka Lisesi
A22 181 Menderes Lisesi	A22 190 Menemen lisesi
A22 182 Torbalı Lisesi	A22 191 Urla Lisesi
A22 183 Kemalpaşa Lisesi	A22 192 İzmir İnönü Lisesi

(A 23) Kayseri: 9

A23 193	Bünyan Lisesi	A23 198	İncesu Lisesi
A23 194	Kayseri Argıncık lisesi	A23 199	Kayseri Atatürk Lisesi
A23 195	Kayseri Hisarcık Lisesi	A23 200	Kayseri Lisesi
A23 196	Kayseri M. Akif Ersoy L.	A23 201	Kayseri Pazarören L.
A23 197	Kayseri Sümer Lisesi		

(A 24) Kırşehir:6

A24 202	Boztepe Lisesi	A24 205	Çekirdağı Lisesi
A24 203	Kaman Lisesi	A24 206	Kırşehir lisesi
A24 204	Kırşehir M. Akif Ersoy L.	A24 207	Mucur Lisesi

(A 25) Konya: 12

A25 208	Akşehir lisesi	A25 214	Beyşehir Yeşildağ Lisesi
A25 209	Beyşehir Lisesi	A25 215	Cihanbeyli lisesi
A25 210	Çumra Cumhuriyet Lisesi	A25 216	Ereğli Lisesi
A25 211	Konya Dumlupınar Lisesi	A25 217	Konya Erbil Kuru Lisesi
A25 212	Konya Gazi Lisesi	A25 218	Kulu Lisesi
A25 213	Selçuklu Lisesi	A25 219	Seydişehir Lisesi

(A 26) Malatya: 9

A26 220	Doğanşehir Lisesi	A26 225	Doğanyol Lisesi
A26 221	Malatya Atatürk Lisesi	A26 226	Arapkir Lisesi
A26 222	Malatya Fatih Lisesi	A26 227	Malatya Konak Lisesi
A26 223	Malatya Lisesi	A26 228	Merkez İzollu Lisesi
A26 224	Yeşilyurt Lisesi		

(A 27) Manisa: 12

A27 229	Ahmetli Lisesi	A27 235	Alaşehir Lisesi
A27 230	Demirci Lisesi	A27 236	Manisa Muradiye Lisesi
A27 231	Köprübaşı Lisesi	A27 237	Kula Lisesi
A27 232	Manisa Cumhuriyet L.	A27 238	Manisa Zeytinliova Lisesi
A27 233	Manisa Lisesi	A27 239	Salihli Lisesi
A27 234	Saruhanlı Lisesi	A27 240	Turgutlu Lisesi

(A 28) Nevşehir: 7

A28 241	Avanos Lisesi	A28 245	Derinkuyu Lisesi
A28 242	Hacıbektaş Lisesi	A28 246	Nevşehir Kız Öğretmen L.
A28 243	Nevşehir Lisesi	A28 247	Nevşehir Kaymaklı L.
A28 244	Ürgüp Lisesi		

(A 29) Samsun: 10

A29 248	Bafra Lisesi	A29 253	Çarşamba Lisesi
A29 249	Havza Lisesi	A29 254	Kavak Yaşar Doğu Lisesi
A29 250	Ladik Lisesi	A29 255	Samsun Cumhuriyet L.
A29 251	Samsun Gazi Lisesi	A29 256	Samsun Lisesi
A29 252	Samsun 19 Mayıs Lisesi	A29 257	Terme Lisesi

(A 30) Trabzon: 10

A30 258 Akçaabat Lisesi	A30 263 Araklı Lisesi
A30 259 Beşikdüzü Atatürk Lisesi	A30 264 Çaykara lisesi
A30 260 Of Lisesi	A30 265 Sürmene Lisesi
A30 261 Tonya Lisesi	A30 266 Trabzon Fatih Lisesi
A30 262 Trabzon Lisesi	A30 267 Trabzon Çağlayan Lisesi

(A 31) Şanlıurfa: 8

A31 268 Birecik lisesi	A31 272 Ceylanpınar Lisesi
A31 269 Hilvan Lisesi	A31 273 Siverek Lisesi
A31 270 Şanlıurfa Gazi Lisesi	A31 274 Şanlıurfa Kız Lisesi
A31 271 Şanlıurfa Lisesi	A31 275 Viranşehir Lisesi

(A 32) Van: 8

A32 276 Başkale Lisesi	A32 280 Edremit Lisesi
A32 277 Erciş Lisesi	A32 281 Van Erkek Lisesi
A32 278 Saray Lisesi	A32 282 Muradiye Lisesi
A32 279 Van Atatürk Lisesi	A32 283 Van M. Akif Ersoy Lisesi

(A 33) Zonguldak: 10

A33 284 Çaycuma Lisesi	A33 289 Devrek Lisesi
A33 285 Zonguldak Beycuma Lisesi	A33 290 Ereğli Lisesi
A33 286 Karabük Yenice Lisesi	A33 291 Safranbolu Lisesi
A33 287 Zonguldak Atatürk Lisesi	A33 292 Zonguldak Fener Lisesi

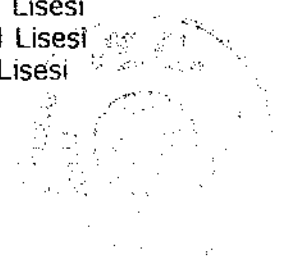
B. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖZEL GENEL LİSELERİN İLLERE GÖRE KOD ve İSİM LİSTESİ

(B 01) Adana: 9

B01 01 Özel Çukurova Bilfen L.	B01 06 Kozan Özel Lisesi
B01 02 Özel Adana Lisesi	B01 07 Özel Ata Lisesi
B01 03 Özel Ayas Lisesi	B01 08 Osmaniye Özel Bahçeli L.
B01 04 Özel Güney Lisesi	B01 09 Özel Seyhan Işık Lisesi
B01 05 Özel Yeni Lisesi	

(B 02) Ankara: 16

B02 10 Özel Akyazılı Lisesi	B02 18 Özel Arı Lisesi
B02 11 Özel Ayşeabla Lisesi	B02 19 Özel Büyük Lise
B02 12 Özel Evrensel Lisesi	B02 20 Özel Fatoşabla Lisesi
B02 13 Özel Gürsoylar Lisesi	B02 21 Özel İlkadım Lisesi
B02 14 Özel Selen Lisesi	B02 22 Özel Sincan Lisesi
B02 15 Özel Özer Lisesi	B02 23 Özel Yenışehir Lisesi
B02 16 Özel Yüce Feri Lisesi	B02 24 Özel Yükseliş I Lisesi
B02 17 Özel Yükseliş II Lisesi	B02 25 Özel Yükseliş Lisesi

(B 03) İzmir: 15

B03 26 Özel Akyazı Lisesi	B03 34 Özel Anayurt Lisesi
B03 27 Özel AÖD TEKV T. Fikret L.	B03 35 Özel Çamlaraltı Lisesi
B03 28 Özel Ege lisesi	B03 36 Özel Fatih Anadolu Lisesi
B03 29 Özel Fatih Fen Lisesi	B03 37 Özel Fatih Lisesi
B03 30 Özel İzmir Amerikan lisesi	B03 38 Özel Türk Anadolu Lisesi
B03 31 Özel Türk Fen Lisesi	B03 39 Özel Türk Lisesi
B03 32 Özel Türkay Lisesi	B03 40 Özel Yamanlar Fen lisesi
B03 33 Özel Yamanlar Lisesi	

(B 04) Konya: 6

B04 41 Özel Elmas Lisesi	B04 44 Özel Gündoğdu Lisesi
B04 42 Özel Hastaş Lisesi	B04 45 Özel İdeal Fen Lisesi
B04 43 Özel Konya Erkek Lisesi	B04 46 Özel Lale Erkek Lisesi

(B 05) Samsun: 5

B05 47 Özel Ar Lisesi	B05 50 Özel Ar-Fen Lisesi
B05 48 Özel Canik lisesi	B05 51 Özel Samsun Fen lisesi
B05 49 Özel samsun Lisesi	

(B 06) Bursa: 4

B06 52 Özel Baran Lisesi	B06 54 Özel İhsan Çizakça Lisesi
B06 53 Özel Namık Sözeri Lisesi	B06 55 Özel Nilüfer Lisesi

(B 07) İçel (Mersin): 3

B07 56 Özel İçel lisesi
B07 57 Özel Tarsuz Lisesi
B07 58 Özel Toros lisesi

(B 08) Zonguldak: 3

B08 59 Özel TED Karabük Koleji Vakfı Lisesi
B08 60 Özel TED KDZ. Ereğli Koleji Vakfı Lisesi
B08 61 Özel TED Zonguldak Koleji Vakfı Lisesi

(B 09) Antalya: 2

B09 62 Özel Antalya Lisesi
B09 63 Özel Hamdullah Eminpaşa Lisesi

(B 10) Balıkesir: 2

B10 64 Bandırma K.E.VAK. K.Pireci Özel Lisesi
B11 65 Bandırma K.E.VAK. Özel Lisesi

(B 11) Trabzon: 2

B11 66 Özel Köşk Lisesi
B11 67 Özel Trabzon Ata Lisesi

(B 12) Denizli: 2

B12 68 Özel Çamlık Lisesi
B12 69 Özel Güney Fırat Lisesi

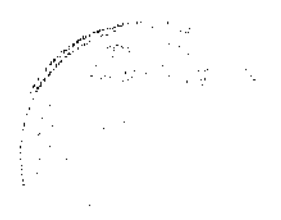
(B 13) Gaziantep: 1

B13 70 Özel Gaziantep Lisesi

(B 14) Hatay: 1 B14 71 Özel Ata Lisesi

(B 15) Diyarbakır: 1 B15 72 Özel Karacadağ Lisesi

(B16) Kayseri: 1 B16 73 Özel TED Koleji Vakfı Lisesi

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ek-6

20/6/1994, Elazığ
Tlf: 2181905/3721

Sayın Müdür Bey,

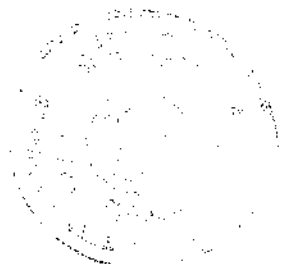
Milli Eğitim Bakanlığı Makamı'nın 27/4/1994 tarih ve 94/1197 sayılı izin onayları doğrultusunda "**Eğitim Programı Açısından, Resmi ve Özel Ortaöğretim Kurumlarında Ders Dışı Okul Spor Faaliyetleri ve Yeniden Örgütlenmesi**" konulu doktora tezi düzeyinde ve ülke genelini kapsıyacak bir araştırma planlanmış ve bu doğrultuda seçilen okullara Beden Eğitimi Öğretmenleri tarafından doldurulması istenen **anket formları** 16/Mayıs /1994 tarihinde Müdürlüğü'nüze gönderilmiş bulunmaktadır.

Ancak, bugüne kadar yeter düzeyde anket formunun geriye dönüşü sağlanamamış olduğu tespit edilmiş bulunmaktadır. Planlanan bu araştırmanın sağlıklı biçimde sonuçlanabilmesi ve kaynakların boşa gitmemesi için yardımlarınıza ihtiyaç duymaktayız. İlgili anket formlarının Beden Eğitimi Öğretmenleri tarafından cevaplandırılarak, **dönüş adresi ve posta pulu** yapıştırılmış olan zarflarla "**Zekai PEHLİVAN P K: 140, 23100 ELAZIĞ**" adresine gönderilmesi için gerekli uyarıyı yapmanızı rica ediyoruz.

Bu konuda duyarlı davranacağınıza olan inancımızla araştırmaya göstereceğiniz ilgi ve yardımlarınız için tekrar tekeşkkür eder, görevinizde başarılar dileriz. Saygılarımızla.

Doç. Dr. Vehbi ÇELİK
 Fırat Üniversitesi
 Tek. Eğt. Fak. Öğrt. Üyesi

Okt. Zekai PEHLİVAN
 Fırat Üniversitesi
 Bed. Eğt. ve Spor Böl

ÖZGEÇMİŞ

Artvin ilinin Ardanuç ilçesine bağlı Kaşıkçı köyünde 1959 yılında doğdum. İlk ve ortaöğretimimi Ardanuç Lisesi'nde 1978 yılında tamamladıktan sonra Ankara-19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi'nde yükseköğretimimi 1983 yılında bitirdim. Ve sonra sırasıyla; İstanbul-Bakırköy Kocasınan Lisesi, Ankara-Demet Lalegül Ortaokulu ve Ankara-Çankaya Sokullu Mehmet Paşa Lisesi'nde beden eğitimi öğretmenleri olarak görev yaptım.

1989 yılında Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında "Ankara-Merkez Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Sportif Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma" konulu tez ile "Master" derecesi aldım. Ve aynı yıl Elazığ-Fırat Üniversitesi Rektörlüğü'ne "Halk Oyunları" okutmanı olarak atandım.

1990 yılında Elazığ-Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi alanında doktora çalışmalarına başladım. Halen bu üniversitenin Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde öğretim elamanı olarak çalışmaktayım.

"İkili öğretim yapan eğitim kurumlarında beslenme alışkanlığı", "Ders dışı okul spor faaliyetlerinde beden eğitimi öğretmenlerinin yeri ve önemi", "Eğitim programı açısından ders dışı okul spor faaliyetleri üzerine bir araştırma", "Özel eğitime muhtaç çocuk ve gençlerin eğitiminde sporun yeri ve önemi", "Fair-Play kavramının geliştirilmesinde okul sporu", "Okul spor salonlarının verimliliğinin araştırılması" ve "Harekete dayalı beceri öğretiminde analiz tekniğinin kullanılması" konularında yayımlanmış makale ve bildirilerim bulunmaktadır.

Zekai PEHLİVAN
Elazığ, 1995